X 102 587

Levelek Hitlerhez

Egy nép ír Führerének.
Moszkvai levéltárakban őrzött dokumentumok –
először magyar nyelven

Szerkesztette

Henrik Eberle

Szó Kiadó

SZTE Egyetemi Könyvtár
J000762642

A mű eredeti címe

Briefe an Hitler

Ein Volk schreibst seinem Führer.
Unbekannta dokumante aus Moskauer Archiven
zum ersten Mal veröffentliht

Fordította

Farkas Tünde

Fedélterv

Váraljai Nóra

ISBN 978 963 9870 07 9

SZTE EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED 3.

X 102587

© 2007 by Verlagsgruppe Lübbe GmbH & CO., KG, Bergisch Gladbach
© Farkas Tünde, Hungarian translation, 2009
© Magyar kiadás, Szó Kiadó, 2009

Tartalom

I. ELŐSZÓ / *7*

II. ERŐSÖDŐBEN HITLER KARIZMÁJA:
LEVELEK 1924-TŐL 1932-IG
1. 1925: az NSDAP átszervezése / *23*
2. 1930: hódolók és tanácsaik / *55*
3. 1931. december: kívánságok az új évre / *74*
4. 1932 nyara: düh és reménység / *80*

III. ÚTON A CSÚCSRA:
KULTUSZ, TILTAKOZÁS ÉS EGYETÉRTÉS
1933-TÓL 1938-IG
1. Elismerés, hála és tisztelet: 1933–1934 / *115*
2. 1933/34: magánjellegű kérelmek és politikai kérések / *152*
3. Kétely, elutasítás és nyílt tiltakozás / *168*
4. 1935/36: naiv és számító hódolat / *194*
5. 1938: Hitler népszerűsége csúcsán / *207*

IV. FÜHRER-SZÜLETÉSNAPOK 1932-TŐL 1945-IG:
HÓDOLAT FELHANGOKKAL
1. A gratuláció mint tömegjelenség / *227*
2. Egyenletesen áradó csodálat: 1935–1939 / *265*
3. 1939–1945: kevesebb egyén, több intézmény / *275*

V. VÁLSÁGOK ÉS HÁBORÚ 1938–1945:
A NÉPSZERŰSÉG SZERTEFOSZLÁSA
1. Ujjongás és kétkedés: vegyes érzelmek / *307*
   a Szudéta-vidék Németországhoz csatolásakor
2. 1939 eseménytelen nyara: vihar előtti csend / *322*
3. A háború alatt: követelések és kérések / *344*
4. A vég: javaslatok 1944/45-ben / *377*

VI. FÜGGELÉK
1. Hitler kancelláriavezetői és főhadsegédei / *389*
2. Jegyzetek és forrásjegyzék / *394*
3. Felhasznált irodalom (kivonat) / *419*
4. Rövidítések / *427*
5. Képek forrásjegyzéke / *429*
6. Köszönetnyilvánítás / *430*

I. Előszó

„Führerem!", „Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!", „Nagyra becsült Hitler Úr!" vagy „Szeretett Führer!". Sokféle módon lehetett kezdeni a Hitlernek írt leveleket. A „Kedves Adolf!" fordulattal csak azokban találkozunk, amelyeket Angela Raubal, a féltestvére küldött neki. 1934-től a formailag korrekt megszólítás – párttagok részéről – a „Führerem!", valamint az „Igen tisztelt Führer és Birodalmi Kancellár!" lett volna. Azok a levelek azonban, amelyek Hitler magánkancelláriájára érkeztek, többnyire a legkevésbé sem voltak formálisak. Szerencsekívánatokat és kéréseket, jóindulatú javaslatokat és dühödt tiltakozásokat tartalmaztak. Hitlernek egyaránt írtak tanárok és diákok, apácák és papok, munkanélküliek és kereskedelmi tanácsosok, tengernagyok és az SA egyszerű tagjai.

A feladók elsősorban érzelmeiket akarták kifejezésre juttatni. Voltak férfiak, nők és gyerekek, akik valóban úgy gondolták, hogy szeretik Hitlert. Néhányan egyenesen az újjászületett Messiásként tisztelték, mások viszont magát az Antikrisztust ismerték fel benne. A kevésbé érzelmi beállítottságú emberek politikai teljesítménye alapján ítélték meg. Ők támogatták, ám elfordultak tőle, amikor elhagyta a hadiszerencse.

Népszerűségi görbéjének alakulását szemléletesen mutatja a hozzá írt levelek mennyisége. Ezek 1925-ben még egyetlen iratrendezőben elfértek. 1933 januárja és áprilisa között, a Hitler-kancellária érkeztető pecsétjének tanúsága szerint, már több mint háromezer levél érkezett, számuk az év végére mintegy ötezerre nőtt. 1934-ben legalább 12 000

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED

levél jött, és 1941-ben is még tízezernél több. 1945 áprilisában már száznál kevesebben köszöntötték Hitlert a születésnapján.

A neki küldött levelek tartalma is változott. 1932-ben még sokan egyedül tőle várták gondjaik megoldását, és diktátoruknak akarták. Úgy gondolták, a demokrácia „kiszolgált". A munkanélküliség leküzdése terén elért első sikereket az emberek az ő személyével kapcsolták össze, és neki mondtak érte köszönetet. Már 1933-ban és 1934-ben is voltak azonban bíráló hangú levelek. Zsidók panaszkodtak társadalmi kirekesztésükre, papok tiltakoztak az egyházi önigazgatásba történt beavatkozások ellen, sőt még a szélsőjobboldali világháborús hős, Erich Ludendorff is sérelmezte a lelkiismereti szabadság korlátozását.

Miután azonban megerősödött Hitler diktatúrája, a kritikák száma is csökkent. 1935 és 1938 között a lakossági posta a hódolat egyenletes áradatát jelenítette meg. A második világháború alatt aztán ismét csak megváltozott a levelek jellege. Egy gimnáziumi tanár ekkor például a zsidók kiirtását követelte Hitlertől. Azok sem voltak kevesen, akik hasznot akartak húzni mások nyomorúságából, mint például Friedrich Christian zu Schaumburg-Lippe herceg. Ő aziránt érdeklődött Hitlernél, hogy nem kaphatna-e valamennyit az elrabolt zsidó vagy lengyel javakból.

A sztálingrádi fordulat után azonban ilyen levelek már nem érkeztek. Most már csak azt várták el Hitlertől, hogy az új „csodafegyverekkel" vegye elejét a legrosszabbnak.

*

Egyes levelek hangvétele felveti a kérdést, hogy íróik túlnyomó többsége nem volt-e egyszerűen csak „bolond". A Birodalmi Kancellárián a lakossági levelezés ügyében illetékes Konrad Ehrich miniszteri tanácsos aktáiban 1945-ből mindössze tizenhárom olyan levél található, amelyre arra utaló megjegyzés került, hogy feladóját elmebetegnek sorolták be. A Hitlernek küldött sok ezer levélhez képest ez igen alacsony szám. A náci bürokrácia fagyos ridegségét jól mutatja az, ahogyan a miniszteri tanácsos ezekkel az írásokkal bánt.

Szeptember 14-én a calaui járási főnökhöz fordult, ekkor még viszszafogottan, és tájékoztatta őt „egy bizonyos Martha" leveleiről, amelyek Senftenbergből érkeztek.

Egy „Martha" nevű nő hosszabb ideje küldözget a Führernek leveleket, amelyeknek tartalma arra enged következtetni, hogy feladójuk nem teljesen épelméjű. Csatolom utolsó, 1942. szeptember 8-án hozzánk beérkezett írását. Amennyiben kinyomozható a kiléte, lehetőség szerint olyan irányban kérem őt befolyásolni, hogy a jövőben hagyjon fel az értelmetlen írogatással.

Megbízásból:
Ehrich

Miután a leveleit „Martha Hitler" néven jegyző nő 1942 novemberében még kétszer írt Hitlernek, a miniszteri tanácsos értesítette az SS-hez tartozó Biztonsági Szolgálat főnökét. Az SD feltehetően elmegyógyintézetbe vitette az asszonyt. Annak, hogy a százezernél több más elmebeteghez hasonlóan őt is kivégezték-e, már nem sikerült nyomára jutni.[1]

Hitler magánkancelláriáján mértékletesebben kezelték az elmebetegektől érkezett leveleket. Itt „A" jelzésű gyűjtőbe tették le őket, és ugyanoda kerültek a „mániákus levélírónők" küldeményei. Ők soha nem kaptak választ. Lakhelyük rendőri szerveit csak akkor értesítette Albert Bormann, a Magánkancellária vezetője, ha valamelyikük bejelentette, Berlinbe kíván utazni, hogy imádott Führerét végre a karjába zárhassa. Hitler megszállott rajongóinak fenyegető zaklatásában nem minden ok nélkül láttak biztonsági kockázatot.[2]

A teljesen gátjukat vesztett érzelmekről árulkodó leveleket, amelyek meglehetősen elvontan vallottak „szerelemről" vagy határtalan tiszteletről, Hitler ugyan kellemetlennek találta, a lakosságtól érkező írásoknak maguknak azonban jelentős „hangulati barométer" szerepet tulajdonított. A háború kezdetéig rendkívül fontosnak tartotta, hogy ismerje a lakosság gondjait, bajait. Különböző kancelláriái mindenkori vezetőinek éppen ezért mindig szabad bejárásuk volt hozzá; ezt az előjogot több miniszter, sőt maga a Birodalmi Bank elnöke is iri-

gyelte. Néhány kivételtől eltekintve természetesen nem maga Hitler olvasta el a neki címzett leveleket. Azokat a lakossági postát 1931-ig kezelő Rudolf Heß, később pedig Albert Bormann kivonatolta számára, vagy pedig adta elő neki azt, amit „néphangulatként" kiolvasott belőlük.

Így a Hitlernek a valláshoz fűződő viszonyát firtató, újra meg újra feltett kérdést is komolyan vették. A magántitkár Heß ilyenkor „Hitler Úr megbízásából" általában a *Mein Kampf* vonatkozó részleteire hívta fel a levélíró figyelmét. Az is előfordult, hogy bibliai idézeteket használva adott homályos választ. Az 1923-as puccs egyik részvevőjének, aki időközben mélyen vallásos lett, például ezt írta: „Hitler Úr nem szokott megnyilatkozni olyan teljességgel magántermészetű kérdésekben, mint amilyet ön feltett. Ha azonban emlékezetébe idézi az Írásból származó szavakat, melyek szerint tetteiről ismerszik meg az ember, akkor további válaszra nincs is szükség."[3]

A Magánkancelláriának többször is rá kellett mutatnia, hogy az NSDAP nem evangéliumi, hanem felekezetek fölött álló politikai szerveződés. Hitler pedig nem utolsósorban a lakosság vallásos érzelmeire apellálva fényképeztette magát a választási küzdelmek időszakában istentiszteleteken.

*

Mai szemmel nézve még érdekesebbnek tűnnek maguk a szövegek, mind tartalmi, mind formai szempontból. A lakossági postát tartalmazó, több mint hetvenéves, rozsdamarta élvédős iratrendezőkben ugyanis szerelmes levelek és hűségeskük éppúgy megtalálhatók, mint a tiltakozás és az ellenállás tanúbizonyságai. Mindazonáltal azonban már önmagában az a tény, hogy ezrével írták ezeket a leveleket, a kormányzat iránt soha korábban vagy később nem tapasztalt bizalomról tanúskodik. A Hitlert Führerüknek, vezérüknek elfogadó leveleikben az emberek megnyitották a szívüket, és az őket foglalkoztató kérdésekről számoltak be. Csupáncsak a ragyogó uralkodó megpillantása érzelmeket válthatott ki, Jehova tanúinál azonban egy hittestvérük üldöztetése is.

Imádat és düh van ezekben a levelekben, nemritkán azonban alázatos esdeklés is. Az egyes emberek számára ugyanis a politikai döntéseknél sokszor fontosabbak voltak azok a magánéleti gondok, amelyekkel párttagok és párton kívüliek „Führerüket és Birodalmi Kancellárjukat" háborgatták. Visszatekintve, megindító azoknak a közsegélyben részesülőknek a kétségbeesett írásai, akik arról írtak, hogy nem tudnak kijönni a szegényes támogatásból. Ugyanígy megrendítő a világgazdasági válság alatt csődbe ment kisvállalkozók sorsa.

Több levélben férfiak és nők olyan szerelemről számolnak be, amely csakis anyagi nehézségek vagy a törvényi szabályozások miatt nem teljesedhet be. A kérelmezők ennek során időnként átléptek egy láthatatlan határvonalat, arra kényszerítve a Magánkancelláriát, hogy válaszként megfogalmazza a következő szövegezésű formalevelet:

Igen tisztelt Uram! / Igen tisztelt Hölgyem!
Visszaigazolom a Führerhez intézett levele megérkezését, egyben tájékoztatom arról, hogy a Führer elvből nem avatkozik magánügyekbe.

Német köszöntéssel!
Albert Bormann

Összességükben a levelek két kategóriába sorolhatók. Az egyikbe a lakosságnak a minden egyéb szándéktól mentes, tisztán köszönő-, gratuláló és hódolatot kifejező levelei tartoznak. Újra munkához jutott emberek mondtak például köszönetet azért, hogy nem kell tovább éhezniük. Mások elragadtatással adóztak Hitler politikai sikerei előtt, így az anschluss, Ausztria Harmadik Birodalomhoz történt csatolása miatt. Ezeket a leveleket csak akkor lehet valamiféle szándéktól vezérelt lojalitás kifejezésének tekinteni, ha feladójuk már elért egy bizonyos pozíciót.

Szemléletes példa erre az Erich Raeder tengernagy által 1933-ban küldött születésnapi gratuláció. Raeder 1928-tól volt a német haditengerészet parancsnoka, vagyis még a weimari köztársaság demokratikusan megválasztott politikusai nevezték ki. Szemszögéből ezért

szükségesnek tűnt, hogy felköszöntse Hitlert, és többek között azért is köszönetet mondjon neki, hogy a gyűlölt fekete-vörös-arany zászlót használaton kívül helyezték, és azóta megint a régi színeket, a fekete-fehér-vörös lobogót vonják fel.

A másik kategória a követeléseket vagy kérelmeket tartalmazó levelek csoportjaként írható le. „Egészen hétköznapi emberek" Hitlertől várták szociális helyzetük javulását. Közöttük valóban voltak a szegénységi küszöb alatt vegetálók is, de olyanok is, akik csak lecsúszottnak gondolták magukat, vagy úgy érezték, hogy zsidó üzletemberek miatt kerültek hátrányba.

A szakadatlanul erősödő állami terror a kegyelmi kérvények számát is megnövelte. A Hitler kancelláriáira eljutott levelek azonban, amelyekben a letartóztatott férj, fiú, sógor vagy nagybácsi végre-valahára megtörténő szabadon bocsátását kérelmezték, válasz nélkül irattárba kerültek, vagy az SS birodalmi vezetőjéhez, Heinrich Himmlerhez továbbították őket. A különféle kancelláriák – ebben az időben a Birodalmi Kancellária (Hans Heinrich Lammers vezetése alatt), a Magánkancellária (Albert Bormann) és a Pártkancellária (Martin Bormann) – olyannyira hasonlóan jártak el ezekben az ügyekben, hogy ez közöttük belső megállapodás meglétét valószínűsíti.[4] Ezekben az ügyekben kivétel nélkül a megtorló intézkedésért felelős szerv kapott megbízást arra, hogy kivizsgálja annak jogosságát vagy jogtalanságát.

Ez az eljárás belülről nézve sem állt minden vitán felül, amint ez Philipp Bouhler birodalmi vezető Martin Bormannhoz intézett egyik feljegyzéséből is kitűnik. Bouhler 1941-ben azt követelte a Pártkancellária főnökétől, hogy kegyelmi ügyekben továbbra is működjön legalább egy független illetékes hatóság, és az a Führer kancelláriája legyen.[5] A kérés nem bizonyult teljességgel hiábavalónak, ezeknek a beadványoknak a túlnyomó többségét azonban 1941 nyara után a Birodalmi és a Pártkancellária dolgozta fel, és azok a fentebb ismertetett módon jártak el. Franz Gürtner igazságügyi miniszternek az a javaslata, hogy Hitlernek alkalmasint „gondolnia kellene a papenburgi lágerek meglátogatására", mindazonáltal elintézetlenül került irattárba.[6]

*

A levelek száma és tartalma nem meglepő módon egyenes összefüggésben állt a politikai eseményekkel. Közvetlenül a hatalom megragadása és az anschluss után Hitler különösen sok elragadtatott hangú írást kapott.

A voltaképpen sikeres évet jelentő 1934-ben azonban bíráló hangok is voltak. Köztük olyan zsidók levelei, akik sértve érezték magukat a becsületükben, és annak helyreállítására szólították fel Hitlert. A háború alatt Hitler sokkal kevesebb levelet kapott, és ez arról tanúskodik, hogy eloszlott a személyébe vetett bizalom. Ez a megállapítás nem új keletű, hangulatjelentéseket részletesen elemző könyvében Ian Kershaw már az 1980-as években utalt a „Hitler-mítosz" szétporladására.[7] Ezt a tényt Götz Aly nemrégiben néhány megbízható mutatóval támasztotta alá, így például a megtakarítások összegének visszaesésével, vagy az Adolf keresztnevet kapott újszülöttek számarányának csökkenésével.[8]

A Moszkvában irattározott levelek azonban – a szűrőkön átment hangulatjelentésektől eltérően – közvetlen bepillantást engednek a „tettesek", „cinkosok" és „haszonélvezők", vagy éppen a nemzetiszocialista rezsim által „megtévesztettek" gondolkodásába és érzelemvilágába. Teljes terjedelmében megmutatják a diktatúra sokáig félreértett valódi természetét. Nem férhet kétség ahhoz, hogy a németek Hitlerben az új „Messiást" látták, a „Megváltót", „megmentőjüket" a szégyentől és a gyalázattól. Führert, vezért jelentett számukra, aki a versailles-i szerződés, a „szégyenteljes 1919-es béke" mélyen átérzett nyomorúságából új, soha nem látott magasságokba emeli majd őket.

Hitler azonban maga is tévesen ítélte meg a német nép karakterét. A németekben használható anyagot látott a hatalomról és a történelmi nagyságról alkotott személyes vízióinak a megvalósításához. Felfogásában a német nép „fajkeveredés" révén ugyan már lesüllyedt, de azért még mindenképpen megmaradt „árjának" tekinthetőnek.

Különböző rasszista filozófusoktól befolyásolva az „árja fajban" látta az új civilizáció harcos megteremtőjét. *Mein Kampf* című könyvében visszatekintve megállapította, hogy az árja faj „hódítóként

leigázta az alacsonyabb rendű népeket, és gyakorlati tevékenységüket parancsszavával és akaratával irányította". A németségben mint olyanban vélte felismerhetni a tetterős „felsőbbrendű embert", aki lehetővé teszi számára világuralmi elképzelései megvalósítását.[9] Kétségtelenül milliószámra talált olyanokat, akik készségesen alávetették magukat neki, hogy aztán mások fölött uralkodhassanak. Követték, mert azonosultak a céljaival.

Hitler azonban annak is tudatában volt, hogy mindenkit sohasem nyerhet meg magának. Ezt már a *Mein Kampf*ban nyíltan beismerte. Úgy vélte, hogy „a tekintély megteremtésének első kelléke a népszerűség". Azt pedig propagandával lehet megteremteni, ami annál eredményesebb lesz, „minél inkább a tömeg érzelméhez szól".

„Az államtekintély másik oszlopa", így Hitler, „az erőszakos hatalom".[10]

Azt a kérdést, hogy a nemzetiszocialisták hatalomra kerülése után melyik tényező volt a döntő, mindeddig nem sikerült megválaszolni, és soha nem is fog sikerülni. Erőszakkal vagy propagandával, Hitler nézete szerint így lehet minden egyént a népközösségbe „integrálni".

Ennek ellenére is voltak olyanok, akik teljes mértékben elutasították a rendszert, vagy pedig meghúztak egy bizonyos személyes határvonalat, és úgy vélték, „eddig és ne tovább". Közülük egyesek ellenállást tanúsítottak. Ennek skálája a belső emigrációtól egészen a totális elvetésig terjedt. Némelyek – nem mindig sikerrel – azon igyekeztek, hogy a mindennapokban megmaradjanak „tisztességes, becsületes" embernek. Mások kísérletet tettek Hitler meggyilkolására.

Azoknak, akik integrálódni akartak, a rezsim számos lehetőséget kínált. Az NSDAP hatalomátvételével hívei esélyt kaptak a társadalmi felemelkedésre és az egyéni meggazdagodásra.[11] Mindamellett a magukat voltaképpen apolitikusnak gondolók is ki voltak téve a „szabadsághiány kísértéseinek", ahogy a filozófus Ralf Dahrendorf fogalmazott.[12] Nézete szerint a nemzetiszocializmus meghatározó ígéretei közé sorolható a „kötődés", „az együvé tartozás érzésének" az ígérete. Akár nemzeti lelkesültségről volt szó, akár tagságról a párt valamely

szervezetében, például az SA-ban, az „odatartozás" vágya ezek közül a levelek közül is sokból kiolvasható.

Ezt a szabadsághiány és kötődés utáni vágyat a pszichológus Stephan Marks az egykori náci bűnösök és szimpatizánsaik pszichés állapotának elemzésekor összekapcsolja a jellegzetesen „emberi hajlammal a korábbi viselkedésformához való visszatérésre". Megítélése szerint sokan azért ruházták át önként az egyéni döntésekért viselendő felelősséget egy magasabb hatalomra, mert vonzóbbnak tűnt számukra az a „mágikus világ", amelyben „megvalósulnak saját nagyságukról alkotott elképzeléseik". Amikor pedig így viselkedtek, akkor szándékosan azon igyekeztek, hogy „ne tartozzanak felelősséggel, kicsik, gyermekdedek, ártatlanok" legyenek.[13]

Ez a Hitlerhez írt levelek gyakorta naiv hangvételére is magyarázattal szolgál. Sokan úgy írtak neki, mintha családtagjuk lett volna, a nemzetségfő, akit tisztelet illet meg. Mások pedig vallási fogalmakat használtak, és személyét a „megváltással" kapcsolták össze.

Ennek a vallási-misztikus elemének az alapján a nemzetiszocializmust némely kutató hajlamos „politikai vallásként" meghatározni. Hevesen vitatott, hogy ez az állítás mennyiben szolgál valóban analitikus magyarázatkísérletként.[14] A Hitlerhez írott levelek azt támasztják alá, hogy ez a vallási dimenzió ténylegesen létezett. Annak az apácának a levele, aki az SA-vezetés 1934. június 30-ai legyilkolása után a „templom sikeres megtisztításához" gratulált, szóválasztása alapján kizárólag Hitlernek Jézussal történő azonosításaként értékelhető. Maga Hitler is gyakran emlegette, hogy helyét „az isteni gondviselés" akaratából tölti be.[15] Hogy a valóság reálpolitikából és hatalomgyakorlásból állt, azt ezek a Hitler-hívők egyáltalán nem, vagy túlságosan későn vették észre.

A nemzetiszocializmus metafizikai oldala nagyon is kielégítette az értelemadás nyilvánvalóan mindenkor meglévő igényét, és találkozott a „kötődés" akarásával. A császárság látszólag szilárd rendjének megszűnésével ugyanis a szokásos istenhitből is kissé túl sok elveszett, és ezáltal vonzóbbá vált Hitler zavaros világképe. Éppen erősen töredékes, zárt rendszert nem alkotó ideológiája alapján látták

sokan azt, amit kínált, olyan választéknak, amelyből ki-ki tetszése szerint szemezgethet. Csak a politikusan gondolkodó és nagyon éber emberek értették meg már 1933 előtt, hogy ennek a világnézetnek a zsidóság gyűlölete a magja.[16]

Az antiszemitizmus, amint ezt Ian Kershaw hangsúlyozta, különösen a nemzetiszocialista párt aktivistái számára jelentett döntő módon összekötő kapcsot.[17] Az NSDAP 1920. február 24-ei programja mindazonáltal egyedül ebben az egy pontban volt radikális, minden más követelése megfelelt a korszellemnek, sőt még a weimari köztársaság alkotmányával is egybecsengett.[18]

Számos történész meggyőzően kimutatta, hogy választók milliói azért fordultak az NSDAP-hez, mert a weimari köztársaság végnapjaiban csekély esély volt a gazdasági felemelkedésre és kibontakozásra.[19] Ezért találkozhatunk gyakran azzal az érvvel, hogy az antiszemitizmus a kárvallottak valláspótléka volt.

Az író Edgar Hilsenrath egy könyvében olyan szavakat adott egy náci tanár szájába, amelyekkel az egykori tanítványának az NSDAP felemelkedését igyekezett megmagyarázni. „Itt gyűlt össze mindenki, aki valaha is pofont kapott – a Jóistentől vagy az emberektől." Később pedig: „Itt gyűltek össze a lecsúszott egzisztenciák [...] és azok is, akik túl kövérek és túl soványak, a túlságosan kurta lábú és a túlságosan hosszú lábú emberek, a túl öregek és a túl fiatalok, a társ nélküli perverzek és az impotensek, azok, akiknek fojtogatásra való a kezük, de eddig nem fojtogathattak, mert azt mondták nekik, hogy csak simogatniuk szabad..."[20]

A nemzetiszocialista propaganda hatására azonban a zsidógyűlölet is erősödött.[21] Elsa Walter, aki 1930-ban nyolcvanoldalas levélben számolt be Hitlernek politikai érzületéről, még csak megvető szánakozással szólt a zsidókról. A Hitlernek 1942-ben születésnapi köszöntőverset küldő Heinrich Ritter már a zsidók kiirtását követelte tőle, ennek az „Augiász istállójának a kiganajozását". Nyilvánvaló, hogy ez a radikalizálódás összefüggésben állt a morális értékek elmozdulásával. A hagyományos értékrendnek ezeket a változásait Hitler módszeresen mozdította elő a lakosság bizonyos részeinek kirekesztésével. A többségben ezenközben nemzeti lelkesültség megteremtése révén erősítette az együvé tartozás érzését.[22]

Ebben komoly sikereket ért el, és ezt nem csak Ritter és Walter levelei bizonyítják.

*

Az a kérdés, hogy miként kerültek Moszkvába a Hitlerhez írott levelek, roppant egyszerűen megválaszolható, még akkor is, ha egyes iratállományok útja már nem követhető nyomon.

A levéltári darabokat a Vörös Hadsereg „trófeabizottságainak" a munkatársai gyűjtötték össze. Ezeket a különítményeket az 1943-as kurszki csata után hozták létre abból a célból, hogy a megszállt területen mindent biztonságba helyezzenek, amit arra érdemesnek tartanak.[23] Berlinben, a német birodalmi fővárosban különösen gazdag zsákmányra tettek szert a szovjet katonák. Ezrével jutottak a kezükre olyan akták, amelyekkel bizonyítani lehetett, hogy német csapatok számos vérengzésért tartoznak felelősséggel. A nürnbergi perben a vádlók ezeknek az anyagoknak a felhasználásával érték el a háborús főbűnösök elítélését. A gondosan összeállított aktákat azonban a Szovjetunióban lefolytatott perekben is használták bizonyítékként.

Adolf Hitler magánkancelláriájának az aktáival azonban semmit sem tudtak kezdeni. Ezek a dokumentumok nem voltak alkalmasak bűnösség vagy ártatlanság megállapítására, mivel sem parancsokat, sem jelentéseket nem tartalmaztak. A lakossági levelezést őrző iratrendezőket ezért átengedték egy különleges zárt archívumnak, és ott 1355-ös fond (oroszul: ôîíä) alatt sorolták be. A fennmaradt anyag azonban nem teljes. Egyes kezdőbetűk hiányoznak a betűrendből, és bizonyos évfolyamok jobban vannak képviselve, mint mások.

Hitlerhez írott levelek voltak még a Birodalmi Kancellária és az Elnöki Kancellária hadizsákmányba került állományában is (1235-ös, ill. 1413-as fond). További aktákat helyeztek el egy NSDAP-gyűjtőállományban (519-es fond), köztük Rudolf Heß néhány ügyiratát. Mivel nem minden akta kapott korrekt jelzetet, az alaposabb kutatás során további, kizárólag az átadási jegyzékekben szereplő iratanyag került

elő, amelybe eddig sem „nyugati" kutatók, sem orosz segítőik nem tekintettek be.

Az Oroszországi Védelmi Minisztérium Különleges Levéltára a moszkvai Makarova utcában a Harmadik Birodalomnak összesen több százezer aktáját őrzi, 1945-ig bezárólag. Mivel mindenképpen véletlenszerűen összeállt állományról van szó, nem lehet kizárni, hogy a történészek további nem ismert anyagokra bukkannak majd rá, például írók, politikusok vagy bankárok személyes hagyatékában.

Szerkesztői megjegyzés

A jobb érthetőség érdekében helyenként szögletes zárójelben szavakat vagy szócsoportokat illesztettünk egyes dokumentumok szövegébe, és bizonyos rövidítéseket feloldottunk. A stilisztikai sajátosságokat vagy egyéni szóalkotásokat azonban éppúgy változatlanul hagytuk, mint magukat a mondatszerkezeteket.

Ez az eljárás különösképpen ajánlatosnak tűnt a nagy számú vers esetében, akkor is, ha a versmérték változtatást igényelt volna. A gyermekkorúak nevét minden esetben elhagytuk, mivel a felnőttekkel ellentétben ők nem tehetők kizárólagosan felelőssé a kijelentéseikért. Ugyanezen okból anonimizáltuk azokat a szülőket is, akik aziránt érdeklődtek Hitlernél, hogy elvállalná-e újszülöttük keresztapaságát, hiszen a gyerekeket természetesen nem kérdezték meg erről.

II. Erősödőben Hitler karizmája: levelek 1924-től 1932-ig

1. 1925: az NSDAP átszervezése

Hitler úr jelenleg „egyáltalán nem kíván napi politikai kérdésekkel foglalkozni", közölte Rudolf Heß 1924 júliusában a landsbergi börtönből egy régi párttaggal, akinek az ügyéről tájékoztatta Hitlert, mint írta, ő azonban a várfogdából semmit sem rendezhet vagy simíthat el. Az NSDAP vezetésétől hivatalosan amúgy is visszavonult. Mégpedig azért, mert nem vállalhatja a felelősséget mindazért, ami „odakint a tudta nélkül, és részben az akarata ellenére történik". A népi mozgalom szűnni nem akaró belső vitáinak az elboronálására nem lát lehetőséget, „legalábbis innen nem". Másrészről Hitlernek szilárd „meggyőződése, hogy szabadságának visszanyerése után mindent már hamar visszaterelhet a rendes kerékvágásba". Legelőbb is „mindannak véget fog vetni, ami valamiképpen felekezeti ellentétekhez vezet, és egyesíteni fogja az erőket a kommunizmus elleni harcra". Az ugyanis „minden kétséget kizáróan" egységesülésre ösztönzi majd a népi mozgalmat. Levelében Heß maga a következő meggyőződésének is hangot adott: „Hitler személyisége – amelynek hatalmas jelentőségét teljes egészében csak itt fogtam fel – híveinek minden oktalanságán felülemelkedve érvényesülni fog." Heß aztán egyenesen prófétai hangot ütött meg: „És a magasból rányomja majd bélyegét a népére, elülteti benne a szellemét, az pedig le fogja nyesni a kinövéseket."[24]

Hitler valóban úgy járt el, ahogyan azt Heß megjövendölte. Rányomta bélyegét a német népre, és töretlenül azon igyekezett, hogy a hitvitákat kirekessze a napi politikából. Azt azonban, hogy a „kinövés" éppen Hitler antiszemita ideológiája volt, Heß nem akarta

meglátni. Osztotta ugyanis Hitler zsidógyűlöletét, mindenekfelett imádta pártvezérét, összes ideológiai fordulatában is követte „néptribunját", mindenkor abban a biztos hitben, hogy Hitler a megfelelő pillanatban a megfelelő lépéseket teszi meg.[25]

Heß, miután szabadultak Landsbergből, Hitler személyi titkára lett. Megválaszolta a postáját, időpontokat egyeztetett mind nagyobb számot elérő látogatóival, és vezette a naptárát (egy gyógyszertár reklámajándékát), amelybe napi pontossággal jegyezte be Hitler programjait. Később a Birodalmi Kancellária már a Führer minden napját percre pontosan megtervezte.

Hitler lakossági postája 1925-ben csupán egyetlen, négyszázhúsz oldalas iratrendezőt tett ki.[26] Ez ábécérendbe szedve mintegy háromszáz Hitlerhez írott levelet és ötven választ tartalmaz, valamint mellékletként néhány röplapot és újságkivágást. Míg később a levelek több mint felét nők írták, addig 1925-ben a tízet sem érte el azoknak a száma, amelyeket az általa személyesen nem ismert női tisztelőitől kapott. A „népi mozgalom", vagyis a szélsőségesen mértéktelen német nacionalizmus ebben az időben férfiak dolga volt. Az 1925-ös iratgyűjtő egyetlen gyermekrajzot sem tartalmaz, azok csak 1933-tól találhatók meg tucatjával Hitler lakossági postájában. Mindennek alapján adja magát a következtetés, hogy Hitler ekkor még messze nem a tömegek bálványa volt, hanem csak politikai szélsőségesek és politikai kalandorok kis csoportjának az idolja.

Mindazonáltal szó sincs arról, hogy a férfiak által írott levelek kivétel nélkül egyetértésről szóltak volna. Aktivisták, élharcosok és zavaros politikai elképzeléseket táplálók egész sora küldött neki állásfoglalásokat, brosúrákat és ultimátumszerű követeléseket. Nem kevesen látták el arra vonatkozó tanáccsal, hogy ezzel vagy azzal vegye fel a kapcsolatot, vagy maguk ajánlkoztak közvetítői szerepre a kapcsolatteremtésben.[27] Közéjük tartozott a filozófus Arnold Ruge[28], aki azoknak a címlistájára is felvette Hitlert, akiknek memorandumait postázta. 1925. július 11-én is ilyen körlevél érkezett tőle. Hindenburg megválasztásától Ruge „a Birodalom felelős vezetői körében végbemenő megtisztulást" remélt, ugyanakkor úgy gondolta, hogy a „titkos kapcsolatok rendszere már mélyen meggyökeresedett", és mintegy áthatolhatatlan „gyűrűt" vont Hindenburg köré. Ezért ő, Ruge, beadványt intézett a birodalmi elnökhöz, hogy felhívja a figyelmét a Német Birodalom „valódi mozgatóerőire". Harcolni kell, fogalmazott Ruge még világosabban, egy olyan „rendszer ellen, amely minden hatalmat és minden értéket kiszolgáltatott a szervezett zsidóságnak, és fenyegető közelségbe hozta a bolsevista elnyomorítást".[29]

A levélen azonban mindössze kézzel írott „erl." [erledigt, ném.: elintézve] megjegyzés található. A jelek szerint Hitler maga nem ápolt közelebbi kapcsolatot Rugéval, és miért is tette volna? Osztotta Ruge antiszemitizmusát, de más kapcsolódási pontot nem látott kettejük között. Másként gondolkodott erről Reichsführer-SS Heinrich Himmler. Ő az 1920-as években propagandakiadványok megjelentetésére közös kiadót működtetett Rugéval, aki a megbízásából az 1930-as években történészi szakvéleményeket is készített a katolikus egyházról és annak a boszorkányüldözésben betöltött szerepéről.[30]

A beérkezett leveleknek és levelezőlapoknak mintegy a fele már 1925-ben hűségeskü vagy az NSDAP programjával való egyetértést kifejező megnyilatkozás volt. Így például az a Drezdából küldött távirat is, amelyet 1925. június 8-án 9 óra 45 perckor továbbítottak a „hitler, thierschstr 41, muenchen" címre.[31]

Az oetoedik germaan mezoegazdasaagi foeiskolai heetre nagyneemetorszaag minden koerzeteeboel oesszegyuelt nemzetiszocialistaak rendiithetetlen hueseeggel ees megingathatatlan hittel koeszoentik adolf hitler fuehrerueket

meghatalmazottkeent walter zickler, drezda, johannesstr 9

Az efféle írásokra a magántitkár Rudolf Heß nem válaszolt, mivel nyilván úgy gondolta, hogy a mezőgazdasági főiskolások nem is számítanak reagálásra. A támogató megnyilatkozásokat 1933-ig örömmel tudomásul vették, és lefűzték. Ebben az időszakban nagyobb jelentőséget tulajdonítottak azoknak az aktivistáknak, akik arra vágytak,

hogy bevessék őket, és akár feláldozni is készek voltak magukat, ha úgy kell lennie. Hitler szinte kizárólag szűk körben tartott beszédeket, és először ő maga akart tisztába kerülni azzal, hogy milyen út vezethet a hatalomhoz. Az NSDAP újjászervezésekor óvatosan járt el. Nagy gonddal választotta ki azokat a káderekat, akik odaadó személyes hívei voltak, és maguk nem tápláltak politikai ambíciókat. Ők nagyra értékelték a bizalmat, és köszönetet mondtak érte, mint például Theodor Vahlen matematikaprofesszor és nemzetiszocialista parlamenti képviselő 1925-ben, húsvét hava (április) 6. napján.[32]

Mélyen tisztelt Hitler Úr!

Köszönöm, hogy megerősített Pomeránia körzetvezetői tisztében, és reményeim szerint a hónap végén már fel is vehetem a munkát. Egyelőre a greifswaldi dr. Zejenne helyettesít.

Biztosítom Önt feltétel nélküli hűségemről, és bízom benne, hogy e fogadalmamat hamarosan kézfogással is alkalmam lesz megerősíteni egy birodalmi vezetői ülésen.

Ludendorff jelölése a szabadságpárti táborban is el fogja választani az ocsút a tiszta búzától.

Heil!
Odaadó híve,
Vahlen

Erich Ludendorff egykori gyalogsági tábornok személye valóban megosztónak bizonyult. Elnökjelöltként még a szélsőjobbot sem sikerült egységesen maga mögé állítania.[33] Hitler szenvtelenül vette tudomásul 1923-as puccstársa kudarcát, és eleinte a háttérből fáradozott saját politikai súlyának a helyreállításán. Eközben kerülte a nyilvános fellépéseket. Egyrészt azért, mert a birodalom jelentős részében tilos volt beszédet tartania, másrészt mert előbb ki akarta puhatolni a helyi állapotokat. Ezért maradt válasz nélkül az a meghívás is, amelyet Ewald Oppermann, a „Frontring" königsbergi csoportjának a vezetője 1924. április 9-ei keltezéssel küldött „Adolf Hitler Úrnak, Született Németnek Münchenbe".[34]

Tartományi vezetőnk, von Görschen alezredes utazásából hazatérve a napokban közölte velünk, hogy Erich Ludendorff gyalogsági tábornok úr őexcellenciáját, legfőbb hadurunkat július elején Königsbergben üdvözölhetjük.

Tekintettel a kelet-poroszországi lakosság széles köreiben Ön iránt táplált rokonszenvre, népi védelmi mozgalmunk Keleten történő fellendítése és megerősítése érdekében okvetlenül szükségesnek tartjuk, hogy elkísérje legfőbb hadurunkat hozzánk, és itt, előttünk és a kelet-poroszországi lakosság jelentős része előtt is beszédeket tartson városokban és vidéken.

Meggyőződésünk, hogy itt-tartózkodása alatt nagy számban lesz képes a mi világnézetünkre téríteni azokat, akik mozgalmunkhoz kritikusan és kétkedőn viszonyulnak.

Ez alkalommal sem mulaszthatjuk el, hogy rámutassunk szűkebb hazánk rendkívül nehéz helyzetére. Különösképpen itt Keleten van nagy szükség arra, hogy a közeli jövőben minden olyan népi erőt mozgósítsunk és megerősítsünk, amelyet a zsidó bolsevizmus és a jogtalan lengyel igények ellenében védőfalként emeltünk itt, és kell majd még ezután emelnünk.

Ezekben a napokban ez idő szerint a következő rendezvények megtartását tervezzük:

1.) július 2-án a „Frontring" a Szabadságért, Igazságért és Becsületért demonstrációja Königsbergben,

2.) július 4-én a königsbergi védelmi szövetségek demonstrációja a Wehrwolf szervezésében,

3.) július 5-én Nagynémet Nap a Galtgarbenen, a Samland legmagasabb pontján, a Bismarck-torony lábánál.

Kérjük, mihamarabb tájékoztasson bennünket meghívásunkkal kapcsolatos állásfoglalásáról, hogy beleegyezése esetén – amire ez

alkalommal feltétlenül számítunk – időben megtehessük a szükséges előkészületeket.

Német köszöntéssel:
Ewald Oppermann
helyi csoportvezető

Hitler Münchenben maradt, és az elkövetkezőkben is kerülte a fellépést a mások által szervezett demonstrációkon. Ehelyett a párt szervezeti újjáépítésén munkálkodott. Ennek során ragaszkodott ahhoz, hogy München megmaradjon a – még igen kicsi – mozgalom székhelyének. Ez aggodalommal töltötte el a Neudietendorf bei Erfurtban élő Fritz Vogelt, aki ezért 1925. április 24-én levelet írt neki.[35]

Mélyen tisztelt Hitler Úr!

Nem szívesen lennék a terhére, mégis bátorkodom a következőket közölni Önnel.

Általános értetlenséget vált ki, hogy kitartóan ragaszkodik az oly kevéssé vendégszerető és hálátlan Bajorországhoz. Ha ott nem hajlandók megengedni Önnek, hogy beszédeket tartson, ami örök időkre szégyen és gyalázat marad, akkor bizony jobb volna Bajorországon kívül tartania gyűléseket, hogy naggyá és erőssé tegye a mozgalmat. Megítélésünk szerint a működésre alkalmas legközelebbi terep Oldenburg lehetne, ahol május 24-én új választásokat tartanak. Ott minden nagyobb településen beszélnie kellene, és úgy a mozgalom naggyá, erőssé válhatna, hatalmassá növekedhetne. Amikor pedig másik tartományban rendeznek új választást, akkor oda kell menni, és így tovább.

Mindenekelőtt azonban meg kellene szereznie a német állampolgárságot.

Természetesen óriási alávalóság, hogy nem ismerik el egyszerűen németnek, de hát mi mást várhatna a hatalom jelenlegi birtokosaitól? Ám éppen ezért kellene német állampolgárnak lennie, és ha ez Bajorországban nem megy, akkor jöjjön Türingiába, és nyújtsa be itt a kérvényét. Elvégre a most hatalmon lévők csak örülnek annak, hogy Ön mindeddig nem szerezte meg az állampolgárságot.

A legteljesebb tisztelettel
és odaadással:
Fritz Vogel

Az efféle tanácsokat Hitler mellőzhetőknek tartotta, és így ezt a levelet is válasz nélkül fűzték le. A kieli H. Ockel sem kapott választ, ezért 1925. május 15-én még egyszer Hitlerhez fordult.[36]

Igen tisztelt Hitler Úr!

Április 3-ai ajánlott levelemet az átvételi szelvény szerint személyesen Önnek kézbesítették, ám Önnek sajnos mindmáig nem volt ideje vagy alkalma arra, hogy válaszoljon vagy választ írasson nekem. Ezt őszintén sajnálom, mivel úgy vélem, hogy egy német férfinak, aki ugyan sem nem tiszt, sem nem értelmiségi, de a nehéz időkben támadásokat is vállalva hűségesen kitartott Führere mellett, ettől a Führertől választ kellene kapnia a neki teljes szívéből írt levelére.

Levelemben rámutattam arra, hogy Németország megújulása semmiképpen sem indulhat ki a jezsuita szellemmel megfertőzött Bajorországból, és hogy ezért Önnek, igen tisztelt Hitler Úr, tevékenysége színterét Bajorországból át kellene helyeznie Észak-Németországba, ahol nem olyan rossz a levegő. Továbbá arra is bátorkodtam rámutatni, hogy a nemz.-szoc. mozgalom minden jel szerint válságban van, és nem tudni, népünk megújulásához elégséges lesz-e pusztán gazdasági és nemzeti célok kitűzése. Utaltam arra a szellemi-vallási megújulásra, amelynek vágya a népet eltölti. Mindezt csakis abban a reményben vetettem fel, hogy Ön egyetértően vagy elutasítóan, esetleg részletesebb kifejtést igényelve válaszol majd nekem. Ezek a kérdések oly mélyrehatóak és magasrendűek, hogy minden bizonnyal érdemes volna nekik egy levelet szentelni.

Német köszöntéssel,
maradok hűséges híve,
H. Ockel

Hitler megbízásából 1925. május 29-én Rudolf Heß válaszolt, és megvilágította az NSDAP voltaképpeni céljait. A vallási megújulás mindenesetre nem szerepelt közöttük.

Igen tisztelt Ockel Úr!

Igazolom, hogy május 15-ei levele megérkezett hozzánk. Önnek a jelek szerint sejtelme sincs a folyamatosan beérkező, javaslatokat, kifogásokat, kezdeményezéseket stb. tartalmazó levelek irdatlan mennyiségéről, ha úgy gondolja, hogy Hitler úrnak valamennyire részletes választ kellene adnia, vagy adhatna rájuk.

Ha ezt tenné, a tényleges munkájára már nem maradna ideje.

Annak, hogy valaki tiszt vagy diplomás ember, nincs jelentősége – ennek az ellenkezőjét remélhetőleg Ön sem gondolta komolyan! Állhatatosságában szerencsére ezrekkel osztozik, ám ez nem jelenti azt, hogy Hitler Úrnak ne okozna örömöt minden egyes ember hűsége.

A tevékenységi területtel kapcsolatban, a tisztán gazdasági és nemzeti célokat illetően választ ad majd Önnek a közeljövő, Hitler Úrnak a napokban megjelenő könyve. – Hitler Úr minden erejét népünk politikai és szellemi megújításának szenteli. A vallási megújulás érdekében kifejtendő tevékenységet azonban másnak kell átengednie, mert nem darabolhatja szét magát.

Német köszöntéssel:
mb. [kézjegy nélkül]

Azon kevés nők egyike, akik ekkoriban Hitlernek írtak, Elsbeth Zander, a Német Női Rend (Deutscher Frauenorden, DFO) alapítója volt. Ő a szervezete felépítéséről és az észak-németországi politikai hangulatról számolt be. Az 1925. május 19-én kelt levél első oldalán vörös horogkereszt látható.[37]

Igen tisztelt Hitler Úr!

Mindenki azt akarja megtudni tőlem, hogy mikor jön már Ön végre Berlinbe. Személyesen is jelen voltam, amikor kijelentette, hogy berlini útjának immár nincs akadálya. Berlinben pillanatnyilag min-

den elakadt, mert mindenki az Ön megjelenésére vár. Nyomatékosan kérem, mielőbb tájékoztasson, hogy választ adhassak az érdeklődőknek. Az ügy azonban rendkívül sürgető.

Egyszersmind szeretném megtudakolni, mikor tud Halberstadtba utazni, ugyanis ott is előkészületekre van szükség. Vagy netán egyenesen Magdeburgba kíván menni?

Megállapodásunk értelmében ezennel emlékeztetem június 6-án és 7-én Magdeburgban tartandó birodalmi gyűlésünkre. Közölné velem, mikor látogathat Magdeburgba? Esetleg előkészíthetnénk, hogy már Magdeburgban tárgyalhasson a Harz-vidék vezetőivel. A derenburgi Kricheldorff úr és a neje (a tőkeerő képviselői) biztosan jelen lesznek, és úgy hiszem, nagyon sok NSDAP-vezető eljön majd a Harz-vidékről és közvetlen környékéről. Bechstein asszony is azt ígérte nekem, hogy feltétlenül eljön Magdeburgba. Luise von Altenburg hercegnő és Lenz kisasszony ugyancsak igent mondott. Nagyon kérem, sürgősen írja meg, mely napokon számíthatunk Önre. Ludendorff őexcellenciája VI. 7-én, vasárnap érkezik a Német Napra. Én azonban jobban örülnék, ha Ön már szombaton Magdeburgban lenne, hogy részt vehessen a voltaképpeni gyűlésen.

Továbbá még egyszer emlékeztetni szeretném arra az írásra, amelyet az ünnepi kiadványba ígért. Legfőbb ideje ugyanis, hogy nyomdába adjuk. Hálás lennék, ha a kéziratot egyenesen Emma Wittchen asszonynak küldené el, Magdeburg, Arndtstr. 44, legkésőbb 22-éig, péntekig. Én szombaton Magdeburgban leszek, és akkor akarjuk összeállítani a lapot. De az ég szerelmére, igen tisztelt Hitler Úr, nehogy visszalépjen nekünk! Minden tőlünk telhetőt megtettünk, hogy mindent összeszedjünk, ami Önnek a hasznára lehet.

Breslauban, ahol az elmúlt pénteken jártam, nagyszerűen halad az ügyünk. Ott minden az NSDAP előnyére alakult, hazudozásával a Szabadságpárt hátracsúszott. Ott is erősen óhajtják az Ön megjelenését, mert tudják, hogy az ügy majd csak akkor szárnyal fel igazán. Liegnitzben ugyanez a helyzet.

Mind Liegnitzben, mind Breslauban igen jó a vezetés. Úgy hallottam, június 21-én Német Napot rendeznek Breslauban. Mindenki arra

számít, és azt reméli, hogy Ön is részt vesz majd rajta. Sőt mi több, az emberek csak ezt tartanák teljes sikernek. Jómagam rendkívül lényegesnek gondolom ennek a fontos csomópontnak az „elfoglalását", hiszen egész Sziléziát megnyithatja Ön előtt. Valamennyi barátján egyfajta bénultság vett erőt, mert mindenki Önre vár, és a jövetelében reménykedik.

Igen tisztelt Hitler Úr, ne várasson túl sokáig bennünket, berlinieket, hanem jöjjön el hozzánk, amilyen hamar csak lehet.

Nekem azt mondták, május 24-én itt fog beszélni, tegnap viszont azt hallottam, hogy még nem érkezett Öntől erre vonatkozó értesítés. Elveszett volna a levél, vagy nyomós okai vannak, hogy még mindig nem jöhet el hozzánk? Mindenképpen tájékoztatásra van szükségünk, hogy tudjuk, mit válaszoljunk az érdeklődésekre.

Remélve a mielőbbi választ, és különösen az ünnepi lapszámba szánt írás megérkezését, maradok

német Heil üdvözlettel, híve
Elsbeth Zander

Hitler megbízásából 1925. május 22-én Rudolf Heß küldött választ a Német Női Rendnek, „Fräulein Zander kezeihez"[38].

Május 19-ei levelére válaszolva Hitler Úr tudatja Önnel, hogy június 6-án érkezik Magdeburgba, és előreláthatóan még ugyanaznap este el is utazik onnan. Nyilvánosság előtt semmiképpen sem fog beszélni. Azt sem szeretné, hogy ott-tartózkodásának híre közismertté váljon.

Ellenben arra kéri Önt, legyen gondja arra, hogy szombaton találkozhasson az Ön által odarendelt személyekkel. Ennek során azonban a fontos emberek szűk körét nem kell túllépni.

Hitler Úr valószínűleg már korábban Berlinben lesz, és onnan megy majd Magdeburgba. Halberstadtba egyelőre nem utazik. A birodalmi gyűlésről már tájékoztatást kapott az illetékes iroda. A helyi csoportokat onnan fogják értesíteni.

Hitler Úrnak legnagyobb sajnálatára ez idő szerint nem áll módjában, hogy írást küldjön az ünnepi lapszámba.

Német köszöntéssel:
R. Heß mb.

Sajnálom, hogy némely pontban nemleges választ kellett adnom. Önnek azonban nyilván az a legfontosabb, hogy Hitler Úr egyáltalán elmegy. Hitler Úr soha nem tett ígéretet arra, hogy május 24-én beszélni fog B.-ben. Megkeresésükre az urak azt a választ kapták, hogy H. saját szemével akarja látni az ottani helyzetet, mielőtt beszédet tartana.

A legjobbakat kívánom:
R. Heß

Elsbeth Zander végül nem bizonyult annak a szervezőnek, akire az NSDAP-nek szüksége volt. 1933-ban kiszorították a vezetésből, az általa alapított rendet, a DFO-t pedig beolvasztották az NS-Frauenschaft (NSF) elnevezésű náci nőszervezetbe.[39]

Luther városa, Wittenberg helyi pártcsoportvezetője a körzetvezetőségig vitte a pártban, és 1936-ban parlamenti képviselő is lett. 1941-ben katonaként halt meg a Szovjetunióban. 1925-ben egy felháborodott hangú levelére nem érkezett válasz. Münchenben valószínűleg elképedtek azon, hogy valakit tiltakozásra késztetett egy Hitlerről kapott, és az ő autogramjával is ellátott fotó.[40]

Igen tisztelt Hitler Úr!

Köszönöm a Völk.[ischer] Beobachter kiadóján keresztül nekem küldött dedikált fényképét. Igazán nem lett volna szükség a kiadó azon intelmére, hogy továbbra is vessem be magam, amiként az elismerésre sem, hiszen vakon követem Önt az utolsó leheletemig, és mindenre készen állok.

Heil!
H. Groine
helyi csoportvezető

Alfred Barg Alsó-Sziléziából, a Görlitz közelében fekvő Kohlfurtból (ma Węgliniec) pünkösd hava [május] 25-én írt Hitlernek. Levelét horogkeresztekkel dekorálta. Korábban már körülnézett a pártok valóságos dzsungelében, és az NSDAP mellett döntött. Írásában említést tett Richard Kunzéról, akit az általa feltalált önvédelmi gumibot után „Knüppel-Kunze" („furkósbotos Kunze") néven is emlegettek, s akinek Német Szocialista Pártja az 1928-as választásokon a szavazatok 0,15 százalékát szerezte meg. Barg ezenkívül rákérdez két parlamenti képviselő, Reinhold Wulle és Albrecht von Graefe-Goldebee elhatárolódására a Német Népi Szabadságpárt konzervatív jobboldali szélsőségeseitől. (Ők az NSDAP-be integrálták pártjukat, Hitler azonban kiszorította őket.) A levélíró ugyancsak megemlíti az antiszemita Julius Streichert, Artur Dintert és Hermann Essert. A sziléziai fémmunkás tehát sokat tudott a zsidóellenes jobboldalról, és általában is rendkívül tájékozott volt a politikában. Hitlertől azért kért tájékoztatást, hogy eldönthesse, melyik szakszervezetbe lépjen be.[41]

Legelőbb is népi üdvözletem!

Mielőtt rátérnék levelem voltaképpeni tárgyára, szeretném Önt kissé közelebbről megismertetni magammal.

1907. télelő [december] 23-án születtem Reinhold Barg vasúti munkás és felesége, Selma gyermekeként, a Görlitz járásbeli Kohlfurt községben. 14. életévemig ugyanott jártam az evang.[élikus] népiskolába, majd rövid ideig a mezőgazdaságban dolgoztam. 1922. tavaszutó [május] 15-e óta lakatosnak tanulok. A Rudolf Pawlikowski tul.[ajdonában álló] „Kosmos" gépgyárban dolgozom Görlitzben. Ezért Kohlfurtból mindennap Görlitzbe utazom. Ez nem jelent számomra kiadást, mivel apám a vasútnál dolgozik, és ennek következtében nekem is szabadjegyem van. 1922. télelő 11-e óta tag vagyok a Német Jó Templomos Rendben, vagyis ellenzem az alkoholfogyasztást. Emellett, evangélikus lévén, tagja vagyok az Evangélikus Szövetségnek, valamint a kohlfurti „Wandervogel Jungvolk" szervezetének is.

Egyik kollégámtól, Rudolf Scholz lakatostól, a Kunze-párt tagjától két éve, vagyis '23 nyarán hallottam a népi mozgalomról. Azóta meg-

győződéssel viselem a horogkeresztet, és a mozgalommal kapcsolatban mindent figyelemmel kísértem. A '23 őszutói [novemberi] mentési kísérletet (amely sajnos nem járt sikerrel), a szavazatszámok növekedését az 1924. májusi választásokon, a Hitler-pert és fogságának időszakát, Kunze parlamenti beszédeit, a szavazatok számának visszaesését 1924 júliusában, a „próbaideje" leteltét, a Dinter-, Esser-, Streicher-, Wulle-, Graefe-féle pártszakadást, Ludendorff birodalmi elnöki jelöltségét (amit csak helyeselni tudtam), végül pedig a Baj.[or] Néppárt szemtelenségét, amely Hindenburg érdekében beszédtilalmat rendelt el ellene!! Ezenkívül elolvastam Richard Ungewitter *Nacktheit u. Aufstieg* [„Meztelenség és felemelkedés"] című könyvét, és egyetértek vele. Minden pártot alapos vizsgálatnak vetettem alá, a kommunistáktól és szabadgazdaságiaktól egészen a német nemzetiekig. Mindennek alapján felismertem, német munkásként hol van a helyem: a népiek táborában, mégpedig az NSDAP-ben. Céljait, illetve célját ismerem: a *Großdeutsche*, a *Nationalsoz.* és a *Beobachter* lapokból, amelyeket időnként megvettem. Nézeteimet 4 kollégám osztja. A többségük viszont szociáldem[okrata]. A falumban, Kohlfurtban már feltűnést is keltettem „horogkeresztesként". De: sok ellenség, nagy tisztesség! Továbbra is viselni fogom a horogkeresztet és a fekete-fehér-vörös színeket.

Most pedig rátérek írásom voltaképpeni tárgyára.

1.) Ahogyan Kegyelmed is mondja *(Mein Kampf)*, én is azt mondom: szakszervezeteknek lenniük kell, és fémmunkásként szervezett tag kívánok lenni (de nem a „szabadban", a „Hirsch–Duncker-félében" vagy a keresztényben). Ezért arra kérem, közölje velem, melyik népihez fordulhatok ebben az ügyben.

2.) Hogyan gondolkodik Kegyelmed az alkoholfogyasztásról?

3.) Az NSDAP (ha majd egyszer létrejön a népi Nagy-Németország) a fekete-fehér-vörös színek és a horogkereszt mellett lesz-e? És most hogyan képzeli el a megoldást?

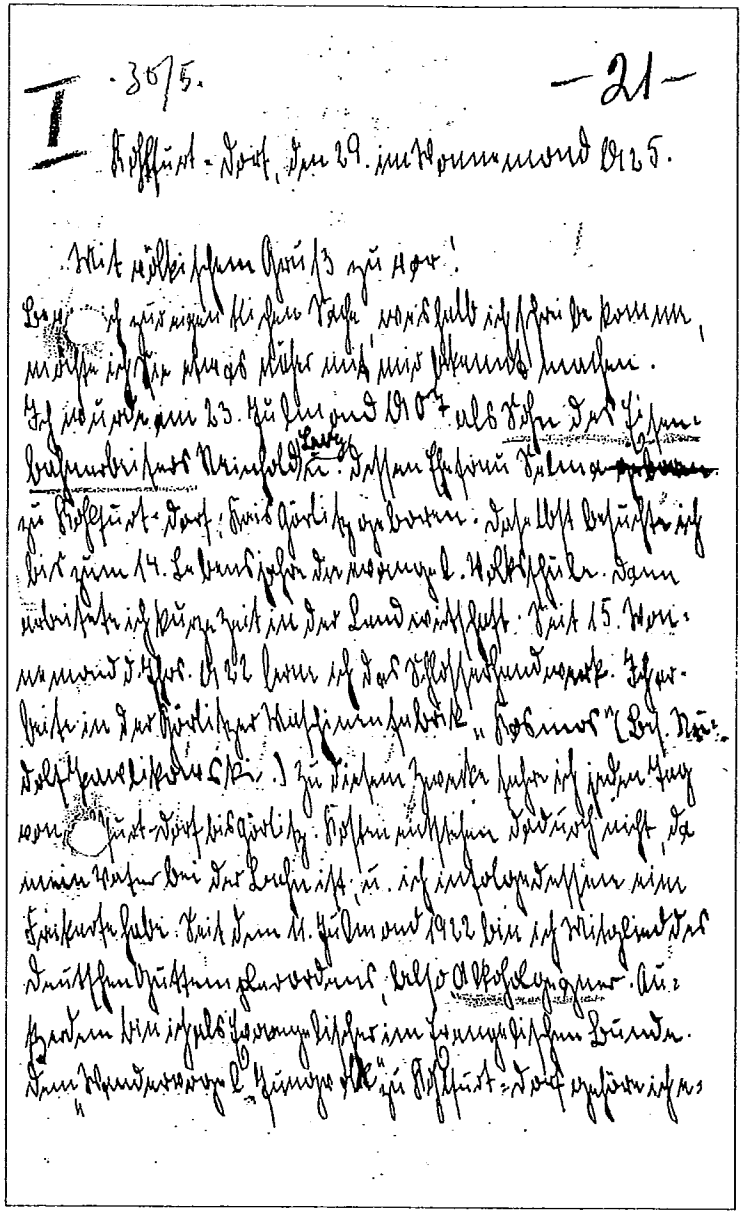

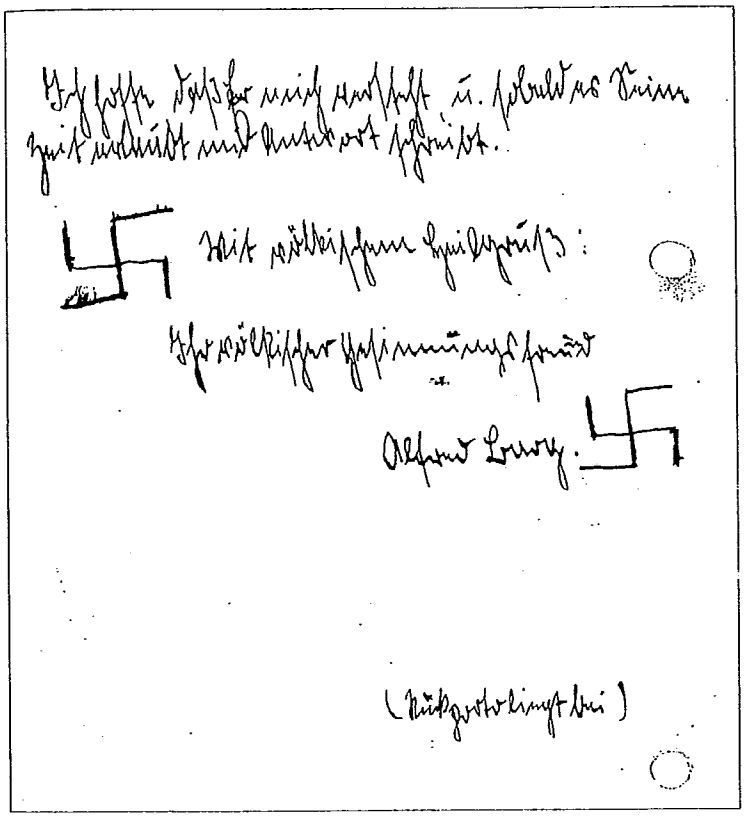

1925 májusában Alfred Barg fémmunkás azt akarta megtudni Hitlertől, hogy melyik szakszervezetbe lépjen be. A főnöke megbízásából válaszoló Rudof Heß személyi titkár beépülési stratégiát ajánlott a levélírónak: egy szocialista vagy kommunista munkavállalói szervezetbe belépve tevékenykedjen nemzetiszocialista szellemben. Levelét Barg „népi elvbarátként" horogkeresztekkel dekorálta. 1925-ben ez még szokatlan volt, később azonban nagyon is mindennapossá lett.

Remélem, Kegyelmed megért engem, és amint ideje engedi, választ ír nekem.

Népi Heil üdvözlettel,
népi elvbarátja,
Alfred Barg
(válaszbélyeg mellékelve)

1925. június 4-én Rudolf Heß válaszolt „a Führer megbízásából". Mivel pedig ezt a kitételt Heß a Hitler fejlécével ellátott leveleken nagyon komolyan vette, joggal feltételezhető, hogy kijelentései valóban Hitler véleményét adják vissza. Az NSDAP-nek a „Hirsch–Duncker-féle szakszervezetekhez", vagyis a munkaadó-barát – „sárga" – szakszervezetekhez való viszonya a párton belül rendkívül vitatott volt, éppen ezért figyelemre méltó a beszivárgási taktika ajánlása. A válasz egyébiránt *business as usual*, amit jól begyakoroltak, és hatáspróbának is többször alávetették már.

Igen tisztelt Barg Úr!

Hitler úr általam sokszor köszöni levelét, amelyre az alábbi válaszokat adom:

Az 1. ponthoz: Szakszervezünk sajnos még nincs, de már tárgyalások és megbeszélések folynak az alapítás lehetőségeiről. Sok pénz kell hozzá, az pedig a mozgalomnak nincs. Mindenesetre a „sárga" szakszervezetbe ne lépjen be. Inkább maradjon a marxistában, és próbáljon meg elegendő elvbarátot szerezni, hogy aztán az üzemitanács-választáson befolyásra tegyen szert, és ily módon a már működő szakszervezet idővel nemz.szoc. jelleget nyerjen, és megnyerhessük magunknak. Így ment ez Csehszlovákiában is.

A 2. ponthoz: Hitler úr nem fogyaszt alkoholt, csak egészen kivételes alkalmakkor iszik pár cseppet. A dohányzást teljességgel mellőzi.

A 3. ponthoz: Az, hogy miként gondolkodunk a fekete-fehér-vörös színekről, illetve a horogkeresztről, Ön előtt is ismert lehet, amiként az is, hogy soha nem fogjuk őket megtagadni. Egyébiránt pedig mindig a színekhez és a jelképekhez kapcsolódó szellem a legfontosabb. Azt fogjuk megváltoztatni, a lobogó kérdése csak azután következik!

Német köszöntéssel:
R. Heß mb.

Ugyancsak politikai iránymutatást kért 1925. június 22-én egy húszesztendős marburgi egyetemista. Őt is Wulle és Graefe uraknak a Német Népi Szabadságpárttól való elhatárolódása érdekelte.[42]

Tisztelt Führer Úr, Hitler Párttárs!

Alulírott alapító tag volt a plaueni helyi pártcsoportban, amíg április közepén el nem költözött onnan. Pillanatnyilag jogot és közgazdaságtant tanulok, mellette történelmi előadásokat hallgatok, és az a szilárd, megingathatatlan szándékom, hogy tanulmányaim befejezése után a politikának szentelem magam, legfőképpen pedig, hogy mindjárt előreszaladjak kicsit, a munkáskérdésnek. Ha netán kétely merülne fel Önben azt illetően, hogy az alábbi eszmefuttatások kizárólag tőlem származnak, s hogy nem egy „legmagasabb" helyről származó lépre csalási kísérletről van-e szó – ami sajnos a politikai küzdelmekben mostanság mindennapos módszerré vált –, kérem, érdeklődje meg a plaueni vezető személyiségeknél, hogy vannak-e fenntartásaik a beállítottságommal vagy az őszinteségemmel kapcsolatban.

A legnagyobb érdeklődéssel kísértem az Ön szabadulása után mondott beszédeit, hogy képet alkossak magamnak időszerű módszereiről és nézeteiről. Mivel az engem nemzetiszocialistaként foglalkoztató különböző kérdésekre két legutóbbi beszédében nem találtam kielégítő választ, arra kérem, közölje velem, mit gondol az NSDAP-vel kapcsolatos gondolataim hasznosságáról.

Elegendő létjogosultsága és átütő ereje volt-e pártunknak nov. 9. előtt ahhoz, hogy egy népi Nagy-Németországban a népi mozgalommá váljék? Nem!!!

És miért nem?

Milyennek kell lennie, hogy megvalósíthassa a mi diktatúránkat?

Akár szökőkútból a víz, úgy törnek elő 1918 óta a népnemzeti moz-

galmak, s miután elértek egy bizonyos magasságot, visszasüllyednek a feledésbe. A mi mozgalmunk is a többiek számára aggasztó sebességgel duzzadt fel – és visszaesett. A mi mozgalmunknak is a népközösség megteremtése volt politikai oldalon a célja, az összes még el nem apadt népi erő egybegyűjtése a nemzetben. Mindenféle rendű és rangú ember csatlakozott hozzánk, és munkálkodott azon, hogy elérjük a célunkat. Mivel a növekedés során a polgári, birtokosi és munkaadói körökből viszonylag nagy volt a belépések száma, egy kívülálló akár joggal mondhatta azt, és itt a plaueni viszonyokra támaszkodom, hogy pártunkat már nem illeti meg a munkáspárt név. Az az ellenvetés, hogy mi az alkotók falanxát akarjuk megteremteni a harácsolók ellenében, nem bizonyult eléggé hatékonynak, hiszen munkások igen gyakran neveztek néven olyan vállalkozókat, akik címke szerint ugyan hozzánk tartoztak, a mindennapi életben azonban sokszor nem tanúsítottak szociális érzékenységet a munkavállalóik iránt. Amikor aztán a tetejébe a Wulle–Graefe-féle összecsirizelődés is megtörtént, világossá vált, hogy az ugyan meg még nem nyert, de irántunk jóindulattal viseltető munkásság is megint a szakszervezetek karmai közé került. És legvégül, mégis hol húzódik a határ a gyakorlatban alkotás és harácsolás között? Nem alkot-e értékeket szellemi munkájával a szociálisan érzéketlen vállalkozó is? És nem harácsol-e az egyszerű kis proletár is, ha üzemében fütyül a nyolcórás munkaidőre? Ha ezt a gondolatot még tovább szőjük, kiviláglik, hogy pártunk azon a határon van, ahol a reális célok átszellemülnek eszmeiekké. Spengler pedig joggal mondja, hogy egy mozgalom átszellemítése annak felhígulásához, végleges atomizálásához vezet. Ha tehát 9-ei akciónk még sikerrel járt is volna, mozgalmunk a valódi lényegét illetően előbb-utóbb e pillanatnyi siker dacára is elapadt volna. A fasizmusnak egy heves vérmérsékletű, hamar fellelkesíthető nép esetében és egy győztes háború után 5 évre volt szüksége ahhoz, hogy átitassa a tömegeket. A német nemzetiszocializmus 4 és 1/2 év után is még alig vert gyökeret a tömegekben, arról pedig szó sincs, hogy megszilárdult volna, és nézetem szerint ez a kudarcunk eredője!

Hogyan kell felkészítenünk pártunkat, hogy célt érjünk?

Véleményem szerint minden kétségen felül áll, hogy a munkástömegek háború utáni rossz helyzete nemcsak az elvesztett háború következménye, hanem, és talán nagyobb részben, azoknak a vállalkozóknak a még mindig töretlen profitéhségén alapszik, akik azokat a terheket, amelyeket a kölcsöntőke kamatainak a formájában viselniük kell, a munkásokra akarják áthárítani. Ezt megsejtve hogyan állhatna a vállalkozó mellé egy munkás, aki úgy hiszi, hogy a vállalkozó merő profitéhségből alkalmazza őt? Ennek következtében inkább más országok munkásaival fog szövetségre lépni, mint (vélelmezett) kizsákmányolójával. Igazi népközösség tehát csak akkor jöhet létre, ha a munkás nem érzi magát többé elnyomott félnek. (Marx nem csak úgy az ujjából szopta az értéktöbblet-elméletet, ahogyan ezt egyes vállalkozók jellemző módon nagy előszeretettel beállítják.)

Itt kell tehát a dolgot megfognunk, merthogy a gazdasági rend, bár épp fordított értelemben, mint Rathenau gondolta, a végzetünkké válhat.

Nem csupán szerény mellékes célnak, hanem pártunk fő célkitűzésének kell tekintenünk a munkásság helyzetének javítását – kíméletlen küzdelmet folytatva mindazok ellen, akik ezzel szembeszegülnek. Nem lesz tehát elkerülhető, hogy gazdasági téren még a szabad szocialistáknál és szakszervezeteiknél is radikálisabb hangot üssünk meg. Ez pedig kifelé időnként azt a látszatot fogja kelteni, mintha tisztán osztályharcos párt lennénk. A nem a munkássághoz, hanem más körökhöz tartozók között is lesznek azonban olyanok (tapasztalataim szerint kiváltképp egyetemisták), akik felismerik, hogy erre a népközösség megteremtéséhez van szükség, és csatlakozni fognak hozzánk. A legfőképpen a munkásságon belül kifejtett propaganda sikerességéhez kívánatos, sőt szükségszerű, hogy a törekvéseinket megértő és helyeslő vállalkozók ne tevékeny módon csatlakozzanak hozzánk, hanem csak erkölcsi támogatásukban részesítsenek bennünket azáltal, hogy köreikben propagálják a nézeteinket. Ugyanez érvényes a hivatásos katonatisztekre, elsősorban azokra, akikkel szemben a munkásság tömegei (talán alaptalanul) bizalmatlan előítéleteket táp-

lálnak. Arra, hogy milyen módszert alkalmazva kell megvívnunk ezt a harcot, megtanít bennünket a szabad szociáldemokrácia története.

E gazdasági harc mellett ugyanilyen energiával és a legteljesebb fanatizmussal kell küzdenünk politikai célunkért, amelyet Nagy-Németország tekintetében elorozni készül a szabad szociáldemokrácia, mivel okosan és idejekorán felismerte, hogy máskülönben mi több bőrt is lehúzhatunk róla. Megítélésem szerint természetesen előfeltétel, hogy nemzetiszocializmusunk a mostani monarchista áramlatokkal szemben okvetlenül republikánus színben lépjen fel. És ha a kérdés a jövőben akuttá válna, a többi ellenzőjével vállvetve kellene elzárkóznunk előle. Hogy mennyiben támaszkodhatna a nemzetiszocializmus már most a külpolitikára, arra megtaníthat bennünket Mussolini taktikája. További részletes kifejtésekkel nem kívánom rabolni a tettek előkészítéséhez szükséges drága idejét, de nemcsak nekem személy szerint, hanem az ügy szempontjából is fontos lenne, hogy (ha csupán röviden is, amint ez ideje korlátozott volta miatt várható) kifejtse elutasító vagy egyetértő álláspontját az általam felvetettekkel kapcsolatban, mivel én már ebben a szellemben tevékenykedtem az itteni csoportban. Természetesen elutasítás esetén is közölni fogom nézetét a helyi csoporttal, a magam számára azonban le kellene vonnom a konzekvenciákat együttműködésem mértékét illetően.

Addig is maradok hűséges nemzetiszocialista Heil köszöntéssel,
párttársa,
Wilhelm Tempel
jog- és tört. hallg.
Marburg a. d. Lahn
Am Grün 33/III[43]

Rudolf Heß hat héttel később, 1925. augusztus 1-jén válaszolt. Tempelnek küldött részletes levele arra vall, hogy személyében a párt számára megnyerendő politikai tehetséget látott.[44]

Igen tisztelt Tengel [sic!] *Úr!*

Nem várhatja el, hogy Hitler Úr, aki folyamatosan százszámra kapja a leveleket, személyesen válaszoljon az Önéhez hasonlóan hosszú levelekre, és megítélje a tartalmukat.

Megbízásából azonban a következőkben én – aki már 1920 óta tagja vagyok a mozgalomnak, és hosszú ideje Hitler Úr környezetének is – válaszolok Önnek néhány felvetésére.

Mint írja, annak idején Plauenben élte meg a mozgalom megerősödését. Ez megmagyarázza azt a kijelentését, hogy sorainkban viszonylag sok a munkaadó. Plauen azonban ebben a tekintetben mindenképpen kivételt képez. Mi azt szeretnénk, ha több olyan munkaadó lenne, aki törekvéseinkhez megértéssel viszonyul, és ténylegesen is tesz értünk, amint ez Plauenben örvendetes módon történik. – Az, hogy a Wulle–Graefe-féle irányzatnál más a helyzet, magáért beszél. Ez az irányzat ugyanis csupán a német nemzetiek leforgácsolódott része, és tőlük, szociális gondolkodásában legalábbis, semmiben sem különbözik.

Azt kérdi, hol húzódik a határ alkotó és harácsoló között?

Gondoljon a nevünkre! Aki alkot, az ettől még nem lesz nemzetiszocialista. Hiszen mind a nemzeti, mind a szocialista gondolkodásnak része, hogy a munka nem lehet a köz kárára. Aki azonban aszociálisan cselekszik, ártalmára van a közösségnek. Csak az tartozik valóban közénk, aki minden tetténél szem előtt tartja, hogy használ vagy árt vele a népének, csak ő népi.

Annak a veszélye, hogy mozgalmunk intellektuális átszellemülésen menne keresztül, nem nagy! A legtöbben ennek éppen az ellenkezőjét vetik a szemünkre.

Bizonyítani nehéz volna, hogy egy november 9-ei győzelem után továbbiak is kilátásban lettek volna. Mi azonban hiszünk ebben. Ne feledkezzen meg arról, hogy a tömegek nagy méretekben történő felvilágosításával a megfelelő pillanatban csak az élhet az összes rendelkezésre álló eszköz bevetésével, aki az államhatalom birtokában van, és a kellő esze is megvan hozzá. A fasizmus is csak a római dísz-

felvonulás után aratott nagy sikert a tömegek körében, meggyökeresedése csak azután következett be.

Az infláció és a rossz gazdálkodás csúcspontja annak idején a lélektanilag megfelelő pillanatot jelentette. Az azonban elmúlt, ezért hasonló lépésre jelenleg már nem gondolunk.

Legyen nyugodt! Vállalkozók és katonatisztek – akikkel szemben valóban létezik előítélet – nem bukkantak fel túlzottan nagy számban nálunk. Nekik ott van a Graefe-irányzat, az sokkal vonzóbb a számukra, hacsak nem olyan kivételes esetekről van szó, amelyeket a munkások is elfogadnak.

A munkások gazdasági helyzete jobbra fordulásának előfeltétele, hogy több minden alapvetően megváltozzék. Itt elsősorban a szerződések, a Dawes-terv, általában a nemzetközi kölcsöntőke által okozott folyamatos érvágásokra gondolok.[45] Elvégre is nem támogathatjuk mintegy a marxizmust azáltal, hogy mindent a munkaadókra hárítunk, miközben manapság nagyrészt ők is kényszerhelyzetben vannak. A munkások tekintetét mindig rá kell irányítani a főbűnösre, aki a munkaadónak is hízeleg, amit a marxista egészen tudatosan kerül, hogy eltérítse és rossz irányba terelje a küzdelmet.

Ettől eltekintve a vállalkozók nagy részénél sincs minden rendben, és ezt mi nagyon jól tudjuk. Itt majd még meg kell valósítani néhány programpontot (pl. a haszonrészesedést). Mindehhez azonban a hatalom birtoklására van szükség, a program fokozatos megvalósítására, az adórendszer átalakítására, és mindenekelőtt a szerződések felbontására, a nemzetközi vérszívóknak teljesítendő kifizetések leállítására.

Az államformát illetően mindig is hangsúlyoztuk, hogy az számunkra közömbös. Csak az számít, hogy a kormányzás a nagy egész javát szolgálja, hogy milyen név alatt teszi ezt, az mellékes. Az államforma külsődlegességei miatt folytatott küzdelem hasztalanul pocsékol el erőket. Ezért is ellenezzük mindenképpen a monarchia bevezetését mindaddig, amíg azt nem óhajtja a nép többsége. Ma pedig nem ez a helyzet. A monarchia ellen azonban úgy is fel lehet lépni, hogy közben nem haladunk „vállvetve" legártalmasabb ellenségeinkkel.

Melegen ajánlom, hogy mihamarabb olvassa el a *Mein Kampf*ot, valamint Hitler Plauenben és Zwickauban mondott beszédeit, amelyeket Zwickauban adtak ki.

Német köszöntéssel:
R. Heß

Heß levele arra késztette Tempelt, hogy Münchenbe költözzön, és ott tanuljon tovább. 1926 februárjában, kétségkívül Hitler megbízásából, megalapította a Nemzetiszocialista Német Diákszövetséget. A szervezet birodalmi vezetői tisztéről belső konfliktusok után, 1928 júniusában lemondott. A szocialista Tempel helyére a konzervatív Baldur von Schirach, Hitler feltétlen híve került.

Tempel folytatta tanulmányait, és doktori disszertációját Mussolini Olaszországának államjogából írta. Ügyvédként Lipcsében telepedett le, és ott a város tanácsnoki testületének is tagja volt. A második világháborúban szakaszvezetőként szolgált egy gyalogezredben. Háborús bűnök elkövetéséért később nem emeltek vádat ellene.[46]

1925 politikai mindennapjainak nemcsak szavak voltak a részei, hanem tettlegességek is. Telefonon válaszolták meg egy müncheni lakos panaszát, aki nyilvánvalóan a Thiersch utcai ideiglenes NSDAP-székház közelében lakott.[47] 1925. június 2-án Rudolf Heß távbeszélőn keresztül intézkedett ebben a látszólag mellékes ügyben, amely azonban jellemző módon megvilágítja a kor politikai kultúráját. A szomszéd „Nagyságos Adolf Hitler Urat" olyan „tényállásról" tájékoztatta, amely rossz fényt vetett az újjászervezett és állítólag már felettébb békeszerető pártra. „Kedden, május 19-én, kevéssel éjfél előtt a lakásom közelében mintegy tizenöt, 18 és 22 év közötti legény vett üldözőbe, akik közül többen barna inget viseltek, és orvtámadásukat csak nagy üggyel-bajjal sikerült elkerülnöm. Előzőleg én nem foglalkoztam ezekkel a személyekkel, és még kevésbé viselkedtem velük szemben kihívóan. Olyan súlyos sértéseket vágtak a fejemhez, mint »Hitler elárulója«, »tróger«, »disznó« stb., mindenképpen olyasmit,

ami előző gyűlésük témáját képezte, és utána is még sokáig rugdosták csizmájuk sarkával a már bezárt kapukat."

A müncheni férfi felszólította a pártvezért, ne engedje, hogy „kellő atyai szigorban" nem részesült „neveletlen tuskókat Hitler nevében vak terrorra hecceljenek fel, mert az a már amúgy is csekély tekintélyének a maradékától is megfosztja a mozgalmat". „A közös célok érdekében", amelyek őt az NSDAP-vel és Hitlerrel magával ma is még összekapcsolják, eltekintett attól, hogy nyilvánosságra hozza a történteket. Reméli azonban, hogy Hitler pártvezérként ezentúl megvetéssel fogja kezelni az efféle kilengéseket, és azok nem fognak megismétlődni, „sem másokkal, sem az én személyemmel kapcsolatban". „Maradandót és építőt" ugyanis a jövőben csak „kifogástalan eszközökkel" lehet teremteni. Annak, hogy ő nem lépett be újra a pártba, egészségügyi és elvi okai vannak, de semmiképpen sem „lojalitása hiányának" a megnyilvánulása. A felháborodott expárttag a továbbiakban így írt: „Amennyiben bizonyos csoportok nem hagynak fel az értelmetlen hecckampánnyal, kénytelen leszek egy sor kérdésben a legnagyobb nyilvánosság előtt állást foglalni. Utcai szidalmazások és támadások esetén legközelebb kímélet nélkül használni fogom a fegyveremet. Mostantól fogva nem tűröm el, hogy olyasmit tűzzenek a kalapom mellé, aminek ott semmi keresnivalója nincs."

A levél további része sajnos nem marad fent, így feladója nevét nem lehetett kideríteni. Az azonban bizonyos – ha Hitler nevében Heß bocsánatot kért is –, hogy az NSDAP továbbra is politikai eszközként alkalmazta a politikáját ellenzők erőszakkal történő megfélemlítését. „Kifogástalan" módszerekről szó sem volt.

A Hitler kegyeiért már az NSDAP újjászervezésének évében versengő számos egyesület és szervezet egyike a Münchenben bejegyzett Német Népi Tornaegylet volt, amely 1925 nyárhó [július] 25-én meghívást intézett hozzá.

Németséged!

Bátorkodunk tudomására hozni, hogy a karintiai Villach tornász ifjai (legények és leányok, a Német Tornászszövetséghez tartozó

Német Tornaegylet tagjai) „Heim ins Reich!" [„visszatérés a német birodalomba"] jelszóval megrendezett németországi körútjuk során augusztus 1-jén Münchent is felkeresik, és Egyletünk vendégei lesznek.

Ezen alkalomból a nevezett napon a Ferences pince termében (Hochstraße) este nyolc órakor „Karintiai Egyleti Estet" rendezünk, amelyen súlyosan szorongatott szomszéd országunk kedves fiataljai prof. Georg Franke tornaedző vezetésével tornabemutatót és hazafias előadást tartanak, s többek között rúd-, buzogány- és kézenállási gyakorlatokat, karintiai énekes körtáncokat és népviseletbe öltözve néptáncokat fognak bemutatni. A villachi tornászifjúság mintaiskola hírében áll, a karintiai fiatalok és vezetőik a valódi német népiség képviselői és a német szokások hűséges ápolói. Gondolkodásukban és érzéseikben nagynémetek, németországi látogatásuk célja, hogy támogassák és erősítsék a nemzetegyesítés gondolatát. Határtartományi testvéreink látogatása alkalmából hálatelten meg kívánunk emlékezni a karintiai népnek a népisége megőrzéséért folytatott küzdelemben tanúsított bátorságáról, hűségéről és állhatatosságáról, s az 1920 októberében aratott jelentős győzelméről, amikor is a népszavazáson megakadályozták, hogy szép tartományuk németellenes idegenek kezére kerüljön, s ezzel Karintia földjét és lakóit megőrizték a németségnek.

Ezúton szeretnénk Önt mint a német jog és a német szabadság élharcosát a legnagyobb tisztelettel meghívni a nagynémet népközösség eszméjének szentelt karintiai estre.

Hűséges német tornászköszöntéssel:
Német Népi Tornaegylet, München
A tornatanács
Jegyzőhelyettes
Elnökhelyettes

Nem valószínű, hogy Hitler, aki operába szeretett járni, örömét lelte volna az osztrák fiúk és lányok tornagyakorlataiban. Ajándékokat és hagyatékokat viszont nagyon szívesen elfogadott, bármilyen csekély

értéket képviseltek is. 1925. július 9-én dr. R. Niedermayer ügyvéd a következő levelet írta „Adolf Hitler Úrnak, Thierschstr. 41/I".[48]

A megboldogult müncheni lakos, Margarete Meindl igazgatói özvegy, Widenmeyerstr. 4/III, hagyatéki gondnokaként van szerencsém Önt a következőkről tájékoztathatni:

Az elhunyt, aki az Ön politikai törekvéseinek nagy tisztelője volt, halála előtt úgy nyilatkozott, hogy a lakásában álló nagy pálmafát elhalálozása után Önnek adjam át. Az örökösök eleget kívánnak tenni ennek a rendelkezésnek, ezért bátorkodom afelől érdeklődni, hogy át óhajtja-e venni az Önre hagyott tárgyat. Amennyiben igen, erről mielőbbi értesítést kérek, hogy közölhessem Önnel, mely időpontban vitetheti el a pálmát.

Mély tisztelettel!
Niedermayer
ügyvéd

Rudolf Heß 1925. július 14-én válaszolt:

Folyó hó 9-ei, Meindl asszony hagyatéka tárgyában küldött levelére válaszolva tájékoztatom, hogy Hitler Úr örömmel elfogadja a pálmafát. Várom értesítését az elszállítással kapcsolatban.

Tisztelettel:
R. Heß

Nem kapott viszont választ Alois Simmert, aki 1925. augusztus 4-én levelezőlapot küldött „Adolf Hitler újságírónak és szerkesztőnek Münchenbe". A kiírt, tiszta íráskép arról árulkodik, hogy Simmert nem tartozhatott a kétkezi munkások közé, mégis messzemenően azonosult a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt céljaival.[49]

Nagyra becsült Hitler Úr!

Elvárjuk, hogy mind a lapjában, mind a Birodalmi Gyűlés népi pártjában haladéktalanul lépjen fel annak érdekében, hogy ne csak

a lengyel zsidókat, hanem az összes lengyelt rövid úton utasítsák ki Németországból.

Ezeket a kellemetlen élősködőket már réges-rég ki kellett volna toloncolni.

Heil + üdvözlet
Al. Simmert, Hirschbergstr. 17/4

Nem kevésbé radikálisan fejezte ki magát Neustadt an der Aisch egyházközségének nyugalmazott evangélikus lelkésze a Hitlerhez 1925. június 8-án intézett sürgető levelében. Graf tiszteletes oldalakon át írt a nemzetközi zsidó összeesküvés által kiváltott „szent haragjáról", szólt a világméreteket öltött istentagadásról, és felpanaszolta az új birodalmi márka okozta pénzelértéktelenedést. Heß erre a levélre a „VI. 12-én megköszönve" megjegyzést írta.[50]

Olyan írások is voltak, amelyeket hűségeskünek szántak, mégsem tartalmaztak zsidóellenes kirohanásokat. Egy özvegy arról biztosította Hitlert, hogy lelkes híve, és közölte vele, hogy sikerrel egyengette az útját egy hasonló elveket valló kereskedelmi tanácsosnál. Rudolf Heß erre levelet írt a kereskedelmi tanácsosnak, és világossá tette, hogy mindez nem Hitler saját kezdeményezésére történt.[51] Válasz nélkül maradt Ludwig Johst festőművész levele, aki harmincöt esztendősen úgy gondolta, életművét „Hitler-portréval" fogja megkoronázni, és azt kérte, hogy a Führer üljön modellt neki.[52] Egy szobafestő mesternek és hűséges párttagnak, aki fekete-erdői pihenésre hívta meg Hitlert, Heß a következő választ adta:[53]

Igen tisztelt Häringer Úr!

Hitler Úr hálásan köszöni Önnek a fekete-erdei pihenésre szóló kedves meghívást, amelynek szívből örült. Sajnos azonban már máshova ígérkezett el.

Azt pedig Hitler Úr érthető módon nem engedheti meg magának, hogy pusztán kikapcsolódás céljából kétszer is elutazzon.

Német köszöntéssel:
R. Heß

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED 3.

Egy berlini hölgynek a tőle érkezett három zsebkendőt Heß visszaküldte, és a következőket közölte vele:[54]

Igen tisztelt Tröltzsch Asszony!

Hitler Úr megbízásából május 28-ai levelével együtt mellékelten visszajuttatom a Zander kisasszony és Ön által hímzett zsebkendőket.

Ami a képpel díszített zsebkendőket illeti, Hitler Úr nem ad engedélyt arra, hogy arcmásával zsebkendőket készítsenek.

Német köszöntéssel:
R. Heß mb.

Ez a hangnem meglehetősen fagyos volt, és Hitler a későbbiekben is minden giccses kegytárgy készítését megtiltotta, így például a „Hitler-tortákét".[55] Heß levelei akkor is kimondottan hűvösek voltak, amikor a Hitlert elérő számtalan politikai javaslatra kellett válaszolnia. Gyakran köszönetet mondott az „érdekes, mélyenszántó fejtegetésekért", azokat azonban pár napon belül visszaküldte.[56] A párt munkatervét ugyanis már „megváltoztathatatlanként" lefektették. A politikai taktikára vonatkozó kérdésekre Heß az idők folyamán válaszsémákat dolgozott ki. Ilyen levelet kapott tőle például 1925. május 11-én a bremervördei Wilhelm Sievers, aki Hitlert a parlamentarizmussal mint politikai elvvel kapcsolatos állásfoglalásáról kérdezte. Heß ekkor felváltva használta a párt nevére a DAP és az NSDAP rövidítéseket – Német Munkáspárt és Nemzetiszocialista Német Munkáspárt –, mivel még nem igazán dőlt el, mi legyen a párt leendő neve.[57]

Mélyen tisztelt Sievers Úr!

Hitler Úr általam mond Önnek hálás köszönetet április 28-án és 29-én írott leveleiért.

Hitler Úrnak az a meglátása, hogy ha már egyszer – az ő akarata ellenére – bementünk a parlamentbe, akkor a parlamenti tevékenységet a mai rendszer és vele együtt a parlamentarizmus leküzdésére szolgáló számos eszköz egyikének kell tekintenünk. A tevékenység

azonban nem öltheti „pozitív együttműködés" formáját – amit sajnos népi képviselők is folytattak, rendkívül csekély sikerrel –, hanem a legélesebb oppozíciónak és obstrukciónak kell lennie, a fennálló rend állandó parlamenti bírálatának. A parlamentet vagy a parlamentarizmust a parlamentben a képtelenségig kell elvinni!

Egyébiránt még nem dőlt el, hogy a DAP indul-e az elkövetkező választásokon. [...]

A levél vége sajnos leszakadt a másolatról. A Hitler által alkalmazott stratégia azonban így is világos. Az NSDAP az új tagok megnyerésében is tervszerűen járt el. „Munkáspártnak" nevezte ugyan magát, legelőbb azonban a szélsőjobboldali védszövetségeket szűrte meg olyan szempontból, hogy nyerhet-e belőlük magának „alvezéreket" és aktivistákat. Paul Eckhardt ezért 1925. június 25-én katonás, halálfejjel és keresztbe rakott csontokkal dekorált levélpapíron fordult Hitlerhez. Azért írt Hamburgból Münchenbe, mert az NSDAP tagokat igyekezett toborozni a „Wehrwolf" tagjai között.[58]

Kedves Hitler Úr!

A „Wehrwolf" Nordmark tartományban általam antiparlamentáris–népi alapon felépített szervezete vezetőjeként a legalázatosabban bátorkodom állásfoglalását kérni az Észak-Németországban uralkodó tisztázatlan viszonyokkal kapcsolatban.

Mivel jómagam régi frontkatona, önkénteshadtest-tag és – 1920 óta – NSDAP-tag vagyok, s ezért Önben és Ludendorffban vezéreimet látom, amiről mellékelt írásomból[59] is megbizonyosodhat, nem szorulhat további magyarázatra, hogy a nekem alárendelt „Wehrwolfok" túlnyomó része is nemzetiszocialista.

Egy ideje azonban megszaporodtak az olyan esetek, hogy az embereim közül egyeseket, sőt egész csoportjaikat kívülálló nemzetiszocialista oldalról megdolgozzák, és a „Wehrwolfból" való kilépésre, vagyis dezertálásra igyekeznek rábírni.

Mivel embereim az engedelmes germán hűség szellemében kaptak nevelést, és tudják, ki a vezérük, az idegen toborzók természetesen

nem járnak náluk sikerrel. Nem szeretném azonban eltitkolni, hogy nem növeli a helyi nemzetiszocialista vezetők tekintélyét, ha feladatukat abban látják, hogy egy azonos világnézetet képviselő szervezetből szerezzenek maguknak további tagokat, ahelyett, hogy a marxizmustól hódítanák el őket.

Egy radikális népi csapat zsoldosaként és vezéreként nem lelkesedem a boncokért, akkor sem, ha nemzetiszocialista gúnyába bújnak, és az az érzésem, igen tisztelt Hitler Úr, hogy ott, ahol Ön nem avatkozhat közbe kemény kézzel, elburjánzik a boncok szelleme, és igencsak furcsa virágokat hajt.

Ezért kérve kérem, jöjjön el egyszer Északra, ahol meggyőződésesebb híveket talál majd, semmint talán gondolja. Személyes megbeszélésünktől pedig a legjobbakat remélem.

Kérem azonban, már ideutazása előtt vesse be a befolyását annak érdekében, hogy itteni képviselői parancsoljanak végre megálljt az áskálódásnak.

Abban a reményben, hogy hamarosan hallhatok Önről, soha nem múló hűséggel maradok híve,

P. Th. Eckhardt
[pecsét]

Martin városi tanácsos a pomerániai Schneidemühlből ugyancsak arra kérte Hitlert, hogy a jobboldali szövetségeken belül folyó állandó viszálykodások miatt látogasson el Észak-Németországba. Választ Rudolf Heßtől kapott 1925. július 29-én.

Igen tisztelt Martin Úr!

Folyó hó 17-ei levelére válaszolva [nem maradt fent], amelyet utazásomból visszatérve Hitler Úr nevében én vettem kézhez, tudatom Önnel, hogy Hitler Úr kizárólag a Nemz.-szoc. Ném. Munkáspárt vezetőjének tekinti magát. Elvből csak a DAP keretei között beszél. Egyetlen jól felépített szervezetet kíván egyesíteni egy név alatt, amelyről bizton tudhatja, hogy mindenben az ő szellemében dolgozik, és amelynek bármikor parancsokat adhat, amelyeket aztán végre is

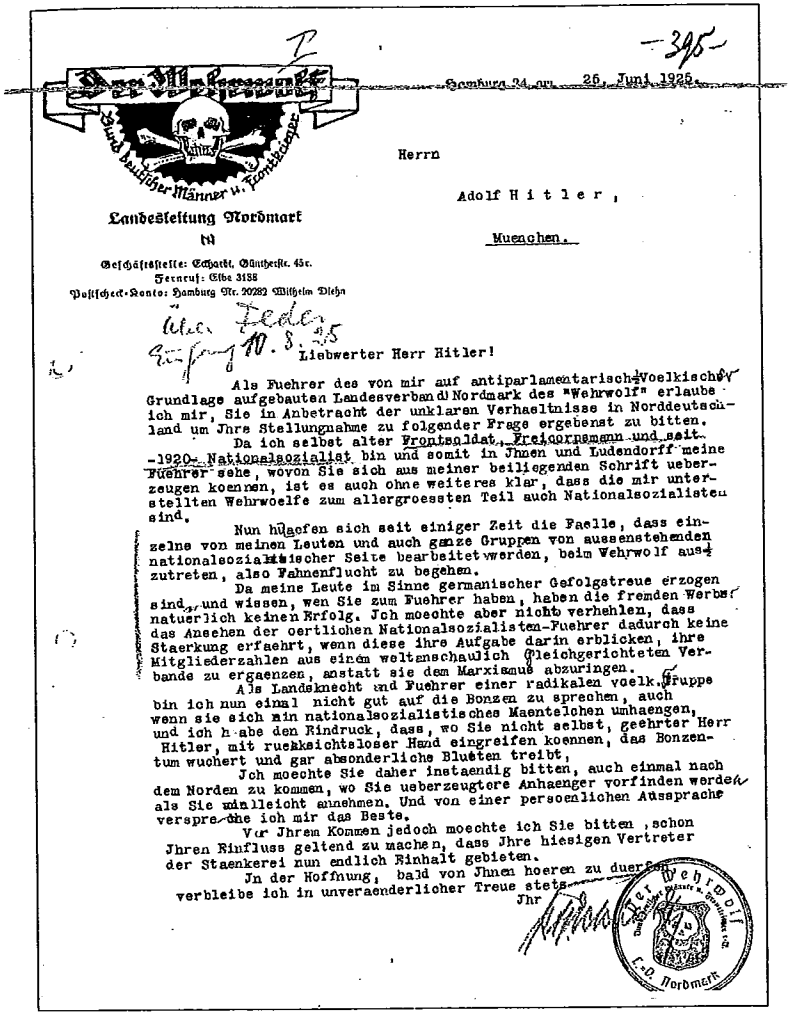

Landesleitung Nordmark

Geschäftsstelle: Eckardt, Güntherstr. 45c.
Fernruf: Elbe 3158
Postscheck-Konto: Hamburg Nr. 20282 Wilhelm Diehn

Hamburg 24, den 26. Juni 1925.

Herrn

Adolf Hitler,

Muenchen.

Liebwerter Herr Hitler!

Als Fuehrer des von mir auf antiparlamentarisch-voelkischer Grundlage aufgebauten Landesverband Nordmark des "Wehrwolf" erlaube ich mir, Sie in Anbetracht der unklaren Verhaeltnisse in Norddeutschland um Ihre Stellungnahme zu folgender Frage ergebenst zu bitten.

Da ich selbst alter Frontsoldat, Freicorpsmann und seit 1920 Nationalsozialist bin und somit in Ihnen und Ludendorff meine Fuehrer sehe, wovon Sie sich aus meiner beiliegenden Schrift ueberzeugen koennen, ist es auch ohne weiteres klar, dass die mir unterstellten Wehrwoelfe zum allergroessten Teil auch Nationalsozialisten sind.

Nun haeufen sich seit einiger Zeit die Faelle, dass einzelne von meinen Leuten und auch ganze Gruppen von aussenstehenden nationalsozialistischer Seite bearbeitet werden, beim Wehrwolf auszutreten, also Fahnenflucht zu begehen.

Da meine Leute im Sinne germanischer Gefolgstreue erzogen sind, und wissen, wen Sie zum Fuehrer haben, haben die fremden Werber natuerlich keinen Erfolg. Ich moechte aber nicht verhehlen, dass das Ansehen der oertlichen Nationalsozialisten-Fuehrer dadurch keine Staerkung erfaehrt, wenn diese ihre Aufgabe darin erblicken, ihre Mitgliederzahlen aus einem weltanschaulich gleichgerichteten Verbande zu ergaenzen, anstatt sie dem Marxismus abzuringen.

Als Landsknecht und Fuehrer einer radikalen voelkischen Gruppe bin ich nun einmal nicht gut auf die Bonzen zu sprechen, auch wenn sie sich mit nationalsozialistisches Maentelchen umhaengen, und ich habe den Eindruck, dass, wo Sie nicht selbst, geehrter Herr Hitler, mit ruecksichtsloser Hand eingreifen koennen, das Bonzentum wuchert und gar absonderliche Blueten treibt.

Ich moechte Sie daher instaendig bitten, auch einmal nach dem Norden zu kommen, wo Sie ueberzeugtere Anhaenger vorfinden werden als Sie vielleicht annehmen. Und von einer persoenlichen Aussprache verspreche ich mir das Beste.

Vor Ihrem Kommen jedoch moechte ich Sie bitten, schon Ihren Einfluss geltend zu machen, dass Ihre hiesigen Vertreter der Staenkerei nun endlich Einhalt gebieten.

In der Hoffnung, bald von Ihnen hoeren zu duerfen, verbleibe ich in unveraenderlicher Treue stets

Ihr

Hitler olyan gyűjtőmozgalomnak tekintette az NSDAP-t, amelyhez előbb-utóbb valamennyi népi szakadár csoport és szélsőjobboldali védszövetség csatlakozni fog. A lassú erodálásnak erre a jelenségére a „Wehrwolf" vezetője már 1925 júniusában felfigyelt, és panaszát személyes kihallgatás iránti kérelemmel kapcsolta össze. Nem kapott rá lehetőséget.

hajtanak, akkor is, ha csupán keretrendelkezésekről van szó, amelyek a helyi sajátosságokhoz igazíthatók. – Biztos lehet abban, hogy ha Hitler úr egyszer majd beszédet mond Sch.-ben – hogy ez mikor lesz, az még nem tudható –, akkor bármelyik terem megtelik, még ha a meghívó fél a DAP egyelőre kicsiny csoportja lesz is. Az sem nagy baj, ha jobbról érkező körök úgy gondolják, hogy nem csatlakozhatnak a DAP-hez. A DAP elsődleges célja ugyanis az eddigi baloldaliak megnyerése. Végső esetben majd külön menetelünk és együtt aratunk győzelmet.

Német köszöntéssel:
R. Heß

N. S.: Hitler Úr általam természetesen hálásan köszöni a levelét, amelynek jó szándékát senki nem vonta kétségbe.

F[ent] N[evezett]

Heß természetesen nem ismerte el nyíltan, hogy az NSDAP elsősorban a jobboldalról történő tagtoborzásra épített, és ezzel egyre nagyobb sikert is ért el. Hivatalosan a hagyományosan baloldali munkássághoz való közeledést sem adták fel, nem utolsósorban azért nem, hogy ne áldozzák fel szükségtelenül a szélsőjobboldali irányzatokon belüli „egyedi jellegüket". Hitler a pártot jobboldalra pozícionálta, ugyanakkor azonban potenciális integráló erőként is. „Néppártnak" mutatkoztak, de még nem voltak az.[60]

2. 1930: hódolók és tanácsaik

Az 1928-as parlamenti választásokon az NSDAP mindössze a szavazatok 2,8 százalékát kapta meg. A Hitlerhez időközben Észak-Németországból is érkező levelek magas száma azonban már a jövőbeni sikert jelezte. 1930 szeptemberében az NSDAP már 18,3 százalékot kapott. Frau von Ponief, aki 1930. február 28-án Peenemündéből írt Hitlernek, olyan tanácsokat adott neki, amelyekből saját politikai beállítottsága is egyértelműen kiviláglik.[61]

Igen tisztelt Hitler Úr!

Az NSDAP tagjaként szívemen viselem a következőket! A munka maradéktalan zsidómentesítése érdekében tagjainkat kézfogással megpecsételve arra kell köteleznünk, hogy ne vásároljanak zsidótól. Ily módon fokozatosan elérhetjük a zsidók kiiktatását a kiskereskedelemből, és ezzel megint nyeregbe segíthetjük a középosztályt. A nagykereskedelemnél ezt nem lesz ennyire könnyű végbevinni, mivel a ruházat és a cipőáru terén jórészt kizárólag zsidó tőke működik. Helyi szinten azonban ezek a mélyreható intézkedések nagy mértékben erősítenék mozgalmunkat.

A legtöbb embernél ugyanis csupán meggondolatlanságról van szó, a zsidó meg titokban jót nevet a buta német vásárlókon!! Ő maga persze mindig csak a hittestvérénél vásárol.

Hűséges német Kampf Heil! köszöntéssel,
odaadó híve,
Frau von Ponief

A Hitler-kancellária 1930. március 6-án a következő választ küldte:

Igen tisztelt Nagyságos Asszony!

Hitler Úr általam mond köszönetet Önnek február 28-ai leveléért és a benne foglalt kezdeményezésért. Egyébiránt már szándékunkban áll, hogy a jövőben a pártsajtónkban megjelentetendő megfelelő felhívások útján folyamatosan arra ösztönözzük tagtársainkat, hogy lehetőség szerint párttagoknál vásároljanak.

Egy olyan felhívás, amely arra szólítana fel, hogy senki ne vásároljon zsidóknál, sajnos üzletrontásnak minősül, és büntetendő cselekmény, legalábbis akkor, ha néven nevezi a zsidókat.

Német köszöntéssel,
odaadó híve

A másolaton nem szerepel aláírás, de feltételezhető, hogy Rudolf Heß aláírta a levelet. A zsidó üzletek elleni bojkottintézkedésekkel kapcsolatban az NSDAP 1933-ig mindenesetre visszafogta magát.

F. F. Pflüger müncheni főkonzul ugyancsak támogatni akarta az NSDAP-t. Ő 1930. szeptember 3-án fordult Hitlerhez.[62]

Igen tisztelt Hitler Úr!

Ismerem Önt, és nagyjából-egészéből a céljait is. Ön valószínűleg kevésbé ismer engem. Barátságot ápolok Siry őrnagy úrral, aki nyilván Önhöz is közel áll.

Kiszolgált katonaként és nagyiparosként egyaránt évek óta hazánk újjáépítésén munkálkodom; különösen ifjúságunk testi és szellemi fejlesztésén, valamint munkásainknak nemzeti és szociális megértésre nevelésén. Erről némi áttekintést leginkább úgy kaphat, ha elolvassa a dr. Duisberg titkos tanácsos úrnak és Wittke úrnak június 14-én, illetve 16-án írt leveleim mellékelt másolatait.

Hívei tábora a következő hetekben erőteljesen meg fog növekedni – abból adódóan, hogy hazánkban széles körökből vált ki jogos elégedetlenséget mindaz, amit a kormányon levők tesznek, ill. nem tesznek.

Hívei tábora azonban minden bizonnyal jóval nagyobb mértékben és gyorsabban erősödne – mind számban, mind eszmeiségben –, ha Ön magáévá tudná tenni a következő két gondolatmenetet.

Tisztességes németek széles körét akadályozza az Ön törekvéseihez való csatlakozásban a horogkereszt túlzottan hangsúlyos szerepeltetése. Anglia és más országok is az arra alkalmasnak tűnő, tisztességes zsidó körök képességeit, kapcsolatait stb. gyakran a legnehezebb hazafias, gazdasági és politikai feladatok megoldására aknázzák ki.

És a másik gondolatmenet!

Ön képes volt arra, hogy a munkásság széles köreit megnyerje és magához láncolja. Vitán felül áll, hogy Németország nem létezhet a munkásság nélkül. Követőinek ez a csapata azonban (könnyen megmagyarázhatóan!) aggódó németek széles köreiben olyan gondolatot ébresztett, hogy hívei „magántulajdon-ellenesek". Mozgalma érdeke azt kívánja, hogy ezeket az erősen meggyökeresedett nézeteket meggyengítsék, sőt lehetőleg teljességgel felszámolják. Az Ön '28. IV. 13-ai magyarázata (l. *Frankfurter Zeitung*, 611. sz., '30. VIII. 18.) ehhez semmiképpen sem elégséges. Ha viszont a nemzetiszocialista szónokokkal valamennyi beszédükben kiemeltetné, hogy vállalkozókra, tőkeképződésre és magántulajdonra igenis szükség [van] – természetesen bizonyos egészséges formákban és határok között –, akkor fizikai, szellemi és anyagi eszközeikkel olyan nagy német körök is Ön mellé állnának, amelyek egyelőre várakozón némi távolságot tartanak. Fentebb említett, dr. Duisberg és Wittke uraknak írt leveleimnek is ez a lényege.

Semmiféle engedmény a középnek, még kevesebb a baloldalnak – ez lehet csak igazán az Ön különösen elismerésre méltó alapelve.

További fejtegetésekkel stb. szívesen állok rendelkezésére.

Különös nagyrabecsüléssel,
odaadó híve:
Pflüger
sz. k. őrnagy

A Carl Duisbergnek, a Német Iparszövetség elnökének és Wilhelm Wittkének, a Gyáriparosok Szászországi Szövetsége elnökének tett javaslataiban Pflüger azt fejtette ki, hogy a „szakszervezeti diktatúra" felszámolása érdekében „nem egészen békés utat" kell választani, mert csakis úgy valósítható meg a tervezett bércsökkentés. Hitler szemszögéből ennek az elgondolásnak abszurdnak kellett tűnnie, hiszen felfogása szerint nem a gyárosok, hanem az ő választói fogják a politikai hatalom megszerzéséhez szükséges bázist jelenteni. Mindemellett azért tudomásul vette ezeket a javaslatokat. A Düsseldorfi Vállalkozók Klubjában 1932-ben tartott beszédében elvi alapon a kapitalista gazdasági rendszer mellett tett hitet. A zsidókat egy szóval sem említette. Heß azonban egyelőre elutasítóan válaszolt 1930. szeptember 9-én.

Igen tisztelt Főkonzul Úr!

Utazásáról visszatérve Hitler Úr kézhez kapta az Ön folyó hó 3-ai ajánlott expresszlevelét. Általam mond hálás köszönetet érte, személyesen azonban sajnálatára idő hiányában nem térhet ki rá.

Német köszöntéssel:
[aláírás nélkül]

A Hitler-kancelláriának ez idő szerint egészen más természetű felvetésekkel is foglalkoznia kellett. Ezt mutatja az a válasz is, amelyet Heß 1930. október 28-án adott az augsburgi H. H. Rachénak.[63]

Igen tisztelt Raché Úr!

Folyó hó 20-án Hitler Úrnak írt levele megérkezett.

Téved, ha azt hiszi, hogy Hitler Úrnak asztrológiai tanácsadója van. Még nem volt módja arra, hogy az asztrológiával kapcsolatban végleges álláspontot alakítson ki. Kérdéses, hogy erre egyáltalán sort keríthet-e.

Mozgalmán és lapjain keresztül Hitler Úr azonban semmi esetre sem kívánja az asztrológiát propagálni. Elvi alapon őrizkedik attól, hogy a mozgalmat az annak szempontjából nem létfontosságú vitás

kérdésekkel hozza kapcsolatba, és ezáltal szükségtelenül ellentéteket szítson.

Kiváló tisztelettel:
[aláírás nélkül]

Az 1898. szeptember 6-án a badeni Karlsruhében született Elsa Walter 1930 karácsonyára egy általa teleírt, nyolcadrét ív terjedelmű füzetet küldött Hitlernek. A vászonkötésre faágat és égő gyertyát festett, amelyek fölött a johannita lovagrend ezüst- és aranyszínű keresztje lebegett.[64] A pártba november 1-jén lépett be (tagkönyvének száma: 358061). Az akkor harminckét éves nő életéről több minden kiderül a szövegből: nem ment férjhez, családja a kispolgársághoz tartozott, és megtakarításait elvitte az infláció. Nyolcosztályos leányiskolát végzett, érdekelte a politika, és nyilvánvalóan kiterjedt háztartási ismeretekkel rendelkezett.

A nyolcvanoldalas szöveggel, amely „A német nő!" címet viselte, az őt foglalkoztató kérdésekről akarta tájékoztatni Hitlert. Emellett abból indult ki, hogy sok nő gondolkodik hozzá hasonlóan. Levelét zsinórírással írta, írásképe tiszta, és energikus, erős érzelmekkel rendelkező nőre vall. Helyesírási hibát alig ejtett, inkább csak olyan idegen szavakban tévesztett, mint „propléma", „epedémia" és „intellegencia". Központozása azonban semmiféle szabályt nem követ, az érzelmi színezetű részeket felkiáltójelekkel látta el, pontot megérzései alapján tett ki, vesszőt pedig csak akkor, amikor tudatára ébredt, hogy írás közben túlságosan elragadta a hév. A szónoki kérdés stilisztikai eszközével ugyan gyakran élt, kérdőjelet viszont nem használt. Ezeket itt utólag toldottuk bele.

Szövegét Elsa Walter azonnal kategorikus kijelentéssel kezdte.

Mitől beteg drága hazánk? Mindenekelőtt az asszonyaitól is, hiszen a nő a háznak és a hazának is lelke. Azért beteg a néplelkünk is, mert a német nők nagy serege elhagyta az Isten által számára kijelölt helyet. Az asszony a férfi kiegészítője, üdvössége, akinek lényében a férfi szíve és lelke a mindennapos küzdelmek és fáradozások után fel-

frissülhet és felemelkedhet, a legbensőségesebb szeretetben és megbecsülésben.

A nőnek pedig az élet kemény harcaiban erős védelmezőjére és oltalmazójára, a férfira kell támaszkodnia teljes odaadásban, a hitveseként és gyermekei anyjaként. Ez a nő Istentől rendelt feladata, és ha letéved erről az útról, az azt jelenti számára, hogy legősibb rendeltetését veszíti el. Számtalanul sok „mai" nő nevezi hanyag kézlegyintéssel és lekicsinylő mosollyal meghaladottnak legsajátabb feladatát, amelyet félredob, hogy minden téren versenyre keljen a férfiakkal, nem látván meg, hogy a férfit éppen a törékeny, támaszra szoruló, bájos nő vonzza. A legtöbb „mai" lány és asszony a hajsza és a rohanás elvakultságában él, ideges és ingerült, ahelyett, hogy a férfinak, aki az élet harcait vívja, nyugodalmas helyet biztosítana. Nem szabad, hogy továbbra is a modern sportgirl legyen a német nőtípus, a nő erejének a lélekben kell lakoznia, és nem az izmokban!

Ezután Elsa Walter kifejti, hogy ezeket a nőket a háború szülte, mert munkára kényszerítette őket. Ráadásul az „egyenrangúság" utáni „egészségtelen becsvágyat" is felébresztette bennük. Ezt az irányt Walter mindazonáltal tévútnak minősíti:

Nincs szükség arra, és miért is volna, hogy a férfival szemben intelligenciánkat bizonyítsuk, általa fölébe akarjunk kerülni, lenyűgözzük őt, vagy azt éreztessük vele, hogy nem szorulunk rá. Bármi indítson is erre egy nőt, ez tévedés. A nő nagyságát nem az agya adja, hanem a szíve, nem az akaratereje, hanem a lelki ereje. Minden valódi képessége ebben rejlik, minden valódi tényked ése ezekből a forrásokból fakad. Amint előttünk, német nők előtt újra a maga teljességében feltárul ez a megingathatatlan igazság, amint az isteni szeretet révén lehull szemünkről a hályog, máris elvitathatatlanul a legtöbbet tettük azért, hogy meggyógyítsuk szeretett hazánkat.

A nők munkavállalásával kapcsolatban Walter elismeri, hogy „számos olyan nőknek való nemes hivatás" létezik, amely megfelel „a nő

valódi lényén", s ezekben a hivatásokban a jövőben is okvetlenül egyengetni kell az utat a nők előtt. Összességében azonban évtizedek óta zajlanak „hibás nőmozgalmak". Ugyanis nemcsak azok a lányok és asszonyok dolgoznak, „akik erre rákényszerülnek", fejtegeti tovább Walter, hanem „manapság mindenféle fiatal lányok, jó körülmények közül származók is, tömegével árasztják el az állami és a magánhivatalokat". Ezért alakult ki „az állástalan kereskedők, tisztviselők és alkalmazottak kenyér nélkül maradt, kétségbeesett serege. Ők a harcmezőn készek voltak arra, hogy akár az életüket is feláldozzák értünk, most pedig az utcára kerültek, és éheznek. Szegény, vak Németország, így rovod le háládat a bátraknak, ilyen hamar megfeledkeztél a hősökről és tetteikről!" A férfiak sorsa feletti sajnálkozását aztán aktuális megállapításokkal kapcsolta össze a levélíró:

Egyszer az itteni Germania Hotelben, K. legjobb szállodájában, hallottam egy hölgy beszédét. Berlinből érkezett, a Postai Tisztviselőnők Szövetségétől. Életfelfogása engem mélységesen felháborított. Hova jutna a német leány, a német asszony, ha ilyen beteges eszmék fertőznék meg! A hölgy hangoztatása szerint a legfőbb feladat abban áll, mármint a női vezetők feladata, hogy a Birodalomban bárhol felszabaduló hivatalnoki állást a leggyorsabb úton tisztviselői vizsgával rendelkező nővel töltsék be, és ezáltal egyre több munkakört nyerjenek meg a nők számára.

Elsa Walter szerint ez rossz út, és helyes irányt csak a régi jelszó mutathat: „A férfi helye az eke szarva mögött, a nőé a tűzhely mellett van". Ráadásul a mai időkben, jelenti ki a levélíró, az embernek szerénynek kellene lennie, egy kapcsolatban nem volna szabad kizárólag a pénz miatt mindkét félnek dolgoznia. A „kétkeresős családmodellt" el kell törölni. Az „elférfiasodott nő" egyébként a szeretet terén is kevésbé vívhatja ki a férfi tiszteletét. Mindent egybevetve a nő szerepe anyaként a legfontosabb, már csak azért is, hogy „kifejlessze a gyermek lelki életét". Ezek után Walter áttért a nevelési kérdésekre:

A lényeg most már az, hogy milyen szellemi nevelésben részesül a mai kislány. Az pedig már kora ifjúságától az értelemre irányul, mivel a szülők becsvágya járványszerű méreteket öltött. A leánynak egyetemet kell végeznie, de legalábbis irodába kell kerülnie. Valamennyi néprétegben ez a jelszó, az egyetlen igaz nőiség vesztére. De hát, kérdem én tisztelettel, mit akar kezdeni Németország a leányoknak ezzel a seregével most, amikor azt sem tudja, hol találjon állást és munkát azoknak a fiúknak a számára, akik okvetlenül jövedelemszerzésre szorulnak. Minden értelmesen gondolkodó embernek, legyen férfi vagy nő, be kell látnia, hogy ezek az állapotok, és még inkább ezek a kilátások hosszabb távon tarthatatlanok, sőt esztelenek.

Walter ezért „a leánynevelés fonák helyzetének mielőbbi megszüntetésére és helyes irányba terelésére" szólított fel. Ennek szerinte azért kell megtörténnie, mert „a leány középiskola nyolc éve tökéletesen elegendő volt nekünk arra, hogy hasznos embert faragjon belőlünk". Ha a nők magasabb iskolákat vagy egyetemet végeznek, az végső soron a családok széteséséhez fog vezetni.

Másként kell ennek lennie Németországban, ébresztő, heil! Az anyai szeretet isteni eredetű, ezért őrizzétek meg sokáig az anyát, hogy élvezhessétek szeretetét és gondoskodását. Ti pedig, anyák, neveljétek a leányaitokat igaz anyákká, hogy kötelességtudók, áldozatkészek, alázatosak és sugárzó szeretetükben bájosak legyenek! Ezért szóljon így a jövő jelszava: a fiatal nők oktatásában több legyen a lélek, mint az értelem, több a kézimunka, mint az agymunka!

Walter a lányok képzésére vonatkozó javaslatokkal is szolgált. A leányiskolákban elsősorban nyelveket, kézimunkázást és hittant kellene oktatni, ám a legfontosabb a háztartástan lenne. Ehhez azonban a fiatal nőknek kötelező érvénnyel jól vezetett háztartásokban kellene éveket eltölteniük. A leányiskolai tanárnői állás végül is megfelelő hivatás. A kiválasztott nőknek a tizenötödiktől a huszonötödik életévükig speciális iskolát kellene végezniük. A hajadonoknak kézműves tevékenységet kellene folytatniuk. Az lenne a dolguk, hogy „német szellemiségű" ruhákat és viseleteket varrjanak, és igazi népművészetet hozzanak létre, amelyet aztán az ízléses otthonok kialakításakor fel is lehetne használni. A legmagasabb rendűnek azonban azt a szerepet kellene tartani, amelyet a nők a parasztgazdaságokban tölthetnek be. Walter meglehetősen zavaros gondolatai itt a „föld", a „természet", a „vér" és a „talaj" fogalmai körül köröztek. Néhány oldalnyi efféle kitérő után aztán visszatért a nő voltaképpeni rendeltetéséhez. Jó háziasszonynak lenni ugyanis komoly stúdium, vélte, és ismeretségi köréből bőbeszédűen sorolt fel olyan eseteket, amelyekben a házasságok „csak a látszat vagy a gyermekek miatt" maradtak fenn, mivel a nő nem volt jó háziasszony. Ezután erős kritikával illette a szociáldemokráciát:

Igen, és ti, szociáldemokraták valóban a népjólét ügyét szolgáló szociális gondoskodásnak és munkának nevezitek azt, amit az utóbbi években tettetek a szegény nőkért és a középosztályért, és amit manapság, a legnagyobb szükség idején tesztek. Semmivel, az égvilágon semmivel sem tudjátok gyökereiknél megragadni a legnagyobb gondokat. Igen, mára elfogyott az éveken át a kormányzást jelentő okosok és bölcsek tudománya. Én azt mondom nektek, hogy a bajok nagy része megoldódik, ha a férfi újra elfoglalja egykori helyét, a nő pedig megmarad a konyhánál és a háznál. Ha pedig olyanok a viszonyok, hogy a hajadon, az idősebb lány pénzkeresetre kényszerül, akkor olyan foglalkozásokhoz kell utat nyitni számára, amelyek megfelelnek a lelki alkatának! És ha egyszer majd megszilárdul a férfiak élethelyzete, akkor maguktól és százával fognak megoldódni a gondok. Nektek, nőknek nem szökik arcotokba a vér a szégyentől, ha arra gondoltok, hogy szegény, állástalan német fivéreink, reménytelen helyzetbe került fiatal férfiak, éjszakánként fedél nélkül bolyonganak az állatkertben, és más férfiaknak adják el magukat? Ezek az esetek nemcsak foltot ejtenek a fiatalok becsületén, hanem megülik a lelküket, és talán örök időkre meg is mérgezik azt.

Ezután Walter áttért a divat területére. A szegénység és az ínség, írta, manapság nem teszi lehetővé, hogy a lányok a társadalmi helyzetükhöz illő ruhákban járjanak, ám „selyemharisnyákra", „elegáns topánkákra" és „szűk ruhákra" éppúgy nincs szüksége az egészséges testnek, mint „bubifrizurára vagy fiús hajviseletre". Mert „te, német leány, nem vagy rafinált francia kokott, sem pedig szeszélyes, elkényeztetett amerikai nő, akinek az életfelfogása efféle maskarákat igényel; nálad a személyiségnek kell hatnia, nem a ruhának".

Közvetlenül ezután Walter kirohanást intéz a „búcsúkon előadott néger dzsesszzene" ellen, majd felsóhajt: „... nektek, kedves öreg parasztoknak, akik még csinos népviseletbe öltözve forogtok az édesanyákkal a német valcer szépséges dallamára, végig kell néznetek, hogyan rángatózik görcsösen az ifjúság a négerek dzsesszzenéjére." A film sem az, ami lehetne, véli Walter. „Mit adhatna, és mit ad a film az emberiségnek? A technika eme vívmányának egészen másfajta műveket kellene létrehoznia. A *Kék angyal* és sok más hasonló film nem alkalmas a német ifjúság nevelésére." Ezután a filmszakma képviselői kapják meg tőle a magukét, akik ugyan „élvezettel űzik a mesterségüket", ám „könnyen lehet", hogy „a zsidó érzésvilág erős érzékisége túlságosan meghatározza és áthatja ezt a művészetet, bennünk pedig undort kelt". Ezután minden összefüggés nélkül személyes jellegű mondatok következtek:

Úgy gondolom, hogy a nő, a szerelem, felöltözve sokkal vonzóbb, mint rafináltan levetkőztetve. Bennünk, nőkben természettől fogva erős a hajlam arra, hogy tetszeni akarjunk a férfinak, anélkül, hogy ennek tudatában lennénk, vagy talán éppen ezért. Miért kellene szégyentelenül közszemlére tennünk a bájainkat, amikor pedig a kiátkozott giccs sokszor talán még mindig jobb, mint a modern nyitott hálószobaajtók a maguk rafinált és hazug mivoltában? Ébredj, tiszta német néplélek, és csak a tisztát és az igazat fogadd be! Mi mindent kellett már befogadnunk anélkül, hogy megvédhettük volna magunkat? Manapság egy és ugyanazon a hangszeren játszanak Wagnert, Beethovent és más istenáldotta zenei zseniket; meg néger zenét, dzsesszzenét, miközben pontosan ismerjük közöttük a rettentő különbséget.

Walter személyes kedvence a „csodálatos bécsi muzsika". Ha valcer szól, akkor „felcsillan a szem, tiszta örömében nevet a szív, ezt a kis táncot már nagyanyáink sem vetették meg. Hagyjuk meg a dzsesszt és az összes külföldi ócskaságot a többi magas kultúrájú népnek! A német művészetnek újjá kell születnie, Isten nem engedheti elpusztulni! Heil!"

Levele zárása előtt mintegy tizenöt oldallal Walter kijelenti, hogy most már mondanivalója végére ért, de egynémely dolgot még szeretne kifejteni. A minimálbérrel, a nyugdíjpénztárakkal, vagy a kereskedelemmel és az iparral, azaz az áruházakkal és a futószalag-rendszerű („amerikai modellt követő") termelés optimalizálásának a hatásaival kapcsolatos kijelentései látszólag racionálisak, ezért rövidítés nélkül közöljük őket. Csak az átkötéseket és a korábban már elmondottakat megismétlő részeket hagytuk el.

E lapok lezárásaként rá kívánok világítani a Birodalomban uralkodó egynémely visszásságra úgy, ahogyan ezt a német nő látja. A kimerítő részletezést el szeretném kerülni, mivel a harc a férfi dolga, a szeretet és a gondoskodás pedig a nőé. Nézeteinkkel azonban mi is megismertethetjük a férfit.

Manapság nagy lármázás folyik a bérek körül, és jó volna tisztán látni abban, hogy mit engedhet meg magának ebben a tekintetben egy szegény ország. Úgy hiszem, meg lehetne állapítani egy minimális, illetve egy maximális bért, amelyek megfelelnének a mai viszonyoknak, és például a házas hivatalnoknak 300–900 M[árka] járnak, egyedülállóknak a fele. Régebben, jobb és szerényebb körülmények között is így volt ez, miért ne lehetne ma is, amikor a népet nyomor sújtja?

A nyugdíjak terén átfogóbb reformokra van szükség, hiszen kötetet lehetne írni arról, mennyi bűnt követnek el ezen a téren német

hazánkban. Úgy gondolom, nagy összegeket lehetne megtakarítani anélkül, hogy igazságtalanságot követnénk el.

Örömömre szolgál, hogy a Nemzetiszoc. Munk. P. programja egyik lényegi elemeként hadat üzen az áruházaknak, a fogyasztási szövetkezeteknek. Egy nép jóléte ugyanis azon múlik, hogy egészséges-e az oly sokszor gúny tárgyává tett és a szociáldemokraták rossz viccei céltáblájául szolgáló kispolgársága és a középosztálya. Közöttük találhatjuk meg a derék, szorgos takarékoskodókat, akik munkában is derekasan helyt állnak. Őket fosztotta meg az infláció egyik napról a másikra nehezen összekuporgatott, megszolgált pénzüktől, és most, amikor keserű izzadsággal új egzisztenciát akarnak teremteni, hogy táplálhassák a családjukat, a kedves, gondoskodó szociáldemokrácia a maga programját dugja az orruk alá. Halál a polgárságra, éljenek a fogyasztási szövetkezetek, az áruházak, és még az újság is tele van a haldokló polgárságot gúnyoló közönséges viccekkel. És akkor az internacionalistáknak ez a pártja még csodálkozik azon, hogy a nácikat olyan erősen támogatja a polgárság!

A jövőben a polgár kereseti lehetőségeit magas áruházi adókkal kell megvédeni, és mindenkinek csak egyetlen üzletet szabad működtetnie, fióküzemeket pedig semmiképpen sem. A szociáldemokrata szervezésű létszükségleti egyesületeknek, fogyasztási szövetkezeteknek is el kell tűnniük a színről, hiszen ezek mindenképpen tönkreteszik a kis üzletembert.

Most pedig a gyárakról. Amint az sokat megélt, tapasztalt munkások szájából hallani, ebben a tekintetben is az amerikai rendszerű termelés a bajok egyik fő forrása. Az elméleti szakember stopperórája szerint futószalag mellett végzett munka lélektelen tevékenység, csupán hajsza, amely nem hoz létre minőséget. Számoljuk fel gyárainkban az amerikai rendszert, végezzünk német minőségi munkát lélekből, szorgalommal, örömmel – és precízen –, és akkor újra németek leszünk, és bátran bárkinek megmutathatjuk a termékeinket. Jó, ha a technika az emberiség segítségére van, de nem uralkodhat felette, és végképp nem foszthat meg a kenyérkeresettől tömegeket, megszámlálhatatlanul nagy tömegeket, mert akkor oda lesznek a technika áldásai. Az ilyen munka egyszerűen lélektelen. Ezért van szükség mindenekelőtt kézi munkára, német minőségi munkára. Legyen erről híres a világban a német kisipari munka! Ami pedig a mai munkásság sanyarú helyzetét illeti, az éppen a technikának ebből a túlerejéből és a munkanélküliség okozta bajokból áll össze, de az önmagát mindegyre csak munkáspártnak nevező szociáldemokrácia tizenkét év alatt sem talált megoldást a munkásoknak erre a legsanyargatóbb gondjára. Leszámolni az amerikai rendszerrel, egy év munkaszolgálatot biztosítani minden fiatalnak, megszüntetni a két helyről felvett kereseteket, férfiakat a termelésbe, hatvanéves korban kötelező nyugdíjat a munkásoknak és a tisztviselőknek, és akkor majd meglátjuk, mennyi munkanélküli marad.

Szövegének következő két oldalát Walter a munkaszolgálat szükségességének szenteli, és annak előnyeiről tett kijelentésével foglalható össze: „Nem volna-e jobb, erkölcsi és anyagi szempontból egyaránt, ha a fiatalok egy vagy két év munkaszolgálaton tanulnának rendet és fegyelmet, engedelmességet és nemzeti becsületérzést, mint hogy minden reggel lomposan, cigarettát pöckölve a munkaügyi hivatalban várják, hogy megkapják azt a bizonyos pecsétet?" A jelenlegi állapotok Walter szerint morális nyomort is szülnek, és mindenféle öntudat kifejlődését megakadályozzák. „Német nép, mit tettek ifjúságoddal?" Aztán megint minden átmenet nélkül folytatja:

Nos, hogyan viszonyul egy német nő a zsidókérdéshez? Pontosan úgy, ahogyan azt hajlamai diktálják, mély gyűlöletet a szó küzdelem értelmében nem ismer. Helyette viszont van benne büszkeség, és az megóvja attól a hibától, hogy ne tudja helyesen értelmezni, ha egy zsidó férfi egy keresztény nőnek hízeleg. Én például soha nem ismertem a zsidógyűlöletet, de szerelmi téren zsidóknak nálam a horogkereszt megjelenése előtt sem volt soha szerencséje, és ehhez még csak gorombán sértőnek sem kellett lennem velük, bár hogy őszinte legyek, egyszer, amikor már semmi más nem segített, az egyiknek alaposan megmondtam a véleményemet.

Ha azonban azt kérdezné tőlem, Adolf Hitler, hogy miként viszonyulok a zsidókérdéshez, akkor késlekedés nélkül és a magam női módján válaszolnék: együtt érzek azokkal a zsidókkal, akiket ok nélkül erkölcsi vagy lelki csapások érnek. Mindenkor amellett lennék azonban, hogy erősödjék a keresztény önbecsülés, hogy legyünk keresztények, és ezt minden sértő szándék nélkül mondom.

Nem a zsidók szolgái, nem a zsidók szajhái, hanem egyszerűen keresztények, büszkék a kereszténységünkre, és tisztességes küzdelmet folytassunk a zsidók pénzimádó hajlama ellen, aminek határt kell szabni, hogy kordában tartsuk. Megint csak kézi munka, és nem csak kereskedés. Vagy kivándorlás annak, aki nem akarja a keze munkájával megkeresni a kenyerét. Amint azonban lehetővé válik, hogy a zsidók előtt megnyíljon a hazájuk, a régi hazájuk, akkor távozhassanak békében, a hazátlanok. Mi csak együtt örülhetünk velük, mert életfelfogásukkal nem illenek a mi országunkba.

Az összes keresztény leánynak és asszonynak viszont azt szeretném mondani, hogy tartsátok távol magatokat ezektől az idegen szelleműektől, mert ők nemigen kívánnak belőletek többet a testeteknél, a számukra idegen lelketeket viszont soha, de soha nem akarják, mivel ti keresztények vagytok. Ahhoz pedig nagyon értenek ezek a zsidók, hogy megszédítsék a nőket, és mintegy mérget csepegtessenek az ereikbe. Valósággal megvesznek a nőkért, és ez az amúgy kapzsi rassz hihetetlen összegeket pazarol el a nők szerelmére és megnyerésére. Ennek a morfiumnak azonban csak azok a nők esnek áldozatául, akik kizárólag testből állnak! Én nem undorodom a zsidóktól, de egyikük sem csókolhat meg, mert a lényem és a természetes érzékem tiltakozik ez ellen.

Mielőtt azonban a zsidó férfiak egyszer s mindenkorra távoznának körzeteinkből, még van hozzátok egy kérésem, német férfiak: lessetek el tőlük egy keveset a nő, a feleség, a szülő, az öregek iránti tiszteletéből, mert ezen a téren azért van mit tanulnotok tőlük. Egy zsidó mindenképpen gondoskodik az övéiről, hogy jól menjen soruk. Ennek érdekében persze semmilyen eszköztől nem riad vissza, ez nem is

vitás, de milyen szép is az, ha egy nőt maradéktalanul szerető gondoskodással vesznek körül.

Összefoglalásképpen Walter megismételte a felfogását: „Ezért, német nő, a zsidókérdésben ne légy gyűlölködő, csak büszke és önérzetes, magasztos!" Ezekről gyűlölettől izzó, csak pszichoanalízissel értelmezhető sorokról a levélíró azonnal átváltott saját tapasztalati szintjére, a tejgazdaságra. Szót emelt a nagy tejüzemek létezése és ennek a területnek a bürokratikus túlszabályozottsága ellen, mivelhogy „korábban egy tejkereskedő egyenesen vidékről hozta a tejet", és az úgy „mindenkinek jó volt, a pénztárcánknak is". Ezenkívül azt javasolta, hogy tiltsák be a külföldi behozatalt, hacsak az nem teljességgel elkerülhetetlen. „Egy országnak először saját kenyerét kell ennie." Legvégül Waltert még egy gondolat foglalkoztatja, amelynek a megvalósulása „nagy áldást" jelentene. Az Általános Német Helyi Betegbiztosító Pénztárhoz hasonlóan szerinte általános német nyugdíjbiztosítást is be kellene vezetni az összes társadalmi réteg számára, hogy mindenki nyugdíjba mehessen, aki elérte a hatvanadik életévét. Nem volna szabad előfordulnia, hogy „az öregeknek koldulniuk kelljen".

Ezután Walter a külföldön, elsősorban Oroszországban és Lengyelországban élő „német néptestvérek" nyomorára tért ki. Sohasem volna szabad „megfeledkezünk külföldön élő német fivéreinkről és nővéreinkről", akik „a jogaikat és a szabadságukat védelmezik". Gyalázat, hogy „nem találtunk megoldást a lengyelországi németek gondjaira!" Közvetlen ezután a levélíró így fogalmazott:

Végül is nem kell kimondottan szeretnünk a háborút. Nem, mi, nők alapvetően a békét szeretjük, de lennie kell akaratunknak, szavunknak, amelynek súlya és hatása van, hogy a világ ne tiporhasson lábbal egy országot, méghozzá olyan országon, amely arra hivatott, hogy tőle és általa egészségessé váljék a világ!

Walter átmenet nélkül fogalmazta meg a következő mondatokat:

Német nőként még valamit szeretnék mondani a szociáldemokráciának. Nem szégyellik magukat, hogy ilyen szemérmetlen módon előadásokat tartanak a házasságról és a szülésről, újságcikkeket írnak, amelyek minden tisztességes nőnek arcába kergetik a vért, aki csak elolvassa őket? Nemrégiben egy orvos, akit a párt küldött ki, egy orvos, akit jó német szóval valami egészen másnak is nevezhetnénk, teljességgel szégyentelen előadást tartott olyan témákról, amelyeket én le sem akarok írni. Kijelentette, miután a legközönségesebb fejtegetéseknek adott hangot, hogy az, akit zseníroz a téma, hagyja el a termet. Az újság pedig azzal kérkedik, hogy senki, egyetlen férfi vagy nő sem hagyta el a termet, na igen, a sokat gyalázott nácik gyűlésén egy szónok sem beszélt volna ilyen témáról, vagy ha mégis, akkor a felháborodás vihara kényszerítette volna a terem elhagyására. Nem elég, hogy anyagilag tönkretettek bennünket, most még lelkileg és erkölcsileg is tönkre akarnak tenni minket. Asszonyaink régebben egészségesebbek voltak, mint manapság, pedig nem voltak felvilágosítva. Gyerekeket és áldást és boldogságot a családokba! Gondoskodjatok arról, hogy Németország férfiúinak ismét legyen munkája és kenyere, akkor majd Németországnak nem lesz szüksége születésszabályozásra. Vádlón mutat rá ennek a felfogásnak a hibás voltára az a megszámlálhatatlanul sok nő, aki manapság megtölti a nőgyógyászok várószobáit. Valóban tisztességes német nő ezekben a gondolatokban sem követheti a szociáldemokráciát. A házasság, a szeretet és az anyaság olyan dolgok, amelyet az ember érez, és nemigen beszél róluk, vagy legalábbis csak úgy teszi, hogy megőrizze szentséges voltukat. Nagyanyám tizennégy gyermeket szült, és mindmáig nem szorult nőgyógyászra.

Németország, asszonyaid térjenek vissza a tűzhelyhez, férfijaid a kenyérkereső munkához, és legyen szent az anyaság! Heil!

A szöveg következő, és immár valóban utolsó oldalai még egyszer kifejtik Walter mélyen átérzett vágyait, s levele megírásának okaira és szokatlan formájára is magyarázattal szolgálnak.

Ezeket a lapokat csak az Ön számára írtam, Adolf Hitler, hogy megismertessem egy német nő érzéseivel és gondolataival, de azért is, hogy elmondjam, alkotó munkájában engedjen teret a nőnek is. A szociáldemokrácia azt veti a Nemzetiszoc. N. M. P. szemére, hogy teljességgel kizárja a nőt a munkából. Ez nem lehet igaz, és nem is szabad igaznak lennie. Régebben volt országanyánk, aki anyaként a haza gondját viselte olyan dolgokban, az anyai dolgokban, amelyekben csak egy nő lehet illetékes. A nő éppúgy nem lehet felesleges az államháztartásban, ahogyan az anya sem egy otthonban. Ám éppen az szabadította nyakunkra az utóbbi évek minden lelki és erkölcsi baját, hogy a szociáldemokrata vezetés nem találta meg azt, aki az országanya helyébe léphetne. Adolf Hitler, Führer, ne feledkezzen meg erről, mert a nők egész serege áll Ön mögött bensőséges hazaszeretettel és tetterővel. Engedje, hogy ők is kivegyék részüket alkotó munkájából, egy új haza megteremtése érdekében!

Még egy nagy karácsonyi kérés nyomja a szívemet, nézze csak meg a borítón a keresztet! Ez a johannita lovagrend keresztje, amelyet két horogkereszt alkot. Mélységes, mélységes jelentése van ennek a jelnek és hatásának. Mindig a legnagyobb szükség idején jelent meg. Ajándékozza a német nőknek az új évre az együttműködésnek ezt a jelét!

A férfiaké legyen a harc, a horogkereszt, a nőké a kereszt, a szeretet és a gondoskodás jele. Egy előadásában olvastam egyszer arról, hogy Ön, Adolf Hitler, miért tette meg mozgalma jelképének a horogkeresztet. Azért, mert még nem vagyunk méltók arra, hogy Krisztus keresztje legyen a jelképünk. Ezek a szavak mély benyomást gyakoroltak rám. Nagyon is igaza van azzal, amit mondott, én mégis arra kérem, ajándékozzon meg bennünket, német nőket ezzel a kereszttel, amelyet a küzdelem két horogkeresztjéből illesztettek össze. Minden

szeretetünkkel és gondoskodásunkkal azon leszünk, hogy méltók lehessünk erre a keresztre. Heil!

Én pedig imádkozni fogok, mert hiszek abban, hogy az imák meghallgatásra találnak, hogy Isten, aki Önt arra rendelte, hogy egy népet a sötétségből kivezessen a fényre, műve bevégzéséhez erőt, egészséget és bölcsességet is ad Önnek. Heil!

És ha Önnek, Adolf Hitler, a német szabadságmozgalom vezérének a tettek és gondoskodás terén szüksége lenne egy nőre, akkor csak szólítson engem, én készen állok. Mit számít apa, anya, szülői ház, amikor a haza szólít? Legmagasabb életcélom és leghőbb vágyam teljesülne, ha imádott szülőföldemet szolgálhatnám. Heil! Adolf Hitler, Heil!

Az Ön Elsa Waltere,
született a badeni Karlsruhéban
1898. szeptember 6-án.
1930 karácsonyán

Nem tudjuk, milyen foglalkozást űzött Elsa Walter a náci rezsim kezdetén. Főfoglalkozású pártfunkcionárius 1940-ben lett Baden körzetben. Kicsit később az annektált Elzászban, Colmar városában dolgozott. Az NSDAP-nyilvántartás szerint utoljára a körzeti nőszervezet vezetőségének munkatársa volt Poznanban, az ugyancsak a Német Birodalomhoz csatolt Warta-vidéki körzetben.

Elsa Walter minden egyes kijelentését nem érdemes szembesíteni a valós helyzettel. Figyelemre méltó azonban, hogy ilyen mértékben megnyílt Hitler előtt. Hitt benne, Isten kiválasztottjának tartotta. Levelét azonban azzal a kívánsággal is összekapcsolta, hogy Hitlernek jobban meg kellene értenie a nők érzéseit. Ettől végső soron a politika, de legalábbis a propaganda újraszabályozását remélte. Valóban úgy hitte, hogy ezzel nagy szolgálatot tett annak a férfinak, akit támogatni akart. Azzal kapcsolatban viszont csak sejtéseink lehetnek, hogy komolyan rendkívüli mértékben elhivatottnak gondolta-e magát a női lélek megértésére. Mindannak a tükrében azonban, amit ma a lakosságnak a weimari köztársaság utolsó időszakában uralkodó mentális

állapotáról tudunk, Walter valóban az „átlagnőt" testesítette meg; óhajtásai és reményei, ahogyan a félelmei is, mindenképpen tipikusnak mondhatók. Azok a részletek is elgondolkodtatók, amelyekben szabadon engedte az érzéseit, és túllépett a puszta ábrázoláson, így a munkanélküliség, a zsidókérdés és a női egyenjogúság témakörében. Ezek voltak azok a pontok, amelyeket a nemzetiszocialisták propagandájuk középpontjába állítottak.

Az NSDAP szónokai újra és újra kipellengérezték az akkor még kormányon lévő SPD gazdaságpolitikájának csődjét, állandóan a zsidók ellen uszítottak, akik áruházaikkal úgymond „megsemmisítik" a középosztályt, és felpanaszolták a köztársaságnak a konzervatív vidéki lakosság által mélyen átérzett erkölcsi hanyatlást.

3. 1931. december: kívánságok az új évre

1931 karácsonyára Hitler számos üdvözlőlapot kapott. Közülük sok ábrázolt téli tájat napfelkeltével, csak éppen a rajzolók a napkorong helyére horogkeresztet festettek. A fenyőágon függő karácsonyfadísz motívuma is gyakori volt, de az üveggömb helyére itt is horogkereszt került. Szerencsekívánatok érkeztek magánszemélyektől és egész SA-osztagoktól, Hitler-Jugend-csapatoktól, nőszervezetektől és funkcionáriusoktól.

Jellemzőnek tekinthető az a karácsonyi üdvözlet, amelyet a Rajna-vidéki Vollmerhausenből küldött egy nőszervezet.[65]

A dieringhausen-vollmerhauseni helyi nőszervezet nagyszerű mozgalmunk Führerének karácsony, a német család ünnepe alkalmából hűséges odaadással őszinte üdvözletét küldi.

Mi, német asszonyok bizalommal követjük a horogkeresztes lobogót. Az fog vezetni bennünket – ki a sötétségből, előre, fel, és mindenen át.

Heil!
A dieringhausen-vollmerhauseni
helyi nőszervezet nevében
a csoportvezető,
Frau Elisabeth Kritzler

Magas rangú pártfunkcionáriusok szokásosan két táviratot küldtek, egyet szentestére, és egy másikat szilveszterre, mint például Berlin körzetvezetője 1931. december 31-én 10 óra 45 perckor.[66]

SZERETETT EES TISZTELT FUEHRERUNKNEK KIVAANUNK 1932 DOENTOE EEVEERE EGEESZSEEGET EROET BELAATAAST EES EROES FORROO SZIIVET EES HIDEG FEJET MINDEN VIHARBAN EES VESZEDELEMBEN SZERENCSEET EES VASIDEGEKET MIEENK LESZ A GYOEZELEM
NAGYBERLIN KOERZET AZ OEN GOEBBELSE

A guatemalai Quezaltenangóból érkezett a következő üdvözlőlap:[67]

Nagyon boldog és győzelmes 1932-őt kíván Önnek és mozgalmának egy külföldön élő német antiszemita.

Josef Dietz jr.

Anna Fröhlich Rostockból Friedrich Schreiber „A Führerhez" („Szeretünk téged és barna seregeidet") című költeményét küldte el, és ezt fűzte hozzá:[68]

Mélyen tisztelt Hitler Úr!

Mi, öreg nyugdíjas férfiak és nők valamennyien horogkeresztesek vagyunk, és szorosan Ön mögött állunk. Szépen kérjük, gondoskodjon rólunk, mert nem megy jól sorunk.

Szívből kívánunk jó szerencsét és győzelmet a teljes vonalon az új esztendőre!

Szívélyes tisztelettel:
Frau Anna Fröhlich

Karl Reiff, az NSDAP letschini csoportjának vezetője újévi kívánságait költemény formájába öltöztette, és 1931. december 27-én küldte el „Adolf Hitler szeretett Führernek".[69]

Kívánságom!

Megint felkel egy új esztendő napja.
Új esztendő száll fel a jövőből az égre.
Újjászületik-e végre a németek hazája?
Felébred-e egész Németország végre?

Végtelenül nehéz időket éltünk,
Oly nehezeket, mint nép nem látott,
Mit a múlt napokban elszenvedtünk,
Közel vitt minket az elbukáshoz.

De bízzunk csak a jövőben elszántan,
Mert az igaz németeket nem hagyja el Isten.
A bátrakat a menny kapuja várja kitártan,
A vitézek mégis dicsők lesznek a győzelemben.

Kinevettek minket, és kigúnyoltak,
Ezreket megöltek, súlyosan megsebeztek,
Nagy túlerővel minket lerohantak,
Csalással, hazugsággal ellenünk felléptek.

Ám a diadalmas nap sugárzó fénye
A láthatáron oszlatja már az éjszakát.
Még villámlik, de a szabadság üdve
Szívünket mind biztatóbban járja át.

Közel már szabadságunknak napja,
Az óra, mely újra szabadságot hoz a németeknek.
A nap, amely a népet összekovácsolja,
És véget vet a vörös szemfényvesztésnek.

Az egész német földön mindenki egyért kiált,
Áradón zúg az óhaj, egy vágy fűti keblünket!

Segíts, Hitler, vesszen az ellenség, a galád!
Segíts, Hitler, tégy újra szabaddá bennünket!

A pomerániai Greiffenberg helyi pártcsoportja halálig tartó hűséget fogadott, egyszersmind hitet tett a győzelem mellett.[70]

A birodalmi vezetéshez

A pomerániai Greiffenberg helyi csoportja bátorkodik szívből jövő újévi jókívánságait kifejezni az NSDAP birodalmi vezetésének. Küzdelmes év áll mögöttünk, s ha az új esztendő súlyos küzdelmeket hoz is még magával, mi akkor is megújult bátorsággal és a győzelembe vetett tántoríthatatlan bizakodással vágunk neki ennek a harcnak, sem a haláltól, sem sebesüléstől vissza nem riadva.

Ezúttal is megújítjuk Adolf Hitler Führerünknek mindhalálig tartó, megingathatatlan hűségünkről és odaadásunkról tett fogadalmunkat.

Hozza el nekünk az új esztendő a végső győzelmet!

Örök hűséggel,
Heil a Führerünknek!
Hans Borrhart
helyi csoportvezető,
Erich Hammermanns
jegyzőkönyvvezető,
Kohlhepp
ügyvezető

Az érchegységi Brand-Erbisdorfból egy SA-tag „legfőbb Führerének" meglehetősen zavaros jó tanácsokat adott az új évre 1931. december 29-én.[71]

A tisztaságért és az igazságért és népünk sorsáért küzdő fanatikus harcosként az új év küszöbén ez szent kötelességem.

Kedves legfelsőbb Führerem, Adolf Hitler, maradjon továbbra is minden energiájával szövetségben a mindenható természettel, és vegye figyelembe ezeket a törvényeket, hogy magas koráig megmarad-

jon német népünknek, ez a mi német kívánságunk az új esztendőre. Sziklaszilárd meggyőződésünk, hogy Ön német nemzetünk, sőt az egész világ legfőbb vezetőjeként, amit legfőbb Führerként már sok nagy tettel bizonyított, a német nép megmentője, amit a történelem még nem képes elkönyvelni.

Éltesse hát a német nép többségének acélkeménységű hangja és az összes német harang az új év küszöbén legfőbb Führerünket, Adolf Hitlert, és tegye ezt az egész német nép.

Német Kampfheil! üdvözlettel:
Lorenz Kircheis
tart. SA-katona VI/1

Nyugat-németországi lányok szilveszteri üdvözletet küldtek az „Igen tisztelt Hitler Úrnak". Megbízásukból Marga P. gratulált.[72]

Önnek, minden idők legnagyobb német szabadságmozgalma vezetőjének üdvözletüket küldik a Rajna-vidék német leányai. Az Önbe és az egész német népben felébredő nemzeti érzésbe vetett szilárd hittel várjuk 1932 felszabadító évét. Nagy felszabadító vezérünknek német üdvözletünket és erőteljes „Heil!" kiáltásunkat küldjük.

Marga P.
Dürwiß
Jülich járás (Rajna-vidék)

A stettini adóhivatalban dolgozó negyven NSDAP-tag aláírás nélküli táviratban gratulált, Heliodor Harald Löschnigg író *(„A Nyugat hanyatlása, avagy a germán kulturális megújulás")* pedig szűkszavúan csak ennyit írt: „Siegheil 1932".[73] Egy másik távirat 1932. január 1-jén Dießen am Ammerseeből érkezett.[74]

Führerünknek mindhalálig tartó hűségeskü és szívélyes Heil köszöntés 1932-re.

Doerffler
I/2 SA-rohamosztag

Néhány nappal később megérkezett a Hitler által kedvelt türingiai szálloda jókívánsága is, méghozzá az 1932-es Goethe-évre kiadott képeslapon.[75]

Boldog és egészséges új évet kíván
az Elephant
Weimarból

4. 1932 nyara: düh és reménység

A párttagok jókívánságai ellenére 1932 még nem a várva várt győzelem éve volt, noha a július 31-ei parlamenti választásokon az NSDAP 37,4 százalékkal meglepően jó eredményt ért el. A szociáldemokraták a szavazatok 21,6 százalékát szerezték meg, a kommunisták 14,4 százalékot kaptak. A polgári közép pártjai szinte eltűntek. Választóik átálltak az NSDAP-hez.[76]

A választásokat megelőzően Hitler sok tanácsot kapott, így például egy egyetemistától 1932. április 11-én.[77]

Heil Hitler!

Ámbár csak ismeretlen SA-tag vagyok, Németország iránti felelősségérzetem arra indít, hogy megfontolásra figyelmébe ajánljam a következő politikai sakkhúzást.

Írjon Brüning birodalmi kancellárnak nagy csinnadrattával „nyílt levelet"!

Szólítsa fel, hogy ragadja meg a sors által számára kínált világtörténelmi pillanatot, vagyis lépjen vissza, és tegye lehetővé a Hitler–Hindenburg szintézist, amely azonnal egységet fog teremteni a német népben, amit az utolsó választási kampányban maga a birodalmi kancellár is okvetlenül szükségesnek tartott. Szólítsa fel Brüninget, hogy Németország érdekében hozza meg a visszalépése áldozatát. Tegye a vállára a legsúlyosabb felelősség terhét! Egyszersmind fenyegesse meg, hogy amennyiben elutasítja ezt a javaslatot, gyűlésekkel olyan felvilágosító hadjáratba kezd, amilyet még nem látott Németország.

Hiszek abban, hogy Brüningnek be kell adnia a derekát.

Sieg Heil!
Helmut v. Bechtolsheim báró
egyetemi hallgató, 16/2 osztag

A több tartományban megrendezett választáson az NSDAP 1932. április 24-én a legerősebb, vagy második legerősebb párt lett. Anhaltban kormányalakítási megbízást kapott. Bajorországban szűk többséghez jutottak a vallási színezetű pártok. Poroszországban, a legnagyobb német tartományban patthelyzet alakult ki: az NSDAP 162 parlamenti helyet szerzett, az SPD és a CDU-előd Centrum együttesen 161-et. A sziléziai Laubanból 1932. április 25-én gratulált egy funkcionárius, aki az Adolf Hitler Úrnak Münchenbe küldött levele fölé a „Sieg Heil" jelszót írta.[78]

Igen tisztelt Hitler Úr!

Legszívélyesebb jókívánságait küldi Önnek, nagyra becsült Führer, tegnapi választási győzelme alkalmából egy nemzetiszocialista és a családja. Amikor évekkel ezelőtt Simbach/Innt választottam lakóhelyemül, elmondhattam, hogy Braunau/Inn[ben] megjelent az az ember, akire a német nép rábízhatja magát. Az Ön érdemei toronymagasan Hindenburgéi fölött állnak! Igen, Hitler Úr, harcoltunk, és sok mindent elviseltünk, de örömmel tettük, forró szeretetből Ön, a Führerünk, népivé lett lovagunk iránt, aki majd kiszabadít bennünket a szolgaságból. De, Hitler Úr, mi nem olyan nemzetiszocialista vezetésért ontottuk vérünket és áldoztuk életünket, amely vezetés újra együtt akar működni az egykori ellenséggel. Nem ezért fekszik Horst Wessel és a többi hős a sírban!!! Mi azt akarjuk, hogy Ön maradéktalanul szabadítson meg bennünket azoktól, akik eddig nyomorba és nélkülözésbe taszítottak minket. Nem akarunk mást kormányon látni,

mi csakis ADOLF HITLERT
akarjuk Führerünknek, az egyetlen erős kezű embernek, diktátornak.

Azt az Adolf Hitlert akarjuk, aki megígérte nekünk, hogy előzi helyükről a boncokat, és haladéktalanul eltávolítja a politizáló papokat. Mi azt az Adolf Hitlert akarjuk, aki soha nem kapitulál, nem tesz engedményeket, nem bocsátkozik tárgyalásokba egykori ellenfelekkel, akik szeretett Führerünkre mocskot és rágalmakat szórtak. Mielőbb meg akarjuk élni Németország felemelkedését és felszabadulását, nem pedig évek múlva. Ezért a célért és Führerünkért az életünket is odaadjuk!

Adolf Hitlert soha nem hagyjuk cserben, hiszen másképp nem is lehet győzni. Még nincs elég hatalmunk Führerünk számára. Mussolini erős, Hitlernek még erősebbnek és szigorúbbnak kell lennie. Mi, harcosok ezt kívánjuk, és meg akarunk szabadulni a zsidó vircsafttól. Csak akkor győztünk, ha ezt elértük.

Mi készen állunk, és fel akarunk vonulni Adolf Hitler Führerünkért és az ő eszméiért! 13 évig vártunk a megmentőnkre, most elég volt. Előre azért, aminek meg kell lennie. Mi Adolf Hitlert kívánjuk diktátornak, és nem Hindenburgot, aki ellene szegült a felemelkedésnek. Mi, nem sokak szemében nyilván, szenzációsnak tűnő felkeléseket akarunk. Mi merész rajtaütéssel akarjuk a szabadságunkat kivívni.

Mi, nemzetiszocialisták minden olyan újság betiltását akarjuk, amely mérget fröcsögött Führerünkre, az összes zsidó kiutasítását, minden olyan községi elöljáró leváltását, aki zaklatta a faluja lakosait, és felháborító igazságtalanságokat követett el. A sok párt betiltását akarjuk. Az inflációs bűnözők megbüntetését, hogy a távozó miniszterek ne kapjanak fizetést, nyugdíjat stb.

Adolf Hitler, akinek a vérünket adjuk: ragadja meg vasmarokkal és szigorral az ellenszegülőket, és vigye végbe a programot diktátori akarattal! Nem tárgyalni kell, hanem cselekedni! Mi bízunk a Führerünkben, és minden szívdobbanásunk neki szól!

Heil Hitler!
Ments meg bennünket attól, hogy a belső ellenség rabszolgái legyünk!
P. F. Beck, Lauban/Szilézia

Ernst Buchwald, egy közepes méretű kertészet (valamint saját faiskola és rózsakert, illetve egy cottbusi „erjedésmentes gyümölcsfeldolgozó" üzem) tulajdonosa 1932. április 27-én kísérőlevéllel egy láda gyümölcslét küldött az NSDAP vezetőjének, „Adolf Hitler Kormánytanácsos Úrnak, Münchenbe"[79].

Bátorkodom mélyen tisztelt Führernek szívből gratulálni a ragyogó választási sikerhez.

A *Hitler wie ihn keiner kennt* [„Hitler, ahogyan senki sem ismeri"] című szép könyvben olvastam, hogy Ön vegetárius életmódot folytat, ezért vettem magamnak a bátorságot, és a nehéz választási küzdelem utáni erősítőként ma E. B. 727 jelzetű teherárúként postára adtam Önnek egy kis láda saját gyártású, „Folyékony gyümölcs" elnevezésű almalevet, és kérem ennek szíves elfogadását.

Talán szabad remélnem, hogy a Führer egy pohárkával gondolatban Németország felemelkedésére üríti majd belőle.

Német Heil köszöntéssel!
Ernst Buchwald

A Magánkancellária köszönőlevele 1932. május 20-áról datálódik.

Igen tisztelt Buchwald Úr,

Hitler Úr általam mond Önnek hálás köszönetet a leveléért és a kis láda „Folyékony gyümölcs" italért. Nagyon örült neki. Rendkívül leterheltsége miatt azonban sajnos nem válaszolhat Önnek személyesen.

Német köszöntéssel!
Albert Bormann

Az egyik oldalon Hitler diktátorságának nyíltan kimondott óhajtása, a másikon egy láda gyümölcslé a majdnem vegetárius magánembernek. Mindkét levél hangulatot tükröz, az egyik harcosan radikálist, a másik elfogadón polgárit. Ami pedig még rosszabb: az NSDAP

ellenfeleinek nem volt meggyőző koncepciójuk arról, hogyan akadályozhatnák meg az NSDAP kormányzati részvételét.

A Hitler-kancellária a pártprogrammal szemben kritikus leveleket nem válaszolta meg, magyarázatokkal már nem szolgált. Így a berlini Ruth Dellmann sem kapott választ, mivel látszólag naiv kérdéseivel olyan pontra mutatott rá, amely az NSDAP-t támadhatóvá tette. 1932. május 31-én így írt:[80]

Igen tisztelt Hitler Úr,

veszem magamnak a bátorságot, hogy feltegyek Önnek néhány nekem és ismeretségi körömnek fontos kérdést. Egy ifjúsági jótékonysági vezetőképző tanulói és hallgatói vagyunk, és a nemzetiszocializmus híveinek valljuk magunkat. Természetesen nincs hiány olyan jó szándékú próbálkozásokban, amelyek megpróbálnak eltéríteni bennünket ettől a világnézettől. A párttal szemben felhozott jogtalan állítások közül számosat meg tudtunk cáfolni, két pontban azonban nekünk magunknak is erős kételyeink vannak. Ezért tisztelettel arra szeretnénk kérni Önt, hogy adjon nekünk ezekről tájékoztatást.

1. pont: Népesedéspolitika a nemzetiszocializmusban. Nekünk azt mondják, hogy a nemz.szoc. a 3. Birodalomban a születésszámok növelését tűzte céljául.

Kérdésünk: Hol találnak majd ezek az emberek megélhetési lehetőséget, ha Oroszország kivételével már ma az összes nagy államban munkanélküliség van?

2. pont: A nő helyzete a 3. Birodalomban. A velünk ellentétes oldalról rendre a női méltóság olyan módszerekkel történő lealacsonyítását hozzák fel, amilyeneket Darré mutat be *Neuadel aus Blut und Boden* című könyvében. Bennünk azonban az a gondolat is megütközést kelt, hogy a nőket osztályokba kell sorolni és tenyészetekben kell kiházasítani, és hogy aztán majd Németország új nemzedéke nem természetes módon, családban fog születni, hanem tenyészetekben jön világra.

Nagy szolgálatot tenne az ügynek + nekünk, igen tisztelt Hitler Úr, ha tájékoztatást adna nekünk ebben a két kérdésben.

Heil!
Ruth Dellmann

Vajon valóban dolgozhatott ez a fiatal nő a későbbiekben szociális munkásként? Még az is elképzelhető, hogy szakiskolai tanulmányait is meg kellett szakítania, mivel a párt nyomására 1933-tól radikálisan csökkentették a női hallgatók számát.[81] Az NSDAP programját, különösen a későbbi birodalmi parasztvezető Richard Walter Darré könyvét azonban a levélíró semmiképpen sem értelmezte tévesen. Az SS-nek nagyon is az volt a szándéka, hogy a nőket különböző osztályokba sorolja, és SS-tag férfi csak akkor nősülhetett meg, ha házasságkötéséhez Himmler vagy Hitler a beleegyezését adta.[82]

Egy wiesbadeni asszony 1932. június 7-én valódi felvilágosítást kért.[83]

Mélyen tisztelt Hitler Úr!

3 fiam révén nemzetiszocialista lettem. Már el is kezdtem dolgozni a következő választási kampányban. Ma már közölhetem Önnel, miért nem lép át sok nő az NSDAP-be. Nem választhatjuk Hitlert, mert ő megint inflációt fog okozni. Évekre volt szükségem ahhoz, hogy újra félre tudjak tenni néhány garast, és mi lesz, ha az most megint elvész? Ilyeneket és hasonlókat szegeznek nekem. Egy másik asszony azt mondja, hogy beteg fia számára megtakarított pár száz márkát, és arra kell adnia a szavazatát, aki megpróbálja megőrizni az özvegyek és az árvák megtakarított garasait.

Hadd javasoljam Önnek a választási harcra, hogy valamennyi választási beszédében hangsúlyozza, kormányra lépésével a kismegtakarítók nem fogják elveszíteni megtakarított garasaikat.

Így könnyebb dolgunk lesz, mert a nagyközönség körében a közeljövőre nézve az infláció a legnagyobb rém.

„Heil Hitler"-rel,
Frau Luise Cramer

Luise Cramer levelére annak feldolgozója zöld ceruzával ezt írta: „inflációs hazugság". Választ Albert Bormanntól kapott az asszony.

Igen tisztelt Frau Cramer!

Hitler Úrhoz folyó hó 7-én írott levele megérkezett hozzánk. Azt a hazugságot, hogy az NSDAP inflációt akar gerjeszteni vagy hatalomátvételével azt fog előidézni, már az előző választási hadjárat során is módszeresen terjesztették ellenfeleink, méghozzá pontosan azok a pártok, amelyek maguk is szerepet játszottak az utolsó infláció létrejöttében.

Csatoltan küldök Önnek egy kis brosúrát, amely ennek a hazugságnak a kérdésében is állást foglal.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

A zavaros gazdasági nézetek valóban a náci propaganda gyenge pontját jelentették, amint azt Albert Bormann 1932. november 6-án Hitlerhez intézett bizalmas feljegyzésében leszögezte. Mindenekelőtt „a kisebb szónokoknak vetik gyakran a szemére", írja, hogy „hangvételükkel a gyűlések résztvevői közül sokakat eltaszítanak, és elijesztik a hallgatóságot a gazdasági kérdések és nézetek gyakori felemlegetésével (inflációs veszély)". A pártnak nem volt szabatos pénzügy-politikai koncepciója. Hitler és e kérdésekben hangadó tanácsadója, Hjalmar Schacht számára azonban világos volt, hogy a deflációs politika tovább élezte a válságot, és hogy hitelekből finanszírozott, vagyis ezáltal inflációgerjesztő konjunktúraprogramokat kell kidolgozni. Az 1922/23-as évekhez hasonló hiperinfláció miatti félelem azonban nem engedte, hogy ezt a gondolatot hangosan is kimondják.[84]

Egészen más késztette levélírásra Otto Siegfried Diehl írót, aki 1932. április 25-én legújabb drámáját bízta Hitlerre. Első verseskötetét már 1910-ben megjelentette, főállásban azonban laikus gyógyászként dolgozott.[85]

Tiszteletre méltó Hitler Úr!

Egy német költő a Német Mozgalom nagy győzelmének újabb napján bátorkodik Önnek hódolattal átnyújtani nemrégiben megjelent,

Der Apokalyptische Drache [„Az apokalipszis sárkánya"] című drámáját, a bolsevizmus elleni harc erős fegyverét, ahogyan még mindig tisztességesen gondolkodó férfiak nevezték.

A drámát több német színháznak is benyújtottam előadásra, de a rabszolgaszellem, a hitvalló bátorság hiánya mindmáig nemcsak elnyomta, hanem agyon is hallgatta, mivel felrázná a félrevezetett és szunnyadó kedélyeket. Eközben pedig a mű a szabadságot, népünknek a leigázás szégyenétől való megszabadulását szolgálná, amely küldetésre szánva én megírtam.

Ösztönzést jelentene számomra, ha az Ön elismerésében az általam követett út helyességének a megerősítését láthatnám.

Személyemről Önnek leginkább párttársam, dr. Frank ügyvéd úr adhat tájékoztatást, aki évek óta személyesen ismer.

Igaz német elvi üdvözlettel
és a legmélyebb nagyrabecsüléssel,
O. Diehl ptg.,
író

Diehl 1932. május 13-án kapott választ.

Igen tisztelt Diehl Úr!

Hitler Úr hálás köszönetét tolmácsolom *Der Apokalyptische Drache* című drámája megküldéséért. Rendkívüli igénybevétele miatt neki sajnos nem állt módjában, hogy személyesen válaszoljon Önnek.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

Amennyire tudható, a *Sárkány*t a hatalomátvétel után sem adták elő. 1933 és 1945 között Diehlnek egyetlen könyve sem jelent meg, valószínűleg azért, mert művei nem voltak eléggé „jövőbe mutatóak". A második világháború után főként ezoterikus vagy apokaliptikus írásokat publikált *(Das biokosmische Zukunftsbild der Menschheit oder ihre Selbstvernichtung – Ein Meditations-Spruchwerk*, 1982 [Az emberiség biokozmikus jövőképe, avagy önmegsemmisítése – Meditációs példabeszéd].

A választási győzelem után Hitlert egyre több hitelkérelem érte el. Ezeket egytől egyig „lefűzték". Az írásokon időnként szerepel a „kölcsön" szó, többnyire azonban csak vörös vonal jelzi a válasz nélküli iktatást. August Dick a Pfalz tartománybeli Altenglanból 1932. május 23-án írt.[86]

Igen tisztelt Hitler Úr!

Kényszerűségből és szorult helyzetemben úgy határoztam, hogy nyomatékos kéréssel fordulok Önhöz.

1900-ban születtem Bossenbachban, iskolai éveim után a bádogosmesterséget tanultam ki, és 1923-ban itt, Altenglanban nyitottam első saját műhelyemet, és kezdetben jól is ment az üzlet, míg kétéves tevékenykedés után beütött a nagy baj. Bal lábamra térdízületi gyulladást kaptam, 6-szor operáltak a kaiserslauterni kórházban, majd 16 hetes kezelés után mindenféle járadék nélkül elbocsátottak. A lábam természetesen merev maradt. 1927-ben Homburgban (Saar-vidék) vakbélgyulladással műtöttek, ugyanazon év őszén burgonyaszállítás közben balesetet szenvedtem, és megint csak orvosi ellátásra szorultam, mivel szétnyílt a jobb lábam.

Egyetlen betegbiztosítónak sem voltam tagja, így az összes magas költséget nekem kellett viselnem, és ezért arra kényszerültem, hogy 800 RM bankkölcsönt vegyek fel. Most azonban, hogy az embernek nincs munkája, és sokszor még kenyérre sem telik neki, nem tudok tovább így élni. Amikor ez év februárjában megalapítottuk az itteni NSDAP-csoportot, reménykedni kezdtem a jobb idők eljövetelében, és merev lábam ellenére felvételemet kértem az SA-ba.

Mivel vevőköröm nagyobb része az ellentétes oldalon álló pártokhoz tartozik, és ezért jórészt elkerüli az üzletemet, bevételeim még inkább megfogyatkoztak. Nem látok más kiutat, csak azt, hogy támogatást kérve Önhöz forduljak.

Abban a reményben, hogy teljesíti kérésemet,
Heil und Sieg! köszöntéssel
maradok odaadó tisztelettel:
August Dick feleségével és gyermekével együtt

Az írógépet, amelyen ezt a levelet írtam, zálogba adtam.

Elmentem Kreutznachban, amikor Ön ott mondott beszédet, és azon a napon 120 kilométert tettem meg kerékpáron, mert vonatra nem volt pénzem.

Hitler anyagi viszonyai viszont kedvezően alakultak. A müncheni Franz Eher Nachfahren GmbH 1932. május 24-én arról tájékoztatta, hogy könyvéből a választási sikerekkel párhuzamosan bestseller lett.[87]

Mélyen tisztelt Hitler Úr!

Könyvéből folyó év kezdete óta május 21-éig bezárólag összesen 29 385 példányt adtunk el.

Ennek megfelelően a mellékelt honorárium-elszámolás szerint

21 157,20 Mk.

összeget írtunk jóvá Önnek.

Német Heil köszöntéssel!
Tisztelettel:
Amann

A határnapig 124 000 darab kelt el, és Hitler minden egyes példányon 72 pfenniget keresett. Öt hónap alatt több mint 21 000 birodalmi márkát, vagyis havonta 4000 birodalmi márkánál is többet vett fel. Egy fémfeldolgozó-ipari szakmunkás szűk 44 birodalmi márkát vitt haza hetente, azaz nem egészen havi 200 márkát, amennyiben teljes állásban dolgozott, az viszont 1932-ben egyáltalán nem volt jellemző.[88]

Hitler még többet kereshetett volna, ha elfogadta volna egy Neustadt in Sachsen-i nyomdatulajdonos javaslatát, aki 1932. május 27-én a következő ajánlatot tette neki:[89]

Igen tisztelt Hitler Úr,

régi, hűséges híveként bátorkodom Önhöz, hazánk leendő atyjához kéréssel fordulni, mégpedig azért, mert szeretnék a német piacon

Hitler-szivart és Hitler-cigarettát bevezetni, s ehhez kérném Hitler Úrtól a kizárólagos engedélyt, ill. jogosultságot. Ezt a cigarettát és szivart aztán ezen a néven törv.[énye sen] levédetném.

Abban a reményben, hogy Hitler Úr lesz olyan szíves, és eleget tesz a kérésemnek, nagyra becsült értesítését várva maradok tisztelettel,

Fritz Dittrich
könyvnyomda-tulajdonos

Az 1932. június 2-ára keltezett válasz elutasító volt.

Igen tisztelt Dittrich Úr;

Hitler Úrhoz V. 27-én intézett levele megérkezett. A kért engedély azonban sajnos nem adható meg, mivel a Führer elvi okokból nem óhajtja, hogy nevét gazdasági propaganda céljára használják. Sajnálom, hogy nem tájékoztathattam Önt kedvezőbb döntésről.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

1932. június 10-ei újabb levelében Dittrich is „nagyon" sajnálta, hogy „Hitler Úr megtagadta kérése teljesítését", és még egyszer utalt arra, hogy a „Prince of Wales" és a „Lord ez meg az" Angliában rendkívül sikeres cigarettamárkák. „E nagy csalódás ellenére sem akadályozhat meg semmi abban, hogy továbbra is a mi köztiszteletnek örvendő Hitler Urunk buzgó híve maradjak..."

Hasonló ügyben már 1932. május 12-én Hitlerhez fordult egy bizonyos Haas úr, a Brünnsaa & Birkenstock cég tulajdonosa, a Lee Tire & Rubber Company vezérképviselője. Az amerikai autóabroncsok forgalma annyira visszaesett, hogy ő feladásra kényszerült, közölte Hitlerrel, majd együttműködési ajánlatot tett neki.[90]

Az NSDAP kolosszális növekedésével olyan gazdasági fordulat is bekövetkezett, amely már egy éve különösen az amerikai autóabroncsok forgalmazása terén érezteti hatását. Hazafias érdekből ez természetesen nagyon is üdvözlendő, számomra azonban igen sajnálatos,

mivel néhány éve átvettem egy amerikai pneumatikai gyár vezérképviseletét, s minden erőmet és teljes vagyonomat ennek az abroncsnak a bevezetésére fordítottam, hogy öregségemre jövedelmem legyen; ennek ellenére úgy döntöttem, hogy feladom.

A mai rossz gazdasági helyzet következében azonban nagyon nehéz bármi újba kezdeni, főként akkor, ha az ember igaz németként becsületes munkával akarja megkeresni a mindennapi kenyerét.

Van Németország számára egy új, szabadalmaztatott füstszűrőm, amely mintegy 12 mm hosszúságban van a cigarettára illesztve. Ez a filter kiszűri a nikotin 70%-át, a piridin 50%-át & az ammónia 45%-át, s ezt a mellékelt kiváló szakvélemények is tanúsítják. Népgazdasági értelemben vett megtakarításról is beszélhetünk, amennyiben az egyébként a cigarettacsikkel együtt eldobott dohánynak így mintegy a 20%-a megmarad. A cigaretta íze nem szenved kárt, hanem még finomabb lesz.

Nem lehet kétségünk afelől, hogy ezzel nagyban hozzájárulunk a dohányosok egészségéhez, különös tekintettel a sportoló ifjúságra. Ezt a cigarettát még olyanok is anélkül szívhatják, hogy ártana nekik, akiket egyébként légcső- vagy gégehurut miatt eltiltottak a dohányzástól.

Annak érdekében, hogy ennek a cigarettának jó német neve legyen, bátorkodom megtudakolni, hogy adhatnám-e neki a „Hitler" nevet.

Nem áll szándékomban drága cigarettát előállítani, hanem legfeljebb 5 pfennig, esetleg csak 3 lenne az ára, hogy minden dohányos hozzájuthasson.

[Ezután Haas egész sor referenciaszemélyt sorol fel, akik szándékai komolyságát igazolhatják.]

Fent nevezett cégnek én vagyok az egyedüli tulajdonosa.

Várom kedvezőnek remélt válaszát, és alázatosan ajánlom magam,

német köszöntéssel, híve
Haas

Haas is elutasításban részesült. Akárcsak az a vállalkozó, aki azzal az ötlettel állt elő, hogy nevezzenek el „Hitler-csutaknak" egy szivart.

A „kolduló levelek" teljes műfajára jellemző írást fogalmazott meg egy alsó-frankföldi kiskereskedő („gabona, burgonya, szén") felesége 1932. június 9-én.[91]

Igen tisztelt Hitler Úr!

Előre is elnézését kérem azért, hogy levelemmel terhelem. Kedves Hitler Úr, volna olyan szíves, és kölcsönözne nekem megfelelő biztosíték ellenében egy évre 500–600 RM összeget? Fedezetként az összes bútorom mellé jó kezest is felkínálnék. Júliusban esedékes egy váltóm, és nem szabad, hogy megóvatolják, mert akkor azonnal bíróságra kerül, és azzal csak megnőnek a költségek. A műtrágyánk jó része még megvan, és majd csak az év végén tudjuk eladni. Kis üzletünk most nem megy jól. A szenet és a fát már egyáltalán nem viszik, sok vevőnket elvesztettük, mert nyíltan Hitler-pártinak vallottuk magunkat. Cserében viszont jobb sorunk lesz, ha majd Hitler Urunk fogja kormányozni a Birodalmat, Isten segítse hozzá, hogy ez mielőbb bekövetkezzék. Nagyon sokszor foglalkoztam már az öngyilkosság gondolatával, amikor az embernek egy pfennigje [sincs] odahaza, és családról kell gondoskodnia. Régóta akarok már írni Önnek, de eddig soha nem volt hozzá bátorságom, mivel azonban egyre közelebb a határidő, nem tudok jobb megoldást. Az utóbbi években ugyanis nagyon sokat veszítettünk a kereskedésen, mert a nagyok tönkre akarnak tenni bennünket, kicsiket. Kérem, teljesítse a kérésemet, a jó Isten majd megjutalmazza érte. Előzetesen informálódhat is rólam, nehogy azt higgye, rossz ember vagyok, és csak ki akarom Önt használni. Egészen biztos lehet abban, hogy egyetlen pfenniget sem fog veszíteni. Abban a reményben, hogy kérésem nem lesz hasztalan,

maradok kiváló tisztelettel:
Anna Dietz
Obernbreit bei Marktbreit

Az NSDAP nem segített Anna Dietzen. A Hitler-kancellária azt válaszolta neki, hogy a Führer a párt minden pénzét a választási hadjáratra fordította.

A kevésbé kétségbeesett és józanabbul gondolkodó polgárok megértették, hogy egy politikusnak nem bankot kell alapítania, hanem a társadalmi változásért kell dolgoznia. A hannoveri Gusti Danzl 1932. június 10-én ezért azt tanácsolta Hitlernek, a választási kampányban tegye egyértelművé, hogy ténylegesen még semmiféle hatalommal nem rendelkezik.[92]

Mivel folyó hó 14-én a rádióban fog beszélni, szeretném felhívni a figyelmét arra, hogy beszédében kifejezetten hangsúlyoznia kellene: eddig azért nem segíthetett a népen, mert még nem volt kormányon.

Magam nem vagyok a párt bejegyzett tagja, mivel apám betegsége miatt nincsenek meg hozzá az anyagi eszközeim, ugyanakkor azonban teljes meggyőződésemmel nemzetiszocialista vagyok, és az utóbbi időben egyre gyakrabban kell rémülten azt tapasztalnom, hogy azok, akik eddig Önre szavaztak, Hitler Úr, időközben meginogtak.

Nagy tömegek kerültek igen súlyos helyzetbe. A népnek, különösen az asszonyoknak, az a legfontosabb, hogy enni adhassanak a gyermekeiknek.

Az emberek összekeverik a dolgokat, és nem látják, hogy egy Führernek nincsenek olyan jogai, mint annak, aki kormányoz, és [nekem] minden alkalommal minden meggyőző erőmet latba kell vetnem, hogy ezt egyértelművé tegyem.

Ha már itt, Észak-Németországban is egyre több az ilyen hang, mi lehet akkor Délen, ahol a Centrum áskálódik?

Szívemben hordozom az Ön nagy küldetésébe vetett szilárd és megingathatatlan hitemet, ezért úgy hiszem, hogy a fentiekben leírtakat nem hallgathatom el Ön előtt.

Német köszöntéssel:
Gusti Danzl
Hannover, Heinrich-Heine-Platz 3.

A drezda-altstadti, pontosabban a kispolgári Striesen negyedben élő Emmy Hoffmannt is a nők kétségbeejtő helyzete és a kommunista szavazatok gyarapodása késztette arra, hogy levelet írjon Hitlernek.

Őt is az a szándék vezette, hogy Führerét tájékoztassa a nép véleményéről. 1932. augusztus 2-án a Pártkancelláriára írt.[93]

Kedves Hitler Úr!

Szívből gratulálok ahhoz, hogy a nemzetiszocialista mozgalom, amelyhez magam is csatlakoztam, sikert aratott a választásokon.

A kommunistákra leadott szavazatok megszaporodásának okát a munkanélküliek támogatására fordított összegek újabb csökkentésében kell keresni; ezzel kapcsolatban szeretném megosztani Önnel egy tapasztalatomat, amelyet csecsemőgondozóként dolgozó barátnőm szerzett kevéssel a választások előtt. Egyik délelőtt nővéregyenruhában ment az utcán, amikor megszólította őt egy idősebb, szegényesen öltözött nő, akivel három gyermek volt. Az asszony támogatást kért a barátnőmtől. Megözvegyült, a férje tüdőrákban halt meg. Ő maga heti 9,60 M támogatást kap, és elmondta, hogy a lakbér levonása után már vasárnap elfogy a pénze. Ilyenkor a gyerekekkel házakba jár be, hogy legalább a legszükségesebb élelmet megszerezze. Egyszer már a gyerekeivel együtt meg akartak halni, kinyitották a gázcsapot, és lefeküdtek, ám akkor a kislány felkelt, és azt mondta: „De anya, én mégis fel akarok nőni!". Az anyának ezután nem volt bátorsága ahhoz, hogy végrehajtsa a tervét. Szavait ezzel zárta: „Még Oroszországban is meg tudnak élni a szegények, csak Németországban nem törődik velünk senki!" – Az ilyen emberek választják a kommunistákat.

Saját tapasztalatból tudom, hogy az özvegyek és az árvák a háború előtti gazdag Németországban sem voltak jobb helyzetben, mint ma. Apám porosz köztisztviselő volt, 1894-ben halt meg, és anyám az inflációig havi 18 M özvegyi nyugdíjat kapott, abból kellett fedeznie a lakbért és minden egyéb szükségletünket. Aligha kell ecsetelnem, milyen viszonyok között nőttünk fel, mennyit éheztünk és nélkülöztünk mi ketten a testvéremmel, noha édesanyánk mindent megpróbált, hogy otthon végzett munkával, szobakiadással stb. némi keresetre tegyen szert.

Az állam abba megy tönkre, hogy hagyja tönkremenni az anyákat,

a ma kormányzó férfiak pedig nem lettek okosabbak, mint azok voltak, akik a háború előtt kormányoztak. A német asszonyok Öntől várnak szebb jövőt, kedves Hitler Úr.

Kérje Isten segedelmét ahhoz, hogy sikerüljön megfelelnie milliók bizalmának, és akkor a Mindenható kegyéből teljes győzelmet fog aratni.

Munkájához a legjobbakat kívánva üdvözli:
Emmy Hoffmann

Emmy Hoffmann nem kapott választ. A levelén és más leveleken is látható aláhúzások azonban azt bizonyítják, hogy soraikat a közhangulat megnyilvánulásának vették.

Hitlerhez intézett számos levél igazolja, hogy az NSDAP helyi szervezeteinek tagjai a voltaképpeni ellenséget nem a jelentéktelenné lett demokratákban látták, hanem a kommunistákban. Ezt példázza az a komoly küzdelem, amely a württembergi Hechingenért folyt. A városban erős tábort alkottak a kommunisták, de a nemzetiszocialistákat is nagy számban támogatták. A szélsőbaloldaliak közé olyan híresség tartoztak, mint a drámaíró Friedrich Wolf *(Professzor Mamlock)*, vagy a politikatudomány későbbi professzora, Wolfgang Abendroth, a Szövetségi Köztársaság egyik legutolsó marxistája. A kis Hohenzollern- (és ezzel 1850-től porosz) székváros szélsőjobboldala notabilitásokból állt. Az orvosdoktor Th. Johannsen körzetvezető 1932. augusztus 5-én a kommunisták egy röplapjáról, valamint az általa ennek ügyében végzett nyomozásról tájékoztatta a pártvezetést.[94]

A FÜHRER kancelláriájának!

Mellékelten megküldöm Önöknek a KPD hechingeni csoportjának közlönyét. Ennek 6. oldalán a következő kifejezés áll: „Az osztrák mázoló és csavargó Hitler gyilkos bandái ellen". Megkeresésünkre az államügyészség azt közölte velünk, hogy ez a kifejezés kereseti jogalapul szolgálhat, de csak magánvádként állhatja meg a helyét, mert közérdeket nem sért. Mivel azonban a fenti kitétel a lakosság

széles köreiből jogos felháborodást váltott ki, kérjük, hogy nyújtsanak be keresetet a hechingeni törvényszéken.

Hitler-köszöntéssel:
Dr. Th. Johannsen
Hohenz.-Nord körzetvezetőség

Albert Bormann 1932. augusztus 16-án küldött választ.

Igen tisztelt Doktor Úr!
E hó 5-én kelt levele megérkezett hozzánk.
A szóban forgó ügyben azonban nem szándékozunk keresetet benyújtani, mivel a Führer csak rendkívül súlyos esetekben kíván pert indítani.
Tájékoztatásul mellékelem Önnek a Führer bírósági panaszokkal kapcsolatos állásfoglalását.

Német köszöntéssel!
[kézjegy] *Albert Bormann*

Ezzel szemben teljes mértékben figyelmen kívül hagyták a wuppertal-barmeni Karl Horstmann írását. Ő ugyanis arra tett kísérletet, hogy Hitlert és az NSDAP-t lebeszélje a zsidógyűlöletről. Felfogását „Adolf Hitler Úr kezeihez" küldött levelében fogalmazta meg 1932. augusztus 1-jén.[95]

Soraim elé bocsátom, hogy határozott, kérlelhetetlen ellensége vagyok a zsidó szellemnek, a zsidó szellemnek igen, de nem a zsidóknak mint embereknek, hiszen a legjobbak közülük is az igazságért küzdő jellemek. Ez a szellem nemcsak a zsidókban van meg, hanem minden emberben. A zsidó szellem az emberben lakozó bitang, ahogyan Nagy Frigyes mondta. A jót és a rosszat mindenkinek meg kell különböztetnie, aki hozzá akar járulni a világ épüléséhez. Mozgalmunknak kötelessége, hogy elsősorban ebben a vonatkozásban töltsön be továbbra is úttörő szerepet. A zsidók erőszakos eltávolítása, illetve vagyonuk kisajátítása azt bizonyítaná, hogy Ön szellemileg nem áll

felettük. Erőszak ott van, ahol hiányzik a szellem: lásd a nemzetiszocializmust és a kommunizmust. Elsősorban arról van szó tehát, hogy sorainkban megjelenjen az értelem. Ezt a célt azonban csak akkor érhetjük el, ha valóban nagyot alkotunk. A szűk határok kiiktatják a szellemet.

A kormánynak tehát úgy kell meghoznia az intézkedéseit, hogy azok általános érvényben helyesek legyenek, vagyis mindenki számára előnyösek. Az embernek zsidó szellem által való kihasználása, ami túlnyomórészt a kereskedelmi életben mutatkozik meg, csak úgy kerülhető el, ha kérlelhetetlen szigorral minden olyan üzemegyesítést megtiltanak, amelynél a vezetőknek nincs annyi felelős magántőkéjük, hogy fizetésképtelenség esetén az összes adósságot maradéktalanul kifizethessék. Ezzel eddigi konszernjeink, részvénytársaságaink, kft.-ink stb. minden hátránya egy csapásra megszűnne. A többi út, például a részvényjog elindított reformja, csak kísérletezgetés. Amikor milliók életéről van szó, el kell viselni, hogy egyeseknek vére hullik. A zsidó, aki a maga szellemét többnyire egészségtelenül erősen hangsúlyozza, akkor mégis az országban maradhat, a tőkéjével egyetemben, mert arra minden népnek szüksége van. A tőke azonban nem láncolhatja le a politikust, hanem áldást hozó folyamként kell működnie, amelyet a kormány gondosan szabályoz, hogy medréből kilépve ne rombolhasson. Bizonyos körülmények között a cél mindenképpen szentesíti az eszközt.

Másvalami is nyomja még a szívemet. A nagy emberek mindig magányosak, mint például Nagy Frigyes volt. Az alkotó ember nagysága munkatársai számáról ismerszik meg. Természetesen kötelességünk, hogy kihasználjuk a tehetségesek erejét, de soha nem engedhetjük meg, hogy befolyásos tanácsadók legyenek belőlük.

Karl Horstmann

Kétkedőkre és zavaros gazdasági nézeteket hirdetőkre az NSDAP-nek sem a választási kampányban, sem utána nem volt szüksége. A dessaui Charlotte Hoffmann sem találta meg azonban vágyott helyét a pártban. A huszonegy éves nő, aki egy líceum végzős nö-

vendéke, valamint szakképzett gyors- és gépíró volt, más életre vágyott. Amikor levelét megírta, határozatlan időre szóló szerződéssel irodai alkalmazottként dolgozott a Junkers Művekben. Karmai között horogkeresztes lobogót tartó sassal díszített levélpapíron más állást kért. Levelét Angela Raubalnak, Hitler féltestvérének címezte, aki a Führer berchtesgaden-obersalzbergi házát vezette.[96]

Igen tisztelt Párttársnő!

Bizonyára meglepi, hogy egy Önnek teljesen ismeretlen személytől kap levelet. Én is párttag vagyok, méghozzá az NSDAP igen lelkes híve, és úgy gondolom, hogy ezáltal mi ketten már közelebb is kerültünk egymáshoz.

Mielőtt részletesebben is írnék, és legfőképpen előadnám a kérésemet, megkérném, hogy ne adja ki a kezéből a levelemet, mert az csakis Önnek szól, kedves Párttársnő.

Mivel az alábbi témákról, amelyek csakis engem foglalkoztatnak, senkit sem kérdezhetek meg, vagyok oly bátor, hogy bizalommal Önhöz forduljak, abban a biztos reményben, hogy pozitív választ fogok kapni.

A mellékelt lapról megismerheti személyi adataimat, végzettségeimet, és láthatja, hogy jelenleg még Junkers professzor dessaui kutatóintézetében állok alkalmazásban. Sajnálatos módon, ugyanis érzelmeim ellen való, hogy nemzetiszocialista létemre olyan üzemben dolgozzam, amelyben az egyszerű alkalmazottat elnyomják, és kevés pénzért a boncok klikkjének gazdaságát kell szolgálnia, amint azt a mellékelt könyv helyesen ábrázolja. (Hogy a Junkers-konszernnél folyó piszkos ügyletekről és az itt uralkodó szomorú helyzetről tájékoztassam, bátorkodtam elküldeni Önnek a *Korrupció a Junkers körül* című brosúrát. – Többet elmond, mint amennyit én valaha is leírhatnék, és az átnézése után Ön talán jobban megért majd engem.)

Mivel mindenekfelett tisztelt Führerünk iránti lelkesedésből sok könyvet és képet gyűjtöttem róla, és folyton azokat olvasom, azt is tudom, hogy a bajor hegyek között Ön vezeti Adolf Hitler háztartását.

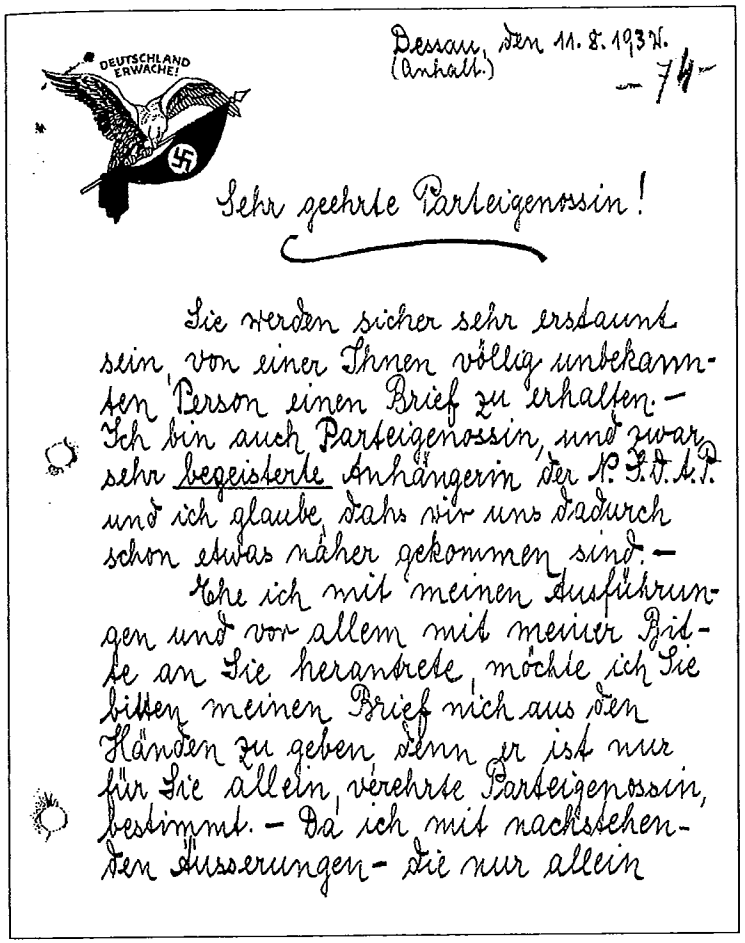

Biztos állás a Junkers Művek központi igazgatóságán: mi mást kívánhatott magának egy fiatal nő a katasztrofális munkanélküliség idején? A dessaui Charlotte Hoffmann 1932 nyarán mégis azt kérte Hitler féltestvérétől, Angela Raubaltól, hogy háztartási alkalmazott lehessen a „Berghofon", mert annyira tisztelte Hitlert.

Arról sajnos nincs tudomásom, de nagyon szeretném megtudni, hogy akad-e a házukban állás egy háztartási alkalmazott számára.

Mellékelt életrajzomból látni fogja, hogy rendelkezem háztartási ismeretekkel, és a legszívesebben ezt a foglalkozást űzném, de a mai szomorú viszonyok közepette, a fekete-vörös-arany rendszer 14 éves uralma következtében felhagyni kényszerültem vele.

Most bizonyára felmerül Önben a kérdés, tisztelt Párttársnő: „Jó, jó, de miért éppen nálam?" Leírhatatlanul izzó tisztelet és őszinte odaadás tölt el nagy Führerünk, Adolf Hitler iránt, és ezért szeretném, bár csak lány vagyok, és sajnos nem SS-tag férfi, munkaerőmet a szolgálatába állítani, bármilyen területről legyen is szó.

Amennyiben Önöknél mégsem lenne általam betölthető munkahely, talán közölhetné velem, van-e megfelelő üres állás, vagy megüresedik-e egy mostanában valahol máshol, lehetőleg a Führer közelében.

Ahogyan eddig is volt, a jövőben is mindenkor legbuzgóbb törekvésem lesz, hogy a rám bízott munkát pontosan és lelkiismeretesen végezzem el.

Ha személyem felkeltette érdeklődését, szívesen állok rendelkezésére fényképpel, referenciákkal és bizonyítványokkal.

Noha már régóta ez a határozott célom, ügyemben nem írhattam tisztelt Adolf Hitler Führerünknek, mivel neki német népünket érintő sokkal fontosabb gondok özönével kell foglalkoznia. Ezért hosszas töprengés után Önhöz fordultam, tisztelt Hitler Kisasszony, feltételezve, hogy véleményét nyíltan és őszintén közli velem, és nem fog megneheztelni rám.

Abban a reményben, hogy hamarosan hallok Önről, a legnagyobb tisztelettel üdvözli Dessau ősi városából

Charlotte Hoffmann.
Heil Hitler!

A válasz 1932. augusztus 18-án érkezett meg a Magánkancelláriáról.

Folyó hó 11-ei levelét ügyintézés céljából hozzánk továbbították. Kívánsága sajnos nem teljesíthető.

Fájlalom, hogy nem küldhettem kedvezőbb értesítést.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

A taglétszám növekedésével az NSDAP alapításának mítosza is közkinccsé vált. *Mein Kampf* című könyvében Hitler azt állította, hogy az NSDAP-ben a hetes számú ideiglenes tagsági igazolványt kapta meg. Valójában azonban az 55. tag volt 555-ös számmal, mivel a tagok számozását csak 501-gyel kezdték.[97] A bécsi párttársak elhitték Hitler állítását, és 1932. június 20-ai levelükben hivatkoztak is a mágikus számra.[98]

Tisztelt Führer!

7

Ez a figyelemre méltó szám az NSDAP történetében már többször játszott igen jelentős szerepet, és most a bécsi Kathreiner Malzkaffee Fabriken A.G. alkalmazottai számára is nagy jelentőségre tett szert.

Nemrégiben még az alkalmazottak között csak egy bejegyzett párttag volt. Ma már hét van. Ez a hét pedig ma elhatározta, hogy minden szenvedélyességével és az egész mozgalmunkat átható izzó, fanatikus lelkesültséggel felveszi a küzdelmet a dolgozók között elterjedt marxista felfogással, és síkra száll a német, mégpedig a nemzetiszocialista német világnézet tudatos terjesztéséért.

Megígérik Önnek, hogy elszántan és feltétel nélküli következetességgel fognak harcolni; megígérik Önnek, hogy pillanatra sem feledkeznek meg a Führer példájáról, és megígérik Önnek, hogy pillanatra sem pihennek meg, amíg nem jelenthetik Önnek, hogy a Kathreiner alkalmazottai között 70 nemzetiszocialista található.

Ebben a szellemben üdvözöljük Önt a legszívélyesebb

Heil köszöntéssel
[hét aláírás]

Választók milliói a Német Birodalomban és heten egy bécsi malátakávégyárból: a különbség szembeszökő, de az időközben német állampolgárrá lett Hitlernek tekintélye szülőhazáján belüli megerősítéséhez szüksége volt a Birodalmon belüli sikerre. Ettől nem is állt messze, és ezt a hívei által 1932 nyarán neki küldött költemények éppúgy mutatják, mint a választási eredmények.[99] A versek egyfajta mitológiai alakként dicsőítették Hitlert. Szerzőik a „tündöklő látomás" magasztalását összekapcsolták önmaguk feláldozásának feltétel nélküli akarásával és a hatalomátvétel határozott óhajtásával, függetlenül attól, hogy az törvényes vagy erőszakos módon valósul-e meg.

Ilyen mértékben fanatizált hívekkel a pártok spektrumában csak a kommunisták rendelkeztek még. Ezeknek az írásoknak a tükrében nem tűnik tévesnek a kortársaknak az az értékelése, hogy Németország vészesen közel került a polgárháborúhoz, már csak azért is, mert az államhatalom érvényesítésének eszközei is korlátozottak voltak.[100]

A. von Cotzhausen Bonnból a legjobbakat kívánta az 1932. június 31-ei választásokra. Levelét 1932. június 14-én írta.[101]

Igen tisztelt Hitler Úr,

a mellékletben bátorkodom Önnek átnyújtani egy rövid prológust.

Adja a sors, hogy ne legyen már messze az idő, amikor a német néppel együtt azzal számolhatok, hogy az Ön személyében valódi Führerünk lesz, aki a fényre és munkára vezeti a népet, aki tudja, hogyan hárítsa el a nép feje felől a bajt ahelyett, hogy még mélyebbre kellene gázolnia a mocsárban.

Világosítsa fel a népet arról, hogy csak munkával, nemzeti büszkeséggel, vasakarattal, kötelességtudattal, feltétlen engedelmességgel és összefogással juthatunk ki abból a mocsárból, amelybe a 13 év vörös ateista vircsaft juttatott bennünket.

Ismerje fel a nép, hogy másik kormányt kell alakítani, mert csak úgy nem leszünk továbbra is tehetetlenül kiszolgáltatva a vörös vircsaftnak.

Szólaltassák meg a közelgő új választások tisztán és egyértelműen a nép hangját, mutassák meg, hogy mi a nép akarata, és hogy milyen irányt kell vennünk.

Abban a reményben és hitben, hogy Ön, nagyra becsült Hitler Úr, Führerként továbbra is úttörő módon utat fog mutatni, és hamarosan életbe lép a tervezett munkaszolgálat, maradok

kiváló tisztelettel
A. von Cotzhausen

Leveléhez von Cotzhausen úr, ahogy ígérte, mellékelte a „prológust". A színdarabot magát vagy nem mutatták be, vagy meg sem született.

Eldalolta szerelmi énekét a kikelet,
A természet virágpompába öltözött,
Rózsanyílás ideje ím elérkezett,
S rét, róna, mező rózsaruhát öltött.
Ám mi még szenvedünk és küzdünk,
Bennünket súlyos kéz lenyom,
Fejünkre töviskoronát tett ellenünk,
S terhünk nagyobb és mind nagyobb.
Elmerülni mégis rózsák tengerében vágyunk,
És bajban, gondokban el nem temetkezünk,
Mert van egy fénylő talizmánunk,
S az visszaadja életkedvünk és hitünk,
Mert teremtett már nagyot az idő:
A hű német munkaerő!
Igen, bármi legyen is jelszavunk,
Csak munka által lehetünk szabadok és nagyok!
A komoly munka felderít, a munka gazdagít,
Úgy kell élni, hogy munkában legyünk boldogok.
Ha magasba alkotókedvvel törünk,
Fejünket babérág koszorúzza újra!
Ez az, mit egy német férfinak köszönünk,

Ki vesztünket megakadályozza.
Ki a világon át bátran indul új utakra,
Leveri rabszolgaságunk láncait,
Régi dicsőségünket nem csak siratja,
És gyáván új vezérért nem vonyít.
Nem, Führerként az élen ő maga vonul hadba,
Keze minden nemes munkára kész!
Ennek a német férfinak, ki a német munka becsületét visszaadja
Ennek a német férfinak, kinek a munka kardja, pajzsa,
Ki minden viharban szilárdan kitart,
Ki hűségben, szeretetben német maradt,
A német tűzhelyért visel aggodalmat,
Ennek a férfinak, kire büszke lehet minden nő,
Mert harcban edzett hősünk ő,
Ki építésben el nem fárad soha,
Neki zengjen mindnyájunk háladala!
S ha megmarad ily áldozatkésznek szépen,
Megint rózsavirágba borul majd a német haza,
Ezen a most még oly komor vidéken,
Akkor jön csak el a német nép szép tavasza.
Neki, ki egyedül vezethet bennünket a fényre,
Németek közt az első férfinak zengjen most az éljen!

v. C.

A Hitler-kancellária 1932. június 16-án válaszolt.[102]

Igen tisztelt Von Cotzhausen Úr,
Hitler Úrnak június 14-én küldött levele megérkezett. A Führer hálás köszönetét fejezi ki soraiért és a költeményért.

Német köszöntéssel:
A. Bormann

M. Hoffmann verse keltezés nélkül maradt fenn, de kétségkívül a júliusi választások után keletkezett.[103]

A megmentő

„Heil Hitler!" Veled immár van hozzá merszem,
Mert a többiek álmaimat összetörték kíméletlen,
Hazudtak, nem jó irányba vitték a hajót,
Aztán szükségrendeletek jöttek, és számomra világos volt:
Nem német kormány ez,
Mindenünktől megfoszt németeket, minket,
És álszent mosollyal a képén
Hozzá még elégedettséget is mímel.

„Heil Hitler!", kiáltotta a tömeg,
Láttalak Téged, a kiválasztott férfit,
És hallottalak beszélni, és tudom,
Hogy megleltem immár a kurázsit.
Hinni egyedül csak benned fogok!
Minek jönnie kell, eljöhet.
Én megint gyermek vagyok.
Gyámoltalan, nyugodt, bízó kisded.
Németország vérzik ezer sebből:
S mikor az utolsó óra eljő,
Én már tudom, Te vagy a megmentő.

M. Hoffmann

Az erlangeni R. Hoffmann „Adolf Hitler Kormánytanácsos Úr előtti tisztelegésnek" nevezte a versét.[104]

Heil Néked, Hitler! Megvívtuk a választás küzdelmét.
Dicső, nemes hősként köszöntünk immár.
Téged nem riaszt el fáradság, vesződség,
Mi a munka mezején mind-mind terád vár.

Néked gratulálunk mindenekelőtt.
Szerencsét kívánunk, sok boldogságot,
A néptársak meghajtják fejed előtt
Most a horogkeresztes zászlót.

Őt szolgálja minden erőnk, a harcost,
Ki végbevitte a merész nagy tettet,
Hogy Némethont méltó tisztelet övezze most,
S a megaláztatás érjen végre véget.

Éles a küzdelem, míg ellenségeket látunk,
Kik az egységet oly nagyon nem kívánják.
Ám mi kitartóan a Führer mellett állunk,
Hűségben, vészterhes időben is a vártán.

Mit érdekelnek a hordák minket,
Kit érdekel dühödt fujtatásuk,
Miattuk vérzett el ottan s itten
Megannyi hű bajtársunk.

Az áldozat vetése nem veszett el,
Hisszük ezt, és köszönjük is az Úrnak,
Hogy kiválasztotta Adolf Hitlert,
Az új Német Birodalom megalkotójának.

S ha az majd megszületik fenségesen,
Akkor minden derék ember ott legyen,
Hogy segítsen a Führernek lelkesen
A Birodalom dicső építésében.

Csodásan bevégezed még művedet,
Utad a remény csillaga világítsa be,
Isten áldjon meg, és áldja meg tervedet,
Felőlünk a sötét káoszt eloszlatod Te.

Heil Néked, Hitler! Megvívtuk a választás harcát.
Legyen tiéd örökre a teljes győzelem.
Fennen visszük a horogkereszt zászlaját,
Egy hangon zúg örömünk: Heil Néked, Hitlerem!

R. Hoffmann

1932 nyarán Neuenhagen bei Berlinből (Grüne Allee 15) a tizenhárom éves Armin H. is hódoló költeményt küldött Hitlernek. Albert Bormann 1932. augusztus 20-án mondott köszönetet érte.[105]

Németország barna szabadságmozgalma

Úgy tizenkét évvel ezelőtt
Még csak heten voltak ők.
Felismerték bölcsen,
Németországnak jövője nincsen,
Ha boncok és ha zsidók itten
A hivatalokért küzdenek veszetten,
Harcoltak hát, szívósan és elkeseredetten,
Hogy a szabadságról és Poroszhonról lemondaniuk ne kelljen.
Adolf Hitlerrel, az első gárdistával az élen,
A nemzetiszocialisták pártja megalakult szépen.
Hazaszeretetből és szent komolyságból
Mozgalom született így,
S a nagy veszedelmekkel nem törődve, vitézen
Haladt előre a német szellem felébresztésében.
A horogkeresztből bátorságot merítettek,
Hogy a hazáért tovább küzdjenek.
És már évek múlva milliónyian lettek,
Akik a haza szabadságáért
A barna egységben összesereglettek.
Már kezdetektől oly fegyelmezettek voltak,
Hogy arról a rendszerpártok nem is álmodhattak.
Ám aztán már hamar a barna inget

A boncok nem látták többé idegennek.
Az SA betiltásához ők hatalommal is rendelkeztek,
Ám ilyen aprósággal megálljt nem parancsolhattak Hitlernek.
És nemsokára eljő
Majd az idő.
Felvirrad akkor az utolsó ítélet napja
A zsidó és a proli hadra.
A rendszer akkor megdől,
Nem kell kijönni kevés fizetésből.
A rabszolgák pártja repülni fog.
Heil Hitler!!!
Győzni fogsz!

A barna hadsereg nagy Führerének!
Neked, te nagy harcos, ajánlja:
Armin H. Hitlerjunge (13 éves)
Neuenhagen/b. Berlin

Az efféle hódoló költemények mellett Hitler, többnyire idősebb nőktől, tanácsokat és áldást is kapott. Ruth Hübner az óriás-hegységbeli Nieder-Petersdorfból ugyancsak 1932 nyarán küldött levelet.[106]

Üdvözlésképpen: Heil!
Igen tisztelt, kedves Hitler Úr!
Kérem, ne lepődjék meg azon, hogy ismeretlen személytől kap levelet. Minden nappal erősebben aggódom azonban az életéért.
Kérem, kérem, legyen óvatos.
Mindenhova csak repülővel utazzon, nehogy elfoghassa a vörös csőcselék. Azt tervezik, hogy Önt augusztus 12. és 14. között számkivetésbe hurcolják. Megítélésem szerint nemcsak kommunisták jöhetnek szóba, hanem az a véleményem, hogy ugyanazok lehetnek, akik Schillert is elintézték. A történetet bizonyára ismeri.
Hogy kikre gondolok, azt Ön nyilván könnyen kitalálja. Mindenesetre ügyeljen a biztonságára, és hű emberei nélkül egy lépést se tegyen. Azt is tudom persze, hogy a Mindenható Önnel van, és eddig

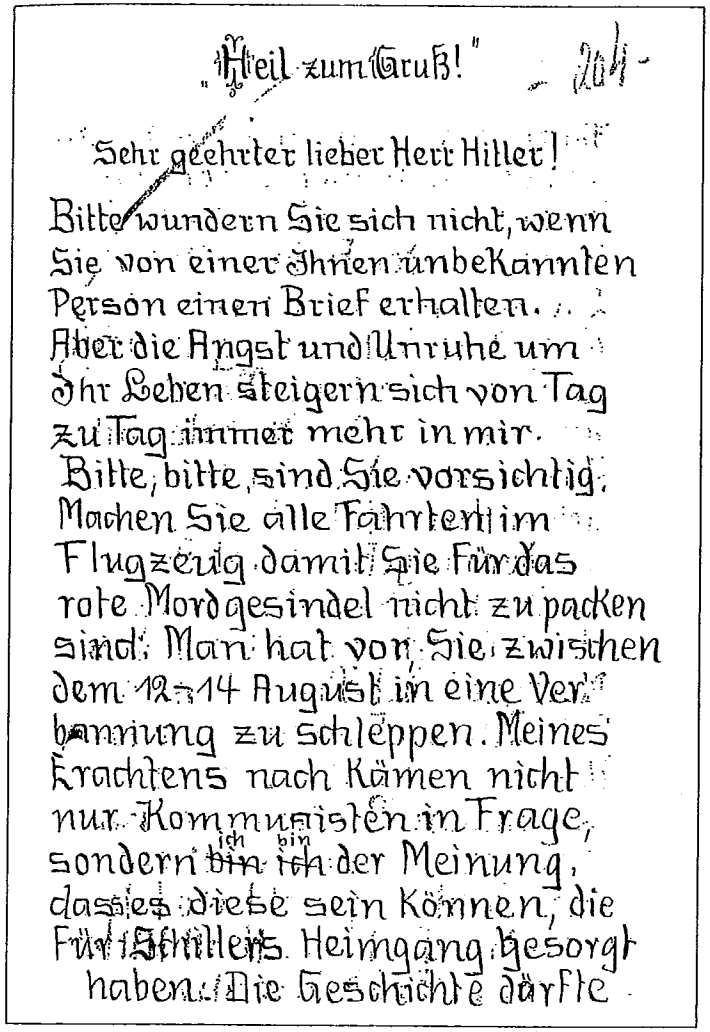
„Heil zum Gruß!" 20/-

Sehr geehrter lieber Herr Hitler!
Bitte wundern Sie sich nicht, wenn Sie von einer Ihnen unbekannten Person einen Brief erhalten. Aber die Angst und Unruhe um Ihr Leben steigern sich von Tag zu Tag immer mehr in mir. Bitte, bitte sind Sie vorsichtig. Machen Sie alle Fahrten im Flugzeug damit Sie für das rote Mordgesindel nicht zu packen sind. Man hat von Sie zwischen dem 12-14 August in eine Verbannung zu schleppen. Meines Erachtens nach Kämen nicht nur Kommunisten in Frage, sondern ich bin der Meinung, dass es diese sein Können, die für Schillers Heimgang besorgt haben. Die Geschichte dürfte

1932 nyarán egy sziléziai rajongója óvatosságra intette Hitlert, mert ellenségei „számkivetésbe" akarják hurcolni. Az asszony úgy vélte, a terv mögött a szabadkőművesek állhatnak, akik már Schillert is meggyilkolták. Az áthúzás a bal felső sarokban azt jelenti: válasz nélkül „az aktákhoz csatolandó".

csodásan irányította a lépteit, drága Hitler Úr. Hiszen abban, aki fölé az Úr kiterjeszti óvó kezét, nem tehet kárt a gyilkos söpredék. Ezeket a vad hordákat Ő vaksággal sújtotta. Képzelje, itt olyan plakátot ragasztottak ki a választás előtt, amelyen ez állt: Gyógyítsátok ki Hitlert a nagyzási mániájából! [Németül: Heilt Hitler vom Größenwahn aus! A *Heil Hitler!* köszönésre és az *ausheilen*, kigyógyítani kifejezésre épülő szójáték.]

Ezt a kormányt valóban nem lehet gyengéden kibillenteni. Az volna a legjobb, ha az ajtajaik elé tigrisekkel és oroszlánokkal teli ketrecet állítanának, de úgy, hogy az állatok előtte három napig ne kapjanak enni, és éhesek legyenek. Máskülönben még lemondanának a zsákmányról, ugyanis kötve hiszem, hogy egy egészséges tigrisgyomor megemésztene ilyen mérgezett húst.

Egy szó, mint száz, jó Hitler Úr, csapjon már végre közéjük mennydörgéssel és villámokkal!

Életét a Mindenható kezébe ajánlva azzal a kéréssel zárom soraimat, hogy óvja Önt, a mi hűséges Führerünket.

Nagyrabecsüléssel és mély tisztelettel,
hűséges híve:
Ruth Hübner
Nieder-Petersdorf im Riesengebirge, Heimstr. 14

Heil! Heil! Heil!
Még egyszer Isten áldja!

Ha a kormány „gyengéd kibillentésének" abból kellene állnia, hogy tagjait éhes oroszlánokkal és tigrisekkel falatják fel, akkor ez visszatekintve a lakosság elképesztő radikalizálódását jelzi. Emberek milliói szavaztak azért Hitlerre, mert pontosan ilyen politikai megoldásokat vártak tőle. A sokak által vágyott nemzeti fellendülést immár egyértelműen az ő személyével azonosították.

Hitler viszont 1932 második felében egyértelműen visszafogta magát, mivel az SA terrorcselekményei „mindenekelőtt a polgári körökben okoztak zavarodottságot", amint azt Albert Bormann egy közvélemény-kutatáson alapuló elemzésében megállapította. Az NSDAP szemszögéből célszerűtlen lett volna tovább fűteni a hangulatot, már csak azért is, mert a „világnézetileg iskolázottak mindig is meg fognak maradni a mozgalomban".[107] Most, 1932 végén az volt fontos, hogy a közép szavazóit nyerjék meg az NSDAP számára, avagy új választások nélkül lépjenek be egy bármilyen színezetű koalícióba.

III. Úton a csúcsra: kultusz, tiltakozás és egyetértés 1933-tól 1938-ig

1. Elismerés, hála és tisztelet: 1933—1934

Amikor Hitlert 1933. január 30-án kinevezték birodalmi kancellárrá, tisztelői úgy vélték, célba értek. Az SA fáklyás felvonulást szervezett, és ünnepelt. Joggal, hiszen egyelőre ugyan még konzervatív miniszterektől „körülvéve", de mégiscsak az „ő" Führerük határozta meg a politika irányvonalát. Az a rendkívüli felhatalmazás, amelyet Hitler a Reichstag leégése után kapott, két hónapon belül személyi diktatúrához vezetett.[108] Nem csak bejegyzett párttagok üdvözölték azonban várva várt „rendteremtésként" a kommunistákkal és a szociáldemokratákkal szemben alkalmazott terrort.[109]

Hitler lázas tevékenysége a kelleténél több eredményt is hozott. Gigantikus nyilatkozatokban munkahelyteremtő programokat hirdetett, és „nemzeti felemelkedést" ígért. Az 1933. március 5-ei parlamenti választásokon pártja 17,28 millió szavazatot kapott, vagyis 43,9 százalékot ért el. Március 8-án a birodalmi kormány megsemmisítette a KPD mandátumait, így az NSDAP rendelkezett a parlamenti helyek többségével, és minden további döntést formailag kifogástalan módon hozhatott meg.

Immár Hitler is a Birodalmi Gyűlés tagja volt, és ebből az alkalomból 1933. március 7-én levelet kapott a Reichstag igazgatójától.[110]

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr,

laptudósítások szerint Önt tagjává választotta a Német Birodalmi Gyűlés, és így a Birodalmi Gyűléshez tartozásának időszakára a Birodalmi Gyűlés tagjainak juttatásairól szóló 1930. december 15-ei tör-

vény 1. § értelmében (Birodalmi Törvénytár II., 1275. o.) valamennyi német vasútvonalon térítésmentesen utazhat. Ugyanezen kedvezményt biztosítja vonalain a Birodalmi Posta. A szabadjegyek elkészítéséhez két fel nem ragasztott fényképre (útlevélképre) van szükség. Tisztelettel kérem, hogy haladéktalanul juttassa el őket a Birodalmi Gyűlés irodájára. A jegyeket utána azonnal megküldjük Önnek.

Továbbá kérem, hogy a Parlamenti Kézikönyv számára küldjön egy harmadik fotográfiát, amelyet kívánságára majd visszaszolgáltatunk, valamint a mellékelt űrlapon adja meg néhány személyes adatát. Mellékelek egy borítékot, valamint tájékoztatásául néhány biográfiai adatot a korábbi kézikönyvekből. Bátorkodom még megjegyezni, hogy a kézikönyvhöz fénypapírra (celloidinpapírra) készített jó minőségű, kabinet méretűnél nem nagyobb, Önt lehetőleg fedetlen fejjel ábrázoló fényképre lenne szükségünk. Matt papírra levilágított felvételekről már csak azért sem készíthető jó levonat, mivel a kézikönyv elkészítéséhez kevés idő áll rendelkezésre.

Mellékelem a Birodalmi Gyűlés házszabályát és a Reichstag épületének alaprajzát.

Mély tisztelettel és nagyrabecsüléssel:
Galle

A Birodalmi Gyűlés kézikönyvéhez rendelkezésre bocsátották a fényképet, a vasúti szabadjegy formanyomtatványát azonban nem töltötték ki.

A lakossági levéláradat immár annyira felduzzadt, hogy a Hitler-kancelláriának négy további ügyintézőt kellett beállítania. Emellett a legtöbb levél most már nem Münchenbe érkezett, hanem Berlinbe, a birodalmi fővárosba. Emiatt Albert Bormann és munkatársai a Birodalmi Kancellária közelében foglaltak el helyiségeket (Wilhelmstr. 55, 2. emelet). Hivatalosan az iroda most a Magánkancellária nevet viselte.

1932-höz képest a feldolgozandó levelek jellege is más lett. A szociális helyzet legkisebb mértékű javítását is himnikus hangú köszönőlevelek és apró ajándékok honorálták. Hitlert már kancellársága

első heteiben elhalmozták szentképekkel, hímzett terítőkkel, nyakkendőkkel és zoknikkal. Kapott havasi gyopárt (szibériait és alpesit, mindkettőt magról nevelték), de olyan ajánlatot is, hogy neki ajándékoznának egy jó házőrző kutyát. Természetesen számos verset is kapott megint. Ernst Keppler 1933. március 6-án két hódoló költeményt is küldött Böblingen járásbeli Schönaichból.[111]

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Engedje meg, hogy azért a magas rendű élvezetért, amelyben *Mein Kampf* című könyve elolvasása részesített, néhány versikémmel fejezzem ki a hálámat.

Okozzanak Önnek nehéz és fáradságos tisztségében egy kis örömöt!

A legmélyebb tisztelettel:
Ernst Keppler

Keppler egyik verse a „Németnek lenni" címet viselte, és olyan német erényeket dicsőített, mint a segítőkészség, a szorgalom, az őszinteség és a hűség. A másiknak *Csüggedetlenül* volt a címe, ezt itt is közöljük:

Német nép, te kínokat szenvedett,
és hősi harcokban megedzett,
ne inogj meg!
Ifjaid szívét járják át
Ősi erények, miket ránk hagytak az atyák:
ez kötelességed!

Tettek népe! A hittől, hogy küldetésed
dicső, megfosztani magad ne engedd:
így akarja az ég!
Megújulásban csak úgy lesz részed,
ha áldozatosan dolgodat bevégzed:
tarts ki még!

Führer, Te! Eszköz Isten kezében, kincs,
hogy sorsunkat jobbra fordítsd:
törj élre merészen!
Mi mögötted zárt frontban vonulunk,
és mind acélkemények vagyunk
a nagy testvériségben!

Az utalás, amely szerint Keppler csak nemrégiben olvasta a *Mein Kampf*ot, elég volt ahhoz, hogy levelét válasz nélkül csatolják az aktákhoz. Sokan kaptak azonban választ azok közül, akik új szöveget írtak a nemzetiszocialisták himnuszához. Az immár nemzeti himnusszá lett Horst Wessel-dal („Magasra a zászlót, a sorok szorosan zártak, SA menetel nyugodt, határozott léptekkel...[112]) ugyanis sok műkedvelő költőt ihletett utánzásra. Az új dalok közül mindegyiknek más volt a szövege, nem utolsósorban azért, mert szerzőik úgy vélték, hogy most, a hatalomátvétel után legalább egy negyedik versszaknak meg kell jelenítenie a nemzetiszocialista forradalom győzelmét.

Olga Piennig „a Führernek 1933. január 30-ára" ajánlotta szövegét.[113]

Magasra a zászlót! A lobogók lengjenek!
A „német hajnal" beköszöntött az országba,
Ütött a sors órája, epedve vártuk, elérkezett:
„A Führer már rátette kezét a kormányrúdra!"

Az út a barna hadak előtt szabad,
Kezünk ökölbe szorítva, készen állunk!
Milliók szívében új remény fakad,
Kik a Führerben kezdettől bíztunk!

Ezért hát soraink szorosan összezárva,
Kezünk hűségesküre emelve újra,
Leng a szabadság horogkeresztes zászlaja,
„Heil, Adolf Hitler! Heil, német haza!"

Szűkszavú köszöneten kívül Pienniggel azt közölték, hogy nem tervezik a dal újrafogalmazását.[114] Käte-Ilse von Korn párttagot a sziléziai Ober-Gorpéból más kérdés foglalkoztatta a dallal kapcsolatban, és ezért 1933 júniusában levelet küldött a Magánkancelláriára.[115]

Igen tisztelt Bormann Úr!

Nagyon kedves volt Öntől, és hálásan köszönöm, hogy visszaküldte nekem „Versailles" című versemet.[116] Ezzel együtt persze kicsit el is szomorodtam, mert hosszú hallgatását derűlátóan úgy értelmeztem, hogy a költeményt fel fogják használni. Nos, ezen már nem segíthetünk.

Ma egy másik aktuális kérdéssel fordulok Önhöz. Tegnap este bemondták a rádióban, hogy a Horst Wessel-dalt tilos más szöveggel használni. Ez számomra komoly gondot jelent, mivel az én kis Hitler-lányaim hét környékbeli településről már hetek óta a mellékelt Hitler-lánydalt éneklik. Annak idején tudatosan választottam a lányoknak ehhez a harci dalához a Horst Wessel-melódiát, hogy egyrészt ezzel is kifejezzük a Hitler-párthoz való tartozásunkat, másrészt a dallam közismert volta miatt, harmadrészt pedig azért, mert a Horst Wessel-dalt kislányok számára túlságosan férfiasnak érzem. A legkevésbé sem tűnik méltatlannak, ha a fiúk Horst Wessel-dalára a lányok a mellékelt dallal válaszolnak.

Nyomatékosan kérem, kérdezze meg a Führertől, valóban be kell-e tiltanom a dalt. Egyenesen Önhöz fordulok, mivel a dalt a pártfegyelem értelmében már első fokon betiltották. A Führer tilalmának készséggel alávetem magam, mivel helyi alosztályunkat nem tartom alkalmasnak arra, hogy ítéletet alkosson költemények értékességéről vagy értéktelenségéről. (De kérem, ezt el ne árulja nekik!)

Német köszöntéssel
és Heil Hitlerrel, híve
Käte-Ilse v. Korn, született v. Hohenau
ptg., nőszervezet-vezető

A „Hitler-lányok dala" mellékelve volt a levélhez:

Szárnyaljon a szív, kulcsoljuk imára kezünket,
Lelkünket a német hazának szenteljük,
Hogy mindig büszkének és erősnek lásson minket,
Ezt fogadja meg most a szívünk és a kezünk.

Így maradunk örökre mi, német lányok,
Hűek a Führerhez és a zászlóhoz egyre,
És a horogkeresztért, mi fényesen ragyog,
Vele küzdünk, félelmet nem ismerve.

Szárnyaljon a szív, kulcsoljuk imára kezünket,
Lelkünket a német hazának szenteljük,
Hogy mindig büszkének és erősnek lásson minket,
Ezt fogadja meg most a szívünk és a kezünk.

Albert Bormanntól azonban elutasító válasz érkezett 1933. június 19-én.

Igen tisztelt Nagyságos Asszony,

ma kaptam meg [folyó] hó 14-ei levelét, amelyet nagyon köszönök. Érvényben van azonban a rendelkezés, amelynek értelmében a Horst Wessel-dalt csak eredeti szövegével szabad énekelni. Erre a rendelkezésre azért van szükség, mivel különböző szervezetek és egyletek a dallamot saját szövegükre alkalmazták, hogy ezzel hangulatot keltsenek. Emellett az is kívánatos, hogy saját sorainkon belül eredeti formájában őrizzük meg a dalt. Ezért részesült elutasításra az a gyakorta felmerült igény is, hogy még egy kiegészítő versszakot fűzzünk hozzá. Éppen ezért azt tanácsolom, hogy tekintsen el az Ön által írt szöveg további alkalmazásától.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

A Berlinbe érkező levelek azonban azt mutatják, hogy a sziléziai pártfunkcionárius asszony a Hitler-lányok mentalitását is rosszul ítélte meg. A Memel-vidéki Heydekrugból származó Annelene K. nem érte be annyival, hogy csak úgy általában mondjon imát Németországért. Ő 1933. május 7-én írt Hitlernek, és azt követelte tőle, hogy hazájában indítson akciókat a zsidók és a litvánok ellen. Utóbbiakat becsmérlően „szamogétoknak" nevezte.[117]

Kedves, jó Hitler Bácsi.

Már régóta várjuk, hogy eljöjj a mi Memel-vidékünkre. A legkisebb gyerekektől a legnagyobb felnőttekig, a zsidókat és a szamogétokat kivéve, itt mindenki csak lelkesen „Heil Hitler!"-t kiált. Mindnyájan nagyon, nagyon örülnénk, ha újra Németországhoz tartoznánk. Akkor a zsidóknak és a litvánoknak mind ki kellene menniük innen, igaz? Ezek itt már szörnyen elszemtelenedtek. Ha azt mondom nekik: „Heil Hitler!", meg akarnak verni, vagy azt kiáltják: „Heil Haag!", mivel Haagban nem túl régen gyalázatos döntést hoztak a Memel-vidékről.

A „parancsnokunk" szigorúan megtiltotta, hogy mi itt horogkeresztet vagy hasonló jelvényeket viseljünk. Heil Hitlert sem szabad kiáltanunk, mert akkor mindjárt a bajohreni erődbe visznek minket, és bebörtönöznek. Igen, kedves Hitler Bácsi, mi itt úgy élünk, mintha fogságban lennénk. Gyere el minél hamarabb, és szabadíts meg bennünket a zsidóktól és a litvánoktól. A zsidók itt nemcsak a kenyerünket veszik el, hanem húsvétra még kereszténveket is leölnek. Húsvét előtt minden gyerek fél zsidó boltba menni. Ez borzasztó. Ha az újságunk olyasmit ír, ami nem tetszik a litvánoknak, akkor az újságírót mindjárt magas pénzbüntetésre vagy várfogságra ítélik. Szóval, kedves Adolf Bácsi, gyere el már nagyon hamar!

Megpróbálom ezt a levelet elküldeni a nagybátyámnak, Richard Maulnak Tilsitbe, Garnisionstraße 33. Remélem, a jó Isten megsegít, és elér Téged a levelem. Ha olyan kegyes lennél, hogy egyszer írnál nekem, akkor ne egyenesen nekem küldd a levelet, hanem neki: Richard Maul, Tilsit, Garnisionstraße 33.

Maul bácsikám majd eljuttatja hozzám, mert megkértem erre. Ha a

parancsnok ezt megtudná, agyonlövetne, de én semmitől sem félek, úgy akarok cselekedni, mint Horst Wessel, akinek a dalát nemcsak én éneklem, hanem az egész itteni ifjúság mindennap.

Kedves Bácsi, a rádióban se beszélj erről a levélről, mert a litvánok mohón hallgatják a rádióban mondott szép beszédeidet.

Szívélyesen üdvözöl a Memel-vidéki ifjúság, és különösen 13 és l' éves unokahúgod:

Annelene K. s. k.

Annelene K. természetesen nem állt rokonságban Hitlerrel, bár bácsikájának nevezte, önmagát pedig az unokahúgának tartotta. Nem is kapott választ, sem a Birodalmi, sem a Magánkancelláriáról.

A wiesbadeni C. Klose asszony nem mások ellen kért intézkedéseket, hanem csupán arra szeretett volna engedélyt kapni, hogy segédkezhessen a Führer-mítosz kiépítésében. 1933 kora nyarán küldte el hódoló költeményét, és hozzájárulást várt ahhoz, hogy művét elhelyezhesse a berlini, a müncheni és a wiesbadeni újságban.[118] Hitler szárnysegédje, Brückner 1933. június 19-én így válaszolt neki: „Igen tisztelt Klose Asszony! A Führer hálásan köszöni levelét. Költeménye kinyomtatására azonban sajnos nem adható meg a kért engedély, mivel a Führer elvből ellenzi a személye dicsőítését." Az állami szinten űzött személyi kultusz fényében ez a válasz enyhén szólva is elképesztő. Ám éppen ez volt a döntő szempont: Hitler növelni igyekezett a személyére irányuló figyelmet. Ebben pedig a Klose asszonyéhoz hasonló vers sem hasznosnak, sem előnyösnek nem tűnt:

Adolf Hitler 1933.

Az emberek ujjongva köszöntenek,
Derűt, reményt és nyugalmat Te adsz!
Országunknak üdve vagy!
Lépted gondtól, terhektől nehéz,
Figyelmed mégis a célé csak:
Adolf Hitler Heil!

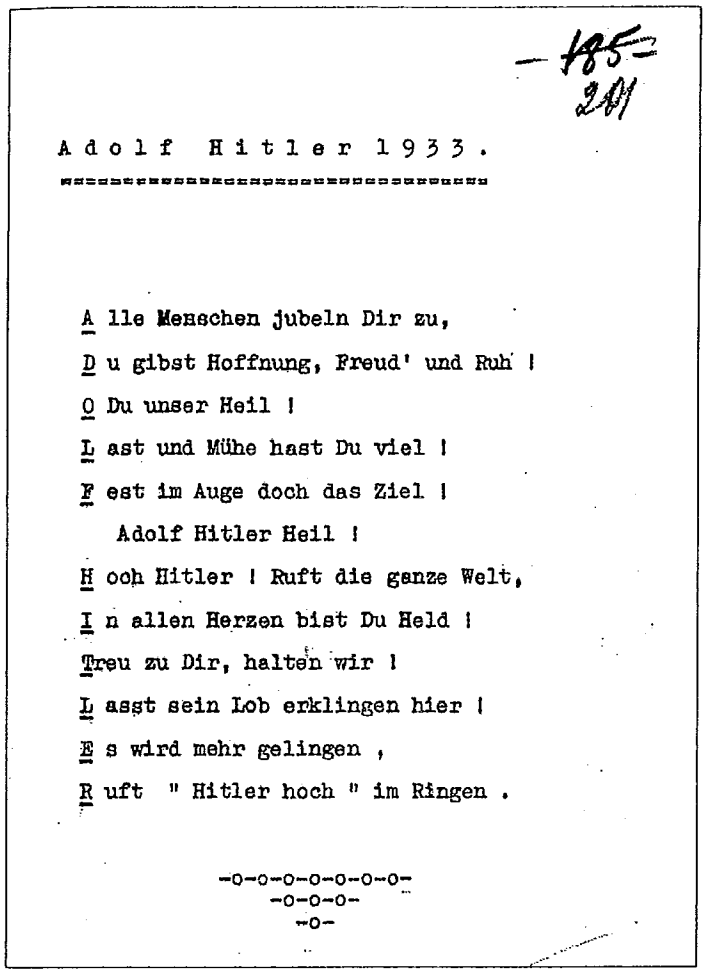

– 185 –
201

A d o l f H i t l e r 1 9 3 3 .

A lle Menschen jubeln Dir zu,
D u gibst Hoffnung, Freud' und Ruh !
O Du unser Heil !
L ast und Mühe hast Du viel !
F est im Auge doch das Ziel !
Adolf Hitler Heil !
H och Hitler ! Ruft die ganze Welt,
I n allen Herzen bist Du Held !
Treu zu Dir, halten wir !
L asst sein Lob erklingen hier !
E s wird mehr gelingen ,
R uft " Hitler hoch " im Ringen .

-o-o-o-o-o-o-o-
-o-o-o-
-o-

A hatalomátvételkor oly mértékben felduzzadt a lelkes levelek áradata, hogy a kancelláriák nem győzték a válaszadást. Nyomtatási engedélyt azonban erre a hódoló versre sem adtak, ahogyan az összes többire sem. A hivatalos hódolatnyilvánítás lehetőségét a kulturális kamarákban regisztrált főfoglalkozású íróknak tartották fenn.

Hurrá Hitler! Kiáltja az egész világ,
Itt minden szívben hős Te vagy!
Tehozzád mind hűek leszünk!
Legyen minden dicséret a tiéd!
Ennél több is meglesz még,
Rólad zengjen a dal, Hitler, a harcban!

Abba a válaszlevélbe, amelyet a düsseldorf-grafenbergi Erich Feld (valójában Josef-Maria Erich) orvosnak küldött a Magánkancellária, hiba csúszott. Csupán köszönetet mondtak a levélírónak, és elfelejtették megírni neki a szokásos szöveget, hogy a Führer nem óhajtja a személye dicsőítését. A röntgendiagnosztikai magánintézet tulajdonosa ezért 1934. január 12-én ismételten meg akarta tudni, hogy milyen döntés született a kompozíciójával kapcsolatban.[119]

Tárgy: 07321/XII/SN naplószám

Tegnap köszönettel megkaptam a fenti számmal jelzett levelét. Abból azonban sajnos nem derül ki, hogy kompozícióm, amelyet karácsony előtt a Führernek ajánlottam, valóban elébe került-e, és hogy ajánlásomat elfogadta-e.

Most már nyomdába adnám és megjelentetném a „Führer zum Gral" című kórusművet, ezért mielőbbi választ kérek a fenti két kérdésre, mert tudomásom szerint a kottára kizárólag erre vonatkozó kifejezett engedély birtokában nyomtatható rá a Führernek szóló ajánlás. Remélem, hogy ezt megkapom, mivel szerzeményemről nagyon jó bírálatokat kaptam, és dalomat több nemz.szoc. karnagy (Gillessen a düsseldorfi operaházból és dr. Paulig a dortmundi operától, valamint az itteni lapok nem egy zenekritikusa) „született tömegdalnak" nevezte; olyan alkotásnak, amelyet „régóta keresünk már, hogy ünnepi kórusműként szolgáljon a hazafias rendezvényeken", s előadására már számos helyről ígéretet is kaptam.

E vélemények birtokában szabad legyen a legnagyobb tisztelettel azt kérnem, hogy „Führer zum Gral" című férfikari darabomat ne

engedjék a feledés homályába veszni, hanem személyesen mutassák be a Führernek, és indítsák őt neki szóló ajánlásom elfogadására.

Feld 1934. március 12-én kapott választ a Führer kancelláriájától.

Igen tisztelt Dr. Feld Úr!

Folyó hó 2-án kelt levele megérkezett.

Újbóli vizsgálat után sajnos azt kell közölnöm Önnel, hogy a Führer nem fogadhatja el az ajánlást.

Amint azt a sajtó számos közleményéből bizonyára tudja, a Führer nem óhajtja a személye dicsőítését. Egyébként sem világos számomra, miért akarja ismételten a Führernek ajánlani a művet, amikor annak szövege már tartalmaz a Führernek szóló ajánlást.

Ismételten tájékoztatom arról, hogy a Führer nagyon örült a kompozíció által kifejezésre juttatott tiszteletnek. Mindazonáltal arra kérem Önt, hogy nevezett okokból tekintsen el a személyre szóló ajánlástól.

Német köszöntéssel:
Bormann

A levelek rendszeresen visszatükrözik azt a szerepet, amelyet ennek a tiszteletnek és dicsőítésnek a kialakulásában Hitler rendkívüli szónoki tehetsége játszott. A fellépései által kiváltott mély benyomásról árulkodik a bécsi Alice Zimmermann 1933. november 5-ei levele.[120]

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

14 napja Berlinbe utaztam látogatóba, mert Bécsben már nem bírtam tovább, és megint tiszta, friss levegőt akartam szívni.

X. 27-én ott voltam a Sportpalotában – akkor hallottam és láttam Önt életemben először; ám ebben a 14 napban igazán szívderítő, friss dolgokat is megismertem az új, ifjú Németországban!

Most pedig az összes német bécsi nő nevében arra kérem Önt, igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, hogy jöjjön el már hozzánk, és segítsen rajtunk, mert mi is megint derűsek és szabadok és németek aka-

runk lenni. Valamennyien hűségesen kiállunk a horogkereszt mellett, titokban továbbra is fizetjük a tagdíjat, és erőnk szerint segítjük rászoruló párttársainkat. – Ön, igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, talán örömmel hallja ezt.

Amennyiben volna valamilyen megbízása vagy üzenete a bécsi nők számára, akkor azt majd eljuttatja hozzám az unokatestvérem, Frau Elfriede Friesel, Berlin-Südende, Attilastr. 93, akinél ez idő szerint lakom.

Nekem magamnak holnap vissza kell térnem a pokolba – és hamarosan talán a koncentrációs táborba –, csak, mert német akarok lenni.

Az Úristen őrizze meg Önt erőben és egészségben!

Ez az összes bécsi német forró imádsága!

Alice Zimmermann ptg.
Triester Straße 17, Inzersdorf bei Wien

Hitler természetesen nem közölte párttársnőjével, hogy az NSDAP Ausztriában már dolgozik a hatalomátvételen. Az 1934 júliusára tervezett puccsról Hitler féltestvére sem tudott, amint ez 1934. június 16-ai leveléből kiolvasható.[121]

Kedves Adolf!

Holnapi névnapod alkalmából legszívélyesebb jókívánságaimat küldöm.

Ezekben a napokban minden gondolatunk Olaszországba szállt, és nagyon örültem mesés fogadtatásodnak. Bárcsak a szegény osztrákokon is segíteni lehetne! Sokszor kell embertelenségeket elviselniük, és ők mindezt azért vállalják, mert Beléd vetik a reményüket.

Minden jót kíván, és szívélyesen üdvözöl nővéred,
Angela

A Hitler iránti tisztelet nyilvánult meg abban a számos megkeresésben is, amelyben azt tudakolták tőle, vállalná-e gyermekük keresztapaságát. Így tett például az oranienburgi Werner M. 1933. november 10-én.[122]

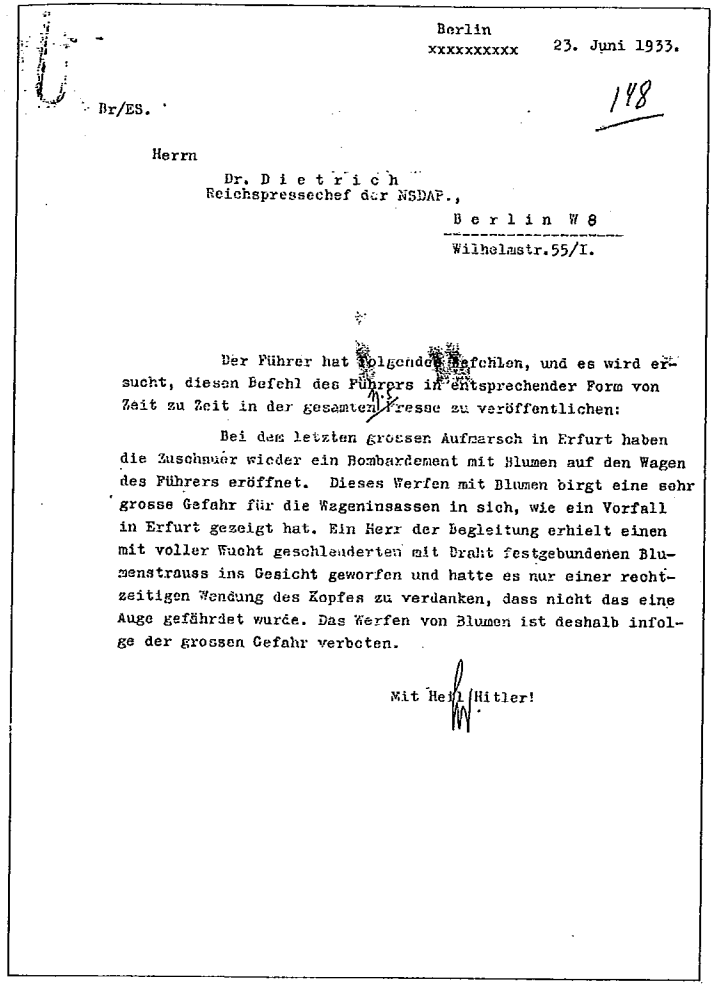

Berlin
xxxxxxxxxx 23. Juni 1933.

148

Br/ES.

Herrn

Dr. D i e t r i c h
Reichspressechef der NSDAP.,
B e r l i n W 8
Wilhelmstr.55/I.

Der Führer hat folgenden Befehlen, und es wird ersucht, diesen Befehl des Führers in entsprechender Form von Zeit zu Zeit in der gesamten Presse zu veröffentlichen:

Bei dem letzten grossen Aufmarsch in Erfurt haben die Zuschauer wieder ein Bombardement mit Blumen auf den Wagen des Führers eröffnet. Dieses Werfen mit Blumen birgt eine sehr grosse Gefahr für die Wageninsassen in sich, wie ein Vorfall in Erfurt gezeigt hat. Ein Herr der Begleitung erhielt einen mit voller Wucht geschleuderten mit Draht festgebundenen Blumenstrauss ins Gesicht geworfen und hatte es nur einer rechtzeitigen Wendung des Kopfes zu verdanken, dass nicht das eine Auge gefährdet wurde. Das Werfen von Blumen ist deshalb infolge der grossen Gefahr verboten.

Mit Heil Hitler!

1933 nyarán Hitlernek be kellett tiltatnia, hogy virágot szórjanak rá, mert túl nagynak ítélte megsérülése veszélyét. Utasítását Wilhelm Brückner főszárnysegéd továbbította Otto Dietrich birodalmi sajtófőnöknek. Csokrokat attól fogva csak személyi ellenőrzés után lehetett átnyújtani.

Führerem!

Tegnap, november 9-én, amely a gyász napja volt, de a szellemi épülés napja is, különösen az Ön nagy müncheni beszédének a hatása alatt, nekem, aki 1927 óta SA-őrvezető és őrkatona vagyok az oranienburgi koncentrációs táborban, világra jött első gyermekem, egy erős fiú és leendő SA-tag.

Szabad Önt arra kérnem, Führerem, hogy ennek a számunkra, nemzetiszocialisták számára jelentőségteljes napnak az emlékére vállalja el a keresztapaságot egy ma még meg nem határozott napon?

Önben, Führerem, oly erős a bajtársi érzület, hogy úgy hiszem, kérésem nem lesz hiábavaló.

Önt töretlen szeretetemről, hűségemről és engedelmességemről biztosítva, maradok mély tisztelettel és

Heil Hitlerrel!
Werner M.
Oranienburg
Bärenklauer Allee 5

Brückner főszárnysegéd 1933. november 20-án az addigra már bevett szabványszöveggel válaszolt.

Igen tisztelt Párttárs!

Köszönettel megerősítem folyó hó 10-én a Führerhez intézett levele beérkezését, amelyben első gyermeke keresztapaságának az elvállalását kéri.

Bármennyire örül is a Führer a keresztapaságra való felkérésekben kifejeződő tiszteletnek és ragaszkodásnak, a felkérések nagy száma miatt nincs abban a helyzetben, hogy valamennyi kérésnek eleget tehessen.

Ezért úgy döntött, hogy keresztapaságot már csak rendkívüli és kivételes esetekben vállal, vagyis akkor, ha a 7. fiúról vagy a 9. élő gyermekről van szó. Mivel ezek a feltételek az Ön esetében nem adottak, a Führer arra kéri, hogy tekintsen el keresztapaságának bejegyzésétől.

Ugyanakkor gyermekének további életéhez a legjobbakat kívánja.

Német köszöntéssel:
Brückner

A tizenhat esztendős Anny M. Frankfurt am Mainból 1933. november 22-én más módon juttatta kifejezésre Hitler iránti tiszteletét.[123]

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

A túloldalon bátorkodom Önnek, igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, elküldeni egy saját rajzomat.

Mivel ez év júliusában betöltöttem 16. évemet, és fáradozásaim ellenére sem sikerült még irodai vagy eladói állást találnom, rendkívül hálás lennék Önnek, igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, ha elhelyezne valamelyik pártirodán, már csak azért is, mert édesapám egy öttagú család egyedüli eltartója. Jó bizonyítványokkal rendelkezem.

Német köszöntéssel:
Anny M.

Albert Bormann 1933. december 18-án válaszolt.

Igen tisztelt M. kisasszony!

Megerősítem, hogy nov. 22-ei levele megérkezett a Führerhez. Sajnos azt kell közölnöm Önnel, hogy a pártirodán nincs betöltetlen állás.

Német köszöntéssel!
Albert Bormann

A frankfurti diáklány levele felveti a pedagógusok és a „Führer" viszonyának kérdését.[124] Fridolina Fehringer apácát, a bajorországi Salzburghofen (ma: Freilassing) kolostori iskolájának tanárnőjét nyilvánvalóan fellelkesítette a nemzetiszocializmus, és ezért írt Hitlernek 1933 decemberében.

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Talán én vagyok az első „nővér", aki szerény kéréssel merészel kopogtatni az Ön jóságos szívének az ajtaján. *Mein Kampf* című műve mélyen megérintett! Nagyon boldog lennék, ha nekem is meglenne, és szerettem volna megkapni karácsonyra, ha nem tudnám, hogy bevételeink a megélhetéshez is éppen csak elégségesek.

Az édes Kisjézus ekkor bizonyára kissé merész gondolatra indított: próbáld meg magánál a forrásnál! Így kéréssel járulok Ön elé, Birodalmi Kancellár Úr, abban a szilárd reményben, hogy örökkön adakozó kezéből megkapom a könyvet. Hogy lerójam Önnek a hálámat, tanárnőként a rám bízott nagylányokat valódi nemzetiszocialista szellemben fogom nevelni, és mindennap imádkozni fogok azért, hogy áldás legyen az Ön nehéz, de páratlanul szép feladata szerencsés teljesítésén. Jóságában bízva, szívből jövő „Sieg Heil"-lel zárom soraimat,

Fridolina Fehringer nővér, O. S. F.
tanárnő
Salzburghofeni kolostor,
Horst-Wessel-Str. 6½.

A naiv tanárnő levelét az aktákhoz csatolták, és még csak válaszra sem méltatták.

Más hangot ütött meg Wilhelm Becker, aki az odenwaldi Hornbachból küldött leveleket. 1933. december 18-án Frau Raubalnak írt Berchtesgadenbe, a Haus Wachenfeld am Obersalzberg címre.

Igen tisztelt Nagyságos Asszony!

Kis tanítványaim rendkívüli módon igyekeztek, hogy tisztelt Führerünknek és Birodalmi Kancellárunknak egy kis örömöt szerezzenek karácsonyra, és nagy odaadással, gondossággal karácsonyi leveleket írtak és rajzoltak.

A levelek formáját és tartalmát mind ők maguk találták ki, és a kidolgozás finomságából Ön is látni fogja, hogy ennek során minden

egyes gyermeket nagy-nagy boldogság töltött el. A mappát tegnap elküldtem Önnek. Kérem, fogadja el.

Kedves Fivére a karácsonyi ünnepek alatt néhány napra bizonnyal visszavonul a fáradságos politikai élettől, és a hegyvidék csendjében keres felüdülést.

Tudjuk, hogy nagyon szereti a gyermekeket; sok elragadó kép mesél erről.

Kis tanítványaim nevében tisztelettel arra kérem, hogy a karácsonyi pihenés óráiban tegye le elé ezt a mappát. Az odenwaldi falusi ifjúság nagy szeretettel készített kis alkotásai talán karácsonyi fénysugarat jelentenek majd a számára.

Karácsonyi német köszöntéssel!
A hornbachi népiskola nevében:
Wilh. Becker

Becker levele az Obersalzbergről gyűjtőpostával került Berlinbe. A Magánkancellária 1934. február 27-én válaszolta meg.

Igen tisztelt Becker Úr!

Folyó év dec. 18-ai levelét Raubal asszony ügyintézésre hozzánk továbbította. A Führer megkapta a mappát, és nagyon örült neki. Hálás köszönetét küldi érte Önnek és a gyermekeknek.

Szívesen írna személyesen a gyerekeknek, rendkívül szoros időbeosztása azonban ezt sajnos nem engedi meg.

Német köszöntéssel:
von Ihne

Becker 1934. január 23-án mégis érdeklődött Angela Raubalnál.

Igen tisztelt Nagyságos Asszony!

Azóta, hogy újra megkezdődött a tanítás, a gyerekek mindennap nagy, kérdő szemekkel néznek rám, néhányan pedig még oda is sompolyogtak hozzám, és meg merték kérdezni: „Írt már?"

Bizonyára nem veszi rossz néven tőlem, ha 47 emberpalánta szó-

szólójaként megkérdezem, hogy a Birodalmi Kancellár Úrnak '33. dec. 20-án postára adott mappánk időben eljutott-e Önhöz, és az ünnepek alatt volt-e módja arra, hogy megmutassa Bátyjaurának. Nagyon is el tudjuk képzelni, hogy neki az új esztendő elején rendkívül sok a teendője, gyermekeimnek azonban nagyon fájna, ha az ajándék, amelyet teljes szívükből és nagy odaadással készítettek, nem tölthetné be rendeltetését, hogy Führerünknek 5 percnyi örömöt szerezzen.

Gyermekeim nem türelmetlenek, én azonban világosan érzem, hogy kis szívük reszketve várja, milyen hatást tesz Führerünkre az ajándékuk. Többen boldogan azzal jöttek már hozzám, hogy róla álmodtak; az egyik kicsi már háromszor is. Álmukban mindig azt látják, hogy a Kancellár felfele tart a falunk főutcáján!

Ez a lelki kapcsolat különösen erős lett, amikor egy barátom nemrégiben felolvasta nekik Burnett *A kék virág országa* című nagyszerű kis könyvét.[125] Minden szemből azt olvastam ki, és minden szív arról mesélt, hogy a királyfi, aki megszabadítja és boldoggá teszi népét, nem lehet más, mint Adolf Hitler.

Ezen az órán úgy érzem, el kell küldenem Önnek ezt a remek könyvecskét. Tegyen vele úgy, ahogyan jónak látja.

Kis tanítványaim nagyon örülnének, ha néhány szóban tájékoztatást kapnának a mappa sorsáról, és esetleg a könyvecskééről is.

Német köszöntéssel!
Wilh. Becker

Becker levele 1934. április 10-én érkezett meg Berlinbe. A Kancellária vezetője, Albert Bormann még aznap válaszolt rá.

Igen tisztelt Becker Úr!

Megérkezett hozzánk folyó év január 23-án a Führer nővérének, Raubal asszonynak írt levele.

Raubal asszony a beérkező küldemények nagy mennyisége miatt nincs abban a helyzetben, hogy személyesen válaszolhasson rájuk, és időről időre gyűjtőpostával hozzánk továbbítja őket.

Ön időközben bizonyára megkapta már február 27-ei levelemet.

A Führer az azóta küldött könyvecskéért is hálás köszönetét fejezi ki általam.

Német köszöntéssel!
Albert Bormann

A sok beállított fénykép tehát arról győzte meg a pedagógust, hogy Hitler „nagyon szereti a gyermekeket". Ezt a következtetést megfordítva pedig az elemi iskolai tanító karácsonyi ajándékok készítésére ösztönözte a gyerekeket. Merészelt volna közülük akár csak egy is nemet mondani egy kisvárosban? Mi történt volna akkor a szüleivel? Ez a társadalmi nyomásgyakorlás tudatos volt; karácsonyra és a születésnapjára Hitler százával kapta az ilyen mappákat. 1938-ban sok szeretettel megírt iskolai fogalmazások érkeztek az „Egy nép, egy birodalom, egy Führer" témában, 1941-ben pedig olyanok, amelyek a bolsevizmus elleni harcról szóltak.

Hitler természetesen nem csak gyermekektől kapott utasításra megírt fogalmazásokat vagy saját készítésű tárgyakat ajándékba. A „szeretet tárgyi megnyilvánulásainak" spektruma a négylevelű lóherétől a perzsaszőnyegen át egészen addig a köteg krokodilbőrig terjedt, amelyet Namíbiából, az egykori Német Délnyugat-Afrikából küldött neki egy tisztelője. Amikor egy rádióbeszéde közben berekedt, másnap több tucat csomag házi szer érkezett a Kancelláriára.

Amennyiben az ajándék anyagi értéket képviselt, feladója saját kezűleg aláírt köszönőlevelet kapott, így egy eisenachi professzor is, aki 1933. május 1-jén gratulált Hitlernek a politikájához.[126]

Tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Családom ma is még nagy tiszteletben tartja az 1813. október 18-ai vas „Patriótagyűrűt". Kérem, fogadja el tőlem, mivel senki más nem méltóbb arra, hogy ma ismét birtokolhassa.

Jelképezze a dátum fölött ragyogó nap azt, hogy az Ön vezetése alatt a sikeres harcban ismét felemelkedünk!

Prof. dr. Helferich

szólójaként megkérdezem, hogy a Birodalmi Kancellár Úrnak '33. dec. 20-án postára adott mappánk időben eljutott-e Önhöz, és az ünnepek alatt volt-e módja arra, hogy megmutassa Bátyjaurának. Nagyon is el tudjuk képzelni, hogy neki az új esztendő elején rendkívül sok a teendője, gyermekeimnek azonban nagyon fájna, ha az ajándék, amelyet teljes szívükből és nagy odaadással készítettek, nem tölthetné be rendeltetését, hogy Führerünknek 5 percnyi örömöt szerezzen.

Gyermekeim nem türelmetlenek, én azonban világosan érzem, hogy kis szívük reszketve várja, milyen hatást tesz Führerünkre az ajándékuk. Többen boldogan azzal jöttek már hozzám, hogy róla álmodtak; az egyik kicsi már háromszor is. Álmukban mindig azt látják, hogy a Kancellár felfele tart a falunk főutcáján!

Ez a lelki kapcsolat különösen erős lett, amikor egy barátom nemrégiben felolvasta nekik Burnett *A kék virág országa* című nagyszerű kis könyvét.[125] Minden szemből azt olvastam ki, és minden szív arról mesélt, hogy a királyfi, aki megszabadítja és boldoggá teszi népét, nem lehet más, mint Adolf Hitler.

Ezen az órán úgy érzem, el kell küldenem Önnek ezt a remek könyvecskét. Tegyen vele úgy, ahogyan jónak látja.

Kis tanítványaim nagyon örülnének, ha néhány szóban tájékoztatást kapnának a mappa sorsáról, és esetleg a könyvecskééről is.

Német köszöntéssel!
Wilh. Becker

Becker levele 1934. április 10-én érkezett meg Berlinbe. A Kancellária vezetője, Albert Bormann még aznap válaszolt rá.

Igen tisztelt Becker Úr!

Megérkezett hozzánk folyó év január 23-án a Führer nővérének, Raubal asszonynak írt levele.

Raubal asszony a beérkező küldemények nagy mennyisége miatt nincs abban a helyzetben, hogy személyesen válaszolhasson rájuk, és időről időre gyűjtőpostával hozzánk továbbítja őket.

Ön időközben bizonyára megkapta már február 27-ei levelemet.

A Führer az azóta küldött könyvecskéért is hálás köszönetét fejezi ki általam.

Német köszöntéssel!
Albert Bormann

A sok beállított fénykép tehát arról győzte meg a pedagógust, hogy Hitler „nagyon szereti a gyermekeket". Ezt a következtetést megfordítva pedig az elemi iskolai tanító karácsonyi ajándékok készítésére ösztönözte a gyerekeket. Merészelt volna közülük akár csak egy is nemet mondani egy kisvárosban? Mi történt volna akkor a szüleivel? Ez a társadalmi nyomásgyakorlás tudatos volt; karácsonyra és a születésnapjára Hitler százával kapta az ilyen mappákat. 1938-ban sok szeretettel megírt iskolai fogalmazások érkeztek az „Egy nép, egy birodalom, egy Führer" témában, 1941-ben pedig olyanok, amelyek a bolsevizmus elleni harcról szóltak.

Hitler természetesen nem csak gyermekektől kapott utasításra megírt fogalmazásokat vagy saját készítésű tárgyakat ajándékba. A „szeretet tárgyi megnyilvánulásainak" spektruma a négylevelű lóherétől a perzsaszőnyegen át egészen addig a köteg krokodilbőrig terjedt, amelyet Namíbiából, az egykori Német Délnyugat-Afrikából küldött neki egy tisztelője. Amikor egy rádióbeszéde közben berekedt, másnap több tucat csomag házi szer érkezett a Kancelláriára.

Amennyiben az ajándék anyagi értéket képviselt, feladója saját kezűleg aláírt köszönőlevelet kapott, így egy eisenachi professzor is, aki 1933. május 1-jén gratulált Hitlernek a politikájához.[126]

Tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Családom ma is még nagy tiszteletben tartja az 1813. október 18-ai vas „Patriótagyűrűt". Kérem, fogadja el tőlem, mivel senki más nem méltóbb arra, hogy ma ismét birtokolhassa.

Jelképezze a dátum fölött ragyogó nap azt, hogy az Ön vezetése alatt a sikeres harcban ismét felemelkedünk!

Prof. dr. Helferich

Az ajándékért augusztus 3-án mondtak köszönetet.

Igen tisztelt Professzor Úr!

Az 1813. október 18-ai értékes vas Patriótagyűrű elküldésével egészen rendkívüli örömöt szerzett nekem.

Utólag is szívből köszönöm.

Német köszöntéssel:
Adolf Hitler

Peter Kissel 1933. június 26-án a Rajna menti Gernsheimból írt Hitlernek.[127]

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Mellékelten küldök Önnek, Birodalmi Kancellár Úr, egy bekeretezett képet. Már a születésnapjára el akartam juttatni, de akkor nem állt módomban, mivel tanulatlanként én magam terveztem és készítettem el. 22 éves vagyok, és egy egyszerű vasúti munkás fia. Családomban velem együtt öten vagyunk, én vagyok a legidősebb, és semmiféle támogatást nem kapok, mivel a munkaügyi hivatal [heti] 18 márkában szabja meg a felső határt, apám viszont 20,50 márkát keres hetente. Anyagi gondjaim közepette nem volt egyszerű elkészítenem a képet. Az Ön kedvéért azonban, kedves Birodalmi Kancellár úr, minden pfenniget félretettem, hogy Önnek örömöt szerezhessek,

és maradok
a legalázatosabb tisztelettel
Peter Kissel
Gernsheim a. Rh.
Adolf-Hitler-Straße 29
Sieg Heil!

Kissel levelére a Kancellária egyik munkatársa kézzel ráírta: „Megköszönni, 20 RM-et küldeni". A válasz a következőképpen hangzott:

Igen tisztelt Kissel Úr!

A Führer megkapta folyó hó 26-án kelt levelét, és őszinte köszönetét kell Önnek tolmácsolnom az ajándékba küldött képért.

Német köszöntéssel:
Brückner

Hagenből 1933 júliusában meglehetősen szokatlan ajándék érkezett.[128]

Führeremnek, Adolf Hitler „Birodalmi Kancellárnak"!

Hosszú munkával sikerült elkészítenem egy hegedűt, az épülő nemzet szellemében. Szeretném Führeremet arra kérni, hogy fogadja el tőlem ajándékba ezt a hegedűt.

Heil Sieg
Ernst Selbach (ptg.)
szállodai mindenes
Hagen, Bergstr. 42

Ui.: Az egész hegedűt én magam építettem. A berakások érzés szerint készültek. Minden kézi munka, az összes díszítés elefántcsontból és ébenfából van. A tetőbe és a hátba elefántcsontból 245 horogkeresztet illesztettem be.

Nem állt módomban, hogy a hegedűt személyesen adjam át, hanem ezt az utat kellett választanom. Ha Isten is úgy akarja, egyszer majd játszani hallom Führeremet ezen a hegedűn.

A Birodalmi Kancellária államtitkára 1933. július 22-én íratta meg a választ:

A Birodalmi Kancellár Úrhoz folyó év július 12-én intézett kedves levelének beérkezését ezennel van szerencsém tisztelettel megerősíteni; az Ön által készített hegedű is megérkezett. Azzal bíztak meg, hogy közöljem Önnel, a Birodalmi Kancellár Úr őszintén kö-

szöni szorgos és szép munkáját, amellyel egészen különleges örömöt szerzett neki.

Megbízásból:
Dr. Hoffmann

A válaszlevélen megjegyzés is állt: „A hegedűt az irodából vigyék át Brückner főhdngy. Úr szobájába, és egyelőre őrizzék ott, ennek a levélnek a másolatával és a Birodalmi Kancellár Úrnak szóló kísérőlevél másolatával együtt."

Egyes ajándékokat számításból is küldhettek, például akkor, amikor cégtulajdonosok juttatták el saját termékeiket az Obersalzbergre. A hamburgi székhelyű Német Energiakenyér Társaság cégvezetője 1933. december 23-ai csomagjához az alábbi levelet mellékelte:[129]

A Birodalmi Kancellár Úr háztartásának
Obersalzberg/Berchtesgaden. Bajorország.

Postai úton ma „Edda-kenyerünket" tartalmazó csomagot adtunk fel az Ön címére.

Ezt a lapkenyeret, amely különösen Norvégiában ismert, rövid ideje itt, Hamburgban gyártjuk, és szeretnénk élni a lehetőséggel, hogy ezen az úton a Birodalmi Kancellár Úrnak is ajánljuk az „Edda-kenyeret".

Német köszöntéssel
és teljes tisztelettel:
Olaf W. Fermann

Ezen az íráson csak szűkszavú megjegyzés áll: „megköszönni". Talán nem az Edda-kenyér íze, hanem a leplezetlen reklámozási szándék, „a Führer udvari szállítója" cím elnyerésének a vágya volt az oka annak, hogy Hitler nem írta alá saját kezűleg a választ.

Egy valódi Hitler-rajongó ugyanis személyesen aláírt köszönőlevelet kapott tőle. A pomerániai Völschow mellett fekvő Plötzből M. von Heyden-Plötz földbirtokosnő 1933/34 telén nagy adag mézet küldött, és az élelmiszerhez „használati" szabályokat is mellékelt. (Ennek értelmében a méz akkor élvezhető igazán, ha felmelegítik, de

nem túlságosan. Ha nagyon folyós lesz, akkor túlhevült. Ilyenkor elveszíti „gyengéd aromáját".) Az asszonyt örömmel töltötte el, hogy küldeménye valóban célba ért, amint azt 1934. március 5-ei köszönőlevele tanúsítja.[130]

Führerem –

nagy örömmel vettem tudomásul, hogy mézküldeményem valóban személyesen Önhöz jutott el, amit remélni sem mertem, ám saját kezével aláírt köszönőleve megérkezése után már biztos lehetek ebben. – A továbbiakban még nagyobb örömömre szolgálna, ha megengedné, hogy kicsinykét gondjaimba vegyem a reggelizőasztalát, és időnként megint küldjek Önnek egy kevéske mézet – semmiképpen sem szeretném azonban, hogy megint személyesen Önnek kelljen fáradnia miatta. Tökéletesen elegendő lenne, ha a titkára jelezné, hogy megérkezett a küldemény.

Járuljon hozzá Pomeránia földjének ez az eredeti, hamisítatlan terméke észrevétlenül az Ön felmérhetetlen szellemi és testi fáradalmai enyhítéséhez.

Tisztelettel és szeretettel híve,
M. von Heyden-Plötz
szül. von Zitzewitz

Albert Bormann 1934. április 18-án válaszolt.

Igen tisztelt Nagyságos Asszony!

A Führer általam utólag is hálásan köszöni folyó hó 5-én kelt sorait, valamint az újonnan küldött kitűnő mézet.

Német köszöntéssel!
[kézjegy] *Albert Bormann*

A hatalomátvétel évfordulóin különösen sok ajándék érkezett Hitlerhez. Így például a magdeburgi Friedrich Fischertől 1934. január 26-án.[131]

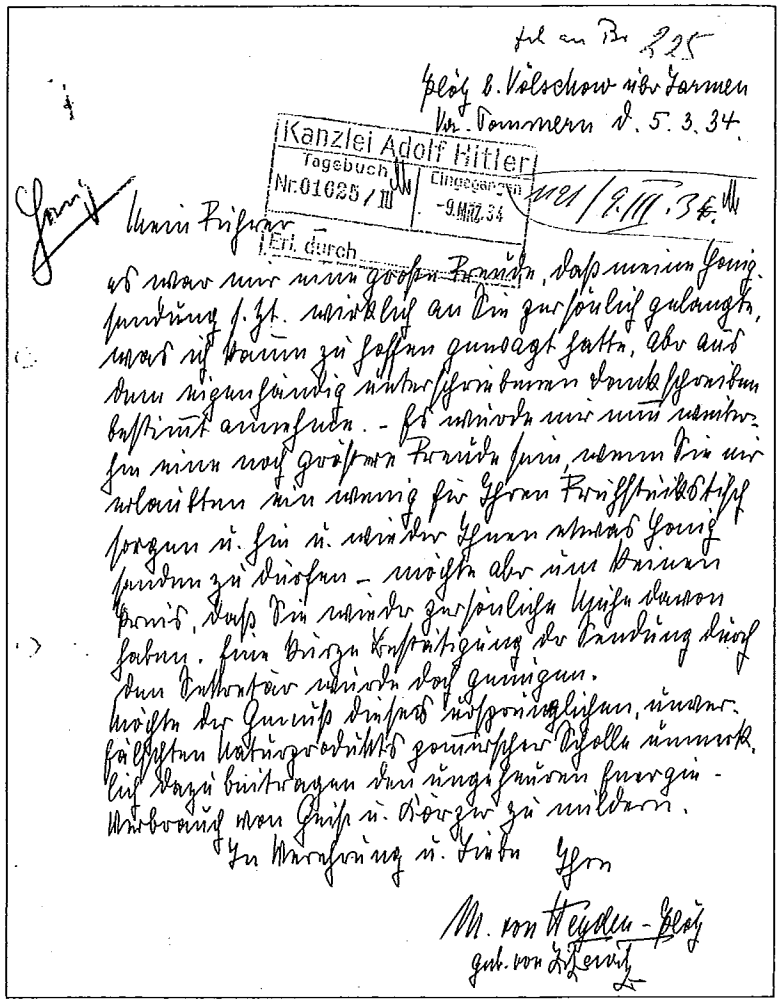

Hitlernek igazán nem kellett volna személyesen megköszönnie a neki küldött mézet, írta egy pomerániai nemesasszony 1934 márciusában. A diktátornak szánt ajándékok között sok mezőgazdasági termék volt, például új kenyérféleségek és egy láda gyümölcslé.

Legfőbb Führerem:

Birodalmi kancellárrá választásának és a Harmadik Birodalom fennállásának első évfordulója alkalmából szívből jövő szerencsekívánatainkat küldjük, továbbá egy képet legutóbb született német juhászkutyámról, amelyet őr-, rendőr- és jelzőkutyának képeztem ki.

A kép az első hímzésem volt, amelyet lakatosként készítettem 5 éves munkanélküliségem alatt.

Most, amikor ismét van munkám, nagy örömömre szolgál, hogy hálából elküldhetem Legfőbb Führeremnek ezt a képet, amely talán egyúttal megmérgezett kutyájára is emlékeztetni fogja.

Legfőbb Führerem, már csak az az egy kívánságunk van, hogy személyesen is láthassam Legfőbb Führeremet.

Egy hűséges
SA-tag
Friedrich Fischer és felesége

Hitler egyre-másra kapott saját készítésű barkácsmunkákat és rajzokat gyerekektől, akik azonban azokból az édességekből is juttattak neki, amelyeket ők kaptak. Evamarie B. a Rajna-vidéki Albig bei Alzeyből csomagja mellé kis kártyát is mellékelt 1934. április 11-én.[132]

Führerünknek szívélyes húsvéti üdvözletét küldi az albigi lelkészlak húsvéti fészkéből a négylevelű lóhere:

Evamarie B.
Führeremnek háromszoros „Sieg Heil!"
Reinhard B.
Gerlind B.
Ursula B.

A kártyára a Magánkancellária egyik munkatársa ezt a megjegyzést írta: „Húsvéti nyúl, húsvéti tojások, édességek; kedvesen megköszönni."

Kedves Evamarie!

A Führer megkapta szép húsvéti üdvözleteteket, és szívből köszöni neked és a testvéreidnek. Valóban örömöt szereztetek vele neki.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

Ma már nem deríthető ki, hogy a gyerekek önként osztották-e meg az ajándékaikat, vagy a szüleik kezdeményezésére.

A Worms melletti Bechtheimban lakó Fritz Feile tudta, miért írt Hitlernek. Végre megint munkához akart jutni. Lakóhelyén valószínűleg olyannyira „szocinak" könyvelték el, hogy úgy vélte, nyilvánosan kell behódolási gesztust tennie.[133]

Kedves Birodalmi Kancellár Úr és Adolf Hitler Führer!

Mellékelten elküldöm „Német ima" című költeményemet, amelyet bátorkodtam Önnek ajánlani. Bizonyos vagyok abban, hogy szívesen elfogadja egy szegény munkásember kezéből ezt az ajándékot.

Bátorkodtam az *Illustrierter Beobachter*nek is továbbítani, azzal a kéréssel, hogy az esetleges honoráriumot a Téli Segélyszolgálatnak utalják át, hogy egy kis adománnyal én is hozzájárulhassak ehhez a gigantikus műhöz.

Sajnos be kell vallanom, hogy mindmáig nem léptem be az Önök soraiba, és a Német Munkafrontnak is csak rövid ideje vagyok tagja. Én is az SPD által elvakított szegény emberek közé tartoztam, de mostanra, miután elolvastam az Ön nagy művét, a *Mein Kampf*ot, felismertem, hová vezetett az a tévtan. Az Ön néhány hónapos dicső kormányzásának tetteiből a bolond is láthatja, hogy kizárólag a német nép és haza segítője és építője kíván lenni. Ó, bárcsak hamarabb felismerte volna már ezt az összes német munkás, milyen sokra jutottunk volna akkor mostanra szeretett hazánkban.

Führerem, mert ugye mi is szólíthatjuk így, ha még nem is régen léptünk be a soraikba, de ha mégsem, úgy kérem, bocsássa meg egy szegény embernek ezt a kijelentést. Leghőbb vágyam, hogy visszatérhessek szeretett munkámhoz a ludwigshafeni Bad.[en] Anilingyárban, ahol 1921-ben balesetet szenvedtem, és ahonnan 1925-ben elbocsátottak. Gyermekeim a nap minden órájában ezért imádkoznak, és abban reménykednek, hogy ez a vágyuk egyszer majd teljesülni fog.

A legteljesebb tisztelettel Heil Hitler!
Fritz Feile
Bechtheim bei Worms

„Német ima" című versét Feile „a német nép Führerének és kancellárjának, Adolf Hitlernek" ajánlotta.

Német nép! Emeld kezedet Istenhez, Urunkhoz,
Hogy adjon becsületet, szorgalmat és kenyeret minden
időre és vészre.
Légy vele minden tettében, emeld őt fel magadhoz,
hogy minden útján szerencse és áldás szálljon a német népre!
Nagy Isten! Adj népünknek férfiakat, kiken nem vesz erőt
csüggedet,
kik, ha rossz idők jönnek is el, büszkén felszegik fejüket,
kik rosszat soha nem tesznek, de nagy tetteket végbevisznek,
erejükben büszkén bíznak, és önmagukban mindig hisznek.
Adj nekünk férfiakat, kik nem színlelnek, és gonoszságtól
nem szenvednek,
kik csupasz karddal vívnak, tiszták szavaikban és eszméikben,
kik a német becsületet védik, és a makulátlan néven,
mi az életüknél is drágább nekik, nem engedik, hogy folt essen!
Ajándékozz meg bennünket ilyen férfiakkal – Ámen.
Jóságos Isten! Adj népünknek asszonyokat, kik szeretettel
és jósággal telve vannak,
Beteget ápolnak, gyengébe erőt öntenek, szegényeknek
enni adnak,
adj nekünk német nőket, kik a tarka limlomot és az üres
látszatot megvetik,
kik gyűlölnek mindent, mi alantas, és a derűs szépséget szeretik,

kik a hűség drága báját szívjósággal egyesítik,
kik erényeikkel nem kérkednek, de valóban azok, akik,
kik csodás magvakat vetnek el a német gyermekszívekben,
nemes nőket adj nekünk, kik szelídek gondolataikban,
hívek tetteikben,
Ámen.
Jóságos Isten! Mi, szegény lelkek magunknak végül kegyelmet
kérnénk,
légy igazságos, ha megtévednénk és vétkeznénk,
mutasd meg nekünk az utat, ha köves és meredek is, a magasba,
ha üdvösséghez vezet, az ösvény felőlünk tüskékkel
is lehet kirakva.
Sújts le ránk haragoddal, ha szívünk rossz órán lázadna,
Németek! Boldog szóval hirdessük csak egyre:
„köszönet a nagy Istennek, ki a Führert elküldte német földre,
ki a hosszú, sötét, gyáva szolgaság igáját rólunk levette,
büszke sas szárnyalásával és örömujjongással fényre
a népét kivezette,
a remény csillagához, az aranyló naphoz – Sieg Heil,
szabadság, szabadság itt van már."

Albert Bormann 1934. február 28-án válaszolt.[134]

Igen tisztelt Feile Úr!

Folyó hó 19-én kelt levele a mellékelt költeménnyel együtt megérkezett hozzánk. A Führer nagyon örült annak a tiszteletnek, amely az Ön ajánlásban kifejezésre jut, és hálás köszönetet mond érte.

A hozzá intézett hasonló jellegű kérelmek nagy száma miatt azonban elvi okokból nem fogad el ajánlásokat.

Kérem, hogy Ön is tekintsen el a személyre szóló ajánlástól.

Német köszöntéssel:
A. Bormann

A Magánkancellária azoknak is kivétel nélkül köszönőlevelet küldött, akik gyermekeik fényképét küldték el a Führernek, bár a köszönet hangja időnként meglehetősen hűvösre sikeredett, mint például a szilézíai Haynauban élő Ida Fiebig esetében.[135]

Igen tisztelt Fiebig Asszony!

Köszönettel visszaigazolom február 2-án a Führerhez intézett levele beérkezését, amelyben különböző családi fotókat küldött.

Német köszöntéssel!
A. Bormann

Ida Fiebig levele a következőképpen hangzott:[136]

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár úr!

Német anyaként csendes elmélkedésben ülök itthon, és gondolataim kedves Führerem, ADOLF HITLER körül járnak! És dicsérem a sorsot, és mindennap arra kérem a Mindenhatót, hogy tartsa meg őt jó egészségben.

Az is szívbéli vágyam, hogy köszönetet mondjak Önnek azért, mert nekünk, sokgyermekeseknek ismét megbecsülésben van részünk.

Szavakkal nem is tudom visszaadni az érzéseimet és a gondolataimat.

Így mindent csak röviden foglalok össze.

Kedves Birodalmi Kancellár Úr, fogadja legőszintébb hálámat. Legyen biztos abban, hogy kilenc gyermekemet az Ön szellemében és szeretett hazánknak fogom nevelni.

Köszönetképpen mellékelek egy kis képet. Ő a legkisebb gyermekem.

Amikor meghallja, hogy „Magasra a zászlót, a sorok szorosan zártak", feltartja a kezét.

Nagyon örülnék, ha szeretett Führeremtől akármilyen rövidke kézzel írott levelet kaphatnék.

SIEG HEIL!

Frau Ida Fiebig
Haynau i. Schl.
Goethestraße 2

A Szileziából érkezett írás nem volt kivételes, amint azt egy 1934. március 1-jei keltezésű mannheimi levél is bizonyítja.[137]

Tisztelt Führerünknek!

A mi kicsi Ritánk szeretné Sieg Heil!-lel üdvözölni a Führert. Ezért bátorkodunk fényképet küldeni róla, amelyen német üdvözlésre lendíti a kezecskéjét.

10 hónapos, és a legfiatalabb az 5 testvér közül. Ha képet mutatunk neki Hitler bácsiról, azonnal jön tőle a Heil.

Ha nem szemtelenség vagy túl nagy kérés: kaphatnánk egy sornyi választ? Szeretnénk tudni, megkapta-e a képecskét, és tetszik-e Önnek.

Őszinte nagyrabecsüléssel, örökkön német szívvel
és német köszöntéssel
Heil Hitler!
Karl Feßler családja
Mannheim, Seckenheimerstr. 46

Fiebig asszony nem kapta meg a Führertől a hőn áhított kézzel írt sorokat, és a Feßler családnak is be kellett érnie a Kancellária köszönetével. Aláírás nélkül Hitler szívesen küldetett magáról fényképeket, különösen akkor, ha úgy gondolta, hogy sikeres propagandát fejt ki általuk. A németségét többszörösen is hangsúlyozó tanuló, a semleges Saar-vidékhez tartozó Bliesmengenben élő Nikolaus F. viszont örülhetett kérése teljesülésének. Ő vonalas papírra, szépírással írt 1934. március 7-én.[138]

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár úr!

Mivel 1934. március 14-én töltöm be tizedik életévemet, Saar-vidéki német tanulóként szívből jövő kéréssel bátorkodom mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úrhoz fordulni. Nagyon sokat hallottam, és az újságban is sokat olvastam már Önről, és egyetlen kívánságom, hogy születésnapomra ajándékozzon meg egy nagy méretű fényképével. A munkanélküliség és a nagy ínség miatt már semmi sem kerül a perselyembe, ezért kérésemmel nem fordulhatok a szüleimhez.

Ez lenne az én egyetlen német vágyam.

Abban a reményben, hogy levélkém nem érinti Önt kellemetlenül, maradok

Német köszöntéssel
Heil Hitler!
Az Ön Saar-vidéki német gyermeke,
Nikolaus F.,
Andreas F. fia
Bliesmengen Saar N. 56

Hitler magánkancelláriájának válasza szűkszavú volt:

Kedves Nikolaus!

Köszönettel jelzem, hogy a Führerhez folyó hó 7-én írt leveled megérkezett.

Kívánságodat szívesen teljesítjük.

Mellékelve elküldöm neked a Führer fényképét.

Német köszöntéssel:
A. Bormann

A kisdiák Nikolaus egy iskolai irka gondosan kitépett középső lapján írt Hitlernek, a benzinüzemű gépkocsi feltalálójának, Carl Benznek az özvegye kézi merítésű papírra. Ő 1934 májusában Ladenburgból mondott köszönetet egy dedikált fényképért.[139]

Nagyra becsült Birodalmi Kancellár Úr!

Lelkem mélyéig megindultan szeretnék hálás köszönetet mondani a számomra oly értékes aláírással ellátott fényképért, amelyet Werner úr, a mannheimi Daimler-Benz Művek igazgatója nyújtott át nekem.

85. születésnapomon semmi sem szerezhetett volna nagyobb örömöt nekem, mint az Ön kedves figyelmessége. Szeretett Führerünknek és Németország megmentőjének a fényképe állandó díszhelyet kap a házamban.

Nagyra becsült Birodalmi Kancellár Úr, mélyen átérzett, hálás kö-

szönetet mond Önnek egy idős asszony, aki az Ön önzetlen munkálkodásában német népünknek máris sok kívánságát látja megvalósulni, és aki életének alkonyát azzal a megnyugtató tudattal zárhatja le, hogy Németország sorsa végre biztos kezekben van.

Kísérje Önt továbbra is Isten áldása!

Heil Német hazánknak!
Őszinte tisztelettel:
Frau Bertha Benz
Ladenburg, 1934. május

A tisztelet, bizalom és hála vezérszavak visszatérően felbukkannak a lakossági levelezésben. Versében a berlini Cäcilie Herlitz nem ezeket használta, hanem a „német haza" és a „Führer" hívószavakat. Egyébiránt az 1934. május 1-jére írt költemény a szokásos családi ünnepekre készített alkalmi versek jellegzetességeit mutatja.[140] Szerzője „Führerünknek, a mélyen tisztelt Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úrnak 1934. május 1-jére" ajánlotta.

Ó, május elseje van ma.
A nap az égről letekint,
Sereglik víg emberek hada,
Van munkánk megint.

Ó, hogy cseng e szó, munka,
Mily meghitten és szépen.
Erős lesz a német haza újra
Führerünk erős védelmében.

Igen, a német haza nagy lesz újra,
Fiatal és öreg egyként örülhet,
Mert az SA készen áll arra,
Hogy visszaverje az ellenséget.

Ezt Isten is így rendelte,
Mindenható az ő akarata,
Führerünkért dobog szíve,
Hitler vezet minket diadalra.

Ó, eljött május hava újra,
És az SA dalra zendít,
Sereglik víg emberek hada,
Van munkánk megint.

Az az öröm, amelynek Herlitz itt hangot akart adni, kétségkívül őszinte volt. A munkanélküliek száma ugyanis a meginduló konjunktúra és a foglalkoztatási programok eredményeképpen valóban alacsonyabb lett. A szociális helyzet miatt Hitlerhez intézett kérvények száma drasztikusan visszaesett, mivel a párt mindenütt szükségirodákat rendezett be, amelyeknek a „rászoruló néptársakról" kellett gondoskodniuk. Ezekből az irodákból rövid idő alatt valóságos jótékonysági konszern jött létre, a Nemzetiszocialista Népjóléti Intézmény (NSV).[141] A munkabéradó pótlólagos járadékoltatásából és adományokból finanszírozott Téli Segélyszolgálat (WHW) ugyancsak egyfajta szociális biztonságot teremtett. Az NSDAP újonnan bevezetett támogatási rendszeréből mindenki profitált, aki szegény, de „értékes néptársnak" számított. Visszatekintve, a WHW életre hívása rendkívül ügyes lélektani sakkhúzásként értelmezhető, és ezt az a köszönőlevél is igazolja, amelyet Gottlob Heubach kosárfonó 1934. május 2-án küldött az alsó-bajorországi Beutelsbachból.[142]

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Most, hogy 1933–1934-re befejeződött a téli segélyakció, amelyben én vak kisnyugdíjasként oly sok szeretetet és segítséget kaptam, szeretnék Önnek és valamennyi nagylelkű adományozónak hálás köszönetet mondani. 55 éves vagyok, 27 éve megvakultam, 24 éve kosárfonással foglalkozom, és nagyon szerény körülmények között élek. Gyakori magányos óráimban már sok verset írtam, és arra gondoltam,

hogy a Segélyszolgálatnak is hálaéneket költök, és Önt is megtisztelem eggyel.

Szívből jövő köszönettel és német köszöntéssel:
Gottlob Heubach kosárfonó
Beutelsbach bei Schorndorf
Hauptstraße 240
Heil Hitler!
Sieg Heil!

A levélhez mellékletként két vers tartozott.

Hálaének a Téli Segélyszolgálatnak
'33. október 1. és '34. március 31. között

Istennek, a Führernek és az adakozóknak mondjunk köszönetet,
Mert ebben a kemény és hideg télben ők mentettek életeket,
Az éhezéstől és a megfagyástól megvédték életünk,
Ruhákat kaptunk tőlük, mikor vihar tombolt körülöttünk.
Áldja meg Führerünket gazdagon az Isten örökre,
Néki minden lépését az Ő kegyelme jósággal kísérje.
Isten adjon néki erőt, bátorságot és hosszú életet,
Ne vegye el tőle soha a boldogságot és az egészséget.
Dicsérjük, dicsőítsük és magasztaljuk Istent, a Führert
és az adakozókat,
Kik érettünk minden német tartományban oly sok áldozatot hoztak.
Senki sem fázhatott, senki nem éhezett,
Álljon itt hát végül ezerszeres köszönet.
Heil Hitler!
Sieg Heil!

Führer-köszöntő

Magasba a kezekkel Hitler-köszöntésre,
Nagyok és kicsik, mind, ti németek,

Führer előtt tisztelgésre és megbecsülésre,
Ő legyen örökre a példaképetek.

Magasba a kezekkel Führer-köszöntésre,
És bizalommal telten kövessétek őt.
Álljatok mindig bátran készen küzdelemre,
És mindenkor éberen álljatok őrt.

Magasba a kezekkel Kancellár-köszöntésre,
Munka, kenyér és pénz mind az ő gondja.
Ahol csak tud, siet segítségünkre,
És így a nagy vészt felőlünk elhárítja.

Magasba a kezekkel, emeljük Istenünkhöz!
Népünkről és hazánkról szóljon imánk,
És a Führerről, kit a jó Isten hozzánk
Elküldött fénylő hajnalcsillag gyanánt.
Heil Hitler! Sieg Heil!

A Führer kancelláriája „köszönettel" nyugtázta a levél beérkezését.

Hitler előnyös színben való feltüntetése és a szociális biztonság érzetének megteremtése mellett az erőszak is a mindennapi gyakorlat része volt, s ezt 1934. június 30-án azoknak is meg kellett tapasztalniuk, akik ezeket a tevékenységeket addig Hitler megbízásából végezték. Nincs egység abban a kérdésben, hogy Ernst Röhm és más SA-vezérek valóban „puccsot" terveztek, amelynek Hitler csak elejét vette egykori útitársai meggyilkoltatásával.[143] Mindenesetre sokatmondó, hogy a lakossági levelek közül kimondottan kevés kapcsolódik ehhez a gyilkos akcióhoz. Amennyire tudható, egyetlen SA-tag sem tiltakozott. Ugyanakkor a személyesen Hitlernek küldött egyetértő megnyilvánulások száma is alacsony lehetett. Az egyik ilyen levél Svájcból érkezett. A glarusi kantoni kórházból Ilse nővér kifejezetten elragadtatottan írt 1934. július 2-án.[144]

Kedves, mélyen tisztelt Führer Úr!

Ha befejezte a templom megtisztításának nagy művét, amelyre a Nemzeti Állam iránti rokonszenv megőrzése érdekében mindenképpen szükség volt, akkor engedélyezzen magának (inkognitóban) egy-két nap pihenést és nyugalmat Einsiedelnben vagy nálam, hogy az idegei & a látása erős & tiszta maradjon! Minden szabad időmben és percemben azon imádkozom, hogy haragja megszentelt & jogos legyen, & első felindulásában szerencsétlen szóra vagy cselekedetre ne ragadtassa magát, hogy ellenségeinek haragjában is nagy tisztelettel & megbecsüléssel kelljen Ön iránt viseltetnie.

Népe szereti Önt, szíve minden idegszálával ragaszkodik Önhöz & okvetlenül szüksége van Önre. – Nem is fogja baj érni, mert zsebében van Isten kegyelme, & ha még rózsafüzért is hord ott, akkor azt mindig vegye a kezébe, amikor felindul, vagy amikor Isten nevében kell cselekednie, és akkor mindennek jó vége lesz!

Tehát: Isten nevében előre!

„Ez a nagyság átka."

Sieg Heil!
Ilse nővér

A szászországi Lobstädtben a párttag és 1930 óta SA-tag Stanislaus Jaros 1934. július 13-áig várt a hűségesküvel. Megkönnyebbüléssel fogadta azt a rádióbeszédet, amelyben Hitler magyarázattal szolgált a gyilkosságokra, és minden szavát elhitte.[145]

Führerem és Népkancellárom!

Éber szívvel és nagy figyelemmel hallgattam a Reichstag épületéből sugárzott beszédét, amelyet mondatról mondatra követtem. Megváltásként, az egész német nép megmentéseként hatott rám, és teljes lényemet átjárta. Valósággal vérzett a szívem, és könny gyűlt a szemembe.

Gratulálok Önnek, Führerem, a tetterejéhez és ahhoz a rövid úton meghozott döntéséhez, amellyel megmentett bennünket a kínkeserves

sorstól, felelősségre vonta a lázadókat, és méltó büntetést szabott ki rájuk.

Adjon Önnek a Mindenható Isten továbbra is erőt ahhoz, hogy bennünket, németeket ezentúl is minden sorscsapástól megőrizzen.

Készen állok, hogy apámat követve én is életemet áldozzam, ha Németország azt kívánja tőlem, és ha Ön szólít, Führerem.

Heil, Führerem.
Igaz hűségben:
Stanislaus Jaros
SA-tag és ptg.

2. 1933/34: magánjellegű kérelmek és politikai kérések

Azt a kérdést, hogy a németek csak azért fogadták-e el Hitlernek az 1934. június 30-ai gyilkosságokra adott magyarázatait, mert féltek, hogy az erőszakhullám őket is eléri, Ian Kershaw az SS biztonsági szolgálata által készített hangulatjelentések elemzése alapján nemmel válaszolta meg.[146] Éppen ellenkezőleg, Hitler július 13-ai beszéde megtette hatását. Immár ő számított az erkölcs és a tisztesség őrzőjének, a rend és a biztonság szavatolójának. Erre a lélektani mechanizmusra azonban csak az a rendkívüli bizalom adhat magyarázatot, amelyet vele szemben a lakosság már korábban tanúsított.

Erről a bizalomról tanúskodnak azok a levelek, amelyeket SA-tagok vagy fiatal nők azért írtak Hitlerhez, hogy egyértelműen magánügyekben kérjék a segítségét. Herbert Findeisen a szászországi Freibergből 1934. január 1-jén fordult hozzá levélben.[147]

Legfőbb Führeremnek
Adolf Hitler Birodalmi Kancellárnak
Berlin, Birodalmi Kancellária
Utolsó segélykiáltásom!

Mivel 23 éves SA-tagként a mai nappal ifjú életem végéhez érkeztem, és a halálba még valakit magammal kell vinnem, nevezetesen kedves menyasszonyomat.

Utolsó segélykiáltásomat ezért Önhöz intézem, tisztelt Kancellár úr, azzal a bizalommal, amellyel apámhoz szólnék, aki sajnos már 1914-ben a háború áldozata lett.

Kérésem a következő:

3 éve 2 gyermek apjaként elítéltek, és ezzel az életben minden további előrelépési lehetőségtől megfosztottak, bár részben ártatlanul jutottam erre a sorsra.

Immár két éve kapcsolatom van egy 20 esztendős lánnyal, és annyira szerelmesek vagyunk egymásba, hogy csak a halál választhat el bennünket.

Kedves menyasszonyomat feleségül szeretném venni, de leendő apósomnál legyőzhetetlen akadályba ütközöm, mivel tartásdíjat kell fizetnem.[148]

Mélyen tisztelt Führer és Kancellár, legyen kicsit apám, és segítsen, hogy boldogok lehessünk a menyasszonyommal. Részese szeretnék ugyanis még lenni a német haza további ébredésének is, részt akarok venni a Németországért vívott harcban. Remélem, utolsó kérésem és segélykiáltásom nem téveszt célt, és már ma biztosíthatom Önt afelől, hogy házasságunknak egyetlen olyan napja sem lesz, amelyen ne adnánk hálát segítő apánknak.

Német köszöntéssel:
Herbert Findeisen
Freiberg Sa.
Fürstenthal 37/I

A párt irányvonala értelmében Hitler nem keveredhetett magántermészetű bonyodalmakba, így Findeisen levelét is vörös színnel áthúzták, és „ZdA", vagyis „Zu den Akten" [Az aktákhoz] megjegyzéssel látták el. Hogy Findeisen valóban megölte-e magát, nem volt kideríthető.

Ugyancsak egyenesen az irattárba került Susanne Hesse 1934. április 14-én a türingiai Kraschwitzból küldött levele.[149]

Führerem!

Kérem, bocsássa meg nekem, hogy bátorkodom igénybe venni a drága idejét. Nagy bajomban azonban már nem látok más kiutat, de mondandómat a lehető legrövidebbre igyekszem fogni. Egyszerű szó-

ke lány vagyok, egy szintén egyszerű és igaz német örökbirtok-tulajdonos lánya, és mindig az volt a vágyam, hogy egyszer majd egy derék fiatal gazda felesége lehessek, akinek a birtokán nagy örömmel dolgozhatom és tevékenykedhetem egy egész sereg szőke fiú és leány között (10-et szeretnék belőlük). A mezőgazdaság minden ágához értek. – Most megtaláltam ezt a kedves férfit. Az anyja azonban sajnos nem adja beleegyezését a házasságunkhoz, biztosan azért, mert ő nemesi származású, én pedig csak egyszerű parasztlány vagyok. A választottam neve: Alf-Dietrich von Stryk báró. Jelenleg Gert von Einsiedel gróf kaufungeni és wolkenburgi lovagi birtokán intéző a szászországi Wolkenburg-kastélyban. Ő régi párttag, és most a wolkenburgi SA-lovasegységet vezeti. Mivel az anyja megtagadta tőle a beleegyezését (én ezt csak gondolom, mert az anyjával folytatott beszélgetése óta nem találkoztam vele, csak búcsúlevelet [küldött] az okai megnevezése nélkül), ő most vagyontalan, így kútba esik az a tervünk, hogy legkevesebb 150 acker[150] földet vásárlunk, mivel apám legföljebb 10 000 RM-et adhat nekem, az pedig nem elég rá. Ön most nyilván azt mondja, hogy vegyünk kisebb földet. Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, az Alf eddig csak lovagi birtokokon dolgozott, következésképpen ilyen körülményeket nem tudna megszokni; ez tehát nem vezetne jóra. Jaj, nem tudna nekünk valahogyan segíteni? Tiszta szívemből erre kérem. Ha meg akarja érdeklődni, hogy igazak-e az adatok, amelyeket megadtam, Darré birodalmi parasztvezető személyesen is nagyon jól ismeri Alfot, és egyszer már a segítségét is felajánlotta neki. – A viszonyunkról viszont csak az én szüleim tudnak. Nem vehetné Alfnak valahol hasznát a birodalmi parasztvezető úr? Ó, mennyire örülnék annak, és teljes szívemből hálás lennék Önnek. Ha én az Alfot nem kapom meg, soha nem megyek férjhez. Ó, kérem, segítsen ki bennünket nagy lelki nyomorúságunkból. Ha csak egy mód is van a segítségre, nagyon szépen kérem, semmit ne engedjen nyilvánosságra kerülni, és ha lehetséges, a báró se tudjon meg semmit. Ő talán soha nem értené meg könyörgő levelemet. De hát mit meg nem tesz az ember szerelemből! – Várhatok hát Öntől választ? Tehát semmit, kérem, kérem, semmit ne hozzon nyilvánosságra, és a szüleim sem tudhatják meg semmiképpen. Levelemről senki sem tud, és senkinek nem is szabad tudnia róla.

Német köszöntéssel és Heil Hitlerrel:
Susanne Hesse, Kraschwitz über Altenburg (Thür.)

Utóirat: A Birodalmi Kancellár Úr talán azt gondolja, hogy azért ragaszkodom a házassághoz, mert Alf báró. De nem, erre én semmit sem adok. Én csak olyan nagyon szeretem őt, hogy nem állok jót azért, ami akkor történik, ha ebből semmi sem lesz. Különben nem is mertem volna Önnek írni. Kérem, bocsássa meg hát nekem ezt a levelet, és segítsen rajtam, ha valahogyan lehetséges.

Suse Hesse

Susanne Hesse nem kapott választ, Alf-Dietrich Alexander Reinhold von Stryk báró egy vesztfáliai gyáros lányát vett feleségül. 1944-ben Oroszországban nyoma veszett, és 1953-ban halottnak nyilvánították.[151]

Nem a fiatal türingiai lány volt az egyetlen, aki a szerelmének akart valamit kérni, valódi létkérdésekről azonban csak ritkán volt szó. Egy mannheimi nő például, akinek leendő vőlegénye éppen a második jogi államvizsgáját tette le, arra kérte Hitlert, hogy jövendőbelijét vegye állami szolgálatba. Különben ugyanis nem tudnak összeházasodni, és családot sem alapíthatnak, mert ügyvédként a férfi olyan keveset keresne, hogy albérletben kellene laknia, és úgy semmi sem lenne az esküvőből.[152]

Összehasonlíthatatlanul komolyabb volt az az ügy, amelyben a berlin-friedenaui Elsa Menzel 1933. december 7-én írt Hitlernek.[153]

Führerem!

Óriási bajomban fordulok Önhöz, Führerem.

Férjemet, Paul Menzel Standartenführert körülbelül öt hete letartóztatták, amikor úton volt Münchenbe, a legfelsőbb SA-parancsnokságra. Azzal gyanúsítják, hogy SA-pénzeket sikkasztott el. Ártatlansága a Gestapa előtt néhány nap alatt tisztázódott. Gruppenführer Ernst

intézkedésére a férjemnek ennek ellenére továbbra is Porosz Tábori Vadász Hadtest fogságában kellett maradnia. Mivel a Gruppenführer még fogadni sem volt hajlandó engem, nincs más lehetőségem, csak az Önhöz vezető út, Führerem. A férjem egzisztenciáját tönkretették, a családunk széthullóban van, és mind a férjem egészségi állapota, mind a magamé katasztrofális.

Kérem, Führerem, vegye kezébe a férjem, egy eszményi nemzetiszocialista sorsát.

Mély tisztelettel,
német köszöntéssel!
Frau Elsa Menzel

A Magánkancellária egyik munkatársa ceruzával a „Megkérdezni a Gestapát" megjegyzést írta a levélre. Brückner főszárnysegéd még aznap a Prinz Albrecht utcai Titkos Államrendőrségi Hivatalhoz fordult, és felvilágosítást kért. Levelének nincs formális bevezetése, azonnal a tényállás leírásával kezdődik.

Elsa Menzel asszony, Berlin-Friedenau, Kaiserallee 124, levéllel fordult a Führerhez. Közlése szerint férjét, Paul Menzel Standartenführert SA-pénzek elsikkasztásának a gyanújával letartóztatták. A Gestapo által lefolytatott vizsgálat során állítólag bizonyítást nyert Menzel párttárs teljes ártatlansága. Kérem, a lehető leghamarabb tájékoztassanak arról, hogy Menzel asszony adatai megfelelnek-e a valóságnak, mivel férjét a Porosz Tábori Vadász Hadtest továbbra is őrizetben tartja.

Német köszöntéssel!
Brückner

A levélen 1933. december 14-éről származó gyorsírásos megjegyzés jelzi, hogy az ügy elintézést nyert. Menzel Standartenführert valóban szabadlábra helyezték. Az SA-vezetés 1934 nyarán bekövetkezett legyilkolása után megpróbálta rehabilitáltatni magát. Több levélben is hangsúlyozta az ártatlanságát. Mivel azonban azok az aktá-

ták, amelyek 1933-ban a letartóztatásához vezettek, eltűntek, és nem is kerültek elő, a pártbíróság 1938-ig nem hozott döntést az ügyében.[154]

Az 1930-as évek politikai csatározásaiban a névtelen levelek is mindennaposak voltak. Ezek esetében nem ritkán provokációról és híresztelések terjesztéséről volt szó. Az a levél viszont, amelyet „Dr. Krampe" 1933. szeptember 10-én küldött „Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úrnak", az SA-n belül valóban megtörtént eseményeket írt le.[155]

Ernst Gruppenführer legutóbbi balesete arra indít, hogy beszámoljak az SA-hoz méltatlan állapotokról.

Hogyan lehetséges az, hogy egy ilyen ember, mint ez az Ernst, aki 1930 óta van a mozgalomban, ilyen magas posztot tölt be? Ez az ember csapata minden túlkapását fedezi, anélkül, hogy közbelépne. Különösen akkor, ha azok a pol.[itikai] vezetés ellen irányulnak. Ezt leginkább talán a Gauleiter [körzetvezető] vagy a helyettese tudná megmondani. Pl.: egy SA-tag kiskorú lányokat becstelenít meg, az összes elöljárója tud róla. Ernst Gruppenfr. másik osztagba helyezi át az illetőt. Egy Sturmbannführer ugyanígy vétkezik, és több ezer márka adósságot csinál, mire Standartenführer lesz belőle. Kommunisták, akik egészen a fordulatig ellenünk harcoltak, ma a törzskarban ülnek és utazhatnak Nürnbergbe [az NSDAP-pártkongresszusra], miközben a régi harcosok nem mehetnek. Ernst fivére a legrövidebb idő alatt Brigadeführerré lépett elő (nepotizmus), pedig csak 1930-ban lépett be, a tehetsége sincs meg hozzá, és itt éppen elég régi Standartenführer van.

Meg kellene még vizsgálni az ugyancsak nagyon gyorsan magasra jutott Glatzel Oberführer családfáját is. Döberitzben arra panaszkodtak a tisztek, hogy Ernst Gruppenführer disznó módra berúgva jelent meg a felesketésen. A tempelhofi mezőn a Gruppenführernek többször is sikerült leesnie a lóról. Legutóbbi autóbalesete is a részegségére vezethető vissza. Talán nem annak a Röhrbein úrnak a lakásáról jött ki a méltóságos úr, akivel évekkel ezelőtt is mulatott? (175. §)

Így fest mozgalmunk egyik reprezentánsa. És ezért harcoltak az öregek, akiket most félreállítanak, hogy helyet csináljanak ezeknek az új uraknak.

Német köszöntéssel:
Dr. Krampe

Lammers államtitkár Berlin rendőrfőkapitányával utánanézetett, hogy dr. Krampe valóban létezik-e. A Gestapo minden szóba jöhető személyt és címet ellenőrzött, de Lammers végül csak annyit jegyezhetett fel: „nyilvánvalóan álnév".

Paul Menzel és „dr. Krampe" esete azt bizonyítja, hogy minden bürokratikus korlát ellenére is lehetséges volt egészen a Führer közeléig eljutni.

Az Ernst Feist által Freiburg in Schlesienből küldött levél szintén azt tanúsítja, hogy a „régi harcostársak" meghallgatásra találtak. Feist 1934. január 10-én hitelért folyamodott.[156]

Tárgy: kölcsön folyósítása iránti kérelem

Hasonló kérelmet az SA-nál szolgálati úton már október elején benyújtottam, de eddig nem kaptam értesítést.

26 éves vagyok, 1930 eleje óta az SA tagja, és 1933 novemberében megnősültem. Pillanatnyilag apám cégében dolgozom, és az a vágyam, hogy a lehető leghamarabb önállósodjam.

Apám, akinek 1919-ben menekültként kellett elhagynia Felső-Sziléziát, egész vagyonát elvesztette, és semmiféle jóvátételt sem kapott, így hát most nincs abban a helyzetben, hogy engem pénzzel támogasson, mivel a mostani jövedelméből még 6 testvéremet el kell tartania. Ezen okból kérem, biztosítsanak számomra 3000 RM kölcsönt, amelyet havi részletekben fogok törleszteni. A kölcsön fedezeteként apám felajánlja 1925-ben ugyanilyen összegre kötött életbiztosítási kötvényét.

Heil Hitler
Ernst Feist
Oberscharführer, 31/10 osztag

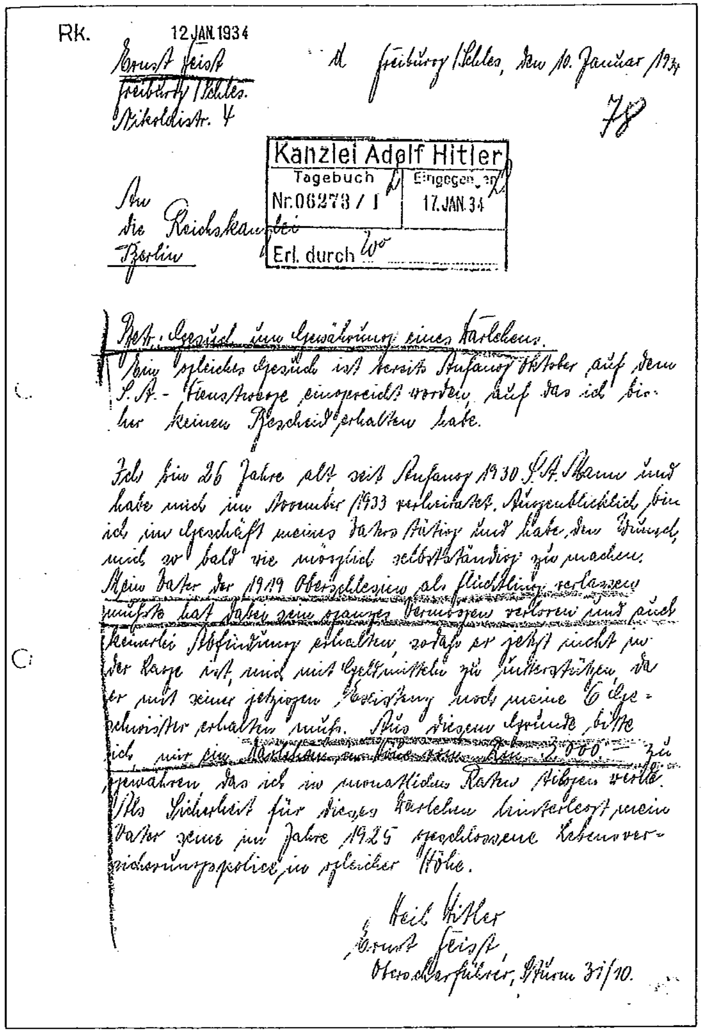
Rk. 12 JAN 1934

Ernst Feist
Freiburg/Schles.
Nikolaistr. 4

Freiburg/Schles., den 10. Januar 1934

Kanzlei Adolf Hitler
Tagebuch Nr. 06273 / I
Eingegangen 17. JAN. 34
Erl. durch

An die Reichskanzlei Berlin

Betr.: Gesuch um Gewährung eines Darlehens.

Heil Hitler
Ernst Feist
Oberscharführer, Sturm 31/10.

Ernst Feist Freiburg in Schlesienből 1934-ben kölcsönért fordult a Birodalmi Kancelláriához, és fedezetképpen apja életbiztosítási kötvényét ajánlotta fel. Az ügyintézési bélyegző arról tanúskodik, hogy foglalkoztak a régi párttagok ügyeivel. Az már nem derül ki az aktából, hogy Feist végül kapott-e segítséget.

A Birodalmi Kancellária a Führer magánkancelláriájának továbbította a levelet, amelyen az intézkedésre vonatkozó megjegyzés azt igazolja, hogy törődtek a régi párttagokkal. A Magánkancellária egyik munkatársa valószínűleg felhívta a freiburgi körzetvezetőséget, és azt kérte, hogy Feistet a járási takarékpénztárból segítsék ki. Az NSDAP ugyanis nem alapított saját bankokat, ugyanakkor közvetlenül hatalomra kerülése után valamennyi közjogi hitelintézetben párttársakat helyezett el.

Sondershausen járásból egy munkás szintén szociális helyzetének a javulását remélte. Hitler egykori frontkatona bajtársa, Karl Hesse 1934. január 27-én a Führer nővérének írt, és meg is indokolta, miért neki címezte a levelét.[157] „Biztos akartam lenni abban, hogy meghallgatásra találok, és kívánságom jó talajra hullik, legfőképpen pedig rossz anyagi helyzetem és nagy bajom miatt tekintetbe veszik". Ezután a levélíró kiemelte, hogy feleséget és három és tizenkilenc év közötti hat gyermeket kell eltartania, és leszögezte, hogy „ez nagy feladat egy munkanélküli családapának". Úgy tudja, írta, hogy „kedves Führerünk és Népkancellárunk, aki nekem 1914–1918 között kedves katona- és ezredtársam is volt, jó szívvel viseltetik régi ezredkatonatársai iránt, amilyen én is vagyok". Ezért arra kéri Hitler nővérét, tájékoztassa „kedves Bátyját" az ő „nagy szegénységéről", hogy „nyújtson neki egy kis bajtársi támogatást, ahogyan már sok másik bajtárssal is tette, és húsvétra majd az egyik fiam is hazajön az iskolából, ami sok pénzbe kerül, az pedig nekem nincs". A következőkben Hesse további háborús emlékeket idézett fel, többek között azt, hogy egyszer még a föld is maga alá temette. Ezenkívül mellékelt magáról „2 kis képet emlékképpen", és „szépen" kérte kérelme teljesítését, „hogy ínséges helyzetemen, mint 1914–1918-es régi ezredtárs, javíthassak egy keveset." Mert: „aki nem ismeri szerencsétlen helyzetemet, elképzelni sem tudja, mennyit nélkülözünk mi itt". Reméli, hogy „igenlő választ várhat", és marad Hitler „alázatos katonatársa".[158]

Albert Bormann a levelet 1934. április 19-én továbbküldte a tobai helyi csoport vezetésének, azt kérve, „vizsgálják meg, hogy a leírt

állapotok megfelelnek-e a tényeknek". Egyszersmind azt is kérte, „közöljék, hogy Hesse valóban tagja-e a mozgalomnak, és ha igen, mióta az, és a maguk részéről helyeslik-e a támogatását".

Tobából április 28-án válaszoltak:

Az Adolf Hitler-kancelláriának.

Tisztelettel közlöm, hogy Hesse már hosszabb ideje dolgozik.

A pártnak nem tagja, és nem is volt az. A helyzete nem annyira rossz.

Heil Hitler!
Az NSDAP-támaszpont vezetője,
Siegfried

Könyörgését Hesse nem körítette időszerű zsidóellenes fordulatokkal. Az özvegyasszony Elisabeth Barth 1934. március 4-én Chemnitzből küldött levelében viszont nyomorúságosnak érzett helyzetéért a zsidókat tette felelőssé, minden bizonnyal abban a reményben, hogy Hitlernél éppen ezért talál majd meghallgatásra.[159]

Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úrnak!
Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Sokszorosan elnézését kérem azért, hogy személyesen merészelem Önt terhelni, de teljes kétségbeesettségemben senki mástól nem kérhetek tanácsot és segítséget.

Állítólag senki sincs abban a helyzetben, hogy segítsen rajtam, a Birodalmi Belügyminiszter Úrtól pedig, akihez már többször fordultam, semmiféle választ nem kapok.

Kivételes esetemben pedig végre történnie kell már valaminek, vagy ilyen viszonyok közepette nem lehet tovább élni.

Tájékoztatására röviden lefestem a helyzetemet:

Egy zsidó nő tönkretette 20 éve fennálló házasságomat, és én erre elváltam a férjemtől. Elv. férjemet egyedüli hibásnak mondták ki, és attól kezdve haláláig asszonytartásra kötelezték. A válás után azonnal feleségül vette a zsidó nőt. Köztisztviselői állását addigra már felmondta, mégpedig 1912. április 1-jével.

A házasságkötés 1912. február 12-én volt, a szolgálatba lépés 1912. április 1-jén. Nevezett 1912-től 1931-ig, vagyis 20 éven át az iparban dolgozott, és soha többé nem állt állami szolgálatban. Elv. néhai férjemnek ezen 6 hetes szolgálati ideje alapján a zsidó nő a marxista törvény értelmében a Porosz Államtól özvegyi nyugdíjra tarthat igényt. Ezt az özvegyi nyugdíjat a Porosz Állam ma is folyósítja még ennek a zsidó nőnek, aki ráadásul az alkalmazottak biztosítójától is kap özvegyi nyugdíjat, mivel néhai elv. férjem az iparban leszolgált 20 év után ott is biztosítva volt.

Nekem a Porosz Állam mindössze havi 38,33 Mk. özvegyi nyugdíjat fizet, és ebből a szükségrendelet értemében végrehajtott különböző levonások után már csak havi 33,35 Mk. marad, úgyhogy még annyit sem kapok, mint egy közsegélyen élő, és szintén rászorulok a Közjóléti Hivatalra, és mert ez az összeg nem számít állami nyugdíjnak, még itt is havi 5 Mk.-t veszítek.

Egy szociális juttatásban részesülő havi 42 Mk.-t kap, engem meg 37 Mk.-val intéznek el.

Noha a törvény szerint az önhibáján kívül elv. első feleséget a törvényes özvegyi nyugdíj felső határáig terjedő özvegyi ellátás illeti meg, az én szememet koldusfillérekkel szúrják ki, miközben annak a zsidó nőnek kétszeresen is fizetnek: a Porosz Állami özvegyi nyugdíját és az alkalmazotti biztosítást, azok pedig a különböző levonások után összesen mintegy 130 RM-et tesznek ki.

Aligha felel meg a nemzetiszocializmus szellemének, hogy a szent Harmadik Birodalomban egy zsidó nőt előnyben részesítenek egy tisztességes német asszonnyal szemben.

Már méltányossági okokból is nyilvánvalóan jogos, ha igényt tartok az engem törvényesen megillető nyugdíjra, egyrészt azért, mert 20 éves házasságom alatt a számtól kellett megvonnom a nyugdíjbefizetések összegét, másrészt pedig azért, mert elv. férjemet életem végéig asszonytartásra kötelezték. Éppen ezért az elhunyt halála után is igényt tartok az ellátásra. Megjegyzem, hogy elv. néhai férjem éppúgy tisztán árja származású volt, mint én vagyok.

A régi harcosok, akik ismerik a helyzetemet, mérhetetlenül csodálkoznak azon, hogy ma az állam ilyen járadékot fizet egy közönséges zsidó nőnek, akinek a kisujját sem kell mozdítania érte, miközben az NSDAP kereset nélkül maradt régi harcosai munkanélküli segélyen tengődnek, és éheznek.

Ez nem felel meg a zsidóság elleni harcnak, és ezért azt tanácsolták nekem, hogy a mélyen tisztelt Führert személyesen is tájékoztassam róla.

Ebben az ügyemben már 1933. április 11-én részletes ismertetést küldtem a Porosz Minisztérium akkor illetékes Birodalmi Biztosának, június 14-én pedig a porosz gazdasági és munkaügyi miniszter úrnak, majd november 15-én ismételten (ügyiratszám: J. Nr. III S 13488).

1933. IX. 19-én, XI. 29-én és XII. 13-án dr. Frick birodalmi belügyminiszter úrhoz fordultam, mivel ő jogosult a vonatkozó törvények módosítására, de semmiféle választ nem kaptam. A Birodalmi Belügyminisztérium ügyiratszáma: Nr. I 6071a 29.11.

Január 26-án újfent nevezettekhez fordultam, és 5 orvosi igazolást is csatoltam, de ezúttal sem kaptam válasz.

Megjegyzem, egészségi állapotom mára már annyira leromlott, hogy egyedül a háztartásomat sem tudom ellátni. További igazolások beszerzésére sajnos nincs pénzem. Ha ma engem német asszonyként és anyaként még csak egyenlőnek sem tekintenek egy zsidó nővel, hanem anyagilag azt részesítik 3-szoros, 4-szeres előnyben, akkor ez nemcsak méltánytalanság, hanem a nemzetiszocialista állam igazságeszméjének sem felel meg.

Ezért nem hihetem, azok után, amiket a mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr *Mein Kampf* című könyvében a zsidókról ír, [hogy ő] helyesli egy zsidó nő előnyben részesítését, és remélem, hogy a Birodalmi Kancellár Úr jóságos közbenjárása végre végleges döntéshez vezet majd, amit előre is szívből köszönök, egyúttal továbbra is a legjobbakat kívánom szeretett Népkancellárunknak.

Német köszöntéssel
és „Sieg Heil"-lel:
özv. Elisabeth Barth
Chemnitz/Sa., Josefinestr. 17

Ugyancsak nyíltan megvallott zsidógyűlöletről tanúskodik az a levél, amelyet 1934. február 2-án küldött „a Birodalmi Kormánynak, Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úr kezeihez" a chemnitzi Richard Fichte. Soraiból világosan kitűnik, milyen gazdasági körülmények késztették tiltakozásra.

Igen tisztelt Birodalmi Kormány,

olyan ügyben fordulok a Birodalmi Kormányhoz, amely a Harmadik Birodalomért küzdő népi élharcosként arcomba kergeti a vért, annak a megakadályozását kérve Önöktől, hogy a zsidók beszerzéseik tekintetében a Harmadik Birodalomban előnyösebb helyzetet élvezzenek, mint a német vérű üzletemberek.

Indoklás:

A német öblösüveggyártók birodalmi szövetségének ólomkristály szakcsoportja (Drezda, Bernhardstr. 35) árengedményre jogosító három listát adott ki, amelyek az egész szakmára érvényesek. Az egyes listák felsorolják azokat a cégeket, amelyekre az árengedmények vonatkoznak.

Az 1. lista alá tartozik a szakma összes német kisvállalkozója, akik 5% engedményt kapnak.

A 2. lista a szakma minden nagyobb és nagy szaküzletére vonatkozik, amelyeket 7% engedmény illeti meg.

A 3. lista, amely 10% engedményt biztosít, túlnyomórészt zsidó áruházakra érvényes, zsidó konszernekre és nagyvállalkozásokra, amelyeknek a Harmadik Birodalomban nagyon is alaposan a körmére akartak nézni. Ebből pedig az következik, hogy a zsidók a Harmadik Birodalomban már megint lényegesen kedvezőbb áron vásárolhatnak, mint a német vérű üzletemberek. Meg vagyok győződve arról, hogy a Birodalmi Kormány képes lesz elejét venni ennek a gyalázatnak. A 10%-os kedvezményt biztosító lista hatálya alá ugyanis ténylegesen szinte csak zsidók, vagyis zsidó nagyvállalkozások esnek. Ez a szabályozás engem német vérű üzletemberként arra indított, hogy haladéktalanul rohamot indítsak ellene a német öblösüveggyártók birodalmi szövetségénél. Az eredmény a nullával volt egyenlő. Most a birodalmi szövetség a Reinerzer Kristallwerke birtokomban levő tájékoztatása szerint 1934. február 1-jétől a következő szabályozást vezette be:

Évi	1 500 000 RM	értékhatárt meghaladó igény esetén	5% kedvezmény
"	2 500 000 RM	"	7% kedvezmény
"	5 000 000 RM	"	10% kedvezmény

Vagyis megint minden annyiban marad, hogy a zsidók és az a kevés nagyvállalat, amely ebben az évben véletlenül eléri ezt a beszerzési összeget – ezer német vérű vállalkozásból talán 2 ilyen lesz, miközben majdnem minden zsidó vállalat ide fog tartozni –, 10% kedvezményt élvezhet. Ezzel viszont a németség kárára kétszer olyan naggyá teszik a zsidóságot, amely már most is minden tekintetben túlszárnyalta a német kereskedelmet és a német ipart.

Ezért a másolatban Önöknek is megküldött levelemben ma arról tájékoztattam a Reinerzer Kristallwerkét, hogy ebben a tárgyban a Birodalmi Kormánynál is tiltakozásomat jelentem be.

Kérem, azonnal és a nemzetiszocialista következetesség minden szigorával lépjenek fel annak a viharnak a megakadályozása érdekében, amely a német vérű üzleti életben ki fog törni, ha arról kell értesülnie, hogy a zsidóság érdekében a Harmadik Birodalom is elnyomorítja.

Olyan elvi rendelkezés meghozatalára kérem a Birodalmi Kormányt, amelynek értelmében a kedvezmények tekintetében egyetlen zsidó cég sem kerülhet a német cégeknél előnyösebb helyzetbe. Erre a rendelkezésre alapvető szükség van annak megakadályozására, hogy alárendelt szervek meghamisíthassák a nemzetiszocializmust.

Aligha kell külön mondanom, hogy ezt a vészkiáltást kizárólag népi okok késztetésére intéztem a Birodalmi Kormányhoz.

Német Hitler-köszöntéssel,
a legalázatosabban:
R. Fichte

A birodalmi kormánynak, vagyis Hitlernek nem állt szándékában, hogy bármiféle hatást gyakoroljon egy üveggyár kedvezménylistájára. Fichtének ez a levele, ahogyan az összes további is, egyenesen az irattárba került. Ehelyett a zsidó nagyvállalatok „árjásítását" határozták el. Az NSDAP által elhelyezett új tulajdonosokkal semmi sem változott meg a kiskereskedők helyzetében. A Fichtéhez hasonlóan egzisztenciájukban fenyegetett üzletemberek ugyan mindig is támogatták az NSDAP-t, a hatalomátvételből azonban nem profitáltak, és a zsidó nagyvállalkozók kisajátításából sem.

Az, hogy szociális szempontból minden a régiben maradt, Jakob Falkenstein helyi parasztvezetőt is nyugtalanította a Hessen tartománybeli, ma Lampertheim városhoz tartozó Hüttenfeldben. 1934. február 5-én levelet írt Hitlernek, amelyben igen pontosan festette le a helyi viszonyokat.[160]

Führerem!

Tudom, hogy sokat kell dolgoznia, éjjel-nappal, ezért rövidre fogom, és csak olyan információkat kérek Öntől, Führerem, amelyeket senki mástól nem kaphatok meg. Kicsi a falunk, 500 lakosa van, de éppen itt nálunk soha korábban nem látott méreteket öltött az elégedetlenség.

1. Parasztok: Az összes korábbi választáson mindnyájan az NSDAP-re szavaztak. Ma már nem elégedettek, mert még semmilyen eredményt nem látnak. A parasztok a lapokban azt olvassák, hogy megindult a fellendülés, és ezt hallják a gyűléseken, de ők a saját személyüket akarják előtérbe helyezve tudni. Volt itt néhány munkanélküli, de november óta már munkában állnak, megtermelik maguknak a burgonyát és a kenyeret, és mégis sikerült elérniük, hogy nagy összegű téli segélyhez jussanak. Keserű csalódás ez azoknak a parasztoknak, akik burgonyát, gabonát és minden mást adnak le, azt meg aztán azok kapták meg, akik nyáron csak sétálgattak és kinevették a szegény parasztokat.

2. Zsidókérdés: Nálunk tejtermelés folyik. Fejősteheneket senki más nem tud beszerezni, csakis a zsidó, mert az embereknek nincs pénzük, és a zsidó meg ad nekik teheneket. Parasztvezetőként én azt rendelhetek el, amit akarok, semmi sem segít, még az SA-tartalékos is zsidókkal kereskedik.

3. Munkások: Él itt nálunk egy bizonyos von Heyl báró, akinek két birtoka van.[161] Munkásokat foglalkoztat, többnyire SA-tagokat, 14 napra 24 RM-et ad nekik koszt és kvártély nélkül. Mire mindent levonnak, ezeknek a szegény embereknek, akik a halállal farkasszemet nézve kivívták a Harmadik Birodalom létrejöttét, szinte semmijük sem marad, és abból kell etetniük a családjukat, szövetséget, SA-t és mindenféle mást fizetniük, míg másokat, akik viszont semmit sem teremtettek, akiknek pénzből soha nem volt elég, marxista beállítottságúak [voltak], és a mi SA-nkat súlyosan gyötörték, ma az autópályánál alkalmaznak, dupla bérért.

És ennek mi a következménye: elégedetlenség.

4. Adósság-átütemezés: Ha valaki, aki önhibáján kívül eladósodott, adósságkönnyítési eljárást kezdeményez, annak a hitelezők azzal jönnek, hogy el akarja rabolni a pénzüket. Bármibe fog is az ember, semmi sem akar sikerülni. Én pedig, Führerem, egyetlen öreg harcosként állok itt a faluban ezek között az emberek között. Azt kell mondanom, ha nem hinnék szilárdan Önben – ahogyan korábban is hittem, hiszek most, és fogok ezután is –, már rég megbolondultam volna, mert mindenki csak tájékoztatást kér tőlem, hol erről, hol meg arról.

Ezért arra kérem, Führerem, legyen olyan jó, adjon nekem iránymutatást, és mondja meg, hogyan csináljam tovább.

Mielőbbi választ kér:
Jakob Falkenstein, Hüttenfeld
Herrnsbachi posta, Hessen
Sok szerencsét a nehéz feladathoz, Heil Führerem!

Ezen a levélen két feldolgozási jelzet található. A „Z. d. A." (zu den Akten) arra utal, hogy az írást válasz nélkül csatolták az aktákhoz. Az „Ad." azt jelzi, hogy az adjutánsi irodát tájékoztatták a tiltakozásról, és alkalmasint Hitler is tudomást szerezhetett róla.

3. Kétely, elutasítás és nyílt tiltakozás

1933 és 1934 lakossági postájában nem csak Hitler-hívek által megfogalmazott hódoló levelek és kérelmek találhatók. Az író Harald von Koenigswald, aki 1945 után az NDK-beli szovjet terror kíméletlen bemutatása révén a szélesebb nyilvánosság előtt is ismert lett, többször is Albert Bormannhoz fordult annak érdekében, hogy elérje bizonyos személyek helyzetének jobbra fordulását. Így tett 1933 áprilisában is.[162]

Igen tisztelt Bormann Úr!

Bár tudom, hogy nagyon sok a munkája, és nemrégiben egy ügyben már Önhöz fordultam, ma ismét közbenjárását kell kérnem. Ön is tudja azonban, hogy az ember felelősnek érzi magát az elvi döntéseket követelő méltánytalanságokért, ha azok olyanokat érintenek, akik egész életükben és minden erejükkel a nemzet érdekében tevékenykedtek.

Ezúttal Prof. dr. Göppert császári államtitkár-helyettesről van szó, aki régi porosz hivatalnokcsaládból származik (Nagy Frigyes császár gyakran szállt meg ősei házában). Leánya ereiben zsidó vér folyik, mert unokája a maga idejében nagy tekintélynek örvendett Hirschfeld professzornál, Th. Mommsen barátjánál, aki „Államjog" című művét is neki ajánlotta.

Dr. Göppert kisasszonyt jelenleg felfüggesztették joggyakornoki állásából, és ez természetesen igen fájdalmas Göppert excellenciás úr

számára, aki a bonni egyetem jogi karának docenseként nemzeti érzelmeit mindig is igen erősen hangsúlyozta, különösen a Rajna-vidéki szeparatista és francia időkben, s korábban helyettes államtitkárként és köztisztviselőként csak az államért élt.

Volna-e mód arra, tekintettel Göppert excellenciás úr személyére, hogy leányának az I. sz. Törvényszék főállamügyészén keresztül engedélyezzék tanulmányai folytatását és befejezését? Állami szolgálatba később sem fog lépni, mert ismereteit tudományos téren kívánja kamatoztatni.

Nagyon hálás lennék, ha alkalmasint tudtomra adná, lehet-e tenni valamit ebben az ügyben, és örülnék, ha ilyen alkalmak nélkül is újra hallhatnék Önről. Feleségem üdvözletét is tolmácsolva, maradok híve,

Koenigswald
'33. IV. 21-én

Bormann nem válaszolt az írónak. Az sem tudható, hogy 1933-ban el lehetett-e érni valamit a joggyakornoknő érdekében. A nemzetiszocialista terrort mindenesetre túlélte.[163]

A németek közül sokan láttak még bizonyos tekintetben pártok felett álló fórumot a roskatag birodalmi államelnökben, Paul von Hindenburgban, és hozzá intézték folyamodványaikat. A kérelmezőket általában azzal a fordulattal intézték el, hogy ügyükben a birodalmi kormány vagy valamely más szerv az illetékes.[164]

Egyre tehetetlenebb, mind dühösebb levelekben igyekezett felhívni a figyelmet a birodalomban uralkodó állapotokra Erich Ludendorff is, aki az első világháborúban a német hadsereg főparancsnok-helyettese volt Hindenburg mellett. Őt többször is tájékoztatta az általa vezetett Tannenberg Szövetség tagjainak letartóztatásáról, és ezt elvi kritikával kapcsolta össze. Elképesztő az a hang, amelyet Ludendorff ennek során megütött. Egy letartóztatott breslaui újságíró esetével kapcsolatban kézzel írott, minden formális megszólítást nélkülöző levéltáviratban 1933. augusztus 18-án a következőket közölte Hindenburggal:[165]

Strick/Breslau megint szabad, kegyetlenül bántalmazták. Hogyan tűrhet el Ön ilyesmit? Még mindig nem érzi át a meggyötört nép félelmét és tehetetlenségét? Vessen véget a jogtalanság elviselhetetlenül rettenetes állapotainak! Megvan hozzá a hatalma, és ez a kötelessége.

Ludendorff

Ludendorff augusztus 16-án is bántalmazásokról számolt be, és egy várandós nő megrázó esetéről, aki a férje letartóztatása miatt kiállt izgalmak következtében elveszítette a magzatát, majd két nappal később további letartóztatások miatt tiltakozott. 1933. augusztus 25-én ismét írt a birodalmi elnöknek: „Nem szűnnek a jogellenes beavatkozások és letartóztatások a Német Birodalomban, amelynek Ön az államfője, és amelynek az alkotmányára Ön felesküdött". Ludendorff ezután megint leírt néhány esetet, majd így folytatta: „Így fest ma a Német Birodalomban a jogi helyzet. Ezt a táviratot is aligha kapja majd kézhez, ezt is el fogják titkolni Ön előtt, környezetének azonban tisztában kellene lennie azzal, hogy a nép egyre inkább elfordul az államtól, s a jogbizonytalanság és a gazdasági nyomor okozta kétségbeesettsége is folyamatosan erősödik."

Otto Meißner államtitkár, akire a „környezet" szó nyilvánvalóan elsősorban vonatkozott, másolatot készíttetett a két levélről és a mellékelt anyagokról, majd a dossziét átadta a Birodalmi Kancellária államtitkárának, Hans Heinrich Lammersnek. Ugyanígy járt el azzal a levéllel, amelyet Ludendorff utolsóként, 1933. november 18-án küldött Hindenburgnak.[166]

Birodalmi Elnök Úr!

Két nappal ezelőtt hallatlan eseményekről tájékoztattam Önt. Az efféle események ijesztő módon sokasodnak.

Ma arról tájékoztatom, hogy a november 12-éről 13-ára virradó éjszaka Hedwigskoogban garázda elemek betörtek Wollatz gazdálkodó házába, hogy bántalmazzák ezt az istenhívő német férfit. Ő elmenekült a bűnözők elől. Felesége és öt gyermekének anyja a méltatlannál is méltatlanabb helyzetbe került. Végül egy szál ingben menekült távolabb lakó szüleihez. A legidősebb gyermeket revolverrel fenyegették, és még mindig reszket. 145 RM-et elraboltak vagy elloptak. A cselédeket bántalmazták. A tettesek, akik az SS tagjai, a feljelentés ellenére is szabadlábon vannak.

Napról napra így alakulnak a viszonyok az Ön által vezetett birodalomban. Egyre több és több jogot tipornak lábbal, hiába a sok beszéd a joghelyzetről és az új jogrend bevezetéséről. A németek fizikai szabadsága hallatlan módon fenyegetésnek van kitéve. Most, hogy a német szellemi élet számára felállították a „kulturális kamarákat", vagyis az „álomkamrákat", a gondolatszabadság végső maradékát is eltemetik, amire még a jezsuita Paraguayban és nálunk a legsötétebb középkorban sem volt példa.

Ha egyszer majd megírják a német nép történelmét, akkor az Ön államelnökségének utolsó szakaszát a német történelem legsötétebb korszakának fogják leírni. Tisztában vagyok azzal, hogy Önhöz intézett soraimnak semmiféle eredményük nem lesz. Ha nem így volna, már mozgósította volna a német haderőt, hogy az vessen véget a nép tarthatatlan helyzetének. Magamat viszont életem legsúlyosabb szemrehányásával kell illetnem azért, hogy Ön csakis a tőlem kapott tanácsoknak és az én cselekedeteimnek köszönhetően lehetett a mára oly boldogtalanná lett német nép birodalmi elnökévé.

Éljen a szabadság! Ez a kiáltás csengjen a fülében mindaddig, amíg örökre le nem hunyja a szemét.

Ludendorff s. k.

Meißnernek visszaigazolták a dosszié beérkezését. Az „L 23/11" jelzésű iratot Lammers szignálta, és „A Birodalmi Kancellár tájékoztatva" szövegű pecséttel látta el.

Ludendorff mindazonáltal félreismert és mindenkor rosszul értelmezett valamit, az pedig a közhangulat volt. A németek többsége ugyanis 1933-ban egyáltalán nem érezte magát „boldogtalannak".

1933 novemberében Ludendorff elhallgatott. Hitlerrel, 1923-as puccstársával folytatott személyes megbeszélései semmire sem vezettek. Ludendorff pártjának a hívei azonban nem hagytak fel az ő

szemükben túlságosan is szocialista NSDAP bírálatával. A remscheidi Ralph Felgenträgert az bátorította fel erre, hogy az 1920-as években egyszer, mint példás pártmunkást, bemutatták Hitlernek. 1934. február 5-én ezért „merő hazaszeretetből" levelet írt a „kedves Népvezérnek", akit erőteljesen megbírált azért a parlamenti beszédéért, amelyben Hitler a népi ateistákat gúnyosan örök tegnapiaknak és szektásoknak nevezte. Felgenträger a kritikára azért érezte feljogosítva magát, mert SA-tagként „börtönbüntetést és csonttöréseket viseltem el büszkén Önért, nagy eszménkért és szeretett hazánkért". Most pedig a Ludendorff-hívő és fanatikus kereszténygyűlölő azt panaszolta fel, ahogyan vele magával és a hozzá hasonlókkal bántak.[167]

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Nem állhatom meg, hogy ne foglaljak állást az Ön ez év január 30-ai parlamenti beszédével kapcsolatban.

Önt nyilván csak kevéssé fogja megérinteni, nyugtalanítani pedig egészen biztosan nem, ha valaki ismeretlenül az igazságérzetére apellál, és arra kéri, szenteljen neki néhány perc figyelmet. Én mégis elszántam magam ennek a levélnek a megírására, mivel meglátásom szerint jogos belső késztetésből nemcsak kérhetem, hanem egyenesen követelhetem Öntől, és felszólíthatom arra, hogy hallgasson meg.

Egyszer ugyanis már kézfogásával és elismerő szavakkal tüntetett ki engem a Ruhr körzetben végzett példás nemzetiszocialista sajtómunkámért. Ez 1926 júniusában volt, a wuppertal-elberfeldi evangélikus egyleti házban szigorúan zárt ajtók mögött megrendezett taggyűlésen, mivel Ön Poroszországban akkor még el volt tiltva a nyilvános szónoklatoktól. Micsoda iróniája lenne a sorsnak, ha ez a levél el sem jutna Önhöz! Ha a környezete feltartóztatná, nekem pedig pár nap múlva koncentrációs táborban nyílna alkalmam azon elgondolkodni, mivel jár, ha egy ismeretlen merő hazaszeretetből a haza első számú vezetőjéhez fordul. Én mégis erősen remélem, hogy a kapcsolat még nem szakadt meg Ön, a népvezér és köztem, a nép ismeretlen gyermeke között, s ez a levél valóban eljut a kezeihez. Ezért gyorsan a tárgyra is térek, hogy ne pazaroljam fölöslegesen az idejét.

Hogy elébe vágjak a dolgoknak, és Önnek még egy utolsó alkalmat adjak levelem papírkosárba hajítására, elmondom a következőket. A medvebőrös népi ideológusoknak ahhoz a nevetségesen kicsi csoportocskájához tartozom, amely azon igyekszik, hogy minden következményével egyetemben eltörölje kétezer év német szégyenét és gyalázatát. Nem más, mint éppen Ön foglalkozik *Mein Kampf* című könyvében az igazsággal, és ért egyet azzal a régi közmondással, amely szerint szánalmas alak volt és marad mindenki, aki az igazságot ismeri, de nem mondja ki! Önnek volt bátorsága az igazság kimondásához és bizonyításához azáltal, hogy a tettek egy évnyi német politikájával tizennégy év gyalázatát irtotta ki. Ennek során nem utolsósorban hűséges követőire, az SA-ra és az SS-re kellett és lehetett támaszkodnia. Nos, akkor hát most Führeremként szólok Önhöz. 1925-től 1930-ig SA-tag voltam, s börtönbüntetést és csonttöréseket viseltem el büszkén Önért, nagy eszménkért és szeretett hazánkért.

Elviselhetetlen azonban, ha Ön ma ezért bennünket gúnnyal és ironikus megjegyzésekkel illet. Valóban pusztán ideológia lenne, ha a Németországért érzett aggodalmunk nem hagy nyugodni bennünket, amíg a sötét nemzetközi erők hazánkra gyakorolt utolsó befolyása is megszűnik? És ezek az államok feletti sötét hatalmak mindkét felekezet kereszténysége mögött megbújnak.

Én nem veszem magamnak a bátorságot ahhoz, hogy bármiféle bírálattal illessem az Ön világnézeti politikáját. Ön azonban, tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, bennünket, akik magunkat büszkén Ludendorff, az Ön régi harcostársa és az évszázad legnagyobb hadvezére követőinek nevezzük, azonnal a hazaárulók és a bűnözők közé sorol. Gyáva, hazátlan bitangokkal említ bennünket egy lapon! Bennünket, akiknek ugyanazok a céljai, mint Önnek, és ezért voltunk hat évig a hívei, hogy Németországot újra szabaddá és boldoggá tegyük.

Ha Ön valamiféle meggondolásból, amelyet csak Ön egyedül ismer, ma még nem, vagy egyáltalán nem akarja, nem tudja a zsidó kereszténység elleni harcot vezetni, akkor legalább nekünk hagyja meg azt a lelkiismereti szabadságot, hogy megvívhassuk ezt a harcot, min-

denütt és akadálytalanul, természetesen tisztességes és józan formában, s ezáltal diadalra juttassuk az igazságot.

Nem vagyunk irodalmárok és ideológusok! Hanem az eszme emberei vagyunk, akárcsak Ön, büszke, német tudatú harcosok, akik, ha a németség lényegi mivoltának a megtartásáról van szó, semmilyen áldozattól, akár az életünk feláldozásától sem riadunk vissza. Akár hetykén börtönfalak mögé is zárathatnak bennünket, és kitéphetik a nyelvünket, ahogyan azt Germánia erőszakos keresztény hitre térítésekor a pápaság tette. Az igazság akkor is felszínre jut, és egy nap majd győzelemre is! Az erőszak megelőzi a jogot! Ezt Önnek több mint tíz éven át a saját bőrén kellett megtapasztalnia. Az Ön esetében azonban a jog győzött 1933. január 30-án, és a mi esetünkben is győzni fog, amíg nálunk az igazság. Az igazság pedig, Német Istenhitünkre, nálunk van! Ezen hatalmi szóval még Ön, Birodalmi Kancellár Úr, hazánk korlátlan ura sem változtathat.

Adjon újra lehetőséget nekünk és a Német Népnek arra, hogy újra hallgathassuk a hű német Ekkehard, Ludendorff tábornok és a hitvese, a németség és a német hit fáradhatatlan népi élharcosa, lelkének kiváló ismerője írott szavait. Engedélyezze végre Ludendorff *Volkswarte* folyóiratát és a többi ősnémet népi írást is. Közülük még csak az éppen most szintén betiltott *Brunnen*t nevezem meg (Nordland Kiadó, Düsseldorf).

Éljen a német lelkiismereti szabadság!
Éljen a német lelkiismereti forradalom!
Éljen a szeretett Német Haza!

Német pogány üdvözlettel
és kiváló tisztelettel:
Ralph Felgenträger
közsegélyi ellátott

„Sötét hatalmakon" Felgenträger elsősorban a szabadkőműveseket értette, akikről értelmetlenül azt feltételezte, hogy Németország és a német nép megsemmisítését tűzték ki céljukul.[168] Mivel ezt a kényszerképzetet Heinrich Himmler is osztotta, a Biztonsági Szolgálaton

belül önálló részleget állítottak fel, amely kizárólag a páholyok tagjainak az üldözésére összpontosított. Magának Felgenträgernek valószínűleg nem esett bántódása, levelét Albert Bormann megjegyzés nélkül irattárba küldte. A *Volkswarte* és a *Brunnen* viszont nem jelent meg újra. Hitler az összes többi vallási közösséget is betiltotta, amely támadóan lépett fel a kereszténységgel szemben.[169]

A Hitlerrel és a pártjával szembeni ellenséges érzületekről tanúskodnak azok a nagy számban érkezett levelek is, amelyek írói letartóztatott hozzátartozóik ügyének a felülvizsgálatát kérték. Ernst Fleischmann a türingiai Sonnebergből egy rokona esetének a bemutatására audienciát is kért Hitlertől, mondván, hogy arra még a porosz királyoknál is lehetőség volt. A kancellárt sógora sorsáról akarta tájékoztatni, akit a jelek szerint nemzetiszocialisták hurcoltak el jogtalanul. Hivatkozása a Führer „elhunyt édesanyjára" éppúgy hiábavalónak bizonyult, mint a család kétségbeesettségének a felemlegetése. Következő kitételét sem vették figyelembe: „Ha kiderülne, hogy nincs igazam, az Obersalzbergről akár egyenesen koncentrációs táborba is küldhetnek rosszindulatú, megalapozatlan bírálatért; de meg vagyok győződve arról, hogy ez nem fog bekövetkezni."[170]

Figyelemre méltó, hogy a sonnebergi férfinak semmiféle kételyei nem voltak a koncentrációs táborok intézményével kapcsolatban. Létezésüket valószínűleg elkerülhetetlennek tartotta, sőt talán célszerűnek is. Sógora esetében viszont szerinte csakis tévedésről lehetett szó...

A Magánkancellária egyik munkatársa szokás szerint úgy találta, hogy a levélnek irattárban a helye, akárcsak a berlin-neuköllni Editha Badke kérelmének. Ő eltűnt férje miatt írt Hitlernek 1934. március 25-én.[171]

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Harmadszor fordulok Önhöz. Nem lehet igaz, hogy nem akarja meghallani a kérésemet. Nem, inkább azt feltételezem, hogy folyó év I. 16-ai és II. 26-ai leveleimet nem kapta kézhez, különben bizonyára kaptam volna választ. Gyötrelmeim azonban hónapról hónapra na-

gyobbak. Hogyan lehetséges az, hogy a férjem már 5 hónapja letartóztatásban van, tárgyalásra azonban még csak gondolni sem lehet? Érthetőnek találnám, hogy ez a helyzet, ha súlyos bűncselekményt követett volna el; így viszont érthetetlen számomra. Férjem mindig is segítőkész ember volt, és mindenki, aki ismeri, csak jó bizonyítványt állíthat ki róla.

Ismételten biztosíthatom arról, hogy megelégszünk azzal, amit Öntől kapunk. Akkor sem panaszkodunk, ha idén még nem találtunk munkát, mert biztosan nagyon-nagyon nehéz kenyérhez juttatnia munkanélküliek millióit. Elismerem, hogy az embernek kedvét szegi, ha nélkülöznie kell. Amikor azonban mindent lehet kapni, csak nekem semmire sincs pénzem, mert kiskorom óta nem ismerek mást, mint a nyomort, akkor az embert hatalmába keríti a kétségbeesés. Én mégis visszanyertem hitemet a szebb jövőben, és ezért bármit elviselek, csak arra kérem Önt, hogy legyen elnéző, és adja vissza a férjem szabadságát.

Nagy bizakodással és hálával
maradok német köszöntéssel:
Editha Badke

Kérdés, hogy Editha Badke férje egyáltalán életben volt-e még.

Ugyancsak válasz nélkül fűzték le a kaufbeureni Anna Banz 1934. május 3-án küldött levelét is, akinek a férjét a tisztviselői hivatás helyreállításáról szóló törvény 6. paragrafusa értelmében bocsátották el. Ez a paragrafus az „igazgatási rendszer egyszerűsítése" érdekében engedélyezte az elbocsátást, de mindig csak akkor alkalmazták, ha egy párttag számára akartak helyet felszabadítani.[172]

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

A mellékletet a születésnapjára küldtem Önnek Berlinbe. Most a Posta-főigazgatóságon keresztül visszakaptam.

Még egyszer bátorkodom Önnek elküldeni a fiam fényképét.

Kérésemet, hogy férjemet postatitkárként vegyék vissza postai szolgálatba, sajnos elutasították.

Nem merészelem Önnek, tisztelt Birodalmi Kancellár úr, még egyszer előadni a kérésem.

Sajnos nem szabadulhatok attól az érzéstől, hogy a 6. paragrafus adósságok meglétével indokolt alkalmazásával keserű igazságtalanságot követtek el a férjemmel, 3 gyermek eltartójával, emellett az 1914–1918-as háború résztvevőjével, valamint az egész családunkkal szemben.

Német köszöntéssel!
„Heil Hitler!"
Tisztelettel:
Anna Banz

Anna Beeger a szászországi Grimmából legkisebbik fia, egy állítólag lelkes Hitler-Jugend-tag fényképét küldte el Hitlernek, akit arra kért, hogy személyesen vizsgálja ki „derék férje", egy derék üzemvezető öngyilkosságát. „A mi kedves Führerünknek!" címezte levelét, amelyben a végsőkig kétségbeesetten leírta, hogyan járta eredménytelenül a hivatalokat, az államügyészségtől az SS-ig, onnan pedig a rendőrségig. Mivel egyik helyről sem kapott választ, most, 1934 áprilisában, ismertette az esetet. Mellékelte férjének az 1933. július 1-jén történtekről tett vallomását.[173]

Alulírott tisztelettel a következőképpen szolgál magyarázattal a II. 1-jei lövészünnepélyen történtekre. Este 8-kor találkoztam egy kollégámmal, aki a feleségével együtt csatlakozott hozzám. A kollégám korábban kétségtelenül kommunista volt, hogy ma milyen a politikai meggyőződése, azt nem tudom, mert politikáról egyáltalán nem esett szó közöttünk. Éjfélig volt nálam, majd hazament. Mostanáig senki sem rótt fel nekem semmit, ám ha ez döntő jelentőségű, akkor tisztelettel elnézést kérek. Megígérem Önöknek, hogy a jövőben ilyen emberrel egyetlen szót sem fogok váltani. 12 órakor találkoztam egy régi dalkörtársammal, Gustav Künével. Együtt elmentünk a Tunnel lövészházba, és ott több üveg sört fogyasztottunk. Egyszer csak odajön az asztalomhoz a Grüneberger nevű SA-tag, és ezekkel a sza-

vakkal szólít fel: „Nekem is fizethetsz egyet." Gondolkodás nélkül meghívtam egy sörre. Alig pár perc múlva másodszor is odajön, és ilyen hangon beszél velem: „Most az egységparancsnokomnak is fizetned kell egyet." Erre azt feleltem: „Ez nem így megy, jöjjön ide ő maga." Feltételezem, hogy a második sör Kanis SA-tagnak lett volna. Attól fogva kötekedni kezdtek velem. Ha Kanis úr azzal vádolt meg, hogy azt mondtam: „Inkább fizetek egyet a kommunistáknak", akkor ezt cáfolom. Feltételezem, hogy ezt a kijelentést ő bosszúból találta ki, mert nem fizettem ki a második sört. Bátorkodom csatolni Küne úr arra vonatkozó megerősítését, hogy az „Inkább fizetek egyet a kommunistáknak" mondat egyáltalán nem hangzott el. Amikor már sok lett nekem a kötekedésből, odébb húzódtam. Mivel elegem lett a piszkálódásból, meghúztam magam. Ők valószínűleg elvesztettek szem elől, mert egy idő után, amikor Kanis úr megint meglátott, azonnal rám támadt: „Megvagy végre, te gazember, már jó ideje kereslek", és azonnal ki is tört a verekedés. Minden oldalról fenyegettek, és Kanis úr pedig többször is megütött, és [félig] kikergettek, félig kivonszoltak a Mulde-mezőre. Ott folytatódott a verekedés. Kanis úr azt akarta, erősítsem meg, hogy használtam a „kommunisták" szót, s mivel én ezt megtagadtam, addig ütöttek, amíg kétségbeesésemben igent mondtam. Egyszer csak nyugalom lett, mert megjelent Flemming úr.

Ő megkérdezte Kanis urat, mi baja velem. Ő azt felelte, hogy én azt mondtam, „Inkább fizetek egyet a kommunistáknak", és ezt el is ismertem. Amikor Flemming úr erre megkérdezett, hogy így volt-e, én természetesen kitartottam az igen mellett, mert féltem, hogy megint verekedés lesz. Flemming úr akkor hazaküldött, és én azonnal eleget tettem a felszólításának. Egyidejűleg szemtanúk vallomását is mellékelem, amelyből láthatják, hogy Kanis úr nemcsak velem, hanem másokkal is goromba és brutális volt.

Politikai beállítottságomról is írni akarok még. Először is megemlíteném, hogy bár már elég idős vagyok, még soha nem politizáltam, és ma sem teszem. Az NSBO-ba mindazonáltal azonnal beléptem. Ha azt hiszik, hogy talán nem vagyok elégedett a jelenlegi kormánnyal, akkor elmondom, hogy háztartásomban egy 13 és egy 16 éves gyermeket nevelek, akik testestül-lelkestül Hitler-Jugend-tagok. Ennek én magam is nagyon örülök. Ha más nézeteket képviselnék, ezt már rég meg kellett volna tiltanom nekik. Ezzel zárom beszámolómat, és ítéljék meg Önök, Uraim, hogy tettem-e bármi elvetendőt.

Kiváló tisztelettel:
P. B[eeger]

Miközben a férfi papírra vetette vallomását, felesége szemtanúkat keresett. Egész sor tanúvallomással tért haza. Másnap ezeket a helyi rendőr, egy bizonyos Wappler elé tárta. A további eseményeket az asszony írta le Hitlernek.

Ma korán reggel megint elmentem Wappler úrhoz, hogy halljam, hogyan áll az ügy. Wappler úr azt mondta, hogy Colditzban már elindították a vizsgálatot, és a férjemnek oda kell mennie. Külön megkérdeztem Wappler urat, hogy nem lehetne-e itthon kihallgatni a férjemet. Erre W. úr azt felelte nekem, hogy nem tehet kivételt. A férjem ezután arra számított, hogy holnap reggel munkából fogják elvinni. Hogy ne kelljen ilyen szégyent hoznia a családjára, felakasztotta magát.

Grimma, 1933. július 11.

Az SA terrorjára nem öngyilkossággal, hanem Hitlerhez intézett tiltakozással reagált egy zsidó iparos. Heinrich Herz 1934. április 27-én írt a Rajna menti Hambornból.[174]

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Feltételezve, hogy az igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr megértéssel lesz az ügyem iránt, bátorkodom a következőket előterjeszteni.

Már többször fordultam különböző szervekhez, de még csak választ sem kaptam sehonnan. Mivel 1933. december 12-ei utolsó kérvényem is megválaszolatlanul maradt, Önhöz fordulok, tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, mert a megérzésem azt súgja, hogy Ön, tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, mindezzel nem értene egyet. Teljes tisztelettel és

teljes bizalommal tekintek a tavalyi eseményekre, és bensőmben jó német vagyok, aki szívén viseli szeretett hazája boldogulását.

Mindeme tisztelet mellett azonban keserűség is költözik a szívembe, és százszor is felteszem magamnak a kérdést, hogy miért kell ennek így lennie. Távol áll tőlem a vádaskodás, és egész életemben a rossz és az erkölcstelen ellen harcoltam. Számomra a tisztesség és a becsület legfőbb kötelesség. Nagy elégtétellel csodáltam az üzérkedők és a boncok félreállítását, bármelyik táborból jöttek is. Amivel azonban nem érthetek egyet, az a hittestvéreim ezreivel való egyoldalú bánásmód, pedig ők éppúgy németül gondolkodnak és éreznek, mint én magam. Mennyire szeretnék részt venni édes hazám felépítésében, ha alkalmat kapnék rá!

Ugyanúgy, ahogyan Ön, tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, évekig harcolt a maga ügyéért, én is harcolni szeretnék hitsorsosaimért, és nem nyugodni, amíg győztesként nem kerülök ki ebből a küzdelemből. Ugyan csak egyszerű iparos vagyok, és életemben csakis csalódásokban volt részem. Egész életem szenvedések láncolata, amelyen azért időnként napsugár is áttört. Sorsom által megedzve a küzdés embere lettem, és hátralevő időmet arra akarom használni, hogy Önt, tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, megközelítsem.

Szilárd meggyőződésem, hogy Önnek, igen tisztelt Birodalmi Kancellár úr, hamarosan meg fog változni a véleménye hitsorsosaim nagy részéről, és ki merem jelenteni, hogy a túlnyomó többségükről. Bár személyesen nincsenek meg az eszközeim arra, hogy harcoljak az ügyünkért, ez nem tarthat vissza attól, hogy minden erőmet az eszméim szolgálatába állítsam. Első feladatomnak a zsidó iparosok elvesztett jogainak a visszaszerzését tekintem. A bádogosok hamborni ipartestületének régi céhmestereként erre hivatottnak tartom magam. Most pedig álljon itt életem rövid összefoglalása.

Egy iparosmester gyermekeként Bad Nassauban jártam népiskolába. Hétévesen elvesztettem édesanyámat. Tizennégy évesen egy wattenscheidi bádogos kisiparoshoz kerültem inasnak. Tanoncszerződésem három évre szólt. Mivel megboldogult apámnak nem volt miből ruháznia engem, ezt a szerződést öt évre meghosszabbították, és erre

az időre teljes ellátást és ruházatot kaptam. Tizenkilenc évesen befejeztem az inaskodást, segédként különböző nagy műhelyekben dolgoztam, húszévesen behívtak katonának, és húszévesen altisztjelöltként szereltem le. Miután több évet dolgoztam Aachenben és Eschweilerben, huszonnegyedik életévemben feleségül vettem egy hittestvéremet, egy nagyon szegény, de szorgalmas lányt. Házasságunkból hét gyermek született, akik közül egy még kiskorában, két lány pedig huszonkét és tizennyolc évesen meghalt. Önálló egzisztenciát Eschweilerben teremtettem, és hat év múlva, 1906-ban Hambornba költöztem, egy akkoriban felvirágzóban lévő községbe. A rám bízott feladatoknak nagy kedvvel tettem eleget, és 1912-ben saját házat építhettem. Csapásokban sem volt persze hiány, de mindig hamar talpra álltam, mert megrendelőim elégedettek voltak a munkámmal. 1915 januárban népfelkelőként mentem a háborúba, altiszt lettem, és a fegyverszünet után egészségesen tértem vissza. Mint oly sokaknak, nekem is egészen elölről kellett kezdenem, és élethivatásomat abban láttam, hogy tisztességgel kitanítassam a gyermekeimet. Két fiam az én foglalkozásomat folytatja; egyikükért, a legidősebbért feláldoztam magam, mert a kölni állami gépipari iskolába járattam, ahol jó eredménnyel tette le mérnöki vizsgáját. Egy fiam kimagasló tehetsége okán zenét tanult. 1930-ban önként letettem a céhmesteri tisztet, bár egyhangúlag újraválasztottak, de elnökségi tag maradtam (vizsgálóbizottság).

A nemzeti forradalom kitörése előtt már biztos lábon álltam. A vihar derült égből villámcsapásként tört ki felettem. Eltűntek a megrendelőim. Egyetlen hivataltól, egyetlen községtől, sőt még magánembertől sem kaptam megbízást, noha soha nem különböztem össze egyetlen hivatalos vagy egyéni ügyfelemmel sem. Felnőtt fiaimat kitették a munkából, nekem pedig időnként a közsegély terhére kellett lennem. Régi állami megrendelőim Frick, Schmitt és más miniszter urak számos rendelete ellenére sem tértek vissza hozzám, a magánemberek pedig csak habozva, mert állításuk szerint, amit én nem ellenőrizhetek, attól tartanak, hogy nehézségeik támadhatnak az alsóbb pártszerveknél.

Most, tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, ítélje meg Ön, hogy rászol-

gáltam-e én erre. Feleségemnek, aki belebetegedett a súlyos megpróbáltatásokba, az orvos négy hetes sauerlandi kúrát írt elő. A biztosítók, pénztárak befizetések hiányában megroggyantak, és nekem ezreim vesztek el életbiztosításokban stb.

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, lépjen közbe hatalmi szóval azért, hogy megint legyenek életlehetőségeink. Ezerszer és még ezerszer köszönetet fogok mondani Önnek érte.

Heinrich Herz

Az 1933 után zsidóként megbélyegzett németek levelei közül nem mindegyik tanúskodik olyan öntudatosságról, mint Heinrich Herz írása. A kirekesztés különösen keményen érintette azokat, akik csak alapos kutatás után állapíthatták meg, hogy zsidó felmenőik vannak.

A berlini Rudof Jaenicke artista[175] például már 1932-ben elkötelezte magát az NSDAP mellett. Felmenői között mások csak akkor fedeztek fel egy zsidó nagyanyát, amikor a párt funkcionáriusnak akarta alkalmazni. Az NSDAP erre megtagadta a foglalkoztatását. Hitlerhez írt kérvényében amúgy kifogástalan evangélikus őseire és keresztény életmódjára hivatkozott, majd előadta a kérését:

Kedves, nagy Adolf Hitler Führerünk! Most pedig a tanácsát kérem. Most mindent fel kell adnom? Hiszen mi is emberek vagyunk, és talán jobbak, mint sokan mások. Most ki kell lépnem az NSDAP-ből stb.? Nem tudom, miért kellene.

Mindennek dacára sem vehetik el őszinte hitemet német hazánkban, a nemzetiszocialista eszmében, és mindenekelőtt Önben, nagy Führer.

Ezért, kedves, nagy Führer,

Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úr!

Kérem, segítsen rajtunk is.

Mert Isten műve az, hogy abban higgyünk, akit ő küldött el nekünk.

Heil Hitler!

Rudolf Willi Ernst Jaenicke

Berlin S.W. 29, Gneisenaustr. 56

Ó, bár személyesen beszélhetnék Önnel!

A Magánkancellária 1934. április 5-én válaszolt.

Igen tisztelt Jaenicke Úr!

A Führerhez folyó hó 23-án intézett levele megérkezett hozzánk.

Sajnálatomra azt kell közölnöm Önnel, hogy ügyében innen semmit sem tehetünk. Ezért azt ajánlom, forduljon a területileg illetékes helyi csoportjához, amely valamilyen módon talán segítségére lehet.

Német köszöntéssel!

Albert Bormann

A mellékleteket csatoltan visszaküldjük.

Ludwig Hermann evangélikus lelkész Neckartenzlingenből a „württembergi tartományi egyházat" érintő tiltakozó táviratmásolatát küldte el Hitlernek 1934. április 19-én. Megszólítás nélkül a következőket közölte a Birodalmi Kancellárral:

A túloldalon betűhíven olvasható annak a táviratnak a szövege, amely ma innen indult útnak Müller Birodalmi Püspök Úrhoz.

A württembergi egyházi helyzetet érintő, folyó hó 15-ei szükségrendelet visszavonását kérjük, mivel ez a szükségrendelet minden kétséget kizáróan a Püspök Úr félretájékoztatása következtében született meg.

Hűségesek vagyunk a Harmadik Birodalomhoz, és egyházunk szolgáiként ugyanilyen hűségesek vagyunk jogszerűen kinevezett tartományi püspökünkhöz, D. Wurmhoz. Püspöki jogainak a szükségrendelet által való korlátozása a mi szemünkben szégyenletesebbnek és igazságtalanabbnak tűnik, mintha leváltották volna.

Hermann

A távirat hasonlóképpen egyértelmű volt.

A vasárnap kiadott birodalmi püspöki szükségrendeletet tiltakozásunk mellett visszautasítjuk, mivel a württembergi tartományi egy-

házban nem áll fenn egyházi szükséghelyzet, és mert a rádió és a sajtó hamis híreket terjesztett Wurm tartományi püspökről. Hűségben a Harmadik Birodalomhoz és az Evangélikus Birodalmi Egyház egységéért érzett őszinte aggódással:

Neckartenzlingeni Evangélikus Lelkészi Hivatal

Nem tudni, hogy Hermann tiszteletes taktikai okokból tett-e „hűségesküt" a Harmadik Birodalom mellett, vagy sem. Mindenképpen hiba volt azonban azt feltételeznie, hogy nyílt tiltakozását afféle „egyetértő igen, de" nyilatkozatnak fogják értékelni. A náci rezsim teljes alárendelődést követelt meg, nem pedig szólamokat. A párt funkcionáriusai, Hitlerrel az élükön, csak a vakfegyelmet értették „hűségen".

Hermann lelkész még 1934-ben csatlakozott a Hitvalló Egyházhoz. 1938-ban felemelte szavát az NSDAP-nek a „nem választókkal" szemben meghirdetett bojkottáló intézkedései ellen, és a Gestapo letartóztatta. A „karácsonyi amnesztia" idején szabadult. 1940-ben katonai szolgálatra hívták be, túlélte a szovjet fogságot, és visszatért Württembergbe. A fia olyan emberként emlékszik rá, aki „bűnösnek érezte magát, mert túl sok mindenre volt tekintettel, hallgatott, amikor kiáltania kellett volna, mert aggódott a családjáért, a lakóhelye békéjéért..." Ám ha minden lelkész így vívódott volna magával – és ilyen határozottsággal tiltakozott volna –, mint ez a neckartenzlingeni férfi, akkor a rezsim számos intézkedését nem lehetett volna végrehajtani.

A konzervatív és zsidóellenes beállítottságú Theophil Wurm püspök rövid időre házi őrizetbe került ugyan, de tartományi püspök maradt.[176] A szóban forgó ügyben ugyanis a Württembergi Tartományi Bíróság a számos panaszosnak adott igazat. A nemzetiszocialisták kezdeményezésére életre hívott birodalmi egyház Ludwig Müller püspök alatt 1936-ban ténylegesen szétesett.

Szervezetten tiltakoztak Jehova tanúi, vagyis az Őrtorony Biblia és Traktátus Társulat. Ők elvből nem szavaztak, megtagadták a „Heil Hitler!" köszöntés és a karlendítés használatát, és nem lobogózták fel

a házaikat. Pacifista beállítottságuk a nemzetiszocialisták számára tolerálhatatlan volt, ezért a párt és a Gestapo kezdeményezésére folyamatosan zaklatták őket. Publikációs és gyülekezési tilalmat vezettek be ellenük, aztán meg feloldották, offenzív térítő tevékenységet folytató tagjaikról a helyi rendőri szerveknek nyilvántartást kellett vezetniük.

Szeptemberben számos európai gyülekezet delegáltjai találkozót tartottak Bázelben, és elhatározták, hogy szembeszállnak a náci rezsimmel. Mindenféle kompromisszumot elutasítottak, ezt jeleníti meg a babiloni számkivetés alatt üldözött zsidók egy mondására alapuló tételük: „Testvérek, ne csak a tüzes kemencét lássátok, hanem az általa elnyert megváltást is."[177] Jehova tanúinak Bázelben megjelent képviselői kötelezték a gyülekezeti tagokat, hogy folytassák a bibliakörökben a prédikációs munkát és a „jó hír" terjesztését. Emellett a bázeli kongresszus, amelyen ezernél több német volt jelen, tiltakozó levél írását indítványozta. Ennek hatására 1934. október 7-én sok gyülekezet fordult írásban a birodalmi kormányhoz, vagy magához Adolf Hitler birodalmi kancellárhoz.[178]

A Birodalmi Kormánynak Berlinbe

A Szentírás Isten szava, a legfőbb törvény, és egyetlen igaz vezérfonalunk, mert magunkat Istennek szenteltük, és Jézus Krisztus valódi, őszinte követői vagyunk.

Ön a tavalyi esztendőben Isten törvényével szembeszállva és jogaink megsértésével megtiltotta nekünk, hogy Jehova tanúiként gyűléseket tartsunk, Isten szavát kutassuk, Istent imádjuk, és őt szolgáljuk. Igéjében Isten megparancsolja, hogy ne hagyjuk el a magunk gyülekezetét (Zsid 10:25). Jehova parancsot ad nekünk, és így szól: „Ti vagytok az én tanúim, hogy én vagyok az, és előttem Isten nem alkotott... A nép, amelyet magamnak alkottam, hirdetni fogja dicsőségemet. És az Isten országának ez az evangyélioma hirdettetik majd az egész világon, bizonysággal minden népnek" (Ézs 43:10, 12; Ézs 6:9, Mt 24:14).

Az Ön törvénye egyenes ellentmondásban áll Isten törvényével.

A hűséges apostolok szavára hallgatva mi azt valljuk, „Istennek kell inkább engedni, hogynem az embereknek", és ezt fogjuk tenni (ApCsel 5:29).

Ezért hát ezennel tudtára adjuk, hogy bármi áron követni fogjuk Isten parancsolatát, össze fogunk gyűlni, hogy az ő szavát kutassuk, hogy őt imádjuk és neki szolgáljunk, ahogyan az megparancsoltatott. Ha az Ön kormánya vagy kormányhivatalnokai ellenünk erőszakot követnek el, kiontott vérünk az Ön fejére fog szállni, és Önnek kell majd a mindenható Isten előtt számot adnia.

Nekünk a politika ügyeivel semmi dolgunk, hanem csakis Isten királyságát szolgáljuk annak királya, Krisztus uralma alatt. Szenvedést vagy kárt senkinek nem okozunk. Örülnénk, ha békében élhetnénk, és erőnk szerint mindenkivel csak jót tehetnénk. Mivel azonban az Ön kormánya és a hivatalnokai továbbra is arra akarnak rábírni bennünket, hogy ne engedelmeskedjünk a világmindenség legfőbb parancsolatának, ezennel kényszerítve érezzük magunkat arra, hogy tudtára adjuk: Jehova kegyelméből neki kívánunk engedelmeskedni, és az iránta tanúsított teljes bizalommal hisszük, hogy bármiféle szorongatástól és minden elnyomatástól megszabadít bennünket.

Jehova tanúi
Bad Dürkheim

A tiltakozó levél szövege, kisebb különbségektől és helyesírási hibáktól eltekintve, mindig azonos volt. A moszkvai különleges levéltár egyik aktájában legalább tizenöt ilyen írás található a Magánkancellária anyagából, közülük több is Szászországból (többek közt Zwickauból, Moselből, Schneebergből és Borstendorfból), valamint Dél-Németországból (Crailsheimból, Burleswangenből és Eislingenből).[179] A külföldről küldött tiltakozások szóhasználata is hasonló volt, így például a hollandiai Enschedéből küldött táviraté:[180]

A Hitler-kormányzatnak, Berlin/Németország

Az Ön által a Jehova tanúival szemben tanúsított bánásmód minden jó embert felháborít, és meggyalázza Isten nevét. Hagyjon fel Jehova

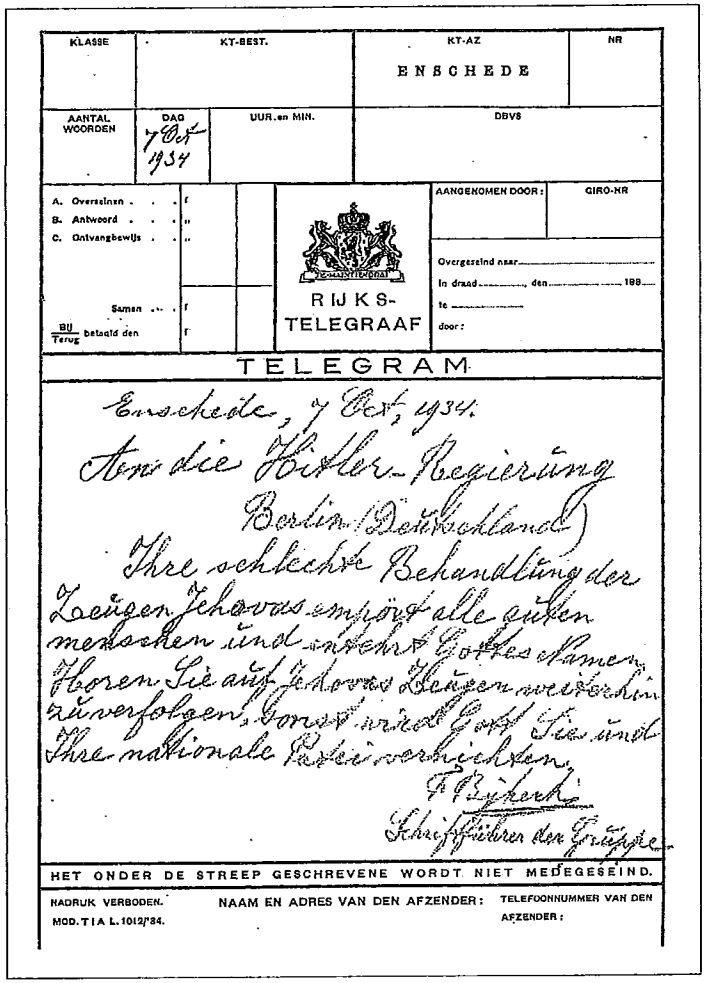

KLASSE | KT-BEST. | KT-AZ ENSCHEDE | NR

AANTAL WOORDEN | DAG 7 Okt 1934 | UUR. en MIN. | DBVS

A. Overseinen . . . f
B. Antwoord . . . „
C. Ontvangbewijs . . „
Samen . . . f
BIJ / Terug betaald den f

RIJKS-TELEGRAAF

AANGENOMEN DOOR: | GIRO-NR

Overgeseind naar ....
In draad ..... den ..... 193..
te .....
door:

TELEGRAM

Enschede, 7 Okt, 1934.
An die Hitler-Regierung
Berlin/Deutschland
Ihre schlechte Behandlung der
Zeugen Jehovas empört alle guten
Menschen und unsern Gottes Namen.
Hören Sie auf Jehovas Zeugen weiterhin
zu verfolgen, sonst wird Gott Sie und
Ihre nationale Existenz vernichten.
A Bijkerk
Schriftführer der Gruppe

HET ONDER DE STREEP GESCHREVENE WORDT NIET MEEGEGEVEN.

NADRUK VERBODEN. MOD. T I A L. 1012/'34. | NAAM EN ADRES VAN DEN AFZENDER: | TELEFOONNUMMER VAN DEN AFZENDER:

A Jehova tanúinak üldözése elleni tiltakozás nemzetközi méreteket öltött. A rezsim azonban politikai irányvonalának módosítása helyett a megtorlások kiterjesztésével válaszolt. A Hitler-kancellária az ilyen leveleket szinte kivétel nélkül a Gestapóhoz továbbította, az pedig letartóztatta a feladót, és több ezer levélírót hurcolt koncentrációs táborba. A tiltakozó írások közül néhány fennmaradt az aktákban, így ez a távirat is, amely a hollandiai Enschedéből érkezett.

tanúinak további üldözésével, különben Isten meg fogja semmisíteni Önt és a pártját.

Th. Bykerth
a csoport jegyzője

Legalább húsz hasonló írás érkezett Jehova tanúinak belgiumi, svájci, franciaországi, hollandiai, luxemburgi, nagy-britanniai és dániai gyülekezeteitől. Az egyesült államokbeli Clevelandből (Ohio állam) 1934. október 9-én „Chancellor von Hitler, Berlin, Germany" címre írtak Jehova tanúi.

Mr. Hitler. A warning! Give Jehovas Witness their freedom and allow Kingdom Work to continue, let your experience the Lord vengeance.

Yours for
Christ Kingdom
Lila de Long

A Hitlerhez intézett tiltakozásnak súlyos következményei lettek.[181] A Magánkancellárián Jehova tanúinak valamennyi tiltakozó levelét összegyűjtötték és rendszerezték. Számuk már nem állapítható meg, de a Hitler-kancellária aztán legalább ezer ilyen írást küldött át a Gestapónak „további feldolgozásra", ahogyan ez a kísérőlevelekben állt. A Titkos Államrendőrség 1934 decemberében lépett akcióba, majd 1935 januárjában újabb letartóztatási hullám következett. Jehova tanúinak mintegy 30 000 tagja közül a nemzetiszocialista diktatúra tizenkét éve alatt hozzávetőleg tízezret tartóztattak le, és legalább ezerkétszázan vesztették életüket koncentrációs táborban vagy nyaktiló alatt.[182] Ez a szám a náci rezsim áldozatainak millióihoz képest alacsonynak tűnik, ugyanakkor azonban olyan kollektív és megalkuvást nem ismerő önmegnyilatkozásról tanúskodik, amely tiszteletet érdemel.

Szó sem volt arról, hogy a diktatúra kiépítését és az azzal járó jogtalanságokat mindenki zokszó nélkül vette volna tudomásul. Különösen a jogilag „tiszta" igazságtalan ítéletek váltottak ki tiltakozási hullámot. Németek és – elsősorban – külföldiek ezekben az ügyekben is személyesen Hitlerhez fordultak, hogy elérjék a halálbüntetés visszavonását, vagy a megkegyelmezést. A kommunista Etkar André Moszkvában jól dokumentált esete szemléletesen példázza a német és a külföldi levélírók érvelési módszerét. A moszkvai akta több mint kétezer aláírással 118 olyan levelet tartalmaz, amelyek írói Etkar André, a Vörös Frontharcos Szövegség (RFB) hamburgi vezetőjének tervezett kivégzése ellen emelték fel szavukat.

Andrét a Reichstag felgyújtása után tartóztatták le. 1932-ben a Hamburgi Tartományi Felsőbíróság büntetőtanácsa gyilkossággal cselekményegységben elkövetett hazaárulás bűntettében bűnösnek mondta ki, és később lefejezték. Minden kétséget kizáróan jogellenesen. Perében ugyanis nem nyert bizonyítást, hogy részt vett egy náci aktivista meggyilkolásában, így a bírák azzal a levezetéssel érték be, hogy a paramilitáris szövetség legmagasabb rangú vezetőjeként értelemszerűen André viselte a felelősséget. 1945 után egyetlen nyugatnémet bíró sem akart emlékezni erre az elvi döntésre. Hazaárulásnak értékelték, hogy André elutasította a weimari demokráciát, miközben ebben azonos platformon állt SA-beli nemzetiszocialista ellenfeleivel.

Az elítélt felesége Dániába menekült. Kommunisták és emberjogi aktivisták onnan szerveztek kampányt azért, hogy az RFB-vezető kegyelmet kapjon. Magában Dániában, valamint Hollandiában, Franciaországban és Csehszlovákiában 1936 augusztusában az akkori viszonyokhoz képest elképesztő méretű tiltakozási hullám bontakozott ki, részben előre megfogalmazott és kinyomtatott szövegű állásfoglalások útján. Ezeket többek között az akkoriban világhírnévnek örvendő író, Martin Andersen Nexø is aláírta.[183] Tanulságos, hogy az állásfoglalás nagy szövege általánosságban fordult szembe a náci rezsim igazságtalan joggyakorlatával.[184]

A német kormányzatnak
és Hitler Birodalmi Kancellár Úrnak, Berlin

Alulírott dán személyek azzal a kéréssel fordulunk a német kormányzathoz és Hitler Birodalmi Kancellár Úrhoz, hogy kapjanak amnesztiát a politikai, faji vagy vallási okokból német fegyházakban, börtönökben vagy koncentrációs táborokban őrzött foglyok.

Jól tudjuk, Németországban nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy mi az északi országokban rokonszenvet és megértést tanúsítsunk a német nép iránt. Ennek okán felhatalmazva érezzük magunkat arra, hogy rámutassunk, országainkban rendkívül nagyra becsüljük az emberiességet és az igazságot, ezért visszautasíthatatlan követelésnek érezzük a politikai, faji vagy vallási okokból fogva tartottak számára biztosítandó amnesztiát, és a koncentrációs táborok – már sokszor megígért – felszámolását.

Egyidejűleg készséggel rokonszenvünkről és támogatásunkról biztosítjuk a németországi politikai foglyok közkegyelemben részesítése érdekében az egész világ neves személyiségei által 1936. július 5-ére Brüsszelbe összehívott konferenciát.

Martin Andersen Nexö
Fofatter. Gentrofe, Danmark

Az iratkötegből több egyénileg megfogalmazott levél is kiemelkedik. Egy német arisztokratanő kegyelem gyakorlását kérte Hitlertől. A bázeli SPD-elnökség „az emberiesség nevében heves tiltakozást" jelentett be, és 1936. július 16-án írt Hitlernek.

Birodalmi Kancellár Úr,

Bázel munkássága és lakosságának nagy része elborzadással értesült a Hanza Tartományi Felsőbíróság büntetőtanácsának Edgar André ellen meghozott ítéletéről. Abban Bázel lakossága nem elkövetett bűncselekményekért kiszabott jogos büntetést lát, hanem az uralkodó párt bosszúállását az ellenfelein. Ez ellen az emberiesség nevében heves tiltakozásunkat jelentjük be.

Protestálásunkban az az állítás sem gátolhat meg bennünket, amely

szerint nincs jogunk beleavatkozni Németország belügyeibe. Amikor egy embert, meggyőződésünk szerint ártatlanul, csakis a meggyőződése miatt akarnak kivégezni, akkor országhatároknak nincs többé jelentőségük. Az emberiségnek mint olyannak kell megvédenie magát, hogy megkísérelje elejét venni a tervezett gaztettnek. Birodalmi Kancellár Úr, az Ön kezében van az Edgar Andréra téves bírói döntés alapján kiszabott halálbüntetés megakadályozása. Azzal a kérelemmel fordulunk Önhöz, s ebben élvezzük Bázel és Svájc népének a támogatását, hogy éljen kegyelmi jogával, és mentse meg Edgar Andrét a hóhér bárdjától. Párturalma többi áldozatának – Carl von Ossietzkynek, Mierendorffnak, Thälmann-nak és sok másoknak – is igazságot, és ezzel szabadságot követelünk.

Kiváló tisztelettel:
Szociáldemokrata Párt, Basel-Stadt
E. Herzog, a parlament elnöke, Nemz. Tanács
Schneider, a párt titkára, Nemz. Tanács

New Yorkból, Prágából, a morvaországi Ostravából és Londonból is érkeztek tiltakozások. A kommunista üzemi sejtek levelei és aláírási gyűjtőívei a szokásos retorikát használták. 1936. július 21-én azonban az egyesült királyságbeli Blackpoolból (Lancashire grófság) néhány fiatal németül írt Hitlernek.

Tisztelt Úr,

Angliából azt üzenjük: „Kiengedni Edgar Andrét és Ernst Thälmannt!"

Marie Smith
John Wells
Lucille Morton
William Wallace
J. Jones
B. Griffiths

Egy nőnek a levelét, aki a hollandiai Frízföldről írt, mindazonáltal a Führer magánkancelláriája is referálásra alkalmasnak találta, amint ez Albert Bormann aktajegyzetéből kiviláglik. Hitlernek a következőket jelentették: „A levélíró csodálja a Német Nép Führerét és az ő nagy tetteit. A háború előtt alkalma nyílt a Német Nép megismerésére, és mindig is csodálattal adózott előtte. Most arra kéri a Führert, hogy a külföld miatt kegyelmezzen meg Edgar Andrénak." Egy svájci férfi ugyanakkor mindössze egyetlen mondatot írt Hitlernek: „Legyen elég a gyilkosságokból!" Ugyancsak lefűzték egy elzászi férfi 1936. szeptember 9-én írt levelét, amelyet itt az eredeti helyesírást követve közlünk magyar fordításban.

Birodalmi Kancellár Úrnak,

ebben az írásban it még egyszer pontosan el akarom mondani Önnek mit gondol a Nemzetközi Emberiség azokról a jogtalanságokról amelyeket Ön a mi kedves Edgar Andrénk ellen elkövetett akit kitünö jeleme és szabadgondolkodása miatt most agyon fognak verni – Schpanyolországban a testvérgyilkosságról is beszélnek természetesen a ti cinkosaitok Frankóék a támadók.

Mi megértlyük, nézve micsoda pokol Németország a szabadságharcosoknak és az őszinte embereknek részére akiket hogy megsemmisítenek és hogy meggyilkolnak azt a világ tudja.

Ezért a Nemzetközi Munkásság a mi kedves Edgar Allénknak mögötte áll aki még az ártatlanságát is bebizonyította, de mert nem gondolkodik úgy mint Ön meg kell halnia.

Igazságosság, igazságosság a legjobb út.

Igen Schpanyolország fenn fogja tartani a republique-ot, Győzni fog, Győznie kell és akkor hadat üzenhettek nekünk ahogy akartok végső menedékül.

Nem ti akartok a világnak félelmet okozni a bolsevista rezsimmel

Nem mi félünk mi várjuk azt vágyakozva

Ti ezt mind tudni.

Igyekezzetek és üzenjetek neki hadat nekik hogy ők látni és érezni.

Egy elzászi miliciás,
aki teljes szívéből
Schpanyolországgal küzd
én egyedül 476 frankot gyűjtöttem
10 nap alatt

Szabadságot Edgar Andrénak
Éljen Thälmann

4. 1935/36: naiv és számító hódolat

A Hitlerrel szembenállók kampánya külföldön azok közül is többek szemét felnyitotta, akik addig kritikátlanul viszonyultak a náci rendszerhez. Németországon belül viszont hatástalan maradt, mivel az emberek nem értesültek róla. Egy 1935-ből való aktában, amely több mint száz lakossági levelet tartalmaz (Ka kezdőbetűktől Kes kezdőbetűkig), egyetlenegy olyan írás található, amely a rezsim bírálataként értékelhető. Feladója a helyi pártfunkcionáriusok egyházellenes uszítását panaszolta fel. A többiek mind autogramot szerettek volna kapni Hitlertől, pénzt adományoztak a Téli Segélyszolgálatnak, vagy jókívánságaikat fejezték ki a hatalomátvétel évfordulója alkalmából.[185]

Egy berlini asszony például 1935. január 30-án virágokat adott le a Birodalmi Kancellárián. A csokorra tűzött kártyára a következőket írta:[186]

Kedves Führer!
Nagy szeretete és hálája apró jeleként küldi Önnek a mai emléknapra ezeket a rózsákat híve,

Anna Kellermann ptg.

Hitler kancelláriája 1935. február 5-én válaszolt.

Igen tisztelt Párttársnő!
A Führer ezúton mond Önnek hálás köszönetet a virágokért és a jókívánságokért. Valóban örömét lelte bennük.

Német köszöntéssel!
[olvashatatlan]

Egy másik nő 1935. március 17-én azt kérte, hogy egyszer személyesen találkozhasson Hitlerrel. Levelét versformában írta, a sorok azonban nem rímeltek. A „Führerem" szó után mindig felkiáltójelet tett.[187]

Führerem!
Legyen szabad
Önhöz, Führerem!
Alázatos kéréssel fordulnom.
Tegye lehetővé számomra, hogy Berlinben
Egyszer Führeremet! láthassam és üdvözölhessem.
Ezt eleddig; őszinte igyekezetem dacára;
a véletlen nem tette lehetővé számomra;
és ezért sajnos mindmáig
megtagadtatott tőlem.
Óhajom; valamint alázatos kérésem,
Önhöz, Führerem!
Hűségből és hálából fakad!
Az Ön oly nagy önzetlen áldozatkészségéért!
német népünk és hazánk iránt!
Amelyet Ön, Führerem!
Isten rendeléséből!
A sötétségen át; a fényre vezetett!
Ha kérésem elbizakodott lenne;
úgy, Führerem! bocsásson meg nekem.

Német asszonyi hűséggel!
Heil Führerem!
Alázatosan üdvözli:
Therese Karbauer

Az érchegységi Seiffenben élő Curt Rudolf Kempe fodrászmesternek meglehetősen bizarr ötlete támadt, amelyet 1935. április 4-én osztott meg a Führer kancelláriájával.[188]

Érchegységi lakosként az a kívánságom, hogy egyszer láthassam Führerünket, és ezért a legnagyobb tisztelettel aziránt érdeklődöm, volna-e lehetőség arra, hogy egyszer elmenjek Berlinbe, és láthassam a Führerünket.

Egyúttal tisztelettel azt is meg szeretném kérdezni, lehetővé tehető-e, hogy amikor esetleg láthatnám Führerünket, mindjárt a haját is levágjam?

Foglalkozásomra nézve fodrász vagyok, 46 éves. Minden bizonnyal életem legboldogabb pillanata lenne, ha ezt lehetővé tennék számomra. A szükséges szerszámokat szívesen magammal vinném innen.

Arra is örömmel vállalkoznék, amennyiben ezt szabnák feltételül, hogy az Érchegységből gyalog menjek Berlinig. Nagyon szívesen teljesíteném ezt a feltételt.

Az fel sem merülhet, hogy ne vágnám le jól Führerünk haját, mivel segédként évekig dolgoztam külföldön, és elegendő szakismeretre tettem szert ahhoz, hogy minden igényt ki tudjak elégíteni.

Arra is kész vagyok, hogy megküldjem az életrajzomat, amelyet hitelesíttettem a községi elöljáróságga l.

A legalázatosabban kérem azonban, hogy levelemről tájékoztassák Führerünket, hogy Führerünk meghozhassa a döntését.

Egyúttal a legnagyobb tisztelettel azt kérem, amennyiben egyetértő választ adnának, időben közöljék velem az időpontot, mivel az érchegységi Seiffenből mégiscsak tizennégy napot vesz igénybe a gyalogút Berlinig.

Ha levelem hitelességével kapcsolatban kétségeik lennének, személyemről tájékoztatást kaphatnak az NSDAP seiffeni helyi csoportjától és Seiffen község elöljáróságától.

Abban a reményben, hogy kívánságom teljesülhet, és arról fognak értesíteni, hogy egyszer levághatom Führerünk haját, kérem, amenynyiben ez lehetséges lenne, értesítsenek a pontos időről és helyről, ahol meg kell jelennem.

Heil Hitler!
Curt Rudolf Kempe
fodrászmester
Seiffen, Érchg.

Berlin-Siemensstadtból egy házaspár a két gyermekük között lejátszódott veszekedésről tudósította Hitlert. A történtekről a szülők 1935. április 12-én humoros elbeszélés formájában számoltak be, amelynek a „Gyermeki logika! Ó, ezek a gyerekek!" címet adták.[189]

Ó, ezek a gyerekek! Épp ma, amikor én, szegény anyjuk 29 éves lettem, ez a banda máris leendő anyósi tisztemet juttatja eszembe. És kinek leszek az anyósa! Halljátok és csodálkozzatok!

7 éves leánykám megint lusta ahhoz, hogy segítsen rendet rakni a gyerekszobában. Bátyjának mindent egymagának kell csinálnia; a legkisebb fiúcska nagy ügyesen meglógott. Ő sem nagy barátja a rendrakásnak. A nagy testvér türelmének is hamar vége szakad.

„Te, Gina, segíts már végre egy kicsit! A babavackaidat igazán egyedül is elrakhatod, és az edényeket is leszel szíves leszedni." „Nem – jelenti ki Gina fecskefióka –, majd csak akkor fogok dolgozni, ha nagy leszek, és már férjhez mentem." „Téged, te világ lustája, senki nem fog elvenni!" „Hiszed te, bamba tök! Egész Németországban nekem lesz a legjobb férjem." „Cöcö, és ki lenne az, ha már itt tartunk?" „Micsoda, és még te akarsz belépni a Jungvolkba? Azt sem tudod, ki a legeslegjobb férfi Németországban? És ez akar Hitlerjunge lenni!" „Kezdesz nagyon elszemtelenedni, Gina! Nagyon jól tudom, ki a legjobb férfi Németországban, csak azt nem tudom, addigra ki lesz az, mire te végre férjhez mész." „Ha akarom, és elég nagy leszek hozzá, akkor sem lesz más az, mint aki most az.

Aribert egészen paff lett, és sokáig torkára forrt a szó. „Csak nem a mi Hitlerünkhöz akarsz feleségül menni???" „Csakis Hitlerhez, és senki máshoz – jelenti ki a kis kotnyeles. – Másik férfi nem kell

nekem." „Apu, apuuuu!!!! Gyere gyorsan! Apuuuu!!!! Apu!!! Gyere már!"

Az apjuk berohan a szobába, és mérgesen azt találgatja, kinek lett már megint púp a fején, és kit kell neki elnáspángolnia a gaztettért. „Apu, képzeld csak, a Gina a Führerhez akar feleségül menni! És még csak 7 éves! A Führer felesége akar lenni ez a világ lustája! Jaj, Gina, Gina, melletted éhen halna az a szegény ember!!!" Aribert magánkívül a gyönyörtől, és nem tud lecsillapodni. Ginácska felháborodottan és sértetten áll a szoba közepén. „Te csak ne ordibálj ilyen ostobán, úgyis megkapom. Most még nincs ideje a nősülésre, de mire én megnövök, minden sokkal jobban megy majd, és akkor neki sem lesz annyi dolga. Akkor majd elvesz engem."

„De Gina! – mondja az apja mosolyogva. – Hitler nem is ismer téged. Azt sem tudod, hogy egyáltalán megszeretne-e." „Annyira, mint ti, már régen szeret" – állítja nagy merészen az ifjú hölgy. Aztán pedig dühösen és elkeseredetten kiabálni kezd: „Az összes emberének van már felesége és gyereke, csak ő van egészen egyedül. Én nagyon szeretem, és annyira sajnálom." „Az összes emberének van már felesége és gyereke?" – kérdezzük mi álmélkodva. „Hát igen, dr. Goebbels már nős meg vannak gyerekei, és most elvesz egy nőt a dómban az a másik is." „Kicsoda, kisfecském? – kérdi az apja. Ennyi kétségbeejtő értetlenség láttán mérgesen toppant a kis láb. „De apu! Tudod, az a férfi, aki Hitler barátja, és olyan színes csík van a nadrágján. És mindig van rajta valami, mintha esne az eső." Most már nekünk is dereng valami. „Hermann Göringre gondolsz? – kérdezi az apja, aztán zavartan folytatja: – Ezért még nem kell sajnálnod a Führert, kislányom. Ő örül, ha a barátai boldogok." „Te is boldog vagy, apu – sandít rá Ginácska oldalról az apjára –, ha mindenki kap valami szépet, csak te nem? Akkor is szörnyen örülsz, mert ők örülnek, és nem szomorkodsz, mert te semmit sem nem kaptál?"

„De Regina, már megbocsáss! – háborodik fel az apja. „Én akkor is hozzá fogok menni! Miért kellene egyedül maradnia? És ha ő a legjobb férfi Németországban, akkor a legeslegjobb gyerekek is neki lesznek." „Meg a legeslegjobb felesége – gúnyolódik Aribert. – És az

te lennél, Gina?" „Fogd be a szád, gonosz, buta Aribert! Ne bosszants mindig! Nem én vagyok a legjobb nő, de nagyon szeretem őt, és nem akarom, hogy egészen egyedül legyen." „Kislányom – mondja az apja komolyan –, a Führer nincs egyedül. Mind vele vagyunk, az összes férfi, nő és gyerek Németországban, meg messze a határon túl is. Mindnyájan szeretjük őt. Ez sokkal többet ér egyetlen ember szereteténél." „Igen, ezt mind tudom, és ez mind igaz is, apu. De neki is szüksége van valakire, aki irtóra szereti. Ha a felesége leszek, megterítem neki az asztalt, mindig kap majd virágot, és megsimogatom és megpuszilom. „Te annyira buta vagy, Gina! – szól közbe Aribert. – Mire megnősz, Hitler megöregszik. Akkor is a mi Hitlerünk lesz, de egy nőnek már nem lesz való. Addigra nem lesz foga, és kihullik a haja. Akkor már igazándiból nem lesz szép, és..." „Hagyd ezt abba, te csirkefogó!" – szól rá az apja felháborodottan. „Pfuj, de undok fráter vagy! – sírja el magát a mi kisfecskénk. – Apu, ez nem igaz! Ő akkor is még olyan szép új lesz, mint most, ugye, apu? Te meg komisz kölyök vagy, Aribert! Ha majd vele élek, téged soha nem fogunk meghívni hozzánk. És ha egyszer megnősülsz, egy vén és gonosz vasorrú bába lesz a feleséged." „Most már elég ebből! – mondja az apjuk. – Hagyj békét ennek a kislánynak! Hordd el magad, Aribert! Látni sem akarlak" – zavarja ki a fiát. A butuska kislányt meg ölbe veszi, és ő ott pityergi álomba magát. Amikor ágyba tesszük, félálomban még azt halljuk: „Akkor is a felesége leszek." Aztán szájába dugja a hüvelykujját, s a kicsike már mélyen alszik.

Odakint, az aprócska kertünkben Aribert és Pips eközben ugrándozva saját költésű dalocskájukat zengik:

„A Ginának a Hitler kell,
ohohó!
A Ginából Hitler felesége lesz,
ohohó!"

Aztán megjelent az apjuk, galléron ragadta két fiacskáját, alaposan megrázta őket, és rájuk dörrent: „Mars az ágyba! És aki bosszantani meri Ginácskámat, tudjátok, mivel, annak velem gyűlik meg a baja!"

Albert Bormann 1935. június 5-én válaszolt.

Igen tisztelt S. Asszony,

az életből vett kedves kis történettel valódi örömöt szerzett a Führernek.

Ugyancsak kifejezésre juttatott születésnapi jókívánságaiért is tolmácsolom a Führer köszönetét.

Német köszöntéssel!
[aláírás nélkül]

A születésnapra a szülők ugyan nem gratuláltak kifejezetten, mivel azonban levelük áprilisban érkezett meg, ezt eleve adottnak vették. 1935 augusztusában a család a Pártkancellárián virágot adott le a gyerekek levelével együtt.

Kedves Führer!

Olyan jó lett volna látni téged! Nagyon szeretlek. Írj nekem, kérlek.

Sokszor üdvözöl:
Ginád.
Üdvözöllek:
Aribert S.

Októberben az anya aziránt érdeklődött, hogy kaphatna-e két Führer-képet Regina és Aribert részére. Ezt meg is ígérték neki, a válaszlevélben azonban a jelek szerint nem voltak benne a fényképek.[190]

Igen tisztelt Von Ihne Úr!

Ezúton szeretném megköszönni a gyermekeimnek, Reginának és Aribertnek írott sorait. Ez a kis társaság már hetek óta azzal a kéréssel nyaggat, hogy írjak Önnek. Azt kell elmondanom, hogy a levele alatt ugyan ott állt a „Melléklet" szó, de felül, a borítóhoz ragasztott levélpapíron kívül semmi sem volt a borítékban. A gyerekek úgy gondolják, hogy Ön a Führerről készült fényképet szánt nekik, azt azonban tévedésből nem mellékelte a leveléhez. Máris heves veszekedés

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED

folyik közöttük arról, hogy kinek az ágya fölé kerüljön majd a kép. A nappalinkban van ugyan egy különösen jól sikerült fénykép a Führerről, de azt ők túlságosan köztulajdonnak tartják. Ráadásul Gina megvetően azt is mondja: „Azon még gyöngyház gombok vannak a barna ingén! Ilyesmire ma már nincs szüksége". Nos, ezzel a levéllel eleget tettem a megbízatásomnak.

Heil Hitler!
Ella S.

A fényképeket utólag elküldték.

Egy versben, amely Hitler kancellárságának a jubileumára íródott, 1936-ban, szokatlan radikalizmus jut kifejezésre. Ekkor ugyanis összességében már inkább mérsékelt volt a hangnem.[191]

Führeremnek január 30-ára!

Nem akarunk mindig csak neveden nevezni!
Szívünkkel akarunk Temelletted hitet tenni!
Teéretted házi boldogságunkat is odavetjük!
Németország békéjéért és boldogságáért megtesszük,
Hogy akár a poklot is bevesszük!
Már rohamozunk is!
Minden ellenségünk nyakát kitörjük!
Ha 1930-ban mögötted még fel nem is sorakoztunk!
Mert szent célodat akkor még fel nem fogtuk!
Ma már lengetjük lobogódat, mert Isten így rendelte!
Minden vad viharnak közepette!
Nem lesz ez másként soha! Az ezredik nemzedékben se'!
Így nézünk büszke tekintettel az őseinkre!
Oly büszke a mi tekintetünk!
Mert a zászlót mi tartjuk, mi lengetjük!
Csak Előre van mindig!
De Hátra soha, de soha nincs!

Te vagy a Führerünk!!!
Mindent Németországért!!!
Téged követünk!!!
Heil néked, Führerünk!!!

45/3 rohamosztag
E. Schwabe őrvezető
Berlin-Neukölln
Böhmische Str. 16

Igen tisztelt Schwabe Úr!

A Führer megkapta '36. I. 30-ai sorait, és általam hálás köszönetét fejezi ki értük. Nagyon örült a bennük kifejezésre juttatott tiszteletnek.

Rendkívüli leterheltsége a személyes választ sajnos nem teszi lehetővé.

Német köszöntéssel!
mb. [olvashatatlan]

A férfiak által írt verseknek sem kellett azonban feltétlenül harcias hangot megütniük. Ezt bizonyítja az a költemény, amely 1936. december 10-én Angela Raubal címére érkezett az Obersalzbergre.[192]

Führerünk és Kancellárunk nővéreként arra kérem Önt, alkalomadtán adja át Bátyjaurának a mellékelt levelet. Bizonyára százával kapott már leveleket, amelyek jókívánságokat tartalmaztak. Én sem tehetek másként.

Örömtől repes a szívem,
Ha azt kiáltja: „Führerem";
Lelkem legmélyéből szólna
Ezernyi hangnak kórusa,
Ha neved kiáltja, Führerem.
Örömkönnyek égetnék szemem,
Mégis béklyóba verve a szívem,

Mert nincs ott veled, ó, Führerem.
Veled akár világ végére is elmenne,
Rőt hajnalon, és ha az este eljönne.

Könnyeim áradatát
Bárcsak láthatnád.
Karodból erőt merítene,
Mindenkor veled menne.

Szent akarat fogja hirdetni:
Csak sudáran, délcegen állni!

Horst Schrade

Tévedés volna azonban, ha az ilyen levelek feladóiról kivétel nélkül naivitást feltételeznénk. A Saar-vidékről két nő 1936. március 8-án azért mondott köszönetet, mert a német csapatok visszatértek a Rajna-vidékre, bár az egyébként nemzetközi szerződésekbe ütközött.[193]

Mélyen tisztelt Führer,

még valamennyien a tegnapi események hatása alatt állunk. Leírhatatlan az az ujjongó öröm és lelkesültség, amely bennünket, Saar-vidékieket eltöltött, amikor 17 év után végre megint német katonák vonultak be a városunkba. Túlcsorduló szívvel szeretnénk megköszönni Önnek, hogy visszaadta szeretett szülőföldünk becsületét és szabadságát. Legyen az ég áldása Önön és a munkáján, mélyen tisztelt Führer, hogy német hazánkat még magasabbra vezethesse. Töretlen hűségünkről biztosítjuk jóban és rosszban. Kérem, jöjjön el mihamarabb Saarbrückenbe. Mi, Saar-vidékiek epedve várunk erre, mert ki szeretnénk mutatni Önnek tiszteletünket és hűségünket.

Hű német üdvözlet a Saar mellől:
két saarbrückeni párttagnő,
Klara és Elly Walterhöfer

Egy akta, amely csak részben maradt fenn, arról tanúskodik, hogy Hitler politikáját külföldön is megértették.[194] Annak a levélnek az összefoglalása található benne, amelyet Ali Ander 1937 végén küldött Ankarából.

Üa 25498 – Ali Andernek, a török pénzügyi hatóság (Temyz mahkemesi Icrâve Iflâs) írnokának Ankarából a Birodalmi Kancellár Úrhoz intézett levele.

A levélíró kaukázusi cserkesz, akinek meg kellett élnie, hogy a bolsevikok elfogták, Szibériába száműzték, és kényszermunkára ítélték a családtagjait. Kijelenti, hogy ő maga ezáltal a szovjetek kérlelhetetlen ellenségévé lett, és tudni véli, hogy az orosz népen belül általános a felháborodottság a szovjet kormányzattal szemben. Szerinte egy kis katonai egység, amely Törökország felől törne be Oroszországba, ott jelentős sikereket érhetne el. A levélíró katonai támogatást és irányítást kér.

Elmondása szerint ő maga semmitől sem riad vissza, és már a török–görög háborúban is bizonyított.

Nem tudjuk, hogy Ali Ander később csatlakozott-e a Wehrmacht és a Biztonsági Szolgálat számos harci kötelékének valamelyikéhez.[195]

Jobbára csak annak a sok pártfunkcionáriusnak és prominens személynek az életrajza rekonstruálható, akik levelet küldtek Hitlernek, és valamely okból gratuláltak neki. Ám éppen életpályájuk ismeretében láthatjuk meg, hogy egynémely szerencsekívánat valójában kevésbé volt ártalmatlan, mint amennyire annak tűnik. A számos példa egyike Frankfurt am Main városának újévi üdvözlete 1937 decemberéből.[196]

FÜHREREM!
Az új esztendő közelgő beköszönte alkalmából
az egész német néppel együtt a német kézművesség városa is
mély hálával gondol államfőjére. Kérem, hogy mind a magam,
mind Frankfurt am Main város nevében fogadja

SZÍVBŐL JÖVŐ JÓKÍVÁNSÁGAINKAT KARÁCSONYRA
ÉS A BOLDOG ÚJ ÉVRE.
Frankfurt am Main, 1937. december 23-án.
Örök hűséggel és odaadással:
Friedrich Krebs
főpolgármester és porosz államtanácsos

Ennek a nagyon is semmitmondónak tűnő hűségnyilatkozatnak a valódi jelentősége azok által a kutatások által mutatkozik meg, amelyeket 1945 után folytattak Krebs főpolgármester személyével kapcsolatban. Friedrich Krebs tekintélyes jogász volt, egyszersmind fanatikus nemzetiszocialista. Már 1924-ben a Nemzetiszocialista Szabadságpárt helyi csoportjának a vezetője lett, 1929-ben pedig belépett az NSDAP-be. 1932-től képviselő a porosz tartományi gyűlésben, 1933-tól Frankfurt főpolgármestere. Neki köszönhetően kapta Frankfurt „a német kézművesség városa" elnevezést. 1944-ben „Soha nem kapitulálunk!" jelmondattal tüntetést szervezett. A nemzetiszocializmus alatt folytatott tevékenységéről „Egy városvezetés rabló hadjáratai" címmel jelent meg értekezés.[197] Az általa elrendelt kisajátítások ellenére azonban Krebs 1947-ben „csekély mértékben vétkes" besorolást kapott, és busás köztisztviselői nyugdíjat élvezett. Az 1950-es években a szélsőjobboldali Német Párt mellett agitált. 1961-ben úgy halt meg Frankfurtban, hogy soha nem indítottak ellene jogi eljárást.

Milyen egyéni sorsok, történetek bújhatnak még meg a látszólag politikamentes vagy naiv jókívánságok mögött? Hogyan kötelezte el magát máskor és más helyen az a nő, aki korábban egy Hitler vonásait viselő hímzett Krisztus-képet küldött a Magánkancelláriának? Meglehet, besúgott valakit, aki nem osztotta a nézeteit.

Azt is látni kell azonban, hogy ez a gáttalan Hitler-imádat a hozzátartozókra is kihatott. Erre szolgál példával egy hűséges SS-katona levele Halléból.[198]

Führerem,

kérem, bocsásson meg nekem, ha drága idejéből igénybe veszek néhány percet, de belső késztetésből írnom kell Önnek, Führerem, hogy megkérjem, vigyen egyszer magával egy olaszországi útjára. Tudom, nem szórakozni megy oda, de azt is tudom, hogy SS-tagként ugyanúgy eleget tudnék tenni általános SS-kötelességeimnek, mint azok az SS-katonák, akik olyan szerencsések, hogy állandóan Ön mellett lehetnek, Führerem.

Számomra ez volna a legjobb alkalom arra, hogy életemben legalább egyszer egészen közelről az Ön szemébe nézhessek, Führerem, és talán még kezet is szorítana velem.

Bocsásson meg nekem, Führerem, de ennél szebbet el sem tudok képzelni.

Kérem, Führerem, vigyen magával.

Oskar Jankowski pékmester
Halle a. S,. Dittenbergerstr. 5
szül. Hallében, 1912. április 21-én
SS-tizedes a 3. rohamosztagban, 9. híradós zászlóalj, Halle

A Magánkancellária 1938. január 22-én válaszolt.

Igen tisztelt Párttárs!

Köszönettel visszaigazolom, hogy a Führerhez fenti keltezéssel intézett levele beérkezett hozzánk.

Az Ön által kifejezésre juttatott kérésre sajnálattal elutasító választ kell adnom.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann mb.

A háború kitörésekor a pékmester, aki a foglalkozása miatt „nélkülözhetetlenként" megmaradhatott volna polgári állásában, önként katonai szolgálatra jelentkezett. 1943-ban özvegy feleséget hagyott hátra, valószínűleg anélkül, hogy személyesen valaha is találkozott volna Hitlerrel. A pékséget 1943-tól bérbe adták, 1946-ban pedig kisajátították.

5. 1938: Hitler népszerűsége csúcsán

Amikor csak politikai válsághelyzet állt elő, bárki váltotta is ki, az emberek imát mondtak Hitlerért. „Mindenható Isten, segítsd, ó, segítsd Führerünket!" – áll az egyik ilyen levélben. A helyzet enyhülésével aztán megint megnőtt a hódoló költemények száma. Ausztriában 1938 márciusában csúcsosodott ki a nemzetiszocialisták tevékenysége által kiváltott belpolitikai válság. Hitler viszont a diplomatát alakította, és még Herbert Hoover korábbi amerikai elnököt is fogadta, hogy megvitassa vele a szomszéd ország helyzetét. Ribbentrop külügyminiszter a brit királynőt látogatta meg, és azt a látszatot keltette, hogy még van esély a tárgyalásra. Március 10-én Hitler bejelentette a német csapatok mozgósítását, másnap lemondott az osztrák kormány, és egy nap múlva a német Wehrmacht bevonult Ausztriába. Ott örömujjongás fogadta, a Németországból érkezett zsidó és politikai emigránsok tömegei azonban tudták, mi vár rájuk.[199]

Az anschlussról szóló törvényt Hitler 1938. március 13-án írta alá, és formai szentesítésére népszavazást tűzött ki 1938. április 10-ére.

Ausztriából már március 16-án megérkeztek Berlinbe az első verses jókívánságok, köztük dr. Erich Oberdorfer alkotása Bécsből.[200]

Ausztria a Führerhez

Szabad az Ostmark! Az önkény elérte végét!
Áldozat, könny el nem veszett,
látjuk már szenvedéseink értelmét:
Új világ csak így születhetett.

A sors rendelése minket oly mélyen meghat,
mert szép hazánknak legnagyobb fia,
kiben együtt minden vágy, remény, akarat,
szavát beváltotta, elleneink csúfságára.

Igen, te, Führerem, fényes csillaghoz hasonló,
ki viharfelhőkből ragyogva a magasba emelkedett,
te elhozod, ami előtted álom volt, be nem váltható,
a nagy időt, szabadságot, egységet és a győzelmet!

Ugyanebben az időben a Waldvierteli Hagyományőrzők Bécsi Egyesülete aláírásokat gyűjtött, amelyeket még márciusban átadtak Hitlernek. Ne firtassuk, hogy az immár Nagynémet Birodalom kancellárja örült-e a régi hazájából érkezett köszöntésnek.[201] Mindenesetre ezernél is több aláírás gyűlt össze. Karl Pollak egyesületi elnök olyan röplappal agitált, amelyen horogkereszt volt látható, és „Honfitársak! Waldviertel lakói!" megszólítással „Ausztriának és ezzel örökzöld Waldmarkunknak a népi német Birodalomba történt, lelkesen üdvözölt betagolása" után megrendezett első hazafias estén való részvételre hívott fel. Ott mondanak majd „hálás köszönetet" Adolf Hitler Führernek és Birodalmi Kancellárnak, aki „vér törzsökös waldvierteli parasztságunk véréből, és békés úton végbevitte ezt a csodát".

Hálálkodó versek azonban az „Altreichból", az „Óbirodalomból" is érkeztek, ahogyan most már az Ausztriát még nem magába foglaló Németországot nevezték. A tizenkét éves Ingeborg J., aki korábban már több költeményt is küldött Hitlernek, 1938. március 18-án ismét írt neki Berlinből.[202]

Führerem, a legnagyobb hatalom a tiéd.
A népre, mit jövőbe te vezetsz, ránevet az ég.

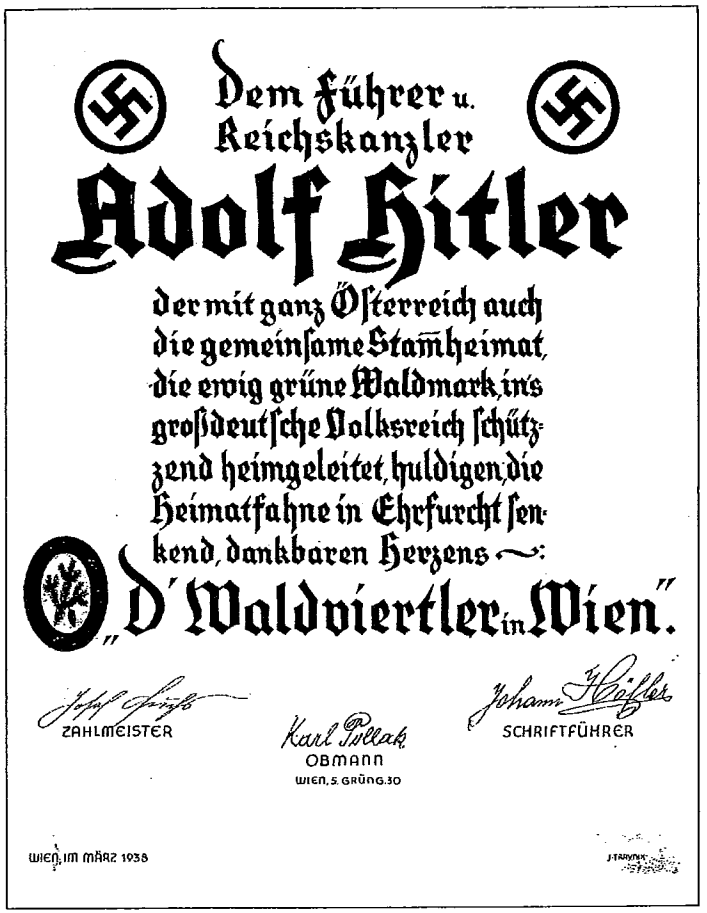

A Hitler szűkebb hazájából, a Waldviertelből Bécsbe elszármazott férfiak és nők egyesületbe tömörültek, és 1938 márciusában mappába gyűjtve elküldték az „anschlusst", Ausztriának a Német Birodalomhoz történt csatolását támogató aláírásaikat.

Ausztria általad szabad –
örökkön követjük szavad.

Ahol látnak és hallgatnak téged,
Ujjonganak mind-mind a népek.

Hamburgban, Bécsben is,
De lehet Berlin avagy Linz.

Mindenki éberen figyel rád,
Aztán pedig ujjongani vágy.

Ezért a nagy tettért immár,
drága Führernek a hála kijár.

És úgy hisszük, mert most ezt már megtetted,
Mindenkinek a megbecsülését megszerezted.

Ezek a sorok akkor jutottak eszembe, amikor a rádióban meghallottam az Ausztriából érkezett híreket. Sieg Heil!

A vorarlbergi Bregenzből egy idősebb asszony mondott köszönetet 1938. március 22-én.[203]

Führerem,
örömkönnyekkel a szememben írok. Valószínűtlen ugyan, hogy soraimat személyesen Ön olvassa majd el, de most oly nagy csodák történnek, hogy minden lehetséges. Írnom kell, mert elmondhatatlanul csodálom, amit Ön, Führerem, a példamutatása által az emberekkel tett.

Csakis félelemmel gondoltam az eljövendő fordulatra, mert túl sok embert töltött el bosszúvágy, hiszen leírhatatlan, mennyit kellett népünknek eddig szenvednie + a bosszú vágya jogos emberi érzés.

Végül azonban minden békésen ment végbe + most ez a rend, ez a fegyelem.

Semmi sem történt eddig, amit a Pártnak szégyellnie kellene. Ellenfeleinket a Párt híveinek a viselkedése sokkal inkább megnyerheti az ügynek, semmint az erőszak tehetné, ez már most látható. Mindnyájan nyugodtan nézünk a választás elébe + immár csak egyetlen kívánságunk van, az, hogy Führerünket mihamarabb Bregenzben láthassuk.

Egy mindenki nevében: Julie Oesterle

Gustav Jaindl csodálata sem ismert határokat. Ő is verset írt Hitlerhez, dátummal nem látta el a levelét, merített papírra felragasztott fényképét viszont elküldte.[204]

A szabadság!

Führerünk ereje isteni,
szívünket átitatja mélyen,
szabadságunk megteremti,
mint előtte más még nem.

Akár lobogó láng a szíve,
Fényt ad nappal és este,
A világot megigézi,
És a Wehrmacht őrzi.

Adolf Hitler elébünk idézi,
hogyan győzzünk a küzdelemben.
Ki sorsát túl nehéznek érzi,
a szabadságért lelkesedjen!

A még fiatal, de választójoggal már rendelkező Gertrude Sator Bécsből lakcíme megadása és dátum nélkül írt Hitlernek lelkes levelet. Benne azt próbálta meg kifejezni, amit 1938 márciusában és áprilisában érzett.[205]

A márciusi napokat az egész nép ijedt aggódásban töltötte. Azon az éjszakán, amelyen leköszönt, Schuschnigg azt mondta: „Isten óvjon, Ausztria!" Reggelre már azonban az összes újságban olvasható volt az örömteli hír: „Ausztria hazatért a német anyaországba." A házakra horogkeresztes zászlókat és képeket függesztettek ki. Német csapatok vonultak be. Amikor megérkeztek Bécs városába, megéljenezték őket. 1938. március 15-én, egy keddi napon, Führerünk eljött Bécsbe. Néhány lánnyal bementem a városba, hogy köszöntsük a Führert. A kabátja bal oldalán mindenki kis horogkeresztet viselt. Átverekedtük magunkat a tömegen, mert látni akartuk Führerünket. Miután egy ideje már ott álltunk a második sorban, begördült a Führer autója. Szavalókórusok és leírhatatlan ujjongás. „Sieg Heil!" „Egy nép, egy birodalom, egy Führer!" – ez harsogott mindenhonnan. Jól láttuk Führerünket. – Április 10-én a szavazáskor „igennel" adtuk tanújelét afeletti örömünknek, hogy csatlakozhattunk a Birodalomhoz. 99,75% szavazott Adolf Hitler Führerünkre. Amikor ezt közölték a Führerrel, ő azt mondta: „Ez életem legszebb órája." 1938. április 9-én Hitler az északnyugati vasúti csarnokban tartott beszédet. Én rádión hallgattam. Könny szökött a szemembe, amikor Führerünk azt mondta: „Ausztria a szememben mindig is gyöngyszem lesz!" Ezek a szavak mindenkit megérintettek. Életem végéig nem fogom elfelejteni ezeket a napokat.

Gertrude Sator

1938. április 11-én ugyancsak elragadtatott hangot ütött meg egy berlini üveg-, porcelán- és keménycserép-nagykereskedés tulajdonosának, Paul Irrgangnak a felesége. Férje cégének a levélpapírján írt, és az aláírásban sem a saját nevét tüntette fel, hanem sorait Frau P. Irrgang néven írta alá.[206]

Adolf Hitler Führerünknek!

Nincs arra szó, hogy elmondjam Führerünknek, mit érzünk. Fogadja, Führerünk, hálánkat + örök hűségünket.

Sajnálatos, hogy vannak még elvakított emberek, de rajtuk már nem lehet segíteni, sajnos.

Szívünk utolsó lélegzetvételünkig
az Öné.
Heil Hitler!
Frau P. Irrgang

Mindazok tehát, akik kételkedtek vagy hitetlenkedők voltak, Irrgang asszony nézete szerint az „elvakítottak" közé tartoztak. Visszanézve ezt másként kell megítélnünk. A nagynémet érzelmű osztrák nacionalisták közül is többek bódulata hamar elmúlt azonban, mihelyt tudatára ébredtek az anschluss következményeinek. Egyikük Franz Ippisch volt, aki 1938. április 6-án írt Hitlernek.[207]

Führerem!

Nézze el nekem, Führerem, hogy rendkívüli fizikai és szellemi erőfeszítéseinek ezekben a napjaiban kéréssel terhelem. Teljesülése azonban oly nagy fontossággal bír számomra, és még inkább a családom számára, hogy szorult helyzetemben, más eszközöm nem lévén, az Ön nagylelkűségére kell bíznom magam.

Születésem óta Bécsben élek, 55. évemben járok, és a bécsi Esküdtbíróság hivatalszolgájának a fiaként jöttem világra. Eddig megtalált családi dokumentumaim azt bizonyítják, hogy mind atyai, mind anyai ágon tiszta árja vagyok. 1904-ben bekövetkezett halálakor apám nem hagyott mást anyámra, csak részben még ellátásra szoruló nyolc gyermeket, akik közül én, a legfiatalabb, akkoriban éppen a bécsi Konzervatóriumon folytatott tanulmányaim befejezése előtt álltam. Tanulmányaimat nem fejezhettem volna be, ha akkor nem vett volna magához egy bécsi zsidó kereskedőcsalád, amely, bár maga sem volt vagyonos, lehetővé tette számomra zenei tanulmányaim befejezését. A család egyetlen leánya 1906-ban a feleségem lett; előbb polgári

házasságot kötöttünk, majd feleségem katolikus hitre való áttérése után katolikus templomban is összeeskettek bennünket. Feleségem azóta hű hitvesem, a legnehezebb helyzetekben is nagyszerű társam maradt, és eltekintve szemita származásának születési hibájától, derék német asszonynak bizonyult. 1907-ben született gyermekünknek, egy fiúnak mindig remek anyja volt, és derék, tisztességes férfivá nevelte. (Ő ma üzletkötő a bécsi J. Voigt & Co. gyógyárucégnél.)

Én magam közel 30 éven át a Bécsi Volksoper tagja és zenetanár voltam, és komponistaként is jó nevet szereztem magamnak, amely valamennyi modern zenei lexikonban szerepel. (Eddig 2 szimfóniát, mintegy 30 kamaraművet, kb. 100 dalt és sok kisebb művet írtam.) Zeneszerzői és zenetanári érdemeimért 1933-ban professzori címet kaptam. A Bécsi Volksoper többszöri összeomlása után 1934-ben Salzburgban sikerült elnyernem egy katonazenekar karmesteri posztját. Ebben a tisztségemben lehetőségem nyílt arra, hogy a rám bízott zenekart magas művészi színvonalra emeljem. Elöljáróimat ez a siker arra indította, hogy tekintélyes kitüntetésre terjesszenek fel.

Aztán elkövetkeztek az idei március 11-e, 12-e és 13-a nagy történelmi eseményei. Az Ön nagy és zseniális tette mindnyájunkat lenyűgözött!

Együttesemmel a fordulat után az első osztrák zenekarként jártam Berchtesgadenben és Münchenben, és valósággal beleszédültünk abba a szívélyes fogadtatásba, amelyben ott részesültünk.

Rettenetesen megijedtünk azonban, amikor elmúlt az első napoknak ez az ujjongó öröme, és azt kellett látnunk, hogy én ugyan választásra jogosult vagyok, a feleségemnek azonban, zsidó származása következtében megbélyegzetten és alacsonyabb rendűként félre kell állnia, és a történelmi áprilisi napon nem juttathatja kifejezésre, milyen nagyon egyetért ő is Németország egyesítésével.

Ma meghallgattam a beszédét, Führerem, amelyben azt mondta, hogy Önnek mindenkinek a szavazata számít, aki együtt akar munkálkodni az Ön által megteremtett új nagy birodalom továbbépítésén, és akkor elszántam magam arra, hogy Führerem, e nagylelkű és nemes ember lába elé borulok a kérésemmel.

Hatálytalanítsa feleségem zsidó származását, amely őt ártatlanul megszégyeníti, hogy április 10-én velem együtt szavazhasson. Ezáltal feleségemben és utódaimban hűséges és lelkes együttműködőkre tesz szert, akik Önt élete végéig áldani fogják ezért a tettéért.

Kérem, Führerem, éljen hatalmi szóval, hogy a világ legboldogabb embere legyen az Önt istenítő

Franz Ippisch
katonakarmester
Salzburg
Gaswerkgasse 8.

Ippisch Dél-Amerikába emigrált, és Guatemalában kapott egyetemi katedrát. Ausztriába sohasem tért vissza. A népszavazáson az „Altreichban" 99,08% volt az igen szavazatok aránya, a bekebelezett Ausztriában pedig 99,7%. Érdekesség, hogy külföldön élő osztrákok is részt akartak venni a referendumon. Argentínában a kihelyezett ívek 80%-ára támogató aláírás került. Az ott élő nemzetiszocialisták beköttették a listákat, és a könyvet elküldtek Hitlernek. A borítóra az „Egy nép, egy birodalom, egy Führer" jelmondatot írták.[208]

Sokakból váltott ki részvétet, hogy Hitler – propagandacélból és hatásosan megrendezve – meglátogatta a szülei sírját. Ez a gesztus anyák napján számos levélben visszhangra talált.

A berlini Lotte J. Kaiser az 1935. május 15-ei anyák napjára saját készítésű kártyát küldött Hitlernek, ezzel az ajánlással: „Hála, elmondhatatlan hála a megboldogult szülőknek, annak az anyának, aki Führerünket világra hozta!"[209] A kísérőlevélben ez állt:

Führerem, engedje meg, hogy hálám apró és jelentéktelen, de szívből jövő tanújelét adjam mindazért a szépért és jóért, amit megélhetek. Lotte J. Kaiser

Üdvözlőlapja kemény kartonjába Lotte Kaiser két ablakot vágott, amelyekbe Hitler szüleinek a fényképét ragasztotta. Az „ablaktáblákat" ragasztóval felerősített vörös zsinórok nyitották, és horogkereszt pompázott rajtuk.

Ez az eset valójában csak egyvalamire mutat rá: Hitler propagandistái tudatosan és eredményesen irányították az anyakultuszt. A dortmundi Carl Bauer hivatalsegéd a Hitlerhez általa írott hódoló vers mellé újságkivágást is mellékelt, amelyen Hitler anyjának ugyanaz a fotója volt látható, amelyet Lotte Kaiser is használt. A kép a „Hitler wie ihn keiner kennt" című könyvből származott. A Führer „udvari fényképésze", Heinrich Hoffmann és Baldur von Schirach birodalmi ifjúsági vezető közös művéből ők ketten több százezer példányt adtak el.

A visszatérően felgerjesztett anyakultusznak hosszú távú hatása volt. Már 1936 januárjában megírt versét Paula Ohland csak 1938. május 13-án küldte el a Führer kancelláriájának, tehát azt követően, hogy Hitler felkereste a szülei sírját Ausztriában, és a látogatásról készült fényképek az összes lapban megjelentek. A költeményhez mellékelt kis kártyán Ohland azt tudatta, hogy alkotását „minden építőmesterek legnagyobbika édesanyjának ajánlja, de hálából magának a fiúnak is".[210]

Hitler édesanyjához

Ó anya, mert megszülted e fiút,
Királynő rangja néked kijut.
Amit e gyermekkel te a világnak adtál,
Azzal emléked örökre fennmarad már.
Az ő rendelése – ó – nemcsak annyi,
Hogy egy népet kell néki vezetni.
Mert egy nép csak a nagy mindenség része,
Mit Isten teremtett nékünk, akár fán a levélke.
Egy levél, mely hervadt, de el nem száradt,
És a levelek nagy serege után érez vágyat;
Velük akar ő is csillogni holdfényes tavaszéjen,
„a te fiad által – ó, anya – lesz a nagy mű készen!"

A mesterségesen megteremtett kultusznak az anya előtti hódolat volt az egyik része, a másik pedig a freudi értelemben vett ősapává stilizálás. A gyerekek hittek Hitlerben, és tisztelték őt. Ez 1933 leveleinek a tanúsága szerint messze nem ritkán pubertáskori gonoszságban fejeződött ki. Az 1938-ban gyerekektől érkezett levelek viszont naiv hitről tanúskodnak. A berlini Lotte H. nyilvánvalóan afféle védőszentként a családjába fogadta Hitlert, és ezért írt hozzá május 31-én erősen személyes hangú verset.[211]

Kedves Führer!
Adolf Hitler szorgalmas férfi,
Németországot bármikor megmenti.
Mi pedig őt őszintén szeretjük,
neki mindig hálásnak kell lennünk.
Jobbat én aligha tehetnék,
megírom neki ezt a levélkét.
Mondjon ez el neked mindent,
Azt is, hogy néha meg kell pihenned.
Csak dolgozol reggeltől estig,
ezernyi gondod van mindig.
Ezért később is jól kell majd lenned,
Kedves Führer, ezt ugye megérted?
Hangos Sieg Heil Führerünknek!
A neked örökké hálás Lotti H.

Az Orosz Ortodox Egyház németországi önálló egyházmegyéje már 1926 óta létezik. Közjogi testületként azonban csak 1936-ban ismerték el, kétségkívül attól a hátsó gondolattól vezettetve, hogy a mintegy tizenötezer orosz menekültet aktivizálják a bolsevizmus elleni harcra. Az egyébként vallásellenes náci rezsim most egyszeriben nyitottnak és toleránsnak mutatkozott. Az adókedvezmények már nagyon hamar további templomok építését tették lehetővé, és ezért Anasztaszkij metropolita, az Oroszországon Kívüli Orosz Ortodox

Egyház főpapi zsinatának elnöke 1938. június 12-én hivatalosan köszönetet mondott Adolf Hitlernek.[212]

Adolf Hitlernek, a Német Nép Führerének
és Birodalmi Kancellárnak.
Tiszteletre méltó Excellenciás Uram!
Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Őszinte és szívből jövő hálával gondolunk Önre annak kapcsán, hogy ma felszentelhettük új székesegyházunkat, amelyet szent egyházunk közjogi testületként való elismerése után az Ön kormánya előzékenységének és bőkezűségének köszönhetünk, s amelyet így valójában Ön emeltetett. Az elrendelés különös kegyét látjuk abban, hogy miközben hazánkban lerombolják és pusztulni hagyják templomainkat és nemzeti ereklyéinket, addig az Ön építő munkájában ez a templom is helyet kapott. Több más jel mellett ez a templom is megerősít bennünket abban a hitünkben, hogy még nem érkezett el sokat szenvedett hazánk végnapja, hanem erősen remélhetjük, hogy a történelem kormányzója a mi hazánk számára is ugyanúgy elküldi azt, aki történelmi feltámadásra és megújult nemzeti nagyságra vezetheti, amiként a Német Nép számára elküldte. Az államfőért mondott imákon kívül nálunk a szent liturgia végén ez a fohász is elhangzik: „Uram, szenteld meg azokat, kik házad ékességét szeretik! Te viszont dicsőítsd meg őket isteni erőddel." Ma különösképpen átérezzük, milyen nagyon benne foglaltatik Ön is ebben az imában. E szavakkal nemcsak az új berlini templomban imádkoznak Önért a hívek, hanem valamennyi templomunkban, amelyben ez az ima elmondatik. Mert nem csak német népe gondol Önre a Legfőbb trónusa előtt forró szeretettel és hű odaadással; a béke és az igazság frontjának vezérét Önben nem csak a világ legjobbjai látják, akik békét és igazságot akarnak a népek között.

Megbízható forrásból tudjuk, hogy a hívő orosz nép, amely a szolgaság nehéz jármát nyögi, és szabadítójára vár, imáiban nap mint nap külön is megemlékezik Önről. Az Úristen tartsa meg, vezérelje és oltalmazza Önt különösképpen az ő mérhetetlen hatalmával. A népéért

és annak naggyá tételéért folytatott harcával Ön példát mutatott nekünk arra, hogyan kell népünket és hazánkat szeretnünk, harcolnunk nemzeti javaiért és örök értékeiért. Egyházunkban a nemzeti javak és örök értékek is megszenteltetnek, és egy nép dicsőségére és nevének tiszteletére bekerülnek Isten örökkévaló birodalmába, és ott meglelik helyüket. Mert soha nem feledkezünk meg a Szentírás szaváról, amely szerint a föld királyai az isteni városba viszik dicsőségüket és tisztességüket (Jel 21:24, 26). – Így mi ebben a templomépítésben csak az ő történelmi küldetésük felismerésében látjuk megerősítve magunkat.

Ön megépítette ezt a templomot a mennybéli Atyának. Legyen az ő áldása, ahogyan eddig is volt, a jövőben még inkább az Ön valódi művén – Népi Birodalma építésén! Erősítse meg Önt és a Német Népet világtörténelmi harcában azokkal az ellenséges hatalmakkal szemben, amelyek a mi népünk bukását is akarják! Adjon Önnek, a Német Birodalomnak, az Ön kormányának és seregeinek békét, egészséget, jólétet, sikert minden jó cselekedetében, és üdvösséget sok évre!

1938. június 12.
Az Oroszországon Kívüli Orosz Ortodox Egyház főpapi zsinata
Anasztaszkij metropolita

„Békét és üdvösséget sok évre!" 1938 nyarán sokan gondolkodtak úgy, mint Anasztaszkij metropolita. Milliók hitték, hogy szülőhazája, Ausztria Németországhoz csatolásával Hitler elérte politikai céljait.

Három már nem egészen fiatal nő a Berlintől délre fekvő Ludwigsfeldéből arról a felemelő érzésről számolt be, amely Hitler megpillantásakor töltötte el őket 1938. április 21-én.[213]

Führerem!

A szavazás napján a véletlen a ludwigsfeldei vasútállomására vezérelt bennünket. Egy gyorsvonat érkezésekor (13 óra 20-kor) a mozdonyon egy egyenruhát viselő párttagot láttunk meg. Ebből azonnal

megsejtettük, hogy Führerünknek kell ezen a vonaton lennie. Sejtésünk beigazolódott.

A jókedvű Führert boldogságtól sugárzó három asszony éljenezhette meg, s jutalmuk barátságos integetés volt.

Három nagyon-nagyon boldog asszony mond ezért most teljes szívéből köszönetet, és kér ennek a csodás és felejthetetlen pillanatnak az emlékére egy-egy autogramot.

Köszönjük!
Sieg und Heil
szeretett Führerünknek!
Martha Imse
Anna Loppien
Elisabeth Päßler

Az aktákból nem derül ki, hogy a lelkes asszonyok megkapták-e az autogramot. Ritka családneve alapján azonban egyikükről kideríthető volt néhány életrajzi adat. 1900-ban született Nordhausenben, és kereskedősegédi végzettséget szerzett. 1937-ben belépett az NSDAP-be, és 1945-ig nem ment férjhez. Nem tudni, túlélte-e a háborút. Érdeklődésünkre a családjától szűkszavú „nem foglalkozunk ezzel" választ kaptunk. Így az a kérdés sem válaszolható meg, hogy milyen mértékben érte 1945 után retorzió a családot, amelyben szinte mindenki az NSDAP tagja volt. Az mindenesetre biztos, hogy a nő nemzetiszocialista környezetből származott, és így fogékonynak kellett lennie Hitler személyes kisugárzására. Anyja „direktriszt" adott meg a foglalkozásaként, apja szabómester volt. Ők 1932-ben, illetve 1933-ban léptek be a pártba; több fiatal rokonuk pedig a háború alatt; közülük csak 1944. április 20-án hármat vettek fel az NSDAP-be.

A tisztelet, amely ebben az időben Hitlert övezte, határtalan volt. Erre szolgál példával egy Elisabeth J. nevű lány levele, amelyet 1938. június 20-án küldött a türingiai Schwarzburgból.[214]

Kedves Führerem!

Kérem, ne haragudjon rám, mert ilyen bizalmasan mertem megszólítani. Nem írhatok azonban másként, csak úgy, ahogy a szívem diktálja. Idén május 23-án írtam Göring vezértábornagy úrnak azzal a kéréssel, hogy egyszer jöjjön már el Schwarzburgba. Sokáig vártam a választ, de augusztus 18-án végre megjött. A vezértábornagy úr saját kezével aláírt fényképet is küldött magáról!

Ó, mennyire örültem és sírtam! Éppen nekem és a kis Schwarzburgba válaszolt! Ugye megérti ezt az örömöt, kedves Führerem?

És milyen boldog lennék, ha Öntől is kapnék választ! Kérem, kérem, kedves jó Führer, válaszoljon nekem Ön is! És még egy kérésem lenne Önhöz! Idén ősszel a schwarzburgi 9/218 sz. leányszakasszal nagyobb kirándulást tervezünk, mégpedig Berlinbe! Most biztosan azt kérdi, miért éppen Berlinbe?

A lányok közül még egyikünk sem látta Önt, és elképzelni sem tudja, Führerem, milyen nagyon szeretné minden lány legalább egyszer látni! Ezért teljes szívemből arra kérem, adna-e nekem írásos engedélyt arra, hogy meglátogassuk Önt a Birodalmi Kancellárián, vagy legalább megvárhassuk, anélkül, hogy esetleg kellemetlenségeink támadnának az őrséggel? Kérem, kérem, kedves Führer, legyen egyszer irántunk, lányok iránt is jó szívvel, hiszen csak öt percről lenne szó. Ne utasítson vissza bennünket, kérhet tőlünk bármit, amit akar, ha csak egyszer is láthatjuk Önt! Ó, de szívesen üdvözölnénk egyszer itt nálunk is!

Egyáltalán nem lehetséges, hogy eljöjjön Schwarzburgba? Meghívom Önt, Führerem, hogy egyszer egy munkás vendége legyen, mert édesanyám remekül főz!

És befejezésül, szeretett Führerem:
Ne feledkezzen meg a kérésemről,
engedjen egyszer minket a színe elé!!

Szeretettel, hűséggel és
hálával üdvözli bajtársnője:
Elisabeth J.

Az absztrakt reflexióra nyilvánvalóan képtelen Gertrud Juliane 1938 nyarán többször is írt Hitlernek Koblenzből, így például augusztus 29-én.[215]

Szeretett Führeremnek nagyon kellemes vasárnapot kívánok. A kedves és megtisztelő látogatásának szentelt napok nagyon fárasztóak is voltak. Én mindennek tanúja voltam.

Nos, szeretett Führerem, tegnap szeretett művét olvastam, és amit kivettem belőle, az nem ment a fejecskémbe, nem is tudom, vicc-e vagy komoly dolog. Valósággal olvadozom az örömtől.

Mivel Ön az egyetlen férfi, akit mindig is felettébb tiszteltem, csodálatos volna, ha részese lehetnék a nagy boldogságának.

Szeptember 17-én pedig:

Szeretett Führeremnek legszívélyesebb jókívánságaimat és hálás köszönetemet küldöm a szeretett műért. A nürnbergi pártkongresszuson végzett munka nagyon ünnepélyes és felemelő. Évről évre szebb lesz.

Egyébként hogy van, szeretett Führerem, remélem, egész jól. Kérem, óvakodjon a meghűléstől. Nürnbergben hideg van, és idén sokat esik az eső.

Mivel a birodalmi pártkongresszus a vége felé közeledik, mélyen tisztelt Birodalmi Kancelláromnak igen kellemes vasárnapot kívánok.

Német köszöntéssel
és háromszoros Sieg Heillel!
Gertrud Juliane

A koblenzi felnőtt nő összesen öt vasárnapi levélben számolt be az érzéseiről, emellett megírta, milyen szép is a Rajnánál. Választ nem kapott. Nem sikerült nyomára jutni, hogy ebben az esetben is Albert Bormann szólította fel a Gestapót az irkálás hatékony megszüntetésére, vagy az asszony magától hagyott fel a levelek küldözgetésével.

Hitler előtti hódolatát egy munkanélküli bécsi férfi 1938. szeptember 7-én még Gertrud Julianénál is egyértelműbben fejezte ki, egyszersmind sokkal lelkesültebb hangot is ütött meg.[216]

Führerem!

A régi rezsimben, noha 5 év külföldi gyakorlattal és angol és francia nyelvtudással is rendelkezem, 7 évig munkanélküli szállodaportás voltam, és ezért már reménytelenül néztem a jövőbe. Miután azonban visszakerültünk az Altreichba, megláttam, hogy egy csapásra minden jobbra fordult, és mindenütt újra lett munka és kereset, akkor én is megint hinni és reménykedni kezdtem. Noha ma még munkanélküli vagyok, bizton hiszem, hogy belátható időn belül ismét munkához és keresethez jutok, és mindez Führerünknek köszönhető.

Ezért nem állom meg, hogy ne juttassam kifejezésre az Ön iránt, Führerünk iránt érzett hálámat és köszönetemet, nemcsak a magam, hanem valamennyi német ember nevében, méghozzá egy általam írt „nemzeti-szocialista hiszekegy" formájában, amelynek szíves engedélyezését kérem Öntől. Meggyőződésem ugyanis, és feltételezésem szerint valamennyi igaz német meggyőződése, hogy Adolf Hitler világi értelemben ugyanazt jelenti a német nép számára, amit Jézus Krisztus vallási értelemben jelentett.

Tiszteletteljes hódolattal
és Sieg Heillel,
Karl Jorde
szállodaportás

„Nemzeti-szocialista" hiszekegyem!

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében, és Adolf Hitlerben, az Ő kiválasztott fiában, akit arra jelölt ki, hogy a kígyó- és viperafajzatok (zsidók, csuhások és dinasztiák) okozta évszázados szétszabdaltságtól, megaláztatástól és mind nagyobb elnyomoríttatástól német népét megváltsa, s egységének, hatalmának, új alkotóerejének és életkedvének az Ő vezetése

alatt való feltámasztásához neki annyi erőt adott, hogy az mostantól fogva minden galádság és acsarkodás dacára az idők végezetéig örök időkre fennmaradjon. Ámen.

Bécs, '38. IX. 7. Karl Jorde
szállodaportás
Bécs V., Anzengrubergasse 12

Vajon Jorde valóban azt remélte volna, hogy hiszekegyét „engedélyezni" fogják, és kötelező imának írják elő a templomokban? A munkanélküli férfiról természetesen az is feltételezhető, hogy számítás vezette, hiszen a milliós példányszámban kinyomtatott hiszekegy tekintélyes szerzői jogdíjat eredményezett volna. Mai szemmel nézve azonban már önmagában az is figyelemre méltó, hogy valaki új hiszekegyet írt, amelyben Hitlert Isten „kiválasztott fiaként" szerepeltette.

Kételyek, félelmek, gondok 1938 szeptemberében már nem kapnak helyet a Hitlerhez írt levelekben. Úgy tűnik, a diktátor ekkorra már népszerűsége zenitjén állt. Bírálói elnémultak, de nem azért, mert egyetértettek vele, hanem mert belátták, hogy értelmetlen vállalkozás lenne, ha levelet írnának neki.

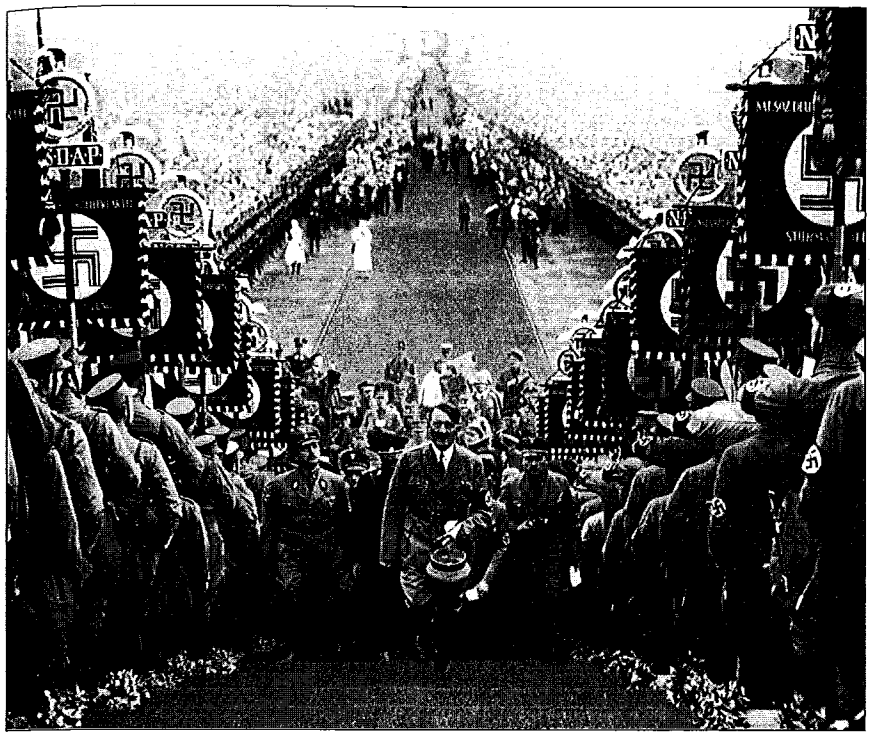

1. Baldur von Schirach birodalmi ifjúsági vezető versben fogalmazta meg Hitlernek a német néphez fűződő viszonyát:

„Sok ezren álltok mögöttem ti, ti vagytok én,
és én vagyok ti.
Nincs gondolatom olyan egy sem,
mely ne volna ott a szívetekben.
S ha szavakat formálok, olyat én nem tudok,
mely ne volna egy azzal, amit ti akartok.
Mert ti vagytok én, és én vagyok ti,
és Németországban egyként hiszünk mi."

A Hitlerhez írt lakossági levelek megerősítik ezt a benyomást.
Voltak azonban tiltakozások, az NSDAP-t és magát Hitlert ért bírálatok is.

2. *Fent:* Hitler műtermi fotója 1927-ből. Az 1931-ben készült felvétellel (1. sz. kép) összevetve nyilvánvaló a különbség. Az erőtől duzzadó népszónok póza kiszámított volt, hatását mégsem tévesztette el.
3. *Jobbra:* Rudolf Heß, aki 1925-től volt a „Führer" magántitkára, messzemenően önállóan intézte a levelezést, és rendszeresen beszámolt a fontos ügyekről. A felvétel 1933-ban, egy obersalzbergi nyaraláson készült.
4. *Lent:* Albert Bormann 1931-től dolgozott a Hitler-kancellárián. A munkakörök felosztása után a Magánkancelláriát vezette, és ő foglalkozott a lakossági postával.

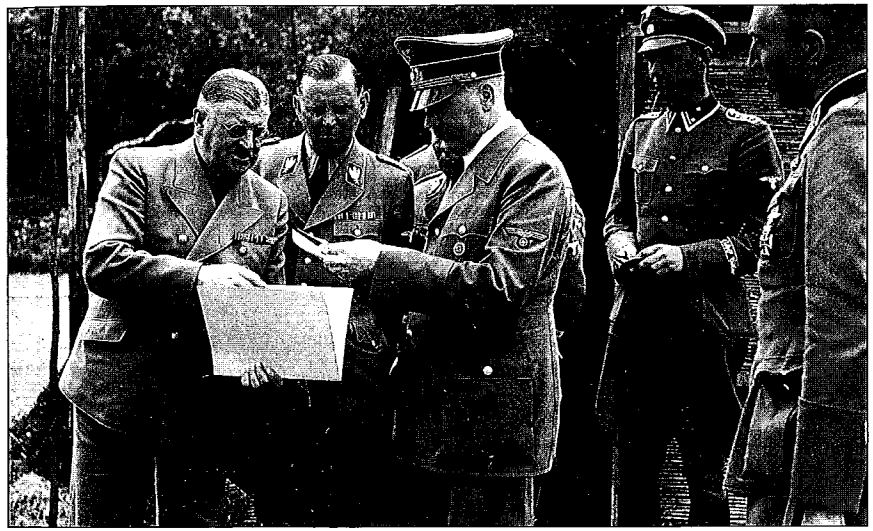

5. *Fent:* Prága, 1939 márciusa. A felvétel Hitler jellegzetes kormányzási módszerét szemlélteti: az egyes területek felelősei előterjesztették az ügyeket, Hitler döntött. Balról jobbra: Julius Schaub adjutáns, Wilhelm Frick birodalmi belügyminiszter, Hans Heinrich Lammers, a Birodalmi Kancellária vezetője, Wilhelm Stuckart miniszteri osztályfőnök. Jobbra elöl a jegyzőkönyvet vezető Christa Schröder titkárnő.

6. *Lent:* A Führer-főhadiszállásokon ugyanígy ment minden. A Bad Münstereifelhez tartozó roderti „Sziklafészekben" az Elnöki Kancelláriát vezető Otto Meißner 1940. június 5-én séta közben számolt be a berlini eseményekről.
Középen Julius Schaub szárnysegéd.

7. *Jobbra:* Megrendezett lelkesedés és őszinte tisztelet már 1933-ban, a hatalomátvételt követő első „Führer-születésnapon". A felvétel először egy cigarettadobozok reklámfotóit tartalmazó gyűjtőalbumban jelent meg. A gyerekek a képek kötelező tartozékai voltak. Hitlertől balra Wilhelm Brückner, az 1940-ben elbocsátott főszárnysegéd.

8. *Lent:* Sok kérelmező és gratuláló fordult az obersalzbergi Wachenfeld-házat vezető Angela Raubalhoz. Ő néhány levelet személyesen adott át a féltestvérének, Hitlernek, több ezret viszont olvasatlanul gyűjtőpostával továbbított a berlini Magánkancelláriára.

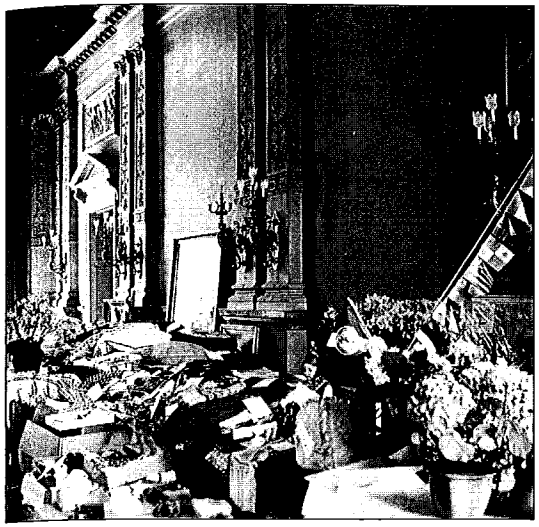

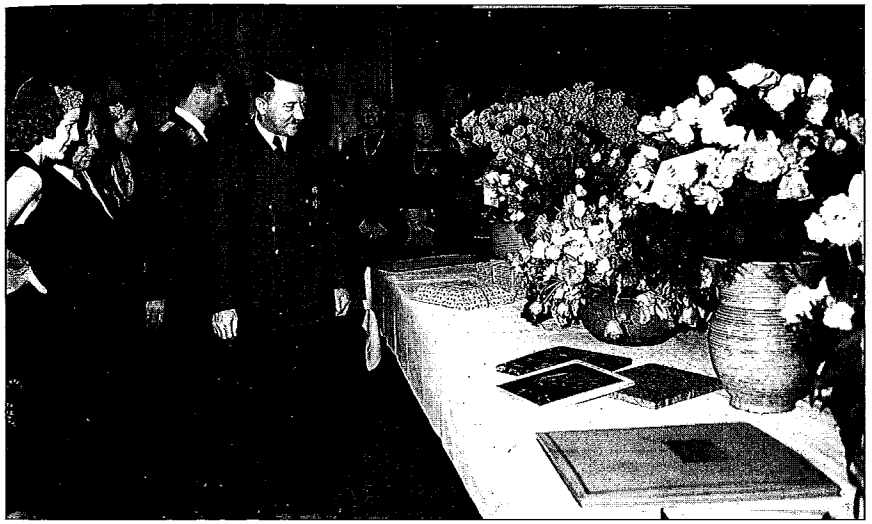

9. *Fent:* Hitler születésnapi asztala 1939-ben. Az ajándékokat a berlini Birodalmi Kancellárián állították ki.

10. *Lent:* 1943. április 20-át Hitler az Obersalzbergen ünnepelte. A születésnapi asztalt még mindig sok virág díszítette, de már érezhetően kevesebb gratuláló levél és ajándék érkezett a lakosságtól. Balra elöl Eva Braun, aki Angela Raubalnak egy berlini professzorral kötött házassága után Hitler magánlakosztályaiban a háziasszonyi tisztet töltötte be.

11. *Jobbra:* A karlsruhei Elsa Walter 1930-ban az általa „a német szabadságmozgalom vezérének" nevezett Hitlernek nyolcvanoldalas karácsonyi levelet küldött, amelyben politikai nézeteit és nemzeti érzelmeit fogalmazta meg. A zsidókat szánta, a munkanélküliséget az erkölcsi romlással kapcsolta össze. Ha Hitlernek „a tettek és a gondoskodás terén szüksége lenne egy nőre", akkor ő készen áll, írta. Elsa Walter főfoglalkozású NSDAP-funkcionárius lett, 1943-tól a megszállt Lengyelországban dolgozott. Későbbi sorsának nincs nyoma.

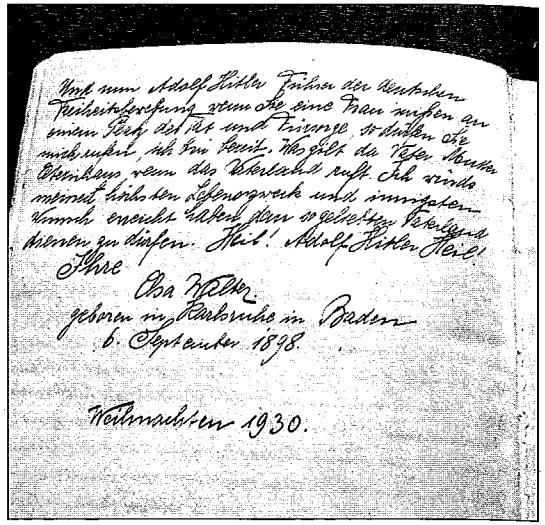

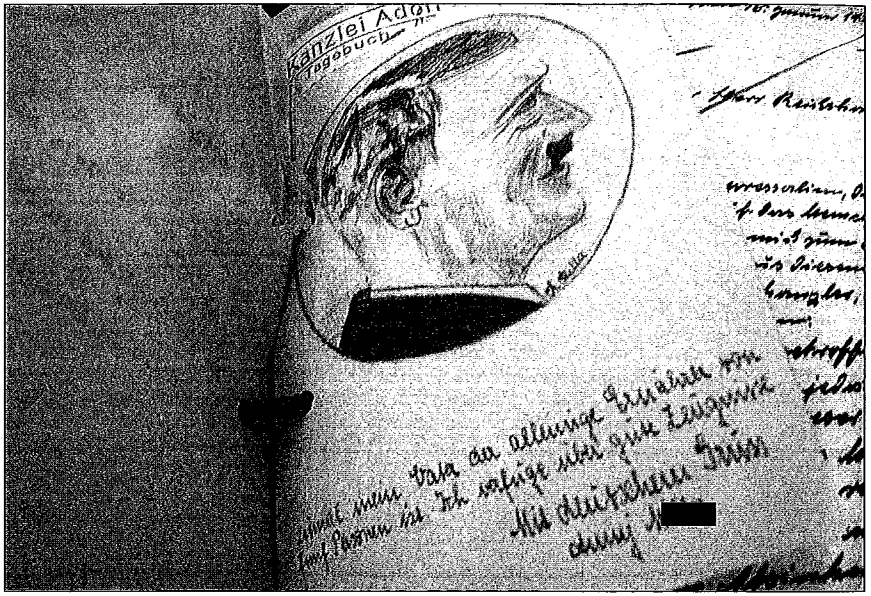

12. *Lent:* A tizenhat éves Anny M. 1933 novemberében Frankfurt am Mainból küldött álláskérő levele: „Mivel fáradozásaim ellenére sem sikerült még irodai vagy eladói állást találnom, rendkívül hálás lennék Önnek, igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, ha elhelyezne valamelyik pártirodán, már csak azért is, mert édesapám egy öttagú család egyedüli eltartója. Jó bizonyítványokkal rendelkezem." M.-et nem alkalmazták. A következő dokumentumon Albert Bormann jellegzetes vörös áthúzása látható, amely azt jelentette: „Az aktákhoz csatolandó".

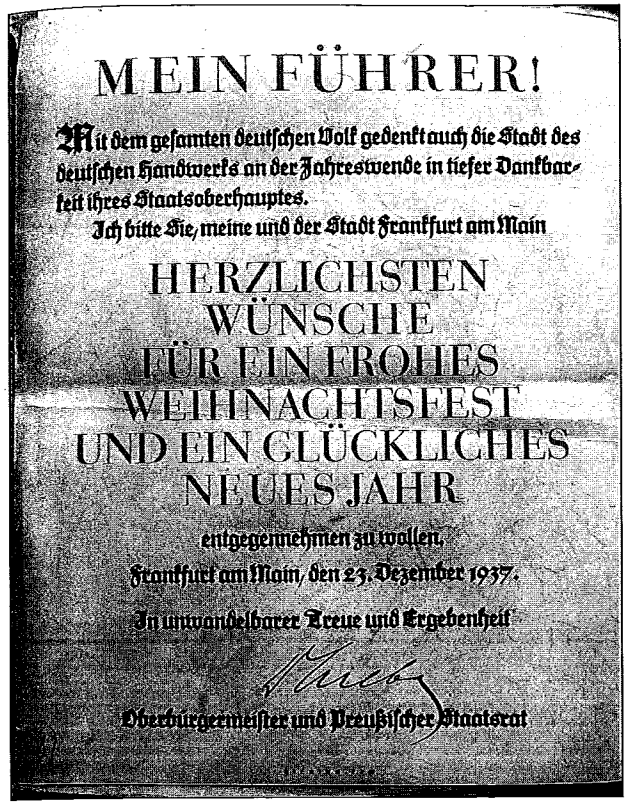

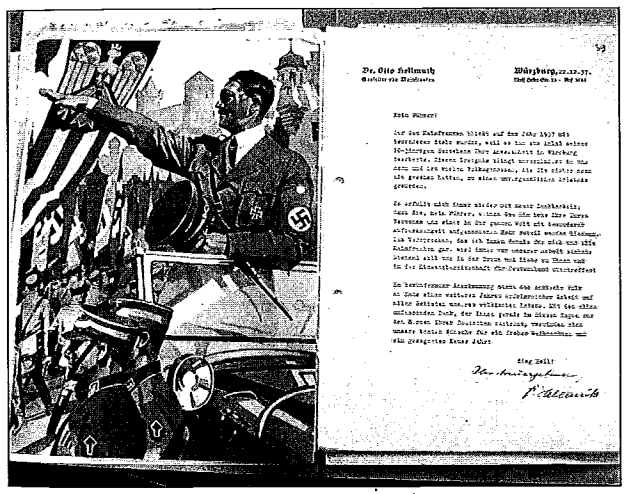

13. *Lent:* Középkori oklevélhez hasonló formában, pergamenre írva küldte el 1938-ra szóló újévi jókívánságait Friedrich Krebs frankfurti főpogármester. Krebs a zsidó vagyon legszorgosabb fosztogatói közé tartozott. 1945 után ügyvédként működött, majd busás köztisztviselői nyugdíjat élvezett.

14. *Lent:* A Birodalmi Postának az aktában bal oldalt látható dísztáviratán „hűségének és szeretetének" adott hangot Mainfranken körzetvezetője, dr. Otto Hellmuth. A jobb oldalon 1937 karácsonyára küldött jókívánságai olvashatók. Hadifoglyok általa elrendelt kivégzése miatt 1947-ben halálra ítélték, 1955-ben szabadlábra helyezték, majd Reutlingenben fogorvosként praktizált.

15. „Egy nép, egy birodalom, egy Führer": az anschluss, Ausztria 1938 tavaszán bekövetkezett Németországhoz csatolása Hitler népszerűségének csúcspontját jelentette. Feltűnő azonban, hogy tömegrendezvényeken, mint ezen a grazi vagongyárban rendezetten is, mindig gondosan ügyeltek a „Führer" és a „nép" közötti távolságra.

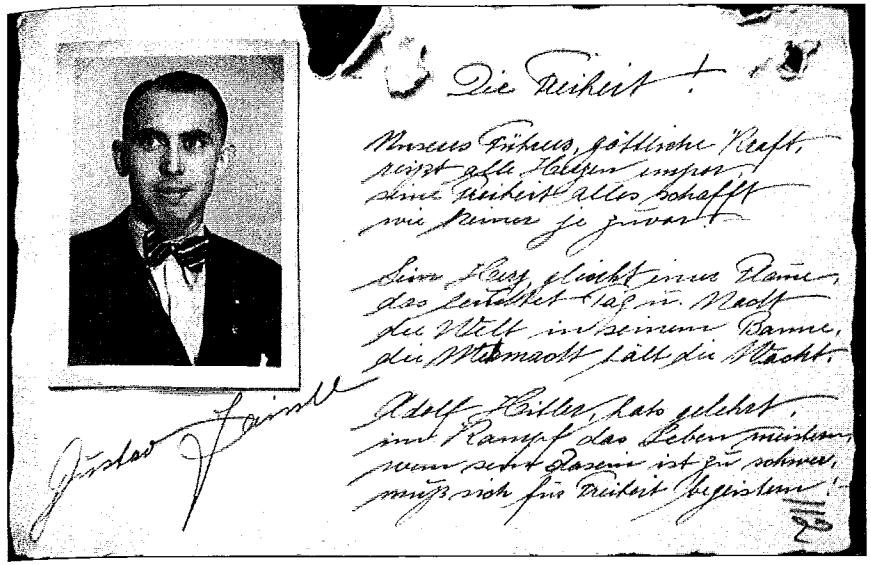

16. *Fent:* A bécsi Gustav Jaindl versben köszönte meg, hogy hazája a „Nagynémet Birodalom" része lett. Így verselt:
„Mint lobogó láng a szíve
Fényt ad nappal és este,
A világot megigézi,
És a Wehrmacht őrzi."

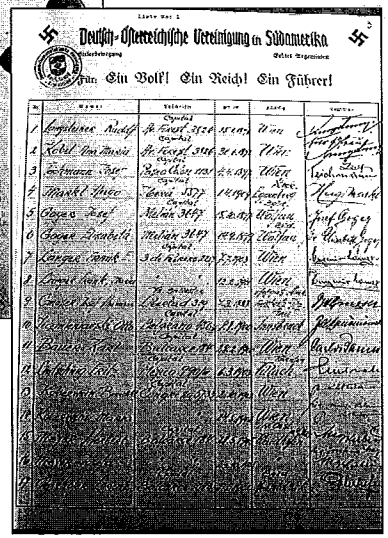

17–18. *Fent és jobbra:* Az argentínai osztrákok is leadták voksukat.
A „birodalom keleti tartományából", az „Ostmarkból" származó 3679 néptárs fejezte ki egyetértését egy marhabőrbe kötött könyvben.
Az NSDAP külföldi szervezetének adatai szerint az Argentínában élő osztrákok nyolcvan százaléka aláírta a gyűjtőíveket.
A zsidó származású emigránsokat aligha kérdezték meg.

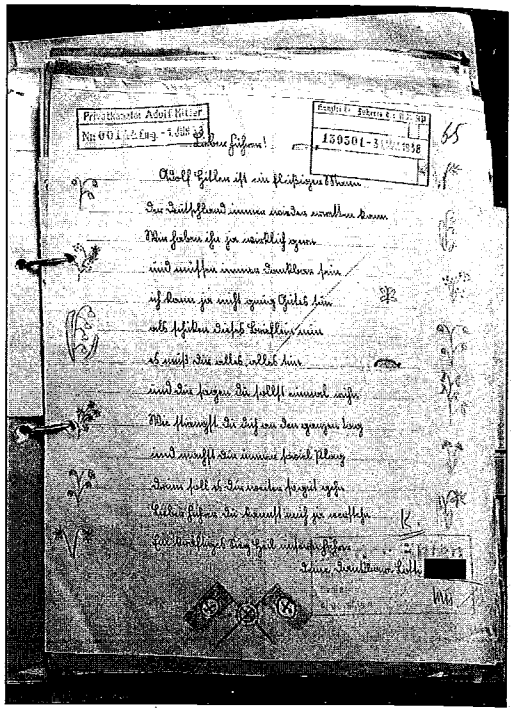

19. *Fent:* Sok gyerek rajongott Hitlerért. A berlini Lotti H. 1939-ben versben adott hangot a „kedves Führeréért" érzett aggodalmának: „néha meg kell pihenned. / Csak dolgozol reggeltől estig, / ezernyi gondod van mindig".
20. *Lent:* Az ikerpár Susi és Daisy J. a Szudéta-vidékről 1938. október 8-án azért mondott köszönetet Hitlernek, „hogy felszabadítottál és befogadtál bennünket szép Birodalmadba".

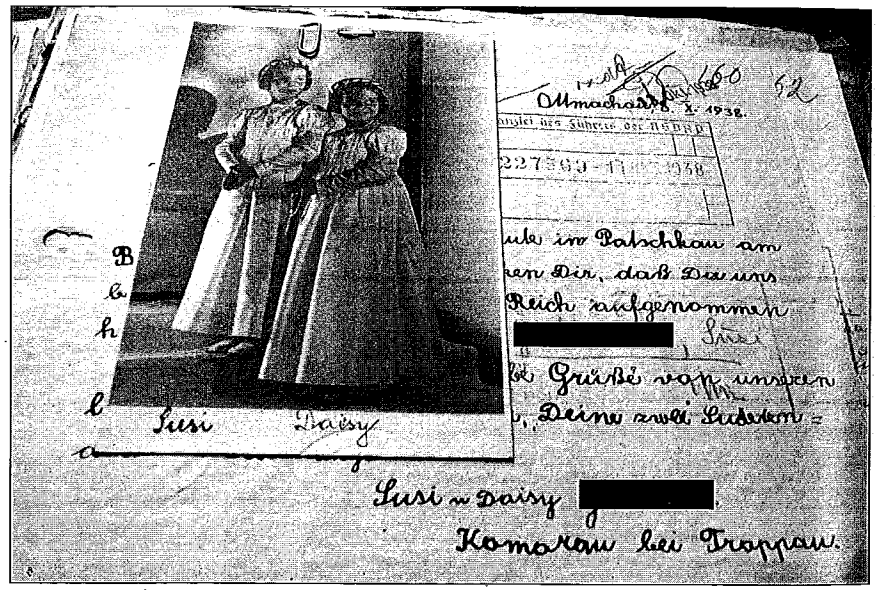

Übertrag:	8414	Stück
Herrenunterhosen	18	"
Strampelhoserl	22	"
Krawatten	2	"
Windeln	159	"
Puppenstuben	5	"
Kindermäntel	16	"
Spielzeug	216	"
Handtücher	47	"
Taschentücher	110	"
Babyschuhe	30	Paare
Bettwäsche	20	Stück
Decken	22	"
Puppen	28	"
Handschuhe	31	Paare
Herrenhosen	2	Stück
2 fertig ausgestattete Kinderbetten	2	"
	9144	Stück

Gmunden im Dezember 1938.

21. *Fent:* Lotte J. Kaiser, mint oly sokan mások, „értékes" ajándékkal akart Hitlernek kedveskedni. Kemény kartonból anyák napi üdvözletet fabrikált, és azon mondta el: „Hála, elmondhatatlan hála a megboldogult szülőknek, annak az anyának, aki Führerünket világra hozta!" A horogkeresztekkel díszített szalagok meghúzására kinyíló ablakokban Hitler szülei láthatók.
22. *Lent:* A felső-ausztriai Gmunden község Nőközösségének vezetőnője pergamenre és szépírással készítette el karácsonyi „Adolf Hitler adományuk" leltárát. Az asszonyok elsősorban zoknikat kötöttek, de csecsemőruhákat is varrtak. A nyomor enyhítését célzó adományozásra a pártszervek szólították fel a lakosságot.

23. *Fent:* A Hitler-kancelláriákra a háború alatt is érkeztek hódoló írások, például az ausztriai Melkből egy elkerülő úthoz a burkolatköveket szállító Radebeule Bazaltbányák oklevele.
24. *Lent:* A már erősen rövidlátó Hitler számára különleges, háromszorosra nagyított betűméretű „Führer-írógépen" gépelték le azoknak a táviratoknak a szövegét, amelyeket 1941 nyarán fontos vallási vezetők küldtek, hogy egyetértésüket fejezzék ki az „istentelen bolsevizmus" ellen indított hadjárattal. Balra egy ukrán érsek levele, jobbra a németországi evangélikus egyházé.

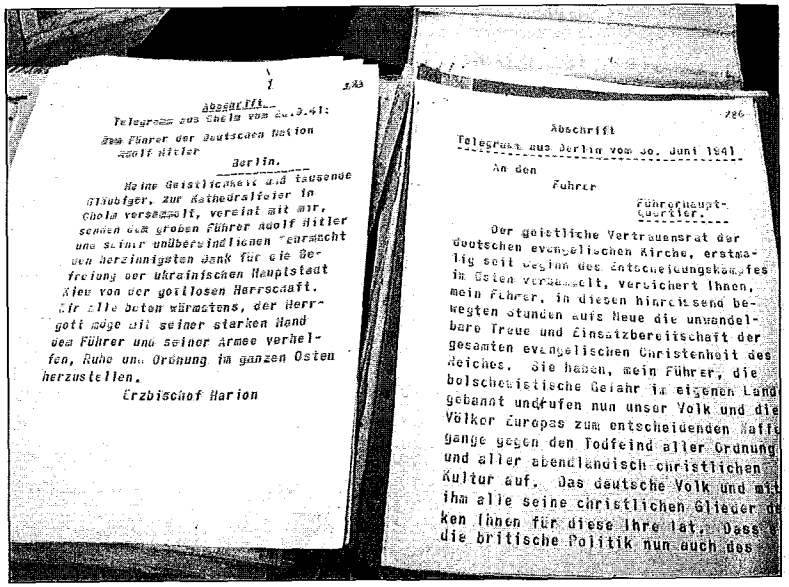

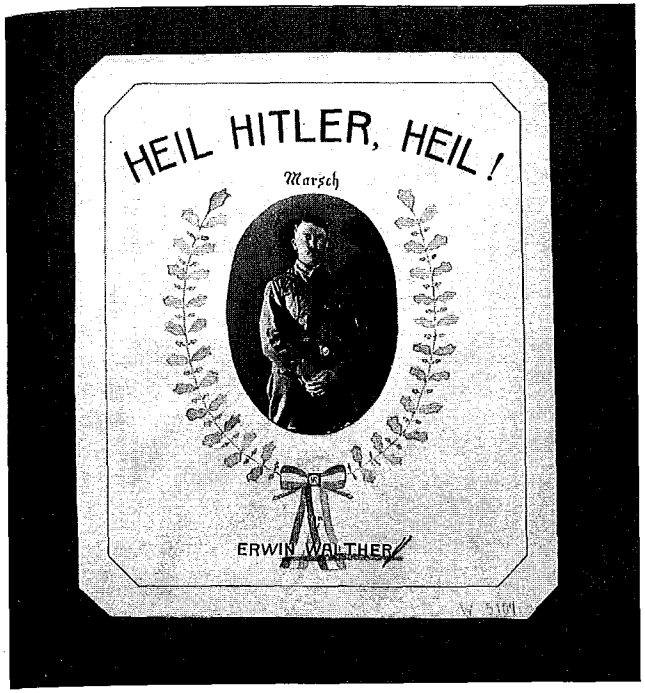

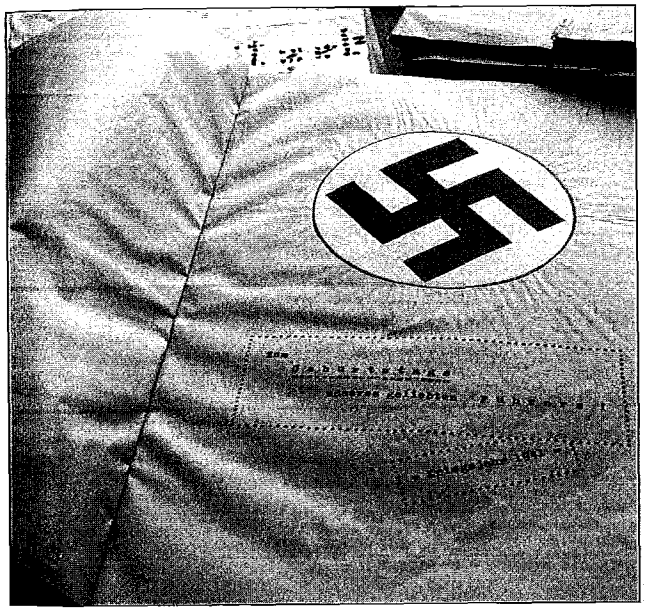

25–26. Erwin Walther indulót komponált „Heil Hitler, heil!" címmel (fent). A kottát Moszkvában éppúgy archiválták, mint a svábföldi Markgröningenbe való Heinrich Ritter tanár versét (lent).
A klasszika-filológus Ritter „Augiász istállójának a kiganajozását" követelte, és ezen a zsidók kiirtását értette. Költeményét 1941-ben Hitler születésnapjára ajándékozta.

27–28. A Vörös Hadsereg fáradalmas, házról házra folytatott harcban foglalta el Németországot. Egy szovjet fronttudósító felvételén a porosz nyerstégla épület homlokzatának árnyékában szinte láthatatlan a mesterlövész, nem lehet viszont nem észrevenni a német holttesteket (fent). Az ismeretlen szovjet fényképész a Birodalmi Biztonsági Szolgálat, vagyis Hitler testőrségének egyik halott tagját is lefényképezte. Teste olyan kartondobozok között hever, amelyekben Vaskeresztek és más kitüntetések voltak. Csupasz lába arról árulkodik, hogy a holttestet már kifosztották (lent).

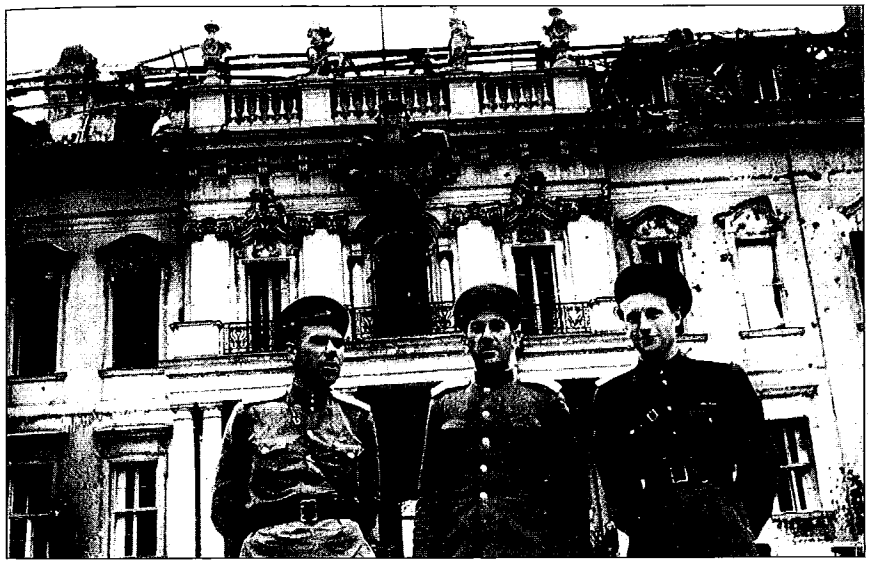

29–30. Nem turisták, hanem győztesek: 1945-ben orosz katonák pózolnak a Birodalmi Kancellárián Hitler dolgozószobájában, a földgömbje előtt (fent). Az NKGB trófeabizottságainak tagjai, akik az aktákat lefoglalták és előkészítették a háborús bűnösök perére, ugyancsak lefényképeztették magukat – így ez a három katona is a birodalmi elnöki palota díszudvarán. A szovjet hadseregnek ezek a tagjai civilben gyakran történészek vagy újságírók voltak, és ők gyűjtötték össze azokat a dokumentumokat, amelyek ma már hozzáférhetők a különleges levéltárban.

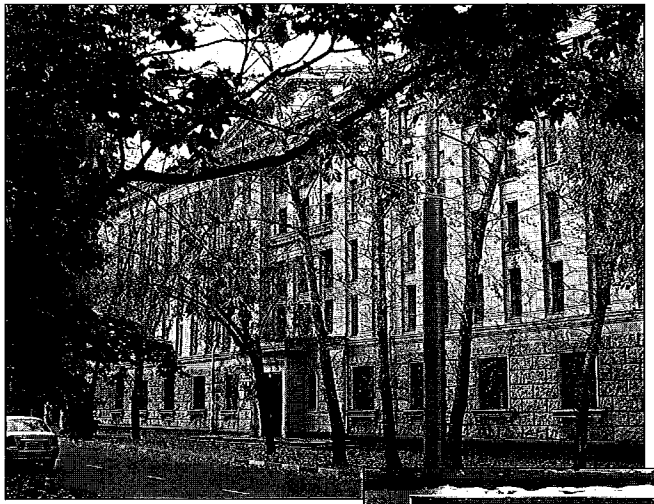

31–33. Az Oroszországi Védelmi Minisztérium Különleges Levéltárában (fent és jobbra) őrzik a zsákmányolt német aktákat. A dossziék még mindig a Szovjetunió Központi Állami Levéltára feliratot viselik (lent). A „FOND 1355" pecsét az „Adolf Hitler Magánkancelláriát" jelenti, az „Opisz No. 3" a raktári jegyzék száma, az „Inv. 664 – v, g, d, zs, z" az aktajelzet, a „Korobka No. 50" pedig azt mutatja, hogy az akta az 50-es számú dobozban található. Nem minden így jelölt doboz tartalmazza azonban a Magánkancellária aktáit, ilyen címen „Vegyes" anyagokat is archiváltak.

IV. Führer-születésnapok 1932-től 1945-ig: hódolat felhangokkal

1. A gratuláció mint tömegjelenség

Nagyobb keretek között Hitler az NSDAP 1925-ös újraszervezése után kezdte megünnepelni a születésnapját. Már akkor is sok ajándékot kaphatott, például házi sütésű tortákat, 1933 után azonban egészen mások lettek a dimenziók.

Fritz Wiedemann, aki egy ideig Hitler adjutánsa volt, afféle „nagyáruházként" emlékezett vissza a Birodalmi Kancellária nagytermére, amelyben a születésnapi ajándékokat bemutatásra kiállították. Wiedemann szerint volt ott minden, „értékes olajfestménytől kezdve, amelyet egy gyáros küldött, egészen egy öreg mamácskától érkezett zokniig". Wiedemann „Heil a Führerünknek" cukormáz feliratos csokoládétortákra éppúgy emlékezett, mint egy páncélos cirkáló horogkeresztes zászlós modelljére, amelyet valaki saját kezűleg készített. Az ajándékok száma évről évre az ezret is elérhette, „annak a tisztelnek és szeretetnek a megindító kifejezéseként, amelyet a nép széles tömegei tanúsítottak ez iránt a férfi iránt".[217]

Az ajándékozás elvitathatatlanul a nép naiv tiszteletét fejezte ki. Ugyanakkor azonban Hitlernek a nemzet „megújítójaként" való szerepeltetése is kiváltotta, valamint a pártnak az a módszeres törekvése, amely a Führerbe mint „intézménybe" vetett bizalom erősítését szolgálta. Elvégre a végtelen parádékról és a boldogan mosolygó gyermekekről nem „csak úgy maguktól" születtek meg a jól ismert képek, hanem tapasztalt rendezők, operatőrök és fényképészek készítették őket. A náci propagandisták ebben „a császár születésnapja" hivatalos ünnepének a hagyományához kapcsolódhattak, amelyen 1914-ig dísz-

szemléket és népünnepélyeket rendeztek. Ha pedig Hitler fényének túl kellett ragyognia a császárét – már csak azért is, hogy a monarchista tendenciákat letűnteknek és túlhaladottaknak állítsák be –, akkor ugyanolyan nyilvános és még pompázatosabb ünneplésre volt szükség. Hivatalos ünnep azonban a „Führer-születésnap" csak 1939-ben volt, amikor Hitler betöltötte az ötvenet. Ezzel úgymond szerénységnek adták tanúbizonyságát, valójában azonban semmi másról nem volt szó, mint arról, hogy Hitlert olyan „népkancellárnak" állítsák be, aki sikerei és „zsenije" dacára is csak a nagy egész része kíván lenni. [218]

Albert Bormann a Magánkancellária vezetőjeként Hitler megbízásából az összes gratulálónak köszönőlevelet küldött „a Führer iránt tanúsított tiszteletért". Néhány levelet maga Hitler írt alá, többnyire akkor, amikor a feladó személye „fontos" minősítést kapott.

A jókívánságok, amelyeket Hitler kapott, éppannyira sokfélék voltak, mint az ajándékok. Zoknik, torták, festmények, hajómodellek – mindez volt persze, de hívei a maguk szempontjából a versekről gondolták úgy, hogy azokkal tisztelhetik meg a leginkább Hitlert. Ezekben fejezték ki valódi, őszinte érzéseiket és gondolataikat. Verset ráadásul az is írhat, akinek nincs jövedelme, vagy úgy gondolja, hogy a megajándékozottnak már mindene megvan. Ezek a szövegek ezért, noha kivétel nélkül hódolatról szólnak, alaposabb szemrevételezésre érdemesek.

Időnként mindössze egyetlen sor árulkodik megfogalmazója valódi szándékáról, máskor az egész szöveg. Bíráló vagy aggodalmakról árulkodó felhangokkal is találkozhatunk, de csak később, amikor már megfordult a hadiszerencse.[219]

1932-ben ebből még semmi sem volt észlelhető, ahogyan azt egy Salzwedelben 1932. április 16-án feladott üdvözlőlap is tanúsítja.[220]

Adolf Hitler Kormánytanácsos Úrnak.

Mélyen tisztelt, kedves Adolf Hitler Führerünknek születésnapjára legszívélyesebb szerencse- és jókívánságainkat küldjük.

Hálánk és tiszteletünk jeleként egy kis kóstolót küldünk a salzwedeli kürtőskalácsból. Mi, alulírott Hitler-Jugend-lányok örülnénk egy dedikált Führer-képnek.

Szívélyes üdvözlettel, Heil!
Sophie Beyreiß, Salzwedel (Altm.)
Reimannstr.
Hilde D.
Henni K.
Martha T.
Anneliese Sch.
Martha R.
Hilde H.

Albert Bormann 1932. május 4-én válaszolt.

Igen tisztelt Beyreiß Kisasszony!

Hitler Úr nagyon örült a Hitler-Jugend-lányok által a születésnapjára küldött jókívánságoknak és a salzwedeli kürtőskalácsnak, s általam mond értük hálás köszönetet.

A dedikált Führer-képpel kapcsolatos kívánságuk sajnos nem teljesíthető. A sok száz hasonló kérés miatt a Führer csak a mozgalom régi, érdemeket szerzett harcosainak küld magáról fényképet. Sajnálom, hogy nem adhatok más választ. Kívánságuk egy későbbi és nyugodtabb időszakban talán majd teljesülhet.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

Egy Palma de Mallorcáról küldött üdvözlőlap csak 1932. május 6-án érkezett meg a Hitler-kancelláriára, és a közelgő parlamenti választásokra vonatkozó utalást tartalmazott. Első oldalára pálmafát nyomtattak, amely fölé napkorongként horogkereszt emelkedett, alatta pedig a „Mi, külföldi németek is azt kiáltjuk: Válasszátok Hitlert!" szöveg állt. [221] Hátoldalára egy funkcionárius ezt a szöveget írta:

A Palma de Mallorca-i támaszpont igaz német üdvözletét küldi. Harsány Sieg Heil! a Führerünkre!

Palmai NSDAP-támaszpont
Bayer
tám[asz]pontvezető

A napkorongként felkelő horogkereszt motívuma több üdvözlőlapon is szerepelt. Volt székesegyház horogkereszttel és városháza horogkeresztes zászlódíszben: a párthívek nyilvánvalóan abbéli bizakodásukat akarták így kifejezni, hogy mindez hamarosan valóság lesz. Ajándéktárgyakat, például barkácsmunkákat, ekkor a lakosság még nem küldött nagyobb mennyiségben. Vers pedig egy sem volt a fennmaradt aktákban.

1933-ban, Hitler hatalomátvétele után egészen más lett a helyzet. A braunschweigi kormánytanácsos 1933 januárjától töltötte be a birodalmi kancellári tisztet. A kommunistákat és a szociáldemokratákat félreállították, a demokráciát a „felhatalmazási törvény" életbe léptetésével felszámolták. Egyidejűleg „érdemeket szerzett párttagokat" és „régi harcostársakat" emeltek kulcspozíciókba.

Az író Hanns Johst a berlini Schauspielhaus vezető dramaturgja lett. 1933. április 8-án születésnapi ajándékul saját műve, a *Schlageter* című dráma egy példányát küldte el Hitlernek. Johst az 1923-ban a franciák által a Ruhr-vidéken kivégzett Albert Leo Schlageter életét vitte színpadra, és utolsó szavaiként a következőket adta a szájába:

Németország!
Utolsó szó! Egy kívánság! Parancs!!!
Németország!!!
Ébredj! Gyúlj lángra!!
Lobogj! Égj szörnyűségesen!!
(A háttérbe, parancsoló hangon a francia katonákhoz:)
Ti pedig... Tüzeljetek!

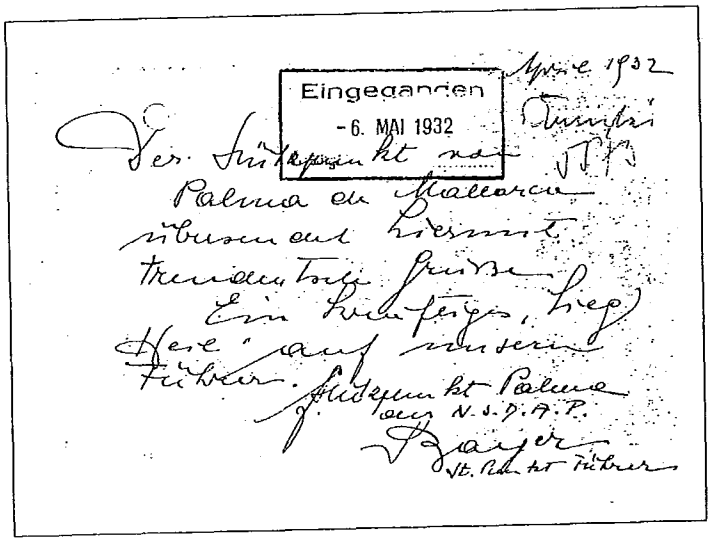

Az NSDAP Palma de Mallorca-i támaszpontja 1932-ben „Harsány Sieg Heil"-lel gratulált Hitler születésnapjára. Tájakat vagy városokat napkorongként felkelő horogkereszttel ábrázoló képeslapból nagyon sok volt. A helyi pártszervezetek nyilvánvalóan propagandaeszközként használták őket.

Kísérőlevelében Johst ezt írta:

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr,

bátorkodom ma átnyújtani Önnek könyv alakban azt a művet, amelyet Önnek, szeretett Führerünknek ajánlottam.

Az ajándék akkor lenne teljes, ha Ön, tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, megjelenne a születésnapján tartandó ősbemutatón. Töretlen odaadással maradok:

Hanns Johst

Hitler 1933. április 25-én válaszolt.[222]

Igen tisztelt Johst Úr!

Utólag is szívből köszönöm, hogy megajándékozott szép kötetével, és benne nekem ajánlott *Schlageter* drámájával.

Műve ősbemutatóján sajnos nem vehettem részt, de örömmel értesültem arról, hogy a premier nagy sikert hozott Önnek.

Német köszöntéssel:
Adolf Hitler

Johst, a jellegzetesen nemzetiszocialista „heroikus-kultikus színház" élharcosa számára kifizetődőnek bizonyult az NSDAP melletti elkötelezettsége. A Német Költészeti Akadémia elnöke lett, ugyancsak elnöke volt a Birodalmi Írókamarának, továbbá szenátor és államtanácsos. Rendszeresen kapott magasan dotált díjakat, és szabályosan elhalmozták kitüntetésekkel. Tehetségét ettől fogva kizárólag a párt szolgálatába állította, és hódoló írások tömegét gyártotta „hazája dicsőségének és iránta érzett szeretetének a megéneklésére". 1945-ben Bajorországban bebörtönözték, de a nácítlanítási eljárásban 1949-ben végül csak „szimpatizáns" minősítést kapott.[223]

Johst azonban több volt szimpatizánsnál. SS-vezérőrnagyként elkísérte Heinrich Himmlert kelet-európai útjára, utána pedig tendenciózus úti beszámolókat készített. Hitlerrel 1938-ban Ausztriába uta-

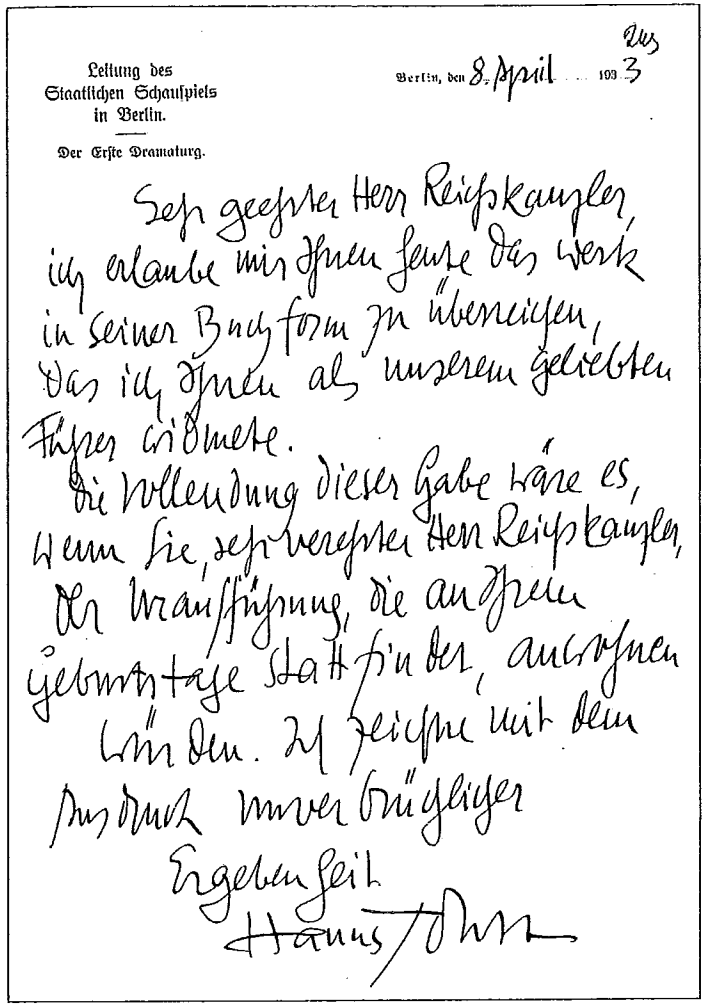

Leitung des
Staatlichen Schauspiels
in Berlin.

Der Erste Dramaturg.

Berlin, den 8. April 1933

Sehr geehrter Herr Reichskanzler,
ich erlaube mir Ihnen heute das Werk
in seiner Buchform zu überreichen,
das ich Ihnen als unserem geliebten
Führer widme.
Die Vollendung dieser Gabe wäre es,
wenn Sie, sehr verehrter Herr Reichskanzler,
der Aufführung, die an Ihrem
Geburtstage stattfinden, anwohnen
würden. Ich zeichne mit dem
Ausdruck meiner Ergebenheit
Ergebenst
Hanns Johst

Hanns Johst *Schlageter* című drámájának, amely egy a francia katonák által kivégzett nemzetiszocialistáról szólt, 1933. április 20-án volt az ősbemutatója. A szerző Hitler egyik legfanatikusabb híve volt, aki elvitathatatlan tehetségét maradéktalanul az NSDAP szolgálatába állította.

zott, és „teljes szívéből" köszönetet mondott neki azért, hogy ilyen „boldogító élményben" lehetett része.[224]

Johst azonban, amint ezt a nácítlanítási eljárásban is mellette hozták fel, valóban a megtévesztettek közé tartozott, és további levelei is ezt bizonyítják. 1935-ben ezt írta: „Hálámat a legjobban azzal róhatom le, hogy teljesítem a kötelességemet! Ha munkásságomban megkettőzött erőkifejtéssel szolgálom Önt, az eszméit és a mozgalmát!"[225] Az 1939. december 29-én küldött újévi üdvözletben pedig: „Az Ön iránt érzett szeretetünk minden feladatot könnyűvé tesz, és Önt szolgálhatni mindig dicsőség."

Az efféle, himnikusra fogalmazott hódolatnyilvánítások 1933-ban kivételesek voltak. Annak a levélnek a stílusa, amelyet ugyanebben az évben április 11-én négy wuppertali diakonissza küldött, inkább nehézkes.[226]

Igen tisztelt, kedves Birodalmi Kancellár Úr!

Igaz német szívvel szeretnénk Önt a születésnapján köszönteni, és teljes szívünkből azt kívánjuk, hogy áldja meg az Isten, és adjon Önnek sok erőt, jókedvet és bölcsességet.

Tudjuk, nagyon sok munka és teher nyomasztja, de azt is tudjuk, hogy önmagára nem gondol, és német alapossággal csak értünk dolgozik, mindnyájunkért, akik a szeretett német hazában élünk.

Ezért sürgető késztetést érzünk arra, hogy teljes szívünkből köszönetet mondjunk Önnek, Birodalmi Kancellár Úr, hű minisztereinek és segítőinek, és azt kérjük, hogy a Jóisten még sokáig tartsa meg Önt frissnek és egészségesnek, hogy szegény német népünk megint nemes német nép legyen.

Igaz német üdvözletét küldi,
és hálával gondol Önre:
Augusta Obergössel diakonissza
Friede Haede diakonissza
Wilhelmine Burggraf diakonissza
Martha Schmidt diakonissza

Hasonló jókívánság érkezett a Roth bei Nürnberg-i kórház párttag ápolónőitől. Ők „szívük legmélyéről" gratuláltak ahhoz a naphoz, „amelyen Isten megteremtette Önt nekünk".[227] A müncheni J. Helmensdorfer egy vadászt ábrázoló faszobrot küldött ajándékba. Április 19-én látta Hitlert Münchenben, és levelében megvallja: „elmondhatatlanul boldog voltam, amikor életemben először közvetlen közelről nézhettem Führerem szemébe". Ez a pillanat, írja, élete végéig „felejthetetlen lesz" számára.[228] Valaki kézzel a „nagyon szép" megjegyzést írta a levélre, és ennek megfelelő volt Hitler 1933. május 10-ei köszönőlevelének a kicsengése.

Igen tisztelt Helmensdorfer Úr!

Nem szeretném elmulasztani, hogy legalább utólag hálás köszönetet mondjak Önnek és a családjának a születésnapomra küldött csodálatos fafaragásért.

Egészen rendkívüli örömöt szerzett vele nekem.

Német köszöntéssel:
Adolf Hitler

Kehl am Rheinból Camill Heck egy plakettet küldött. Annak a tüzérségi lövegnek az anyagából készítette, amelyet 1914-ben a később a legmagasabb császári katonai kitüntetéssel, a Pour le Mérite érdeméremmel jutalmazott Oswald Boelcke vitt csatába.[229] Hecknek a gratulációra nem a Hitlerről szerzett személyes benyomása szolgáltatott okot, hanem annak politikája.

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Alázatosan arra kérem, engedje meg nekem, hogy néhány sort intézzek Önhöz.

A világháború alatt, francia fogságban jutottam ennek a kis kincsnek a birtokába, amely a mi híres Boelcke századosunk hősiességének a néma tanúja. Egészen máig őriztem, de miután ismét van új, nemzeti

Németországunk, kész vagyok megválni tőle, és születésnapja alkalmából az Ön rendelkezésére bocsátom, tisztelt Kancellár Úr.

Teljes szívemből gratulálok Önnek, és maradok hazafias hűséggel

alázatos híve:
Camill Heck
Kehl a. R.
Gewerbestr. 12

Heck levelére a Hitler-kancellária egyik munkatársa a „szem.-[élyes] köszönet" megjegyzést írta.

Ugyancsak politikai motivációból gratulált Erich Raeder tengernagy, a haditengerészet főparancsnoka, aki ezt az alkalmat arra is felhasználta, hogy Hitlert a lojalitásáról biztosítsa. Annak kiváltképp örült, hogy a hagyományos köztársasági fekete-vörös-arany nemzeti színeket használaton kívül helyezték. Levelét 1933. április 19-én írta.[230]

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Születésnapja alkalmából bátorkodom Önnek a Birodalmi Haditengerészet és a magam nevében a legjobbakat kívánni. A tengerészet velem együtt teljes szívéből reméli, hogy az Ön hazánk újbóli talpra állítása érdekében folytatott munkáját jövőre is fényes siker fogja koronázni.

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr tengerészetünket őszinte hálára kötelezte azzal, hogy ismét a régi dicsőséges színek alatt hajózhat, amiként azzal a meleg, megértő érdeklődéssel is, amelyet a hajózás ügye iránt tanúsít. A tengerészet készen áll arra, hogy Németországért végzett minden munkájában áldozatosan és lelkesen támogassa Önt.

Ebben a szellemben maradok, igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úrnak

őszinte és odaadó híve:
Raeder
tengernagy, Dr. h. c.

Hitler 1933. május 10-én válaszolt.

Igen tisztelt Tengernagy Úr!

A születésnapomra érkezett jókívánságok ezrei közül sajnos csak ma adhatták át nekem az Ön levelét. Felettébb megörvendeztetett a saját és a Birodalmi Haditengerészet nevében kifejezett jókívánsággal. Utólag is hálás köszönetemet fejezem ki érte.

Német köszöntéssel:
Adolf Hitler

Raeder írását nem minősítették hivatalos levélnek, mert saját levélpapírjára és kézzel írta, ezért a közönséges lakossági küldemények közé sorolták be.

Hivatalos formát öltött viszont Quedlinburg, a Harz hegységbeli régi császárváros üdvözlete. A helyi notabilitások 1933. április 20-án fogalmazták meg.[231]

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Miután abban a magas kitüntetésben részesítette városunkat, hogy elfogadta a díszpolgárságát, ősi szokás szerint erről oklevelet állítottunk ki, és hozzá helyi művészek által különleges tokot készíttettünk. Kérjük, fogadja el ezt a csekélységet, amellyel őszinte és nem szűnő hálánkat fejezzük ki Önnek a német nép egységének kivívásáért, valamint a nemzeti és a közösségi tudat újraélesztéséért.

Legyen Isten óvó keze továbbra is Ön felett, és az Úr adjon Önnek erőt ahhoz, hogy nagy művét német hazánk üdvére maradéktalanul megvalósíthassa.

A városi testületek részéről:
Boisly polgármester
Ay városi tanácsos és az NSDAP körzetvezetője
Straerck, a városi képviselőtestület elnöke

Az oklevélhez, amely nem maradt fenn, a következő szöveget csatolták:

A grafikus, aki a díszpolgári oklevelet megrajzolta, és az ötvös, aki a díszpolgári oklevélhez a tokot készítette, ezennel megfogalmazzák gondolataikat, amelyek a két munka elkészítése során vezérelték őket.

Az oklevél a német haza érdekében erejét és szeretetét egyesítő igaz német férfi iránt érzett mély tiszteletet kívánja kifejezésre juttatni. Ezért látható elülső oldalán a haza földjében gyökeredző német tölgyfa a felirattal: „A hazában az erő gyökerei", fölötte pedig a legmagasabb rendű cél: „Németország mindenekfelett." A díszpolgári oklevélen magán is a tölgyfalevél szerepel díszítő motívumként. Az ősi Harz hegységi város patinás tanácsházából indul ki, amelyben a német nép Führerének egyhangú döntéssel megítélték a díszpolgári címet. Mindezt I. Henrik kastélya és az apátsági templom, az 1000 éves város jelképei koronázzák meg. A kastély és városháza is barokk stílusú, ezért a sas és a díszítés is a barokk stílusjegyeit viseli magán.

Hálás feladat volt a díszpolgári oklevél számára tokot alkotni. Ennek nemcsak a célszerűséget kell szolgálnia, hanem a tartalmával szoros egységben azt is el kell érnie, hogy maga is dísztárgy legyen. Semmi sem lehetett volna kézenfekvőbb, mint egyrészt a minden német szívéhez legközelebb álló mondás alkalmazása, másrészt pedig a polgári szorgalom megjelenítése. A fedél alatt a virágkoszorú a Harz hegységbeli virágos város üdvözlete. A páncélos lovas szobra annak a polgári erőnek a jelképe, amelynek remélhetőleg töretlen felívelésben lesz része. Az egész tok koronáját a város címere adja. A város pecsétjének kapszulája I. Henrik király képmását viseli, akinek a neve elválaszthatatlanul egybeforrt Quedlinburg nevével.

Otto Vibrans tanár
Fritz Jennich aranyműves mester

Jennich aranyművesnek 1933. május 4-én mondtak köszönetet.

Igen tisztelt Jennich Úr!

Néhány nappal ezelőtt átadták nekem Quedlinburg városának díszpolgári oklevelét, amelyhez Ön készítette a tokot. Nem kívánom elmulasztani, hogy Önnek is hálámat és elismerésemet fejezzem ki a szépen és stílusosan kivitelezett tokért.

Német köszöntéssel:
Adolf Hitler

Születésnapja alkalmából Hitlernek nemcsak díszpolgári, hanem védnöki címeket is adományoztak. Így tett például a Hazához Hű Kelet- és Nyugatporoszok Birodalmi Szövetsége.[232]

Igen tisztelt Bormann Úr!

Mai értesítésével rendkívüli módon megörvendeztetett, akárcsak mindazokat, akikkel tudattam, hogy a marienburgi népszavazás emlékművének másolata, a márványoszlop a bronzlovassal, amelyet a Hazához Hű Kelet- és Nyugatporoszok Birodalmi Szövetség ajándékozott a Führer születésnapjára, most az ő íróasztalán áll, vagyis elnyerte a megbecsülését, ahogyan reméltem is. Amennyiben Ön is hozzájárult ahhoz, hogy ez az emlékmű megtalálja legméltóbb helyét, fogadja érte hálás köszönetünket. Legyen ez az oszlop látható jele Kelet-Poroszország mindennél szorosabb összetartozásának a néppel, a Birodalommal és a Kancellárral, aki, amint ezt valamennyien jól tudjuk, szívén viseli a német Kelet, és azon belül Kelet-Poroszország ügyét.

A másolatban mellékelt levelet a Führer születésnapjára írtuk. Mint Ön is látni fogja belőle, arra kérjük őt, részesítsen bennünket abban a kitüntetésben, hogy csatlakozik a Kelet-Poroszországot a Kancellárral összefűző szövetséghez, és ebben a kivételes esetben ne utasítsa vissza, hanem engedélyezze, hogy tiszteletbeli tagunkká válasszuk.

Az elképzelhető legnagyobb hálára kötelezne bennünket, igen tisztelt Bormann Úr, ha Ön, aki oly szerencsés, hogy a Führer bizalmasai közé tartozik, megkérné őt, részesítsen bennünket és általunk Kelet-Poroszországot abban a megtiszteltetésben, hogy nagy hazánkfia, von Hindenburg birodalmi elnök úr mellett tiszteletbeli tagunk lesz.

A Birodalmi Szövetség hűségében a Führer mindenkor biztos lehet.

Heil Hitler!
Kiváló tisztelettel odaadó híve,
Hoffmann

A Hazához Hű Kelet- és Nyugatporoszok Birodalmi Szövetsége elnökségének címére (Berlin N4, Chausseestr. 108/III) küldött válasz azonban ezúttal is elutasító volt.[233]

Ma juttatták el hozzám folyó év április 20-án kelt levelük másolatát, amelynek eredeti példánya szerencsétlen véletlen folytán elveszhetett a születésnapom alkalmából érkezett levelek tízezrei között.

Nem szeretném elmulasztani, hogy utólag is hálás köszönetemet fejezzem ki a jókívánságokért, és mindenekelőtt a marienburgi népszavazás emlékművének egyidejűleg megküldött másolatáért.

A német Kelet jövőjét és az anyaországgal való szoros összekapcsolását, amit Önök legfőbb céljukká tettek, magam is különösen szívemen viselem. Éppen ezért kérelmük, hogy fogadjam el szövetségük tiszteletbeli tagságát, rendkívüli módon megörvendeztetett, mégis azt kell kérnem Önöktől, hogy kitüntetésemtől ebben az esetben is tekintsenek el.

Német köszöntéssel:
Adolf Hitler

„Levelek tízezrei?" A hitleri propagandának a nagyotmondás is része volt. Bormann-nál még csak levelek ezreiről volt szó. Hitler hatványra emelte ezt a számot, és ezzel megelőlegezte azt, ami 1934-ben ténylegesen bekövetkezett. Az aktákból az tűnik ki, hogy sem korábban, sem később nem érkezett annyi levél.

Határtalan tiszteletről tett tanúságot a chemnitzi Marie Bennewitz. 1934. április 18-án írt Angela Raubalnak, akit arra kért, hogy levelét személyesen adja át Hitlernek. Emellett dedikált portrét is kért a birodalmi kancellár úrról. Levélpapírjára Horst Wessel képe volt rányomtatva.[234]

Tiszteletre méltó Birodalmi Kancellár Urunknak
és a nagyszerű nemzetiszocialista mozgalom vezetőjének!!!
Sieg Heil!
Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Szívem vágya, hogy születésnapja alkalmából idén is kifejezzem jókívánságaimat. Urunk adjon Önnek következő életévében is erőt és egészséget, és oltalmazza továbbra is, amiként eddig tette. Kedves Birodalmi Kancellár Úr, bizonyára ezrével kapja az üdvözleteket és az ajándékokat, de ezért nem szabad ránk haragudnia, hiszen mi, nemzetiszocialisták ezzel csak azt akarjuk bizonyítani, mennyire kedves Ön valamennyiünknek, milyen nagyon tiszteljük, és hogy minden bizalmunkat Önbe vetjük. Csak az a kár, hogy nem olvashatja el ezt a sok levelet, mert akkor a sokszor talán gyerekes jókívánságok olvastán néha-néha bizonnyal mosoly suhanna át az arcán. A korai években valószínűleg csak néhány bizalmasa tudta, mikor van a születésnapja, én magam is csak 1931 óta tudom. Először 1932-ben gratuláltam Önnek, éppen abban a nehéz és szomorú időszakban, amikor 8 nappal korábban feloszlatták az SA-nkat és az SS-ünket. Sokszor eszembe jut, mennyire felháborított az bennünket. Istennek hála, ezek után a szörnyű idők után végül mégis minden jóra fordult. Fáradhatatlan küzdelmével, kitartásával és igazságszeretetével Ön elérte, hogy szinte az egész népet maga mögé állította, és így most az egész ünnepli a születésnapját, és teljes szívéből minden jót kíván Önnek, Birodalmi Kancellár Úr! Mindannyian büszkék és boldogok vagyunk, mert Ön a Birodalmi Kancellárunk, és államunk hajóját az Ön erős és céltudatos keze kormányozza.

Harsány „Sieg Heil!" német köszöntéssel
üdvözli Önt, tisztelt Birodalmi Kancellár Úr:
Marie Bennewitz,
egy idős német anya Chemnitzből

A levélen az ügyintézésre utaló megjegyzések egyike „megköszönni" volt, egy másikból pedig arra lehet következtetni, hogy az asszony valóban megkapta a kért fényképet.

A Stuttgart közelében fekvő Fellbachból Karl H. ugyancsak Angela Raubalnak írt, akit tévesen Hitler kisasszonynak szólított.[235]

Igen tisztelt Hitler Kisasszony!

A mi kis Dorisunk, szülei napsugara, egy kis képet szeretne küldeni nagyra becsült Birodalmi Kancellár Urunknak, akivel egy napon jött világra. Teljes szívével csüng „az ő Adolf Hitlerén". Ha például valamilyen alkalomból fellobogózzák a várost, az első kérdése mindig így szól: „Papa vagy mama, ma születésnapom van az én Adolf Hitleremmel együtt?" Nála egy-egy évvel idősebb két testvérével együtt elmondott imáiba mindennap belefoglalja, hogy a Jóisten gyógyítsa meg a mamácskáját, és tartsa meg jó egészségben az ő Adolf Hitlerét. Mindig megható vele együtt átélnünk ezeket a pillanatokat. Mi, szülők, örömmel csatlakozunk ezekhez a tiszta gyermekszívből fakadó jókívánságokhoz, és hálásak lennénk Önnek, ha Bátyjaura születésnapján eljuttatná hozzá születésnapos társa, egy kedves sváb kislány gondolatait. Abban a reményben, hogy levelemet nem veszi illetlen tolakodásnak, a legjobb német üdvözletekkel zárom soraimat.

K. K.
nyá. polgármester

Kétkedéssel kell fogadnunk, hogy a gyerekek Hitler-tisztelete minden esetben valóban tőlük maguktól eredt. Emellett tanúskodik az a levél, amelyet 1934-ben csak április 22-én adtak postára Rottweil am Neckarban.[236]

Kedves Raubal Néni!

Én is nagyon szeretnék Hitler Bácsinak ajándékot adni a születésnapjára, de csak ez a kis képem van, és ez is csak mára készült el. Légy oly jó, drága Néni, add oda neki, és mondd el, hogy minden este imádkozom érte: Édes Istenem, segítsd ki Németországot a nagy

bajából; adj Hitler bácsinak hatalmat arra, hogy megteremthesse az új Németországot. Óvd és őrizd őt minden útján, és add rá áldásodat.

Heil Hitler!
Heinz H.
Rottweil a. N.

N. S.: Maminak kellett helyettem írnia, mert én még csak 4 éves vagyok.

Természetesen elképzelhető, hogy a szülők együtt imádkoztak a fiukkal, és arra biztatták, hogy fessen valamit Hitlernek. Ha azonban ez kis Heinznek szívbéli vágya lett volna, nyilván időre elkészült volna a képpel.

A szülők alighanem úgy adózhattak a legnagyobb tisztelettel Hitler előtt, ha gyermeküknek az Adolf nevet adták első vagy második keresztnévként.[237] A Német Birodalmi Vasút raktári dolgozója különösen büszke volt arra, hogy fia ráadásul még április 20-án is született. Az apa 1934. április 22-én írt a Lipcse melletti Lindenthalból.[238]

Adolf Hitler legfőbb SA-vezérnek

Alulírott SA-tagjelölt örömmel tudatom Önnel, legfőbb SA-vezéremmel, hogy nekem és kedves feleségemnek 1934. április 20-án, az Ön születésnapján egészséges kis Hitler-fiunk született, aki az Adolf Rolf B. nevet kapta tőlünk.

Házasságkötésem, 1926 óta ő már a harmadik Hitler-fiú!

Adja Isten, hogy egyszer majd mind a hárman erős és kemény kötésű SA-tagok legyenek!

Heil legfőbb
SA-vezéremnek,
Adolf Hitlernek!

Az apának írásban köszönetet mondtak.

Hitler tisztelői közül nem kevesen Berlinbe is elutaztak, hogy személyesen próbálják meg átadni virágjukat vagy ajándékukat. Így tett

például a solingeni Hedwig Herkersdorf. Az aktákban a névjegykártyája is megtalálható, amelynek hátoldalára kézzel a következőket írta:[239]

Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úrnak.
Születésnapja alkalmából, igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, fogadja szívbéli jókívánságaimat.
Áldja meg a Jóisten, és új életévében is tartsa meg Önt jó egészségben.

Német köszöntéssel:
Frau Hedwig Herkersdorf
1934. IV. 18.

A nyomtatott névjegykártya, amely olyan nőtől származott, aki megengedhette magának a Berlinbe vonatozást, alkalmat ad annak a kérdésnek a feltételére, hogy a társadalom mely rétegeiből kerültek ki a gratulálók. Erre vonatkozóan támponttal szolgál a levélírók által használt papír minősége. A Seeger család egy anhalti kisvárosból egy közönséges írótömbből kitépett lapra írta levelét, és 1934. április 20-án ezen az olcsó, fatartalmú papíron gratulált. Az első oldal szövege a következő:[240]

Adolf Hitler Népkancellárunknak 45. születésnapja alkalmából sok boldogságot kívánunk „mára" & mindörökre. Isten adjon neki jó egészséget!
Heil Hitler!

A Völkischer Beobachter *kézbesítőnője*
Frau Gertrud Seeger, Aken, Berliner Str. 47/48

A hátoldalon ez áll:

Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úrnak!
Valamennyien leghálásabb köszönetünket fejezzük ki azért, hogy mozgalmunk révén 4 év után végre újságkihordói állást kaptam. Férjem már 4 és " éve munka nélkül van, de egyszer majd ő is sorra kerül. Most legalább már jóllakhatunk.

Mély tisztelettel nézünk fel Führerünkre.

Heil Hitler!
Seeger család

Egy cérnatartó doboz letépett fedelét használták levélírásra 1934. április 18-án azok az SA- és SS-tagok, akik puccskísérlet miatt a salzburgi börtönben raboskodtak, és onnan írtak „Adolf Hitler Führernek a születésnapjára!" A gratulációt húsz fogoly írta alá, és egyikük szépírással a „Kitartunk!" szót rajzolta meg. Az ezt követő utóirat nagyon is érthető okból született: „Más sajnos nem állt rendelkezésünkre."

Egyszerű, de már famentes papíron gratulált Hitlernek egy düsseldorfi pap 1934. április 20-án.[241]

Führerem!
Miután vasárnap, 1934. április 15-én pappá szenteltek, szívbéli vágyam volt, hogy első misémet, valamint a mait is azzal a kéréssel mutassam be Istennek, hogy adja legbőségesebb áldását az Ön magasztos művére. Ezt mai születésnapjára szánom Önnek, Führerem!

Heil!
Albert Spelter,
a Németországi Szabad Kat. Egyház papja

A berlini Gertrud Sprinck kézi merítésű papíron írt 1934. április 19-én.[242]

Führerem!
Jókívánságok és ajándékok ezreinek kell ma Önhöz érkeznie, és ezen a napon minden német szívből az a különösen forró fohász száll az ég felé, hogy az Úristen áldja meg és oltalmazza Önt, Führerem!
Meggyőződésem, hogy mellékelt versemben minden német asszony

és minden német leány szellemében szólok, és arra kérem, fogadja jó szívvel születésnapi üdvözletként.

Heil, Führerem!
Hálás hűséggel:
Gertrud Sprinck, szül. Never,
a berlini NS-Frauenschaft tagja, grunewaldi helyi csoport

Leveléhez az asszony saját versét mellékelte ajándékképpen.

A német nő álmodik...

Jó volna a Führert csak egyszer is látni,
Vele csak egyszer is szemtől szemben állni!
Egyszer legalább a szemébe nézni,
Mit látnoki szemnek szoktak nevezni!

Szobájában szép fénykép függ a falon:
Édesanyja az, kedves, szelíd asszony;
Ugyanaz a szempár, övé a tekintete!
Minő fiú! Minő anya! Boldogság nagyobb lehet-e?
Én Führerem, milyen gazdag is vagy Te:
Hogy édesanyádhoz hasonló vagy ennyire!
Társaid vannak, vészben, halálban próbáltak,
Hozzád hűségesek, Istenként imádnak!
Tiéd egy egész nemzet szíve, kérdezd a németeket,
Meglásd, neked majd senki nem mond nemet!
És mindenkit, ki csak egyszer láthatott,
Irigyli a többi, aki nem lehetett ott.
Látni talán én sem foglak téged soha,
De köszönéskor ajkam a nevedet formálhatja:
„Heil Hitler!" Olyan ez, mint egy buzgó ima,
Áldásra lendül minden kéz a magasba:
„Isten áldjon és védelmezzen téged!
„Heil Hitler!" Így szól az imám Teérted!

Gertrud Sprinck

Max Hensel, aki gyáros volt Brombergben (1919-től Bydgoszcz), születésnapi versét szintén kézi merítésű papírra írta. Ez a levél azonban már megjelenésével is egészen más benyomást kelt. Míg a berlini asszony finom tollat használt, és semmiféle díszítést nem alkalmazott, addig Hensel horogkeresztes zászlókkal díszítette, és nagyon vastag tollal írta a levelét.[243]

Mélyen tisztelt Bormann Úr!

A Leuthen jelszót használó NSDAP-sejt vezetőjeként mellékelten megküldöm Önnek a Führer születésnapjára írott köszöntőmet, és arra kérem, hogy személyesen adja át neki.

A nekem ezzel tett szolgálatát ezúton is bajtársiasan köszönöm, és tisztelettel megjegyzem, hogy válasz esetén csak a fedőnevem használata jöhet szóba, nevezetesen:

Rosenberger őrnagy, Zoppot, Kollathstraße 15a.
Heil Hitler!
Max Hensel
Sieg Heil!

Führeremnek ajánlom.

NSDAP-sejt
„Leuthen" jelszó
A Führernek 1934. április 20-ára.

Nyugaton seregeink még nagy bátran harcoltak,
Sok csapat rohamát vérben visszaverték,
Ám a vörös téboly alatt megtörtek a védvonalak,
És Németország fölött vészesen beborult az ég.

Szétszakadt a front, a harcedzett gyűrű széttört.
Hiába folyt el a legnemesebb német hősök vére,
Bátor harcosokat most nagy gyalázat gyötört,
Árulóik igent mondtak a szégyenteljes békére.

A német földet feldarabolták és megrövidítették,
A jogokat, valahányat, kemény ököl zúzta össze,
Saar-vidékre, Rajna-vidékre kezüket mások rátették,
Egyedül Németországra nehezült ellenségei terhe.

Minket itt, Keleten elnyomásban magunkra hagytak.
Idegen, meg nem szokott zászlók alá kerültünk,
Ősi határköveink egytől egyig mind leromboltattak,
Pedig atyáink sok munkával emelték őket nekünk.

És menekült mindahány, ki merre tehette,
A rájuk bízott őrhely, posztjaik üresen maradtak,
Szorgos munka gyümölcse elvesztegetve,
Keleten németnek már csak szigetek árválkodtak.

Ám a testvéri gyűrűt újra összekovácsolta,
Kipróbált férfiaknak kicsinyke, de bátor serege,
Annak minden tagját forró honszeretet áthatotta,
S hősei, gyermekei, hitvallói – a népe volt mindene.

Tekintetünk, mikor csak kerültünk nagy bajba,
Belőle erőt s bátorságot meríteni, a hazát kereste,
De Németország fölött a balsorsnak volt hatalma,
S az már a világnak hazánknak végét jövendölte.

Reszketve álltunk ott, csak kín volt bensőnkben,
És reszketve lestük, a viharos napok mit hoznak el.
Hol marad a megmentő e szörnyűséges időben,
Kinek a német nép sorsa szent, és nem mérlegel.

És eljött a dicső lovag, a Vezér és frontkatona,
Őt vad pergőtűz és heves küzdelem megacélozta,
Hatalmas tettre ő egész népét most felszólította,
Hogy szabadságát, jogát, becsületét visszaadhassa.

Az 1919 óta Lengyelországhoz tartozott Nyugat-Poroszországban konspiratív módon szerveződtek a párttagok. Max Hensel, az NSDAP brombergi (bydgoszczi) vezetője 1934-ben fedőnéven küldött születésnapi üdvözletet Hitlernek.

Érte reszkettünk, mert önfeláldozón küzdött, szenvedett,
Zászlaját új meg új ellenség vadul rohamozta,
És örvendeztünk, lelkünket átjárta a forró szeretet,
Mikor erős kézzel a vörös tébolyt megállította.

Az éj leple alatt, nagy titokban, de olvastuk írásait,
Melyeket lopva kezünkbe csúsztatott egy bátor embere,

Ki őrnagyként a világháborúban hittel vezette katonáit,
És a hitvallók számát megsokszorozta, félelmet nem ismerve.

Aztán eljött a végső csapás: a vörös front összeroppant,
És a sötét, komor fellegek közül új nap sütött le ránk,
Minden tartományunk vidáman harangokat kongat,
S új élet virradt fel most, csupa derű, öröm, vidámság.

És mikor a Führer aztán népéhez szólt a rádióban,
Lélegzetünket visszafojtva hallgattuk őt áhítattal.
S mikor közben a tömeg rendre kitört ujjongásban,
Büszke, forró pillantásokat váltottunk egymással.

A nép megmentője legnagyobb bajában Te lettél,
Visszaadtad új Birodalmunkat, és mi megint hihetünk.
Győztes harcban minket éjszakából kivezettél!
Néked, mi hősünk és Führerünk, örök hűséget esküszünk.

A Hitlerbe vetett euforikus hit egyaránt megtalálható volt a férfiak és a nők körében. A két vers ugyanakkor jellemző különbségeket mutat abban a tekintetben, hogy szerzője melyik nemhez tartozott. Míg a nők gyakran magát a személyt állították középpontba, és nagyon gyakran nevezték nevén Hitlert, addig a férfiak „hűségről" és „büszkeségről" írtak. Nyelvezetük katonás, és ez nem is meglepő. Hitler vezérként jelenik meg, és a férfiak hódoló verseiben szinte mindig felbukkan a zászló.

A nemzetiszocialista propaganda látni valóan mindkét nem képviselőit meg tudta szólítani. Az anyakultusz megteremtése éppúgy elérte hatását, mint a világháborús bajtársi közösség megidézése.

Hensel kijelentései más szempontból is érdekesek, ugyanis verse valóban bepillantást enged a brombergi németek gondolat- és érzésvilágába. A „Minket itt, Keleten elnyomásban magunkra hagytak" sor az afölött érzett dühöt fejezi ki, hogy a köztársasági kormány 1919-ben beleegyezett ezeknek a területeknek a leválasztásába. Ezek a

szavak ugyanakkor arról is szólnak, hogy a lengyel állam nem volt képes a németek integrálására, azok pedig, a másik oldalról nézve, nem mutattak hajlandóságot az integrálódásra.

Luxemburg nagyhercegségben, a Birodalom nyugati peremén másként állt a helyzet. A bonnewegi Hugo Herberg levele mégis hasonló gondolatot sugall. Számára is Németország volt a szeretett haza, nem pedig Luxemburg.[244]

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr!

Születésnapjára legszívélyesebb jókívánságaimat küldöm a szép Luxemburgból. Kívánom, hogy még sokáig álljon szeretett hazánk élén, és valamennyi munkanélküli számára sikerüljön munkalehetőséget teremtenie.

Születésnapjáról soha nem fogok megfeledkezni, mivel drága édesapám is április 20-án született. Ő a német férfi dalegylet elnöke. Mi is a német kolónia tagjai vagyunk.

Most még egy kérésem lenne Önhöz.

Kérem, küldjön egy fényképet magáról; mert itt ilyesmi nem kapható. Kérésem teljesítésével nagy örömöt szerezne nekem.

Német köszöntéssel:
Hugo Herberg
Luxemburg-Bonneweg, Gounodstr. 12

A feldolgozási jegyzetből az derül ki, hogy Herberg megkapta a fényképet. Május 11-én Albert Bormann írt neki.[245]

Igen tisztelt Herberg Úr!

A Führer általam mond Önnek hálás köszönetet soraiért és a születésnapja alkalmából küldött jókívánságért.

Csatolva megküldöm Önnek a Führer kért fényképét.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

A berlini Edith Hertel is autogramkéréssel kapcsolta össze a születésnapi gratulációt. Levelét Angela Raubalnak címezte.[246]

Mélyen tisztelt Nagyságos Asszony!
Nagy jóságáért, hogy a mellékelt levelet átadja Bátyjaurának, fogadja legalázatosabb hálámat.

Szívélyes tisztelettel:
Edith Hertel
Perleberger Straße 6/I

A levél május 12-én az „obersalzbergi gyűjtőpostával" érkezett meg, és a 4712-es érkeztetési számot kapta. Kézírásos megjegyzésként „köszönet: '34. V. 16." áll rajta, a szokásos „fénykép" utalás azonban hiányzik róla.

Mélyen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr,
Führerünk!
Én sajnos csak a német nép aprócska tagja vagyok, szerényen mégis veszem magamnak a bátorságot, hogy Führeremnek a mai napra szívből jövő jókívánságaimat küldjem. Azzal a leghőbb vágyammal együtt, hogy tiszteletre méltó, nemes szívű Führerünk jóságos ereje és áldozatkészsége révén a német nép újból elfoglalhassa az őt ősatyáink óta megillető helyet. Mindennap kérni fogom a Jóistent, hogy mélyen tisztelt Birodalmi Kancellárunkat és nemzetünk Führerét sokáig tartsa meg nekünk jó egészségben. Ehhez a kívánsághoz és a nagy kéréshez én is teljes szívemből csatlakozom. Isten tartsa meg a mi legdrágább, nemes Führerünket!
Nagy szívességet is kérek: a mellékelt kártyára saját kezű aláírást Führerünktől, Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úrtól!
Szívélyes tisztelettel:
Edith Hertel

A Berlin-Treptow-i Neue Krug fasorból 1934. április 19-én Gerhard H. is gratulációt küldött, amelyet egészen különleges kívánsággal kapcsolt össze.[247]

Kedves Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úr,
mi, német fiúk és lányok nem szeretnénk elmulasztani, hogy ünnepnapodon eljuttassuk hozzád legszívélyesebb jókívánságainkat. Teljes szívünkből azt kívánjuk, hogy a Jóisten még sok-sok évig tartson meg Téged, hogy uralmad alatt majd derék, igaz németekké nőhessünk fel, és az újraéledt Németországban, nagyszerű győzelmed sugárzó napja alatt élvezhessük tetteid gyümölcsét.
Azt hallottuk, hogy a hetediknek született gyermek keresztapaságát mindig elvállalod. Mivel azonban ez nekünk nagyon messze van, és nem is vagyunk még mind megkeresztelve, de szívbéli vágyunk, hogy a keresztgyerekeid lehessünk, arra kérünk, keresztelés révén szenteld meg bennünk az isteni érzést, és légy mindnyájunk keresztapja. Senki más nincs, aki ezt megtehetné, mert nagyon sokan vagyunk gyerekek. Teljesíted ezt a kérésünket? Légy szíves, légy szíves!

A Téged mindenekfelett tisztelő legifjabb gratulálóid:
Gerhard 11 éves (Jungvolk), Horst 8 éves, Evi 5 éves,
Dietrich 3 éves, Sigfrid 2 éves

A levélre feldolgozási jegyzetként „nem lehetséges" került. Ennek megfelelően Gerhard H. elutasító választ kapott.

Kedves Gerhard!
A múlt hónap 19-én a Führerhez intézett leveled megérkezett hozzánk.
Sajnálatomra azt kell közölnöm Veled, hogy a Führer a naponta beérkező kérvények hatalmas mennyisége miatt utólagosan nem vállalhat keresztapaságot.
A Führer Neked és testvéreidnek további életetekre a legjobbakat kívánja.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

Egy olyan esemény, mint a Führer-születésnap, természetesen számos szellemileg zavarodott személyt is írásra ösztönzött. Legyen erre szemléletes példa az a kívánság, amelynek Paul Friedrich Hennig adott hangot 1934. április 19-én Drezda-Neustadtból.[248]

Führerem!

Április 20-án egész Németország ünnepélyesen megemlékezik a legfontosabb napról, amelyen Birodalmi Kancellár Úr betölti 45. életévét. Egész Németország boldog, hogy olyan népkancellárja lehet, aki máris sok jót tett a német néppel, és fog is még tenni. Ezért hálát adhatunk Istennek, hogy sikeres volt a terv, a német nép megmentése az elbukástól. Ezt a fáradozást, munkát, az álmatlanul töltött éjszakákat és a titokban végzett munkát csak az tudja megbecsülni, aki maga is mindent elkövetett már azért, hogy egy ötletét tettekre váltsa. Könnyen megérthető, hogy egy ilyen terv sikeréhez saját gyökerű munkatársakra van szükség, akik azt, amit az ember elérni kíván, megtestesítik, támogatják, és a továbbépítéséhez segítséget nyújtanak. Ilyen hű társakra lelni azonban nem könnyű. Ha az ember célba akar érni, neki magának kell fáradhatatlanul tevékenykednie. Akkor nem is marad el a jutalom.

Ezen okból, Führerem, bátorkodom Önnek legszívélyesebb jókívánságaimat kifejezni. Maradjon meg Birodalmi Kancellár Úr jó egészségben a nép üdvére, az egész közösség üdvére, a teljes emberiség javára mind bel-, mind külföldön, s akkor új Németországunk példásan betölti majd vezető szerepét a jövőben és az idők végezetéig. A földkerekség egyetlen országa sem zárkózhat el, legnagyobb ellenségünk sem. Népkancellárunk által vezetett Harmadik Birodalmunk a legerősebb lesz, és az is marad.

Mivel csekélységem csendben az új Németországért dolgozik, a Führer születésnapja alkalmából a német nép rendelkezésére kívánom bocsátani a valójában a szabadalmi hivatalra tartozó ötletemet, hogy a külföld lássa, Németországban példás munka folyik.

Bízom benne, hogy derék munkatársak segítségével a terv megvalósulhat, és embertársaink javát szolgálhatja.

Elgondolásom kiolvasható a mellékelt útmutatásból. Abban a reményben, hogy ezt a népgazdasági-műszaki koncepciót Führerem is elismerésre méltónak találja, amely Németország számára úttörő lehet, maradok

német köszöntéssel:
Paul Friedrich Hennig

Leveléhez Hennig az alábbi mellékletet csatolta:

Útmutatás
egy jövőbeli repüléstechnikai feladathoz,
amelynek megoldása még várat magára.

Egy nemzet fejlődéstörténetét szemlélve azt láthatjuk, hogy az emberiség célja mindig is saját sorsának jobbra fordítása volt. Ez megfigyelésekre alapult, részben pedig találékonyságra. Az évszázadok során sok mindent feltaláltak. A találmányokat eleinte megmosolyogták, kigúnyolták, porrá zúzták, aztán pedig hasznosnak ismerték el, és újjászületésüket megünnepelték. Akkorra felismerték a hasznosságukat. A következmény az lett, hogy használati tárgyakká váltak. Gondoljunk csak vissza mi, akik ma a Harmadik Birodalomban élünk, és hasonlítsuk össze a régi időket napjainkkal. Megállapíthatjuk, hogy óriási különbség van az akkor és a most között. Egyet-mást felsorolok, hogy szemléletesebbé tegyem azt az utat, amelyet a találmányok bejártak.

Pl. a tűztől a gáztűzhelyig,
a fenyőfáklyától a villanylámpáig,
a szócsőtől a rádióig,
a fatörzsből vájt csónaktól a *Bréma* és *Európa* hajókig,
a sárkányrepülőtől az űrrakétáig, léghajóig, a repülőgépig,
a földúttól az autóútig,
az ökrös szekértől a *Fliegender Hamburger* motorvonatig,
a gólyalábtól az „áramvonalas autóig",
a nyíltól és íjtól a harckocsiig,

a forrástól a vízvezetékig (bojlerig),
a kőbaltától az elektr. lángvágóig,
a szikrapattintástól az öngyújtóig stb.

Mindezeknek a találmányoknak voltak ellenzői, akik felléptek ellenük, vagy megpróbálták szétrombolni őket. Ám hová jutottunk volna, ha minden ügyünket gyalogosan kellene intéznünk, vagy lámpással a kezünkben kellene keresnünk az utat, a házunk kapuját? Sokkal kellemesebb világítás mellett hazatalálnunk, repülőn néhány óra alatt Keletről Nyugatra eljutnunk, semmint gólyalábon járni.

Bár ma már repülőn utazhatunk, a repülőgépek vezetőinek és utasainak a jó műszaki eszközök dacára is szembe kell nézniük egy hátránnyal. Manapság még többet kell nappal utaznunk. Repülőtechnikánk már élenjáró, motorjaink nagy teljesítményűek, a biztonság garantáltan első osztályú, élen járunk az autópályák építésében, miénk a hajózás „kék szalagja", lépjünk hát tovább, segítsünk repülőseinknek és utazóinknak olyan közlekedési út megépítésével, amely lehetővé teszi, hogy éjszaka is megtalálják az utat. Iránytű nélkül, viszont elektromos lámpa segítségével, de azt nem a kezünkben tartva, mint régen a lámpást, hanem építsünk a sportrepülők és a repülőgép-kapitányok számára

éjszakai repülési úthálózatot kiváló
éjszakai leszállópályákkal.

Magától a természettől vehetünk leckét, a csillagos égtől. Akit csak kicsit is érdekel a csillagos égbolt, legalább a Göncölszekeret vagy a Tejutat ismeri. Pilótáink jobban ismerik őket. Mi egyszerűen megfordítjuk az eget és a csillagokat. Sötét éjszaka pilótaként vagy utasként ülünk a repülőgépen, lenézünk az új német földre, amelyet a Harmadik Birodalom átformált. Mit látunk? A házakról egyenlő távolságokban felszerelt sárga ködlámpák világítanak le ránk, aztán kialszanak, majd rögtön megint kigyúlnak. A színük mindig egyforma. Mire való ez? – kérdi az utas a pilótát. Nos, feleli ez, tegyük fel, hogy Ön Törökországból jön, és Münchenben száll le. Nappal nem sokat lát, most azonban, mivel éjszaka akar velem Berlinbe továbbutazni,

felismerheti az új Németországot, és az égbolt már itt van a Földön! Utazóink számára, munkaalkalom teremtésével éjszakai légiforgalmi útvonalszakaszokat építtettünk ki. Ezeken pedig nagy teljesítményű éjszakai utcai ködlámpákat helyeztünk el. A háztetőkre szerelve ezek mutatják meg nekünk az utat úti célunkig, Berlinig. Minden szakasznak más színe van. A nyíl alakú lámpa Berlin felé mutat, és valóban el is vezet oda. Nem repülünk olyan magasan, mint korábban. Üzemanyagot takarítunk meg, nem is keveset. Ha Tempelhofon akarunk leszállni, a leszállópályán megint lámpákat látunk, biztonságosan a földbe beépítve. A jel, a mintát a csillagos égről véve, a hattyú. Mi pedig tudjuk, hogy csak egy Hattyú csillagkép van az égen, egy ilyen alakú jel pedig Berlinben. Tehát jó helyre érkeztünk! Igen ám, de leszálláskor nem mennek tönkre a lámpák? – kérdi az utas. Ugyan már! A föld alá szerelve rostélyrács védi őket, azon pedig a legnehezebb repülőgép is átgurulhat. A víz alagcsövezeten át távozik. A hó oldalra csúszik, mi pedig megtaláljuk légiforgalmi úthálózatunkat és éjszakai leszállópályáinkat. Ez az éjszakai légiforgalmi úthálózat minden sportrepülő számára bárminemű előzetes ismeret nélkül is lehetővé teszi a biztos célba érést, az éjszakai légiforgalmi úthálózat és a leszállópályák térképének a segítségével. Ezek a reptereket csillagászati módon ábrázolják, az éjszakai égbolthoz hasonlóan. Csak éppen München városának nincs csillagászati éjszakai leszállási jele, hanem a nemzetiszocialista felségjel vezet a földön, arra utalva, hogy innen kiindulva született meg az új Németország. Az éjszakai légiforgalmi úthálózatot nem egyszerre kell megteremteni. Meg kell állapítani, hogy egy-egy szakasz kifizetődő-e. A legkifizetődőbb útvonal Berlin–Königsberg. Ott helyezik el az első lámpákat a házakon. Egyiket a másik után, egészen a königsbergi végpontig. Most pedig, amikor a repülőgép-vezetők abban a megnyugtató tudatban indulhatnak útnak, hogy a lámpákat követve szerencsésen célba fognak érni, kiértékelik a tapasztalatokat. A lámpákat egymástól nagyobb távolságban is el lehet helyezni, hogy a megmaradókat újabb útvonalakon használhassák. Így egy útszakaszból kettő lesz. A megtakarítás révén egyik útvonal születik meg a másik után. Németországnak van először

éjszakai légiforgalmi úthálózata. Az utazó pedig, akinek korábban drága szállodát kellett fizetnie, most a repülőgépen alhat, és ennek díját kész örömmel megfizeti. A térképek értékesítése is nyereséget termel, hiszen minden repülőnek szüksége van rájuk. Birodalmi Kancellár Urunk a teljes Berchtesgaden–Hof–Berlin útvonalat használja, hogy frissen és üdén álljon készen a haza érdekében végzett munkára. A térkép olvasása nagyon egyszerű. Fekete alapon láthatók az eltérő színű szaggatott vonalak, s mindegyik fővonalnak folyamatos vonala van a végponttól Berlinig (központ), ott fut össze az összes vonal. A színek úgy vannak megválasztva, hogy ne lehessen összetéveszteni őket. A térképen a vonalak megszakítása a lámpák távolságát is jelzi. Mivel a lámpa nyíl alakú, a hegye mindig Berlin felé mutat, illetve mellékvonal esetében oda, ahol eljuthatok a fővonalhoz. A lámpák többnyire a légi útvonalszakaszra eső középületekre kerülnek rá. Működtetésük kézzel történik, de mechanikus-elektromos is lehet. Az igazán rentábilis útvonalakon időkapcsoló beiktatásával, máskor a pontosan meghatározott felszállási terv szerint. Leszálláskor ugyanígy időben be kell kapcsolni a leszállópálya világítását, hogy a reptér már messziről könnyen észlelhető, az éjszakai landolás pedig öröm legyen. Az államhatár átrepülése német részről kizárt, mivel a határállomások színe kiindulási és végállomásként egyaránt egységes. Németország az élre tör. Ami a gépkocsinak az új autóút, az a repülőgépnek az éjszakai légiforgalmi úthálózat az éjszakai leszállópályákkal (csillagászati jelek). A jövőben minden üzletember számára nappal lesz az éjszakából. A repülőgépen fogja kipihenni magát, és nappal intézheti az üzleti ügyeit, amelyeket egyébként csak később tehetne meg, mivel a repülés venné el a legtöbb időt. A terv finanszírozására társaságot kell alapítani, esetleg a Birodalmi Vasúttal közösen, avagy egy iparvállalatnak (AEG) kellene készen állnia arra, hogy segítsen megteremteni Németország éjszakai légi közlekedését.

A világítástechnika kivitelezését és kiépítését illető további kérdésekben szívesen állok rendelkezésre. A magam részéről mindössze azt szeretném, hogy a Birodalom őrizze meg elsőségét, megelőzendő, hogy illetéktelen személy átjátssza azt a külföldnek.

Kivilágított légi útvonalak és repülőterek: aligha volt valami, amire Hitler és katonai parancsnokai a háborúra készülődve jobban vágyhattak. Ezt az iromány mindazonáltal köszönetnyilvánítás nélkül irattározták.

Egy hamburgi ügyvéd kivárta, hogy elüljön a Magánkancelláriára küldött gratulációk első hulláma, mielőtt eljárt volna a Hamburg melletti Wohldorf-Ohlstedtben lakó Catharina Reimers kisasszony képviseletében. A hölgy Bismarck mellszobrát és eredeti hajtincseit ajándékozta utólag Hitler születésnapjára. Az „Altreich kancellárja nyolcvanesztendősen ült modellt ehhez a szoborhoz 1895-ben", és ez „nemcsak a Bismarckról készült utolsó mellszobor, hanem az összes létező közül a leghitelesebb és a legművészibb is", írta az ügyvéd. A szobor értékét emeli, teszi hozzá, hogy üveglap alatt néhány kis hajfürtöt is beledolgoztak, amelyek Röhrig zu Bergedorf fodrász, valamint a herceget sok éven át szolgáló, Pinnow nevű komornyik eskü alatt tett vallomása szerint tőle magától származnak, „mégpedig az 1893. I. 27-ei hajvágásból; erről közjegyzői okirat is tanúskodik".[249] A Magánkancellária köszönettel elfogadta az ajándékot, és a mellszobrot a Birodalmi Kancellárián állította fel.

Annak viszont nem sikerült nyomára jutni, hogy szintén méltó helyre került-e az a hajómodell, amelyet a hamburgi Chr. Jacobsen készített. A csomaggal ráadásul kézbesítési gondok is voltak.[250]

Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úrnak!

Alulírott a legalázatosabban arra kéri Birodalmi Kancellár Urat, hogy 45. születésnapjára átnyújthassa Önnek expresszáruként feladott és saját keze munkájával készített modelljét, amely a „Gegenwart" [„Jelen"] nevet viseli. Alulírott arra kéri Önt, hogy az ajándékot a legmélyebb tisztelet jeleként elfogadni méltóztassék a hamburgi kikötő rakodómunkásától, aki egyúttal bátorkodik Önnek, Birodalmi Kancellár Úr, a legalázatosabban a legjobbakat kívánni élete új évére.

Heil!

Chr. Jacobsen

Az érkeztetési pecsétről 1934. június 20-a olvasható le, és ez arról árulkodik, hogy a levél jó időre elkeveredhetett a jókívánságok tömegében.

Június 6-án Jacobsen küldeménye sorsa felől érdeklődött. Az érkeztetési pecséten ezúttal július 20-a a dátum.

Birodalmi Kancellár Úrnak!

Alulírott tájékoztatást kér arról, hogy jó állapotban megérkezett-e gőzhajómodellje, a „Gegenwart", amelyet az Ön 45. születésnapjára expresszáruként üvegdobozban elhelyezve adott postára Hamburgban.

Mély tisztelettel
és német köszöntéssel,
Heil!
Chr. Jacobsen

A levelek valószínűleg keresztezték egymást, mivel a Magánkancellária már 1934. június 21-én megküldte a választ, amelyet maga Hitler írt alá.

Igen tisztelt Jacobsen Úr!

Saját készítésű szép hajómodelljével, amelyet a születésnapomra küldött, nagy örömöt szerzett nekem.

Utólag is hálás köszönetemet fejezem ki érte.

Német köszöntéssel:
Adolf Hitler

Az „obersalzbergi gyűjtőpostával" május 14-én a türingiai Gräfenrodából színdarab érkezett. Szerzője tisztelete kifejezését a mű kinyomtatásához szükséges anyagi támogatás kérésével kapcsolta össze. A „Führerem!" megszólítás köré Hugo Hertwig (nem azonos a kommunista sikerszerzővel) szalagmintát rajzolt.[251]

Führerem!

Mai születésnapja alkalmából legszívélyesebb jókívánságaimat küldöm Önnek.

Ajándékképpen Führeremnek egy kis művet írtam, amelynek

A vértestvérek

címet adtam.

Ha lett volna rá pénzem, ízlésesebb formát öltött volna az ajándék. Közel hét éven át a munkaügyi hivatal alkalmazásában álltam, de a reakciós doktorosztály áldozataként immár 5 hete jövedelem nélkül ülök idehaza.

Führerem!

A mellékelt kis mű finanszírozására nincs lehetőségem.

Kérem, segítsen. Az itteni HJ várja a kiadást és az ősbemutató jogát!

Jókívánságaimhoz négy fivérem is csatlakozik, akik ugyancsak hálával viselik a Führer egyenruháját.

Abban a reményben, hogy nem követtem illetlenséget,

Heil Hitler! köszöntéssel üdvözlöm Önt:
Hugo Hertwig
Gräfenroda/Th.

Hertwig tizennégy oldal terjedelmű, „négyrészes tragédiát" írt, amelyet öt időszakaszra tagolt: „1. A német nép hanyatlása, 2. Idegen szolgaságban, 3. Führer születik, 4. Harc a német emberekért, 5. Sieg Heil a Führernek és a Német Népnek." *A vértestvérek* alcíme így hangzott: „Előbb vérnek és könnynek kellett folynia." Hertwignek már az élete is kész tragédia volt, amint ez mellékelt életrajzából kiderül. Apja, aki postai kézbesítő volt, az első világháború alatt gyógyíthatatlan betegségben halt meg. Legidősebb fivére súlyosan megsebesült a háborúban, így az anya másik hat gyermekével együtt állami támogatásra szorult. Hertwig bérelszámolói képesítést szerzett, és 1927-ben munkanélküli lett. Még ugyanabban az évben munkát kapott egy községi elöljáróságon. Később a munkaügyi hivatalhoz került, és ott megismerte, saját kifejezésével, „az élet nyers oldalát". Ennek folytán

hitet tett a nemzetiszocializmus mellett. „Semmitől sem riadtak vissza. Most viszont már tanúi lehettünk a Nemzetiszocialista Forradalomnak. Hűségesküt tettünk a Führernek, és mindhalálig meg is tartjuk." Közelebbről meg nem nevezett „reakciós egyedek", ez „a Harmadik Birodalomból átvett úri réteg" 1934-ben végül elérte, hogy Hertwiget elbocsássák. „Tanúvallomást" tett ellenük, és attól fogva munkanélküli volt.

Két, utólag már nem rekonstruálható lehetőség képzelhető el. Az egyik szerint a tántoríthatatlan szocialista Hertwig valóban a párt nagykutyái ellen fordult, és kipellengérezte a türingiai visszásságokat. Az is lehet azonban, hogy a javíthatatlan feljelentők közé tartozott, akikkel szemben még az NSDAP-nek is fel kellett lépnie, mert fanatizmusukban mindenben a „zsidó–szabadkőműves" összeesküvés művét látták. Mindig és mindenütt a rendszer ellenségeit szimatolták, bár azokból csak elenyészően kevés volt.

Az alábbiakban *A vértestvérek* című dráma tartalmát ismertetjük. (A német eredetiben verses forma visszaadásától itt eltekintünk.)

Művét Hertwig a tördöfés-legendával nyitja. A „császár lovagjai" a „hazaárulás mesterei" voltak, mondatja el Hertwig egybehangzóan négy frontkatonával. A versailles-i kastély tükörtermében a „nemzetközi zsidóság" ült volna, és „kapzsiságában" Németországot a legsötétebb korszakába taszította. Az egyik frontkatona, aki Hitlert jelenítette meg, így szólt a többiekhez: „Nos, német nép! Légy erős, légy erős!" A leghidegebb télnek már vége, a jövő reményteljes. A csalódás elkövetkező évei azonban úgymond mindenkit kiábrándítottak azok közül, akik harcoltak. Hosszú útnak kell vezetnie a győzelemig, és az még nem teljes. Az utolsó felvonásban aztán Hertwig a Hitler-Jugend, illetve a Német Lányszövetség (BDM) egy-egy tagjával felváltva hirdetteti meg a boldog jövőt:

Nem nézünk vissza, mert a szem előretekintve lát!
Nem megyünk oldalirányba, mert a katonazene jobban illik
az előrehaladóhoz![252]
Nálunk a parancs számít!

Langyos emberekkel a Führer nem kezd.
Ahogy mi vonulunk az utcákon, egy ütemre lépve,
Úgy borul majd virágba új Birodalmunk tavasza,
Ha minden német velünk lépést tart!

A következő strófát a lány mondja:

Heil Führerünknek! Heil népünknek!
Hiszünk az igazságos Istenben!
Ő napfényt hoz ránk, a szürke felhőt elűzi,
Megajándékozza a jókat, kitagadja a rosszakat.
Németnek lenni: „Isten leheletét" érezhetni!
Az északi ember a kultúra hordozója!
Európa népei örömmel élnének német szokás szerint;
Az emberiség példaképe csak Te vagy, „német ember"!

A következő szakaszt Hertwig az egytálételes vasárnapnak szenteli, majd a Hitler-Jungét beszélteti:

A tett szocializmusát
csak a katona ismeri!
Sajnos olyanok is vannak, akik nem engedelmeskednek.
Reakciós! Liberális! Csak zabálj nyugodtan tovább!

A rendezői utasítás szerint egy SA-tag „odalép hozzájuk, a középső ajtón át érkezve", és kijelenti, hogy a sok széthúzás után „összefogott bennünket egy hit: Adolf Hitler!". Majd tovább:

Az állam a hatalom!
Hitlerrel a harcosok ősi hada bevégezte a művet!
A végszót a szerző a Hitlerjunge szájába adja:

A Führert Isten kegyelme küldte el nekünk!
Nem csak Németországnak! Más államoknak is!

Mi a Führer prófétái vagyunk,
És összetiporjuk a vallásokat!
Mi vagyunk az ifjúság, és szívünkben hordjuk a templomot!
Mi hordjuk hozzá a követ, és mi gyújtjuk meg a gyertyákat.
Mert mi építhetjük meg Németország jövőbe vezető hídjait,
Hogy gyermekeink arról nézzenek le majd büszkén a mélybe!

Rendezői utasítás: „Minden irányból BDM-lányok és HJ-fiúk szaladnak be, és csatlakoznak a kórushoz."

Mind együtt:
Németek! Higgyetek magatokban! Higgyetek abban, amit tesztek! Németország örökkévaló!

Rendezői utasítás: „Vége. Függöny."

A Magánkancellária válaszát Hertwig 1934. május 23-án kapta meg.

Igen tisztelt Hertwig Úr!
A Führer általam mond Önnek és négy fivérének hálás köszönetet a születésnapjára küldött jókívánságokért.
A Führernek különleges örömöt szerzett *A vértestvérek* című kis művének elküldésével. A munka megjelentetésének támogatása részünkről sajnos nem lehetséges.

Német köszöntéssel!
A. Bormann

2. Egyenletesen áradó csodálat: 1935—1939

A következő éveket a születésnapi jókívánságok, költemények és ajándékok szűnni nem akaró áradata jellemezte. A hódolat kifejezésének formai és tartalmi jegyei hasonlóak voltak az 1934-beliekhez. A gratulálók között továbbra is valamennyi osztály és réteg tagjai képviseltették magukat. Új volt viszont, hogy most már pénzbeli ajándékok is érkeztek. Egyrészt olyan adományokról volt szó, amelyeket azért küldtek Hitlernek, hogy juttassa el azokat a rászoruló „néptársaknak". Másrészt csekkek voltak, amelyek Hitler jóindulatának az elnyerését szolgálták volna, más szóval a megvesztegetését. Feladóik azonban rosszul ítélték meg Hitlert, aki inkább mások korrumpálását részesítette előnyben. Annak érdekében, hogy tábornokait és magas rangú hivatalnokait kellőképpen dotálhassa, nemegyszer több százezer márkás pénzjutalommal, a Birodalmi Kancellária főnökével még a köztisztviselői törvényt is megváltoztatta.[253]

A születésnapi jókívánságok kedvelt formája azonban változatlanul a vers maradt. Ulmból Albert Kässmeyer SA-Sturmführer is saját verseit küldte el Hitlernek. 1935. április 5-én kelt kísérőlevelében a 120. sz. ezred gazdasági törzstisztje megírta, hogy szolgálati úton már az előző évben el akarta küldeni Hitlernek egy költeményét. Azt azonban a müncheni SA-kiadóhoz küldték tovább, mert versek és dalok ügyében nyilván azt tartották illetékesnek.[254] Kässmeyer ezt írta: „Idén sem mulasztottam el, hogy megemlékezzem Führeremről. Megint költöttem egy verset, és szolgálati úton benyújtottam, de a 120. sz. ezred azzal küldte vissza nekem, hogy személyesen nyújtsam be. Adja

Isten, hogy szeretett Führeremet a legjobb egészségben találja. Éljen a Führerünk! Éljen örök Németországunk!"

A költemény címe „Sieg Heil" volt, és írója „Führeremnek '35. IV. 20-ai születésnapjára" ajánlotta.

Heil néked, Führerünk! Heil néked, német haza,
Ahová egykoron mi mind megszülettünk.
Melletted állunk. Akárha gránitból lenne faragva,
Oly szilárd az eskü, amit néked tettünk.
Te visszaadtad a hitünket és becsületünket,
Hősiességünket Te feltámasztottad,
Istenre emeljük mind fel most tekintetünket,
Ki alászállt hozzánk, s áldásban részesített minket.

Heil néked, Führerünk! Heil, német föld!
Te kivívtad nekünk a szabadságot.
Mindenütt, ahol csak harc zajlott,
Ahol hősök szenvedtek, vérük folyott,
Te ott voltál, hogy elháríts szégyent, gyalázatot,
Minden csatában voltál Te győztes és herold.
Mi pedig buzgón, hűségben követünk,
Vállvetve oldaladon ott menetelünk.

Heil néked, Führerünk! Heil, német haza!
Lépd át megint az év küszöbét –
Születésed napján kezed ki-ki megszorítja,
Érezd egész Németország egységét!
Isten óvjon téged, mi bátor és merész sasunk,
Repülésre szárnyadat terjeszd szét.
Egy nép leszünk, örökre szabadok maradunk,
Németország veled mindig egyetért.

Ugyancsak verset küldött Nikolaus Kahlke, aki önmagát hadviselt járadékélvezőnek nevezte. Születésnapi üdvözletét 1935. április 7-én

Goebbels propagandaminiszternek küldte el azzal a kéréssel, hogy továbbítsa azt Hitlernek.[255] Az ajánlás a „szeretett Führernek" szólt, aki a világháborúban kockára tette az életét, most pedig gátat emelt a „vörös áradat" ellen. Ezért „a Jóisten tartsa meg" a Führert „még sok hosszú évig egészségben és jó erőben nehéz hivatalában". A verset a „Heil dir im Siegerkranz" kezdetű régi császári himnusz dallamára lehetett énekelni.

Heil néked, béke hercege,
Mert a békét akarod Te.
Heil, németek Führere.
Szeretetben a Te szíved gazdag,
Így alkottad meg a Harmadik Birodalmat.
Mindannyian ezért követünk,
Heil néked, Führerünk.

Harc és nélkülözés közepette,
Akár a halállal is szembenézve.
Heil néked, Führer.
Aggódó féltés szívedben
Bajtársidért kicsírázott.
E háború után legott
A Harmadik Birodalom meglegyen.

Heten voltatok férfiak, Ti,
Kik a Birodalmat kezdtétek teremteni.
Heil néked, Führer.
Abból nőtt ki a barnák serege,
A mi sasunk azt egybevezette,
Északról és délről jöttek sietve,
Németország dicsőségére.

És követ most téged a barnák hada,
Bárhová menj is éppen ma,

Győzelembe vagy halálba.
Büszke harci kedvvel,
Lelkük mélyén csak eggyel,
Németország üdvével és becsületével,
És teljes fegyverzettel.

A munkaszolgálatot megteremtetted,
Hogy szolgálja az népünket,
Heil néked, Führer.
Ásóval és lapáttal a kezükben
Az ifjak az utcán vonulnak seregben,
Munkára mennek,
Vígan énekelnek.

Az ifjúság is téged éljenez,
Kiáltja boldogan neved,
Führer, Heil néked.
Örül a szív, örül a szem,
Amint ott állnak délcegen.
Mindenki egyenlő már most e napon,
Ezt adta nekünk a Harmadik Birodalom.

A patkányokat szétugrasztottad,
Mikkel elleneink minket körülfogtak,
Heil néked, Führer.
De kezet nyújtasz a zsidóknak,
Azoknak, akik nem mást akarnak,
Csak Németország üdvére
És újjászületésére gondolnak.

A Gondviselés adott nekünk téged,
Tartsa meg még sokáig egészséged,
Heil néked, Führerünk.
Mert csak német hazánkért élsz,

És babérokat kapni nem remélsz,
Mind követünk téged hittel,
Heil tenéked, Adolf Hitler.

Semmi kétség: Nikolaus Kahlke semmit sem értett meg Hitler politikai programjából. Szó sem lehetett arról, hogy bárki is „kezet nyújtson" a zsidóknak. A zsidókat a közhivatalok viselésétől eltiltó, ún. Berufsbeamtengesetz életbe léptetésével és más szabályozásokkal az NSDAP mindenkit kiszorított az állami állásokból és a gazdasági kulcspozíciókból, akinek zsidó ősei voltak. „Német" újságokban csak az írhatott, aki politikailag megbízhatónak számított. Hitler nemzetközi szinten ugyan tett engedményeket, és egyelőre leállította a pogromokat, de ez csak taktika volt, és nem a politikai stratégia megváltozása.

A Birodalmi Bank, hogy az egyszerű járadékélvezőktől magasabbra is emeljük tekintetünket, maradéktalanul elégedett volt Hitler politikájával. Az igazgatótanács 1936. április 20-án nemcsak gratulált neki, hanem csekket is küldött.[256]

Führerem!
Nagyra becsült Birodalmi Kancellár!

A Birodalmi Bank elnöke, dr. Schacht úr távollétében engem ért az a megtiszteltetés, hogy a Birodalmi Bank igazgatótanácsának mai gratuláló leveléhez csatlakozva Önnek, Birodalmi Kancellár Úr, virág helyett egy

5000 RM-ről (azaz ötezer birodalmi márkáról)

kiállított csekket nyújthassak át azzal a kéréssel, hogy az összeget az Ön által megfelelőnek ítélt célra fordítsa.

A legmélyebb tisztelettel
odaadó híve:
Dreyse
a Birodalmi Bank igazgatótanácsának alelnöke

1937-ben is születtek a nemzetiszocializmushoz és magához Hitlerhez írt ódák, ám ezek többnyire csak propagandafordulatokat sorakoztattak fel („Hitünk neve Németország").[257] Emellett funkcionáriusok és különféle tisztségviselők is gratuláltak, például az SA-haditengerészet Standartenführere, egyben Helgoland polgármestere.[258]

Birodalmi Kancellár Úr! Führerem!

Születésnapja alkalmából a helgolandi lakosság és a magam nevében legszívélyesebb jókívánságaimat küldöm Önnek. Tartsa meg Önt a Gondviselés még nagyon sokáig a német népnek.

Standartenführerként egyúttal bátorkodom Önnek, Führerem, a 12. és a 13/55. SA-tengerészszázad születésnapi jókívánságait is tolmácsolni.

Születésnapi ajándékként a lakosság Önnek, díszpolgárunknak fényképet nyújt át a sziget látképével, a szeretet és a tisztelet jeleként, valamint hálánk kifejezéseképpen mindazért, amit Ön Németországért – és így Helgolandért is – végbe vitt.

Német köszöntéssel:
Bohm
Standartenführer és polgármester

A bekeretezett fotóért Bohm polgármester csak előre nyomtatott köszönőlevelet kapott Hitler aláírásával. Ez felveti a gyanút, hogy a Führer-születésnap rituáléja eddigre már „kifulladt".[259] Ahogyan minden totalitárius rendszerben, a propagandának itt is valódi eseményekre volt szüksége a lakosság mozgósításához. A megvalósult politikai célok fölött érzett puszta elégedettség, amint ezt a filozófus Hannah Arendt visszatekintve megállapította, szélcsendhez vezet.[260] 1937-ben pedig, legalábbis a belpolitikában, mintha szélcsend állt volna be. A lakosságot csak 1938-ban, az anschluss után sikerült újra mozgósítani.

Helgolandból ezúttal a hivatalos köszöntés mellett „saját készítésű" kis halászkosárban homár is érkezett Jan A. Jansen kártyájával és

„legszívélyesebb jókívánságaival Führere születésnapjára".[261] A Felső-sziléziai Faiskolák és Gyümölcsültetvények Munkaközössége virágot küldött, mellé pedig egy lapot, amely 1938. április 23-án érkezett meg a Führer-kancelláriára. Jókívánságaik a „kedves, jó Führernek" szóltak, akit arra kértek, hogy egyszer már Felső-Sziléziában is mondjon beszédet. „Ó, légy szíves, gyere el hamar Felső-Sziléziába is; mi itt valamennyien nagyon rendes emberek vagyunk, és jól is szavaztunk. Mi mind-mind nagyon szeretnénk már látni Téged, mert eddig mindig csak a rádióban hallottunk. Légy oly jó, és teljesítsd hamar a kívánságunkat! Sieg Heil!"[262] A levél válasz nélkül maradt.

Szintén „az aktákhoz" került annak a két nőnek a „legszívélyesebb üdvözlete és áldása", aki „a Halle-Merseburg-i Arbeitsgauból" (munkaterületről) írt, és azt kívánta Hitlernek, hogy „egészség és szerencse támogassa az örök Németországnak időtlen alakot adó munkáját. Sieg Heil!" Valaki zöld ceruzával azt írta a levélre: „Makramé (giccs)."[263]

„A legmélyebb hála, hűség, szeretet és tisztelet" kifejezéseképpen a Münsteri Városi Zenekar tagjai 1938. április 16-án az együttes egyik tagja által készített olajfestményt küldtek. Nekik ugyanúgy köszönet járt érte, mint a potsdami Margarethe Rathmann-nak. Ő nyolcezer márkát kitevő örökrészét ajándékozta Hitlernek, aki 1938. május 21-én írta alá a köszönőlevelet.[264]

Igen tisztelt Frau Rathmann!

Fogadja őszinte hálámat az adományért, amelyet születésnapom alkalmából utalt át.

Különleges örömöt szerzett vele.

Az összeget rászoruló néptársak javára fogjuk fordítani.

Német köszöntéssel:
Adolf Hitler

Most újfent nagyobb számban érkeztek versek is. Így például egy „Szonett a Führerhez", amelyet „nagy tisztelettel és hálával" ajánlottak neki.[265]

Csak te vagy az, kit az Úr küldött el nékünk,
Legmélyebb nyomorban, legnagyobb szükségben,
Merész kezed által ím véget ért szégyenünk,
És a jövő dicső hajnala már tündöklik fényben.

A magvető csak Te vagy itt, német földön,
S vetésed nékünk virágzó országot teremtett,
Kimondtad a szót, hogy hazád nagyra nőjön,
És fut is már határa az Északi-tenger mellett.

Ó, mondj csak egy királyt is, aki még ilyet tett,
Néked nem kell jogar, sem gyémántos korona,
Te nagyságoddal győztél az egész világ felett!

Trónusod felette áll minden császárénak,
Kivívtad helyedet a néped szívében,
Nagy-Németország hálája lesz méltó jutalmad!

E. Jurima, Bécs, '38. IV. 20.

Sajátságos levelek is újra felbukkannak az aktákban. A bonni Bertha Over 1938. április 15-én küldött autogramkérését teljesítették.[266]

Führerem!

Alázatosan bátorkodom Führerem tudtára adni, hogy nekem is április 20-án van a születésnapom.

Ezért hát leghőbb vágyam, hogy születésnapomra az idén fényképet kaphassak Führeremről, és igen nagy örömöt okozna, ha kívánságomat jóindulattal kezelnék.

Férjem 50%-os hadirokkant, bal karja béna, és 1932 óta az NSKOV tagja.

Heil Hitler!
Frau Bertha Over, Bonn
Krausfeld 4. II.

[P. S.] Pforzheimban élő szüleimnek 1933-ban volt az aranylakodalma, és Istennek hála, még életben vannak.

Az ilyen jellegű tiszteletadásnál a rezsim számára mindazonáltal fontosabb volt a legkülönfélébb tartalékok mozgósítása. Ezt igazolja az egyenruhákkal és ruházati cikkekkel foglalkozó berlini Hans Oldag Cég (Köpenicker Straße 71) levélpapírján érkezett jókívánságokhoz mellékelt kísérőlevél.[267]

Führerünknek és Birodalmi Kancellárunknak

ADOLF HITLERNEK
49. születésnapjára
küldik adományként
a Hans Oldag Cég, Berlin S.O. 16
női dolgozói a következőket:
1 gyermekruhácska
1 babakabátka sapkával
8 pár ingujjtartó gumiszalag bébiknek
10 pár gyapjúzokni,
amelyek a közösségi esteken készültek.

Bauer *Herubke*
üzemvezető *nőfelelős*

A Magánkancellária 1938. május 29-én mondott köszönetet a funkcionáriusnőnek.

A Führer általam fejezi ki hálás köszönetét a születésnapja alkalmából tanúsított figyelmességükért. A gyermekruhákat a Népjóléti Hivatalnak továbbítottuk.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

Egy Bécsből érkezett levéllel is elégedett lehetett a rezsim.[268]

A Führernek és Birodalmi Kancellárnak!

Az Osztrák Fagazdálkodási Tanács közösségénél 110.– S[chilling] gyűlt össze az Ön születésnapjára ajándékozandó virágra.

Közös döntésünk értelmében azonban ezt az összeget végül nem virágra fordítottuk, hanem egy rászoruló, sokgyermekes bécsi néptársunknak adtuk át támogatásképpen.

Kérjük, fogadja el ezt a határozatunkat az Önnek szánt virág helyett.

Rendíthetetlen hűséggel
és mély hálával:
az Osztrák Fagazdálkodási Tanács közössége
Bécs III., Marxergasse 2

A Magánkancellária 1938. május 5-én válaszolt.

A Führer általam fejezi ki Önöknek hálás köszönetét a születésnapja alkalmából kifejezett jókívánságokért, valamint arról szóló egyidejű értesítésükért, hogy egy rászoruló néptárs javára pénzadományt gyűjtöttek.

Német köszöntéssel:
mb. [olvashatatlan]

3. 1939—1945: kevesebb egyén, több intézmény

Hitler az ötvenedik születésnapjára is sok jókívánságot és ajándékot kapott, így például értékes ezüsttálat, antik bőrládát, vagy müncheni utcarészletet ábrázoló vízfestményt. Ezek sorából is kirítt a Wachenfeld-ház makettje, amelyet egy hadirokkant készített. (A kísérőlevél elolvasása után Albert Bormann 200 birodalmi márka támogatást küldetett neki.) Feltűnő azonban, hogy egyének helyett most inkább intézmények gratuláltak és adtak értékes ajándékokat. (A Birodalmi Harci Szövetség például a Kyffhäuser-emlékmű borostyánkőből készült másolatát küldte el.)

Ehhez az a gigantikus összegeket felemésztő fényűzés is hozzájárulhatott, amellyel Hitler ötvenedik születésnapját megünnepelték. A látványos katonai parádé, a számtalan hivatalos állami vendég és a birodalmi főváros „fotogén" feldíszítésének fényében abszurdnak tűnt a korábban oly gyakran használt „népkancellár" megnevezés.

A lakosságtól érkezett levelek számának visszaeséséhez bizonnyal az a szándék is hozzájárult, hogy a lelkesedést áldozatkészséggé formálják át. A néptől már nem leveleket vártak, hanem azt, hogy pénzt gyűjtsön, amelyet aztán Hitler saját belátása szerint jótékony célokra vagy olyan programokra fordíthatott, mint például a Hitler-Jugend.[269]

Az 1939-ben érkezett születésnapi adományok összegének alaposabb szemrevételezése nem tanulság nélkül való.[270] Összesen közel hárommillió birodalmi márka (egészen pontosan 2 764 307,99 RM) folyt be.[271] A moszkvai aktában nincs feltüntetve a Birodalmi Kancelláriára befolyt egymillió márka adományozója. További egymilliót

gyűjtött a Német Orvosszövetség. 500 000 márkát nyújtott át Walter Darré birodalmi parasztvezető, aki ezt a pénzt tehetős gazdálkodóktól kapta. Egy bizonyos Frau von Brauchitsch 61 600 márkát adományozott.[272] Célzott felhasználásra, vagyis projektekhez kötötten 141 762,99 márka értékben küldtek csekkeket a Magánkancelláriára. Egyéb adományozóktól, amint ezt az adjutánsi iroda megállapította, mindössze 60 945 márka érkezett. Valóban azonban ez az összeg sem a „néptől" jött, hiszen adományozói között kisebb bankok is voltak, mint például a Mährisch Trübau-i Német Agrár- és Ipari Bank (6800 RM). Magánszemélyként és névvel csupán 53 nő és 54 férfi szerepel az adományozók listáján. A skála mindeközben igen széles volt, és az egészen kis összegektől (egy birodalmi márkától) 25 000-ig terjedt.[273] Ugyanakkor üzemi kollektívák és iskolai osztályok is részt vettek a gyűjtésben: a Luftwaffe greifswaldi kórházának építkezéséről például 260 márka érkezett, a Német Nőközösségtől a szudétanémet Aschból pedig 1000 márka. Ha azt feltételezzük is, hogy mind a 260 építőmunkás egy-egy márkát adott, az 1000 márka pedig ezer egyéni adományt takart, a születésnapi adományozói kör akkor sem nevezhető figyelemre méltóan nagynak.

Most, 1939-ben a születésnapi üdvözletek nyelvezete is más, mint korábban volt. Ezt tanúsítja például a berlini Rheinmetall-Borsig Művek elnökségének levele.[274]

Führerem!

Holnap ünnepli, és Önnel együtt egész Nagy-Németország, az Ön ötvenedik születésnapját. Ez az ünnep hitelesebben és meggyőzőbben fogja kifejezésre juttatni, semmin az szavakkal visszaadható lenne, hogy mit jelent nekünk az Ön személye, és mennyire tiszteli Önt a német nép. Amit Ön az elmúlt években Németországért és ezzel valamennyiünkért tett, az bekerül a történelembe, és csak a későbbi nemzedékek lesznek abban a helyzetben, hogy műve nagyságát teljes egészében felmérjék.

Magunk ezért nem is szaporítjuk a szót, mert úgy hisszük, az Ön személye iránti tiszteletünket azáltal juttathatjuk a legjobban kifejezésre, ha erőnket mindenkor az Ön művének szolgálatába állítjuk, és a ránk bízott feladatokat teljes odaadással teljesítjük. Ennek az elkötelezettségnek kézzelfogható tanújeleként, egyúttal teljes kollektívánk jókívánságainak kifejezéséül engedelmével átnyújtjuk Önnek a műhelyeink egyikében gyártott légelhárító ágyú makettjét.

Heil mein Führer!
Rheinmetall-Borsig
Részvénytársaság
Az elnökség:
H. Roehnert
Breuninger

Az érchegységi Auerbachból egy harisnyagyár vezetője szintén munkásai és munkásnői nevében gratulált. Levelében figyelemre méltó, hogy főnöki hatalmával élve egyik dolgozóját rövid úton a Hitlernek szánt ajándék elkészítésére utasította.[275]

Führerem!

Az ARWA kollektívája nevében bátorkodom Önnek, Führerem, 50. születésnapja alkalmából legszívélyesebb jókívánságaimat kifejezni.

Az ARWA kollektívája töretlen hűséget és az Ön szellemében végzett fáradhatatlan munkát fogad Önnek, Führerem.

Megbízásomból egyik beosztottam, Hermann Haase érchegységi szokás szerint fából kifaragta az Ön szüleinek leondingi házát.

Az ARWA kollektívája abban a reményben, hogy ezzel örömet szerez Önnek, Führerem, ajándéka szíves elfogadását kéri.

Heil mein Führer!
ARWA üzemi kollektíva
Wieland üzemvezető

A köszönőlevél mindazonáltal magának a faragást készítő Hermann Haasénak *és* az ARWA kollektívájának szólt.

Fogadják legszívélyesebb köszönetemet azért az örömért, amelyet a születésnapom alkalmából tanúsított figyelmességükkel szereztek nekem.

Adolf Hitler

Amikor Hitler 1940-ben betölti 51. életévét, német csapatok harcolnak Oslótól északra, és javában folyik a tengeri háború. Nyilvános ünneplést nem rendeznek, bár a Wehrmacht főparancsnokai küldenek gratulációkat, és Hitler néhány érdemérmet is kioszt. Hermann Göring, aki nemcsak a légierő főnöke, hanem a fegyverkezésért felelős Négyéves Terv Hivatalát is vezeti, nagyobb munkabevetésre szólít fel. A német lakosságtól kevés jókívánság érkezett, a szlovákiai Német Párt és a fasiszta Szlovák Néppárt pozsonyi hívei viszont aláírásokat gyűjtöttek. A pártirodákon a funkcionáriusok gyűjtőíveket helyeztek ki, hogy Hitler tisztelői aláírásukkal láthassák el őket. A több mint húszezer nevet tartalmazó listákat bekötötték, és elküldték a Birodalmi Kancelláriára. A hódolat kifejezésének ez a formája messzemenően hivatalos jelleget öltött, a könyv első oldalait szervezetek pecsétjei borítják el. Az aláírások listái csak ezek után, jóval hátrább következnek.

Pazar kivitelezésű volt az a horogkereszttel és tölgyfalevél-motívumokkal díszített, nagyalakú „oklevél", amely az alsó-ausztriai Melkből érkezett. Szövege azonban inkább imának hangzott, semmint tiszteletnyilvánításnak.[276]

Führerünkre és legfőbb nemzetségfőnkre 51. születésnapja alkalmából a Mindenható örökre szóló áldását kérjük!

Teljesüljön be minden nemes életcélja maradéktalanul az egész német nép üdvére!

[pecsét:] *Radebeule Bazaltbányák*
Betonépítő és Útburkoló Vállalkozás,
Anton Kosta jogutódja
Bécs I., Hegelgasse 19

1940-ben a „Német Párt" és a „Szlovák Néppárt" hívei Pozsonyban aláírásokat gyűjtöttek Hitler születésnapjára. A több mint húszezer nevet tartalmazó listákat könyvbe kötve küldték el a Birodalmi Kancelláriára (l. következő old.).

Melki útburkolás, „B" üzemegység
Tel.: Melk 140
Az üzemvezető és a kollektíva nevében:
Hans Garß mérnök

1941. április 20-án Hitler úton volt a különvonatán. Az aktákban ezúttal is kevés jókívánság található, van viszont egy különösen érdekes tisztelgő vers, amelynek a kísérőlevele azonban nem maradt fenn. Az ismeretlen szerző (vagy szerzőnő) „Szeretett Führerünk születésnap-

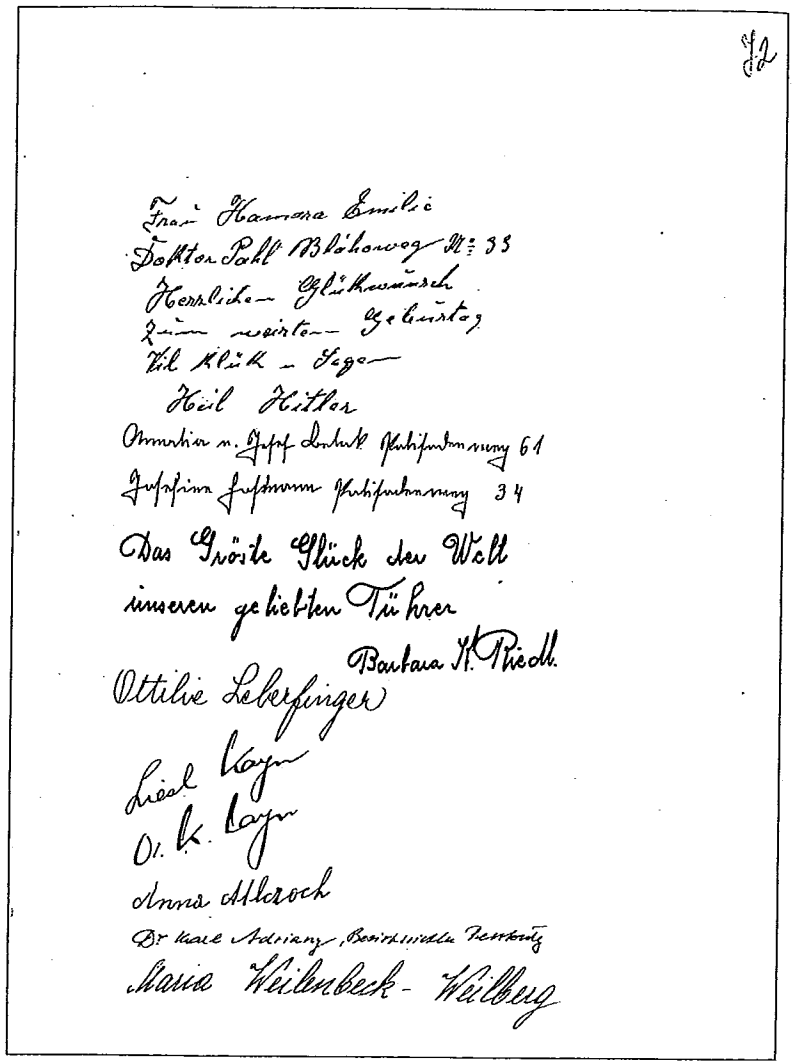

A Hitler 51. születésnapjára Szlovákiából küldött gratulációkat tartalmazó könyv egyik oldala. A legtöbben csak aláírásukkal látták el, saját jókívánságot kevesen fogalmaztak meg.

jára! Az 1941-es hadiévben" küldte gratulációját, és a felső sarokba nagy horogkeresztet rajzolt.[277]

Ha minden országnak lenne olyan Führere,
amilyet a Gondviselés számunkra rendelt,
Ezen a világon élni akkor milyen szép is lenne,
mily elégedettnek, boldognak látnánk minden embert!!!

Háború akkor többé nem dúlna,
tőle országát mindenki megóvná.
Úgy a kereskedelem is felvirágozna,
mert minden vezető csak ezt akarná:
Tárgyalóasztal mellett békében ülni,
nagy buzgalommal a fejeket törni,
a gondokat, de mindet, hamar megoldani,
nem fegyverrel ám, hanem jó szándékkal rendet tenni,
feleslegesen vért ontani többé nem kéne,
akkor mindenki kicsinykét jobban élne,
Mert az élet rövid, csak egy van belőle, az is Isten kezében!
Miért kellene hát kioltania azt ellenségnek mindenképpen?
Bizony, a legjámborabb sem élhet békében,
Ha gonosz szomszédja mást szeretne.
Így volt ez mindig, és így van a jelenben,
Ezen a világon, mi amúgy oly szép lenne.

Ám ha minden országnak lenne olyan Führere,
amilyet a Gondviselés számunkra rendelt,
háború földünkön többé ki nem törhetne,
és gyönyörű béke venne itt körül minden embert!!!

Ez az óhaj sajnos, be kell ezt látnom, nekem is
csak álomnak tűnik,
mert oly szép, hogy tán fel sem foghatom,
ha egyszer valóra válik.

Nekem mégis újra és újra arra kell gondolnom:
a Gondviselés mégis úgy intézi, ebben bízom,

HOGY EGYSZER MÉG ITT EZ A VILÁG
A NÉMETSÉG ÁLTAL NYER GYÓGYULÁST!!!

Köszönjük ISTENÜNKNEK, hogy a Führert nekünk ajándékozta,
mindig mellette állt, lépteit ő maga irányította!
Valaki talán egy csendes órán már gondolta arra,
hogy a könnyebb életet, ha úgy akarja, a Führer is
választhatta volna!
Az első harcok után sok ember félreállt volna,
és küzdelmek helyett, a puskát sutba dobva,
tán íróként most szép, csendes helyen alkotna,
és nagy kényelemben ott nagyon jól elvolna.
Führerünk azonban maga elé magasabb célt tűzött,
a legmagasabbat,
és nagyon nehéz utat választott, amelyen sok akadály akadt:
Harcolt, szenvedett, birkózott, és birkózik meg még a nemzetért!!!
A JÓISTEN maga adta meg neki a megérdemelt jutalmat ezért!

Megesett-e már valaha a történelemben,
hallott-e valaki arról, olvasta-e könyvben,
hogy egy névtelen katonát, ki szinte ismeretlen,
egy nagy birodalom Führernek kinevezzen?!
ISTEN így koronázta meg KÜZDELMÉT, FÁRADOZÁSÁT,
És ma is segíti még őt, hogy legyőzze ellenei hadát!
Mert aki magán segít, azt ISTEN is megsegíti,
Magára nem hagyja, de óvja, őrzi, védi!

Az értünk vívott harc a Führer életét sokszor megkeserítette,
Ám ma már az egész nép szilárd falként ott áll mögötte:

Szívek milliója ma esküjét megerősíti újra,
nagy szeretetét és háláját a FÜHRERNEK hűségben megvallja!
Szívek milliója kész arra, hogy FÜHRERÉÉRT
a legnagyobb áldozatot is meghozza!
A legbátrabb katonák a legjobb vezetés alatt mellette felsorakozva.
Szívek milliója köszönti ma szeretett FÜHRERÉT ujjongva,
és neki őszintén mielőbb a megszolgált nyugalmat kívánja,
hogy a háború után, mit ellenség kényszerített ránk,
győzelmére a JÓISTEN tegye fel a koronát.

Ezen a napon ezért csak az a nagy kérésünk:
ISTEN óvja a szeretett Führert itt közöttünk!
A nagyszerű hadvezérnek mindig jó egészséget adjon,
a legfőbb földi jót,
őrizze meg töretlennek akaratát,
elszántságát, kitartását,
őt magát rettenthetetlennek,

teljesítse be mind, mit Németország jövőjéért eltervezett,
hogy a földön a népekkel békében élhessünk,

és segítse abban, hogy az, ki békejobbját elutasította,
és mindig a háborút akarta,
ne állhasson már sokáig ellen nekünk!
Sieg Heil neked, szeretett Führerünk!

A levél ismeretlen szerzője (szerzőnője?) megelőlegezte a győzelmet, bár még sem a tengeri, sem a légi háború nem dőlt el. A Luftwaffe ugyan London elleni barbár terrortámadással „gratulált", amelynek „pusztító hatását" külön kiemelte a Wehrmacht jelentése, Nagy-Britannia azonban nem gondolt kapitulálásra. Hitler maga azzal ünnepelte a születésnapját, hogy új határokat jelölt ki a Balkánon. Az

NSDAP vezetőitől érkezett táviratok közül néhány fennmaradt, itt most csak egyet idézünk. [278]

Élete következő évére minden jót és sok sikert kívánok.
Georg Joel helyettes körzetvezető

Joel 1941. április 21-én sablonválaszt kapott:

Születésnapom alkalmából küldött jókívánságáért hálás köszönetemet fejezem ki.

Adolf Hitler

A művészek és írók levelei közül megint csak kiemelkedik Hanns Johst gratulációja. Ő Starnbergből a Führer-főhadiszállásra írt.[279]

Születésnapjára, Führerem, személy szerint a legjobbakat kívánom Önnek, és e jeles alkalomból egyúttal a német könyvszakma hódolatteljes üdvözletét is tolmácsolom. Történelmünk folyamán költőket és tudósokat, kiadókat, könyvkereskedőket és nyomdászokat soha még nem kovácsolt össze egységesebben hű érzület és gondolkodás, mint ma.

Heil Hitler,
örökkön engedelmesen odaadó híve:
Hanns Johst

Az államtanácsosnak és SS-Gruppenführernek Hitler április 21-én válaszolt.[280]

Hálás köszönetemet fejezem ki azokért a jókívánságokért, amelyeket a saját és a német könyvszakma valamennyi dolgozója nevében a születésnapom alkalmából kifejezésre juttatott.

Adolf Hitler

A Führer Wolfschanze („Farkasverem") nevű főhadiszállásán csak 1942-ben tartottak ismét nagyobb születésnapi ünnepséget, amelyen nemcsak a magas rangú német tisztek jelentek meg, hanem a leigázott vagy baráti országok politikusai is. Pártnagyságok a legbelsőbb kör tagjain (többek között Speeren és Goebbelsen) kívül nem kaptak meghívást. Oldenburg körzetvezető-helyettese ezért újfent csak táviratban gratulált.[281]

Adolf Hitler Führernek Berlinbe
Harmadik háborús születésnapjára a legjobbakat kívánom, mindenekelőtt erőt és egészséget a döntő év nagy feladataihoz.

Joel helyettes körzetvezető

A Führer-kancellária aktái között egy nagy fémkapcsos dosszié a következő feliratot viseli: „Héraklész 12 munkája – Őexcellenciája Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úrnak 1942. április 20-ára ajánlva." A hódoló verset a Ludwigsburg melletti Markgröningenben élő Heinrich Ritter építész az „1941-es hadiévben" szerezte.[282] A visszataszító iromány klasszikus párbeszéd-formában készült, ami azt igazolja, hogy Rittert olyan meggyőződéses nemzetiszocialistának kell tartanunk, akinek klasszikus műveltsége, magas intelligenciája és tehetsége is volt. Alkotásában egy tanár és diákja között folyó fiktív párbeszédet ír le „tizenkét dalból álló hősi énekbe" sűrítve. Herkules nagy tetteit váltakozva beszéli el a tanár, illetve a diák szemszögéből. A kizárólag a görög mondával foglalkozó részeket, valamint a német eredetiben verses formát itt elhagyjuk.

I. A nemeai oroszlán (Anglia)

Az iskolában tizenegytől tizenkettőig
Görögóránk volt.
Tanárunk feltette a kérdést:
Ki tud valamit a hős Héraklészről?

Ki tudja elmondani a tizenkét munkát,
Melyet Eurüsztheusz adott neki parancsba?
DIÁK:
Én, én, ugrik fel a kis Franz,
A tanár meg csupa fül lett.
Tanár úr, megkérdezhetem,
Hogy ilyesmi most is létezik?
Mert úgy gondolom, nemeai oroszlán
Talán ma is van még.
És ha igen, csak azért, hogy Héraklész
Munkáit más hőstettekkel egybevethessük. –
Például a mai idők tetteivel,
Kissé modernebb köntösbe öltöztetve.

Az oroszlán Anglia címerállata,
Úgy gondolom, célzásnak ez épp elég.
És hát ki lehetne Héraklész?
Nekem Führerünk jut eszembe.
Ő az a férfi, ő az a hős,
Aki ilyen tettet végbevihet.
Elszoríthatja az oroszlán torkát,
Hogy az nyomorultul fulladozzon.

Aztán elveri, hogy csak úgy porzik
A bundája, és végül legyűri.
Mi pedig, mi boldogan segítünk,
Az oroszlánt jól elagyabugyálni!
Vérében kell nyüszítenie, összegörnyedve!
Hogy mikor lesz ez? Azt a Führer mondja majd meg.

TANÁR:
Hasonlatod az oroszlánnal,
Kedves Franz, nagyon találó!
A párhuzamot, mint mondottam,

Ügyesen felfedezted.
Ha Hitler Angliát felelősségre vonja,
Bennünket már nem is kell kérdeznie,
Mind ott leszünk a számonkérésnél,
Mert van nekünk saját Héraklészünk!

És a többi tizenegy munkájára,
Netán szintén találtál hasonlatot?

II. A hidra (A bolsevizmus – Szovjet-Oroszország)

A hidra a nagy szovjethatalom,
Így gondoltam ezt ki:
Az óriáskígyó, amelyről azt mondják,
Hogy emberfia közeledni sem mer hozzá.
A barlang legmélyén lakozott,
Látványától mindenki elborzadt!

Vadul sziszegve nyakát nyújtogatta,
Mérges nyelvét kiöltötte,
Kilenc feje volt szám szerint!
Ha egyszer-egyszer előkúszott,
Akkor ez a szörnyeteg mit köpött?
Mérget, tajtékot, epét és pokol tüzét!

Rusnya testével fürgén tekergett,
Hogy felfalni áldozatot találjon,
Előrekúszott, mászott, tekergőzött,
Romlást hozott csak, és halált.
Héraklész neki először
Gyors csapással minden fejét levágta.

Ám minden kardcsapás után
Két másik fej nőtt ki rögtön,
És azok kétszer annyi mérget köptek.
Héraklész azonban nem félt,
Kétszer olyan gyorsan vágott,
Míg végül a szörnyeteg kinyúlt.

A szovjetkígyót, Oroszországot, elkapjuk,
Apránként feldaraboljuk és felőröljük.
A bolsevikok nagy tömegben hömpölyögtek
Kelet felől, erdőkön, falvakban, városokban, utakon,
Hogy túlerejükkel mindent megfojtsanak,
Testükkel bennünket, Németországot, összelapítsanak!

Akkor a Führer a seregével
A hidrakígyónak fenyegetőn útját állta.
A bolsevikok meginogtak, elestek milliószámra,
Hadosztályaink leküzdötték őket!
A krónikák aztán majd megírják,
Hogyan semmisült meg Szovjet-Oroszország!

III. A szarvasünő (Lengyelország)

[...] DIÁK:
A szarvasünővel, hasonlatomban Lengyelországgal,
Az egész egykori lengyel birodalom is földre került.

Pajzsa hamuvá, porrá törve, gyűlölködése,
Gyilkolása, fosztogatása magát megbosszulta.
És Hitler, ez a hős dalia, bosszúállóként
Diadalmasan söpört rajta végig!

IV. Az erümanthoszi vadkan (Jugoszlávia)

[...] DIÁK:
Negyedikként a vadkan kerül sorra,
Ám egykettőre az is elintézve.
Mert Jugoszláviát és Szerbiát (mindenki tudja jól)
Viharként lerohantuk és elsöpörtük.

V. Augeiasz istállója (Zsidóság)

[...] DIÁK:
Most az ötödik, s tán a legérdekesebb esetről:
Augeiasz király istállójának kitakarításáról.
Nem kell túl sokáig keresgélni,
Trágyának, mocsoknak itt van a zsidóság.

Hitler ezt a munkát is könnyen elvégzi,
És alaposan, ahogy az ilyen dolgokban szokta.
Nemsokára megkönnyebbülünk és felszabadulunk,
Mert a zsidókat az utolsó szálig el fogja mosni,
De úgy ám, hogy ettől a „pestistől"
Németország mindörökre megszabadul!

VI. A sztümphaloszi madarak (Ellenséges repülők)
[A tanár a sztümphaloszi madarak elűzéséről mesél,
majd a diák válaszol.]

Éppúgy, mint ellenségeink repülős lakájai!
Ahogyan azok magas sziklaodúkban,
Barlangokban, fészkekben, sötét erdőkben
Álcázták magukat, láthatatlanul megbújtak,
Úgy kúsztak elő ezek is!

Nagy-Németország bátor repülős hada
Kihozza őket a bunkereikből,
És eltalálja, megtizedeli őket,
Mielőtt körbenézhetnének és mozdulhatnának!
Merész, büszke harci szellem áthatja
Repülőseinket, kik példaképeink lehetnek.

Ők fürgén lecsapnak, harcolnak, győznek,
Hitünk a győzelemben soha el nem vész.
Ám mindig új ellenségek jönnek, visszatérnek,
Amink csak van, mind le akarják rombolni.
Mi pedig mindig szembeszállunk velük.
Mindenki megállja helyét a harcban!

Ha egy hős elesik, hull a könny, nagy a fájdalom,
De tovább él ő minden német szívben!

VII. A krétai bika (Norvégia)
[A tanár elmondja az ismert történetet. A diák válaszol.]

Hasonlatként erre Norvégiát mondanám.
Híressé a német flotta merész hadicsele által vált.
Köszönetet érte matrózainknak mondjatok.
Sokan haltak meg közülük ott fiatalon.
Nekünk „egy győzelem" volt, nekik haláluk napja.
Angliának meg „szégyenfolt" ez a vereség.

VIII. Az emberevő lovak (Hollandia és Belgium)
[A tanár elmondja a történetet, a zsarnokgyilkosságot azonban kihagyja.]

Miután Belgiumban és Hollandiában, röviden a Németalföldön
Felismerték az árulókat, és leleplezték őket,

Azok nagy hamar kezessé váltak, megszelídültek,
Az első lövéstől valósággal megbénultak,
Engedelmeskedniük kellett a parancsoknak,
Mondjuk úgy: ahogy az meg van írva.
Így nyitott előttünk Héraklész hősi csele
Máris kaput a következő győzelemre.

IX. Harc az amazonokkal (Franciaország)
[A tanár elmeséli az amazonok aranyövének történetét.]

DIÁK:
Belgium és Hollandia után Franciaország került sorra,
Kétségbeesetten küzdött, egészen férfi módra,
Ám aztán harci szelleme megtört,
És seregeink diadalmaskodtak!

És övvel, aranyat érővel, Hitler körbefogta,
Biztonsága és védelme érdekében,
Az Atlanti-óceán mentén, s bölcs volt tőle,
Hogy senki véleményét nem kérte ki.

Így hát odafenn a tengerparton
Az ármány elől az utat elreteszelte!
Ím, áll a fal, szilárdan, erősen körülöttünk,
Németország védi, uralja a végtelen tengert!

X. A háromfejű óriás marhacsordái (Népélelmezés)
[A tanár elmeséli a pásztorok és a kutya megölését.]

DIÁK:
Aztán a hős hosszú utazás után
Eljutott az óriáshoz, akinek marhái voltak.

Buzogányának erős csapásai alatt
Pásztoroknak és kutyájuknak vége lett.
És már azt gondolta, szabad az út,
Ám ekkor előrohant az óriás,
Heves küzdelem vette kezdetét,
Míg a hős íjáért nem nyúlt.

Az óriás elterült a harcmezőn,
A mérgezett nyílvessző megölte.
És így végül a hős elvezethette
A marhacsordát Eurüsztheuszhoz.

XI. A heszperiszek aranyalmái (A balkáni államok)

[...] DIÁK:
Amit a monda itt nekünk mesél,
Ha általánosságban nézzük,
Az számomra azt jelenti,
Hogy az aranyalmák azok lennének,
Akik a harcban hozzánk hűségesek.

XII. A Kerberosz (Amerika)

[...] DIÁK:
Ahogy ezt az alvilági állatot elnézem,
És Rooseveltnek, az USA elnökének
Csaholását hallgatom,
Bizonyos hasonlóságot köztük felfedezek.

A pokol kutyáját a fényre felhozni
Hiábavaló fáradság is lenne.

Elmúltak azok az idők, amikor még hatott
A blöff, a hazugság és a dollár aranya.

Mert helyébe munka, öröm, szabadság lép,
Az árnyékvilágot hamar leküzdi az igazság fénye.

Már inog, már gyengül a sötét világ birodalma,
Noha Kerberosza fogát csikorgatja és ugat még,
Az árnyékvilág már eltűnőben,
Közelg a hajnalpír, a fény birodalmát megleljük!

Zárszó [sem a tanárnak, sem a diáknak nincs kijelölve]

Így ez a régi görög monda
Számunkra napjaink tükörképévé lett.
Ennek az új hősi kornak vezetésére
Hitler választatott ki, és készen áll rá!

Egész énjét, szellemét, művét, életét
Nekünk, a német népnek adta!
Ami számunkra ő, azt mi soha nem feledjük,
Nagyságát pedig műve nagyságán mérjük!

Hősi dal ez, hősi ének,
Hősi küzdelem, amelyből egy akarat süt ki,
Hasonlatossá lenni a hősökhöz, e hősi korhoz,
Szívvel-lélekkel mindig harcra, indulásra készen!

És ott áll Adolf Hitler, hősök közt a példa,
Magasan, emelkedetten, szellemóriásként!
Add meg néki, Isten az égben, ki Németország
Békéjéért alkot és küzd: a felsőbb rendű ember erejét!

Markgröningen, 1942. április 20-án.
Heinrich Ritter

Az előző évektől eltérően Hitler születésnapját 1943-ban megint nagyobb szabású keretek között ünnepelték meg. A sztálingrádi csatának a közhangulatra gyakorolt megsemmisítő hatását mindenképpen pozitív tartalmú eseményekkel kellett ellensúlyozni. Az előestén a Berlini Filharmonikusok ünnepi rádióhangversenyt adtak, amelynek keretében Goebbels a helyzet komolyságáról beszélt, és további megpróbáltatásokat helyezett kilátásba. Ezután hitet tett a nemzetiszocializmus és a Führer mellett, mondván, hogy csak ő szavatolhatja a Birodalom „biztonságát".[283] A beszéd nem tévesztette el hatását, és megint százával jöttek a gratuláló táviratok. Ajándékokból is a legkülönfélébbek érkeztek.[284]

Braunau városa vacsorát rendezett a sztálingrádi csata ötszáz túlélője számára. Az éppen a hohenlycheni katonai kórházban fekvő Karl Wolff SS-Obergruppenführer pralinét küldetett Hitlernek, és a dobozra rátűzte a névjegyét: „A legjobbakat élete következő évére! Alázatosan! Karl Wolff." Egy másik SS-vezető olajos szardíniát küldött az Obersalzbergre, Hitler egykori komornyikja, Ernst Krause SS-Untersturmführer pedig egy festményt, amelynek „A dicsőséges Waffen-SS" volt a címe. Hatalmas virágkosarak érkeztek többek között Adlon szállodatulajdonostól („szívélyes jókívánságokkal és a legmélyebb tisztelet kifejezéseképpen"), a szobrász Robert Ullmanntól, aki „felfedeztetését" Albert Speernek köszönhette, valamint az ekkorra már kézigránátokat és aknákat előállító solingeni kerékpárgyár dolgozóitól. A rezsim kedvelt művészei sem feledkeztek meg arról, kinek tartoznak hálával felemelkedésükért, hírnevükért és anyagi sikereikért. Táviratban vagy személyesen természetszerűen valamennyi körzetvezető és birodalmi miniszter is gratulált. Ők többnyire könyvet ajándékoztak, de Martin Mutschmann szászországi körzetvezetőtől meisseni váza érkezett azzal a kívánsággal, hogy „a Mindenható adjon Önnek, Führerem, továbbra is erőt és egészséget népünk életterének teljes körű biztosításához és életcélja maradéktalan megvalósításához".

A körzetvezetők közül a leghosszabb távirat Fritz Wächtlertől érkezett Bayreuthból:

FUEHREREM
HOODOLATTELJES HAALAAVAL ÉS AZZAL AZ AAHIITATOS BIZALOMMAL HOGY BETELJESIITHETI TOERTEENELMI KUELDETEESEET EES SZABADSAAGHARCAABAN GYOEZELEMRE VEZETI A NEEMET NEEPET ENGEDELMEEVEL AZ NSDAP BAYREUTHI KOERZETE A LEGJOBBAKAT KIIVANJA OENNEK A MAI NAPON
ANNAK A FOGADALMUNKNAK A MEGEROESIITEESEEVEL HOGY SZIIVUENKET EES MINDEN EROENKET MARADEEKTALANUL A SORSDOENTOE KUEZDELEM SZOLGAALATAABA AALLIITJUK

HEIL FUEHREREM
FRITZ WAECHTLER
KOERZETVEZETOE

Wächtler „áhítatos bizalma" nem tartott ki egészen a háború végéig: az SS-tábornokot 1945. április 19-én „dezertálásért" kivégezték.

A kuriózumok közé tartozik az a kézzel írt gratuláció, amelyet húsz nő írt alá a Schill Varroda helyi csoportjában, amelyet Anneliese Schmundt, a Führer szárnysegédének felesége vezetett.

Führerünknek!
Mi, a Schmundt asszony vezetésével a Schill Varroda helyi csoportjából a Nőszervezetnél és a Német Vöröskeresztnél együtt dolgozó asszonyok, az előző évhez hasonlóan idén is leghűségesebb jókívánságainkat küldjük Önnek, Führerem. Születésnapi ajándékunk megválasztásakor ezúttal a bombázások károsultjaira voltunk tekintettel.

Gyapjú- és szövetmaradékokból új és hasznos holmik készültek, abból a meggondolásból, hogy enyhítsék a fájdalmakat, és örömöt szerezzenek.

Új életévére teljes szívünkből kívánunk Önnek, Führerem, szilárd egészséget, sok örömöt és hadiszerencsét. Teljesüljön minden terve, és akkor a miénk a győzelem!

Heil szeretett Führerünknek!
Anneliese Schmundt
[és további tizenkilenc nő aláírása]

Elnyerhette-e Hitler tetszését az a gratuláció, amelyben közvetlenül a sztálingrádi vereség után szilárd egészséget és hadiszerencsét kívántak neki, és még a bombázások károsultjaira is utalást tettek? A Führer-főhadiszálláson élő asszonyok, akik között a legmagasabb rangú vezetők feleségei is ott voltak, tudták az igazságot Hitler egészségéről. Karja megint jól láthatóan remegett, ráadásul szokásától eltérően alkoholt is fogyasztott, és ez nem kerülhette el a tisztfeleségek figyelmét. A hadiszerencse megfordulására csak a Schill Varrodában dolgozó nők tettek egyértelmű célzást. Levélben Albert Bormann mondott nekik köszönetet.

Azoknak a régi müncheni ismerőseinek küldött köszönőlevelet viszont, akik 1943. április 19-én gratuláltak neki, Hitler személyesen írta alá.[285]

Szeretett Führer!

Születésnapja alkalmából továbbra is a Gondviselés leggazdagabb áldását kérjük tevékenységére és szándékaira. Tudjuk, hogy azok csakis a német nép javát szolgálják.

Mindenben hiszünk és bízunk, ami még elkövetkezik. Az Úristen adjon Önnek jó egészséget nagy feladata végrehajtásához.

Hűséggel:
a July család,
még mindig a Gärtnerplatzról

Hitler 1943. május 5-én válaszolt.

Kedves July Család!

Fogadják szívélyes köszönetemet a születésnapomra küldött jókívánságokért.

A régi harcostársaktól érkező üdvözleteknek mindig nagyon örülök.

Német köszöntéssel:
Adolf Hitlerük

Egykori harcostársai jókívánságaihoz hasonlóan Hitlert bizonnyal a művészektől érkezett, és valódi német alázatossággal megfogalmazott gratulációk is megörvendeztették. A Regensburger Domspatzen kórus („izzó honszeretettől fűtött") tagjaitól kezdve a Führer kedvenc zeneszerzőjéig, („a melegszívű művészetpártolás által a legmélyebb hálára kötelezett") Lehár Ferencig számos jeles személyiség küldte el Hitlernek „szívből jövő, őszinte jókívánságait", azokat gyakran összekapcsolva a „személyébe és a német végső győzelembe" vetett hittel, amint a színész Otto Falckenberg fogalmazott. Egyenesen tipikusnak nevezhető fordulatokkal élt a „Kammersänger" címmel elismert Eugen Fuchs (München), az aktjairól ismert Robert Ullmann szobrász (Bécs) és Heinrich George, a berlini Schiller Színház intendánsa.

Führerem!

Kérem, Führerem, hogy születésnapja alkalmából fogadja őszinte jókívánságaimat! Oltalmazza Önt, Führerem, továbbra is a Mindenható az egész emberiség üdvére.

Heil, Führerem!
Odaadó híve,
Eugen Fuchs

Führerem!

Engedje meg, Führerem, hogy születésnapja alkalmából a legmélyebb tiszteletből fakadó, legőszintébb szerencsekívánataimat fejezzem ki Önnek.

Nem mulaszthatom el, hogy egyúttal múlhatatlan hálámnak is

hangot adjak a német művészet bölcs vezetéséért, amely Önnek köszönhetően, Führerem, soha nem látott módon felvirágzott.

Heil, Führerem!
Robert Ullmann szobrász

Führerem!

54. születésnapján azzal az odaadó jókívánsággal és bizakodással hódolunk Ön előtt, hogy új életévében hazánk üdvére kovácsolt valamennyi merész terve győzedelmesen teljesedjék be.

Kérjük, szeretett Führerünk, hogy szerény születésnapi ajándékként – páratlanul bátor légierőnk és tengeralattjáróink teljesítményei előtt adózandó – fogadja el tőlünk Bernhard Witschel tíz rézkarcát hadseregünk legénységi szállásai és katonaotthonai falainak díszítésére.

Hűséggel és odaadással:
Heinrich George
és a Birodalmi Főváros
Schiller Színháza

Hitlerhez fűződő közeli kapcsolatáért Heinrich George az életével fizetett: 1946-ban szovjet fogságban halt meg. Robert Ullmann és Eugen Fuchs keresett művész maradt: Fuchs továbbra is énekelt a Bayreuthi Ünnepi Játékokon, Ullmann pedig továbbra is készített aktszobrokat, csak azok most már más címeket kaptak, például azt, hogy „Békét Afrikának!".

Egy másik gratulálónak viszont többször is karrierje megtörését kellett elviselnie. Fritz Koelle müncheni szobrászművész egész életében munkásokat mintázott meg, például olvasztárokat és bányászokat. „Kultúrbolsevista nézeteiért" a Gestapo 1934-ben letartóztatta. Koelle azonban el tudta hitetni, hogy semmiféle szimpátiát nem táplál a kommunisták iránt, és attól fogva valamivel heroikusabb, a korszellemnek inkább megfelelő alkotásokat készített. Azután, hogy Hitler szobrot vásárolt tőle, Koelle rendszeresen küldött neki jókívánságokat. 1943-ban Helmuth von Moltke porosz hadvezér, az 1870/71-

es franciaországi hadjárat zseniális stratégája egyik eredeti levelével ajándékozta meg.

Mélyen tisztelt Führerem!

Nagybecsű születésnapjára legyen szabad az idén is a legszívélyesebben gratulálnom annak a kívánságomnak a kifejezésre juttatásával, hogy maradjon meg nekünk továbbra is alkotóereje teljében! Töltse ezt a napot a legteljesebb megelégedettségben és nyugalomban! Emberfeletti teljesítményt nyújtott, nagy veszélyt hárított el a télen, de veszélyek nélkül nem mehetnek végbe világtörténelmi fordulatok! Merész döntésekre mindig csak egyedül jut egy férfi, pontosan úgy, ahogyan Nagy Frigyes tette, és Helmuth von Moltke vezértábornagy, akinek egy eredeti levelével szeretném Önt ezen a jeles napon megtisztelni!

Még egyszer a legjobbakat, sok szerencsét a jövőre, és német köszöntés[sel]!

Az Ön előtt örök hűséggel és hálával adózó szobrász,
Fritz Koelle

Opportunizmusa miatt Koellét 1945-ben erős támadások érték. Mivel azonban barátja, a buchenwaldi emlékművet később megalkotó Fritz Cremer jótállt érte, tanszéket kapott Berlinben, és 1948-ban Kelet-Berlinbe költözött. 1953-ban egy Berlinből Münchenbe tartó vonaton halt meg.

Más országbeli gratuláló 1943-ban csak kevés akadt. Charlie Rivel spanyol bohóc azonban egyértelműen Hitler csodálói közé tartozott. Távirata ugyanakkor arra is rávilágít, hogy Hitler politikai és katonai céljait egyesek igencsak félreértették. 1943. április 20-án Rivel az alábbi szöveget táviratozta a Führer-főhadiszállásra.

EXCELLENCIAAD SZUELETEESNAPJA ALKALMAABOOL AZ IDEEN IS LEGSZIVEELYESEBB JOOKIIVAANSAAGAIMAT KUELDOEM. ADJON AZ UURISTEN OENNEK A TOVAABBIAKBAN IS EROET EES EGEESZSEEGET EES VEZE-

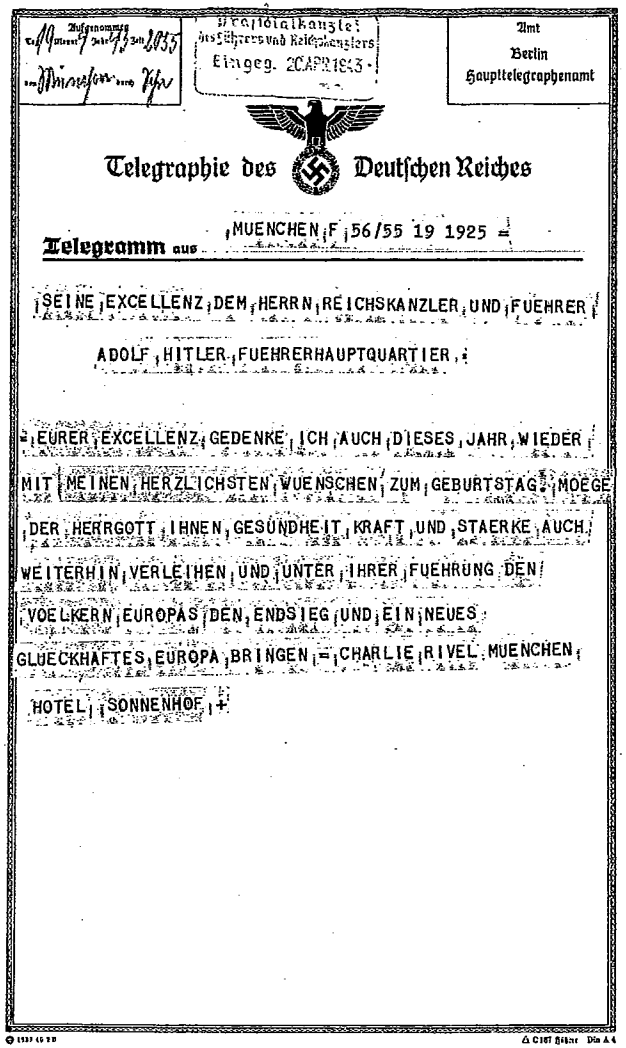

Reichskanzlei des Führers und Reichskanzlers
Eingeg. 20. APR. 1943

Amt Berlin Haupttelegraphenamt

98-

Telegraphie des Deutschen Reiches

Telegramm aus MUENCHEN F 56/55 19 1925 =

SEINE EXCELLENZ DEM HERRN REICHSKANZLER UND FUEHRER

ADOLF HITLER FUEHRERHAUPTQUARTIER

EURER EXCELLENZ GEDENKE ICH AUCH DIESES JAHR WIEDER MIT MEINEN HERZLICHSTEN WUENSCHEN ZUM GEBURTSTAG MOEGE DER HERRGOTT IHNEN GESUNDHEIT KRAFT UND STAERKE AUCH WEITERHIN VERLEIHEN UND UNTER IHRER FUEHRUNG DEN VOELKERN EUROPAS DEN ENDSIEG UND EIN NEUES GLUECKHAFTES EUROPA BRINGEN = CHARLIE RIVEL MUENCHEN HOTEL SONNENHOF +

A híres francia bohóc, Charlie Rivel tökéletesen félreértette Hitler küldetését: a diktátor születésnapjára küldött táviratában még 1943-ban is úgy gondolta, hogy Hitler uralma a népek számára „új, boldog Európát" fog elhozni.

TEESE ALATT EGEESZ EUROOPAANAK HOZZA EL A VEEGSOE GYOEZELMET EES AZ UUJ BOLDOG EUROOPAAT
CHARLIE RIVEL
MUENCHEN
HOTEL SONNENHOF

A moszkvai különleges levéltárban az 1944. évi születésnappal kapcsolatban csak kevés dokumentum található, az 1945-ben érkezett üdvözleteket pedig nem Moszkvában őrzik, hanem Koblenzben, a Német Szövetségi Levéltárban. Ezek a Berghof elfoglalása után valószínűleg amerikai csapatok kezére kerültek. Az is kétséges, hogy egyáltalán eljutottak-e még üdvözletek Berlinbe. Az amerikaiak éppen megszállták Lipcsét, a szovjet csapatok a baruthi ősfolyamvölgyben álltak. A kísérteties születésnapi ünnepségről több kortárs is szemléletes leírást adott.[286] A Birodalmi Kancellária vendégkönyvébe mindössze három külföldi vendég jegyezte be magát: az afgán nagykövet, Thaiföld követe, és egy japán tengerészkapitány. 1939-ben, az ötvenedik születésnapon még hatvanhét külföldi diplomata volt a gratulálók között.[287]

A Berghofra küldött táviratban fejezte ki jókívánságait Elisabeth Fugger zu Wellenburg hercegnő.[288]

A Jóisten áldja és oltalmazza meg Önt, Führerem, és szeretett hazánkat.

Elisabeth Fugger-Wellenburg hercegnő, Augsburg mellett

A düsseldorfi Friede Nögler már 1945. február 27-én írt Hitlernek, aki azonban az ő várakozásával ellentétben akkor nem Berchtesgadenben, hanem Berlinben tartózkodott.[289]

Mottó: Szenvedésen át vezet az út a legnagyobb boldogsághoz!
Führerem!

Születésnapjára legelőbb is őszinte jókívánságaimat küldöm. Élete új esztendeje ajándékozza meg Önt annyi jóval, amennyi rosszat az

előzőben el kellett szenvednie. Istennek hála, letelt ez a gonosz, és mégis jó régi esztendő. Hálás vagyok a sorsnak, hogy nem tette még keserűbbé az Ön számára a keserű poharat. Elmondhatatlanul boldog voltam, amikor január 30-án megint régi frissességében hallhattam a hangját. Akkor már tudtam, hogy a régi legyőzetett, az új pedig kivívatott, és életkedve eme visszatérése alkalmából bátorkodom magam is csatlakozni az április 20-án Önnek gratulálókhoz.

Már tavaly is vágyat éreztem arra, hogy egyszer megköszönhessem azt a nagy boldogságot, amelyben ez a mondása részesített: „Akinek hite van, az a világ legerősebb hatalmával rendelkezik!". Azokban az időkben azonban még féltem ezzel Önhöz fordulni, mára viszont, éppen egy esztendő múltán, e vágyam oly hatalmassá nőtt, hogy egyszerűen nem állhatok ellen neki. Ki kell fejeznem örömteli hálámat, hogy Önnek is egy kis örömöt szerezzek vele, hiszen az az öröm, amelyben másokat részesítünk, visszatér a saját szívünkbe.

Évek teltek el, mire felismertem, mit akart Ön valójában mondani a hitről, mert jómagam csak nagyon lassan és nehéz küzdelmek árán jutottam el ehhez a hithez. Ma viszont már, miután egészen beborított, akár egy melengető kabát, ismerem ennek a hitnek a valódi értékét. „Hit." Mily elmondhatatlanul nagy boldogságot rejt magában ez a szó, és én ezt a boldogságot érzem olyan időben, amikor szinte minden ember szenved és küzd, és ezt a boldogságot én Önnek köszönhetem. Ezzel az én erőm is szinte emberfelettivé nőtt, és az erőnek ezt a bőségét, amíg időm engedi, szorongatott honfitársnőim javára akarom fordítani. Ahol csak gyenge emberekkel találkozom, átadok nekik a hitemből, hogy erőssé és bizakodóvá tegyem őket. Nagy sikereim egyelőre nincsenek, de tudom, hogy sok gyenge hitű lelket fogok még találni, s akkor az Ön szellemében és Isten segedelmével feltámasztom majd bennük a hitet a végső győzelemben, amely közelebb van már, semmint azt elképzelni képesek lennénk.

Abban a reményben, hogy ezek a sorok némi örömöt szereztek Önnek, maradok őszinte hálával:

Friede Nögler

1945. április 8-án az az ügyvéd gratulált Hitlernek, aki 1920 és 1923 között több perben is képviselte. Az Isar menti Mittenwaldból írt, és a Magánkancelláriával egy mellékmondatban tudatta, hogy „München XIII, Türkenstr. 27. sz. alatti lakásomból és irodámból '45 . I. 7-én teljesen kibombáztak (gyújtó- és repeszbombákkal), és hivatásomat most innen gyakorlom".[290]

Führerem!

Mielőtt belépnék 79. életévembe, vagyis magas kort élek meg, engedje meg, hogy több mint 23 évvel ezelőtti közös küzdelmünkre hálával emlékezve közelgő 56. születésnapja alkalmából még egyszer teljes szívemből őszinte jókívánságaimat fejezzem ki Önnek a magam, egyszersmind a feleségem és népes családom nevében.

Április 20-a ebben az évben olyan küzdelmes időszakra esik, amelyben az Ön oly sokszor próbára tett és bizonyított akaratereje tőlünk, néptársaktól alighanem a legnagyobb erőfeszítéseket követeli meg. Kimérten várakozó vezetésének, amint azt mindannyian bizakodón reméljük, adassék meg, hogy a megfelelő pillanat a legteljesebb egészségben találja, hogy megálljt parancsolhasson a Keleten és Nyugaton német földre betörő ellenségnek, ezáltal szorongatott népünket az ellenségeink által neki szánt vereségtől megóvja, az ellenség harci kedvét örökre elvegye, és így a nemzetiszocialistává lett Nagy-Németország jövőjét Európa többi részével egyetemben egészen másként alakítsa, semmint azt a megint mértéktelenül elbizakodott és elszemtelenedett nemzetközi zsidóság elképzeli.

Nagy céljai eléréséhez továbbra is töltse el Önt, Führerem, isteni erő!

Sieg Heil! Sieg Heil!

Hálával és hűséggel, odaadó híve:
W. von Zezschwitz igazságügyi tanácsos ptg.

„Kimérten várakozó", vagy sokkal inkább bizonytalan Hitler már csak a saját végét illetően volt. A németek uralta Európáról szóló álom után eljött a felébredés ideje.

V. Válságok és háború 1938—1945: a népszerűség szertefoszlása

1. Ujjongás és kétkedés: vegyes érzelmek a Szudéta-vidék Németországhoz csatolásakor

A gratulációknál kirajzolódó folyamat – 1938-ig a Führerbe vetett bizalom erősödése, utána a népszerűség hanyatlása – nemcsak a csúcspontjait egészen biztosan előbb 1934, majd 1938 tavaszán elért Hitler-kultusz változó intenzitásával magyarázható. A napi politika, annak sikerei és kudarcai szintén lényeges szerepet játszottak. Nem férhet kétség ahhoz, hogy az, amit Hitler elért, 1933-ban még sok német számára elképzelhetetlen volt. A külpolitikában a Harmadik Birodalom ismét egy szintre került az első világháború győztes hatalmaival. Az erős konjunktúra, a fegyverkezés és a hitelekből finanszírozott beruházások véget vetettek a munkanélküliségnek. A reálbérek ugyan nivellálódtak, de átlagosan emelkedtek.

A weimari demokrácia heves politikai csatározásainak helyébe az NSDAP szociális, más nézőpontból szocialista irányultságú „népközösséget" állított.[291] Ennek a népközösségnek a visszája a túlnyomó többséget nem érdekelte. Kommunistáknak és szociáldemokratáknak, Jehova tanúinak és mélyen hívő katolikusoknak, melegeknek és úgynevezett aszociális elemeknek az ezrei raboskodtak koncentrációs táborokban és börtönökben. A legtöbb németet ez nem zavarta. Ők a polgári szabadságjogokat becserélték szociális biztonságra, és nem elégedetlenkedtek. Csak az gondolkodtatott el egyeseket, hogy a rezsim eltökélten ragaszkodott a további határrevíziók akarásához. A háború közeledtével a Magánkancelláriára érkező levelekben is mentalitásbeli változás előjelei rajzolódnak ki, és ezek visszatükröz-

nek valamennyit abból a félelemből, amely egyeseket a Szudéta-válság hatására fogott el.

Egyelőre azonban minden a szokott mederben folyt. Még mindig sok hódoló levél érkezett, valamint átlagon felüli nagy számban írtak látnok, a paratudományok képviselői és vallási tébolyodottak. H. Jäger 1938. szeptember 22-én például ezt közölte Hitlerrel: „Most népkönyvet írok, a címe az lesz: »A kilátó«. A krisztusi gondolat a zsidó tanítástól mentesen. Az emberiség felemelésére és megmentésére mindennemű Gonosz szolgaságából. (Az új Biblia)."[292] A levél egyenesen az irattárba került, mert a rezsim a zsidóellenességnek ezt a válfaját célszerűtlennek ítélte meg.[293] Ugyancsak válasz nélkül irattározták a kulmbachi Elsa Opel levelét, noha az ő kívánságát mai szemmel nézve még csak nem is tarthatjuk teljességgel értelmetlennek. Az asszony világrendőrség felállítását szorgalmazta, és arra az esetre, ha ez nem volna megvalósítható, nyíl alakú együléses repülőgépeket javasolt, mert azokra szerinte szükség lesz a következő háborúban. Ezenkívül, írta, „látnoki képességeim, megérzéseim vannak, és hiába nem akarok hinni ebben, mégis minden beteljesül".[294]

1938. szeptember 9-én Hitlerhez egy jós fordult, aki önmaga szerint „Experimenteur des sciences psychiques et de la radiesthésie" volt. „Adolf Hitler Őexcellenciájának, a Német Birodalom Führerének, szigorúan személyesen" írt, és ennek következtében levele Albert Bormann asztalára került.[295]

Excellenciás Uram,

mivel Németország jövőjét illetően jó dolgokat látok, nem szeretném elmulasztani, hogy Excellenciádat mindarról tájékoztassam, amit látnoki erőm révén ezzel kapcsolatban megtudtam.

– A Népszövetség 1939 április havában végérvényesen fel fog oszlani.

– 1939 májusában kitör a világháború.

– Franciaország és Németország küzdelmében Németország végleges győzelmet arat. Olaszországgal elővigyázatosnak kell lenni.

– Németország számára fontos, hogy kedvező kapcsolatokat alakítson ki az ortodox országokkal, azaz a Balkán államaival.

– A háborúban Németország Törökországot is le fogja győzni, így az államként eltűnik a térképről.

– Az összes balkáni állam és Csehszlovákia egyetlen államalakulatban fog egyesülni Németország vezetésével.

Kérem Excellenciádat, emlékezzen majd meg kegyesen rólam, amikor ezek a jóslatok beteljesülnek.

A legmélyebb tisztelettel és hódolattal ajánlom magam,

Excellenciád odaadó híve,
Fori S. Terpini

P. S.: Radiesztézia segítségével megállapítottam, hogy a Hüttenberg–Landsberg–Klagenfurt háromszög 1100 méteres mélységben petróleum bőséges előfordulását mutatja.

Ausztria olajlelőhelyei valójában nem Karintiában voltak, hanem az ország keleti részén, és már 1935-ben feltárták őket. Törökországgal és Olaszországgal kapcsolatban a látnok Terpini valószínűleg albán hazafiúi vágyálmait juttatta kifejezésre. A német vezetés alatt álló délkelet-európai gazdasági közösség létrejöttének megjóslása nem volt különösebben nehéz feladat, hiszen az ekkor már nagy vonalakban körvonalazódott. Arra a figyelmeztetésre viszont, hogy a pravoszláv vallású országokkal bánjon óvatosan, Hitlernek hallgatnia kellett volna. De mert a diktátor köztudottan semmire sem tartotta a látnokok jóslatait, ez a levél sem jutott el hozzá, hanem egyenesen irattárba került.

Hitlert magát ebben az időben a csehszlovákiai bevonulás előkészítése foglalkoztatta. Mivel azonban ezt a tervét a Luftwaffe élén álló Hermann Göring mellett Walther von Brauchitsch, a német szárazföldi haderő főparancsnoka is elutasította, nyomásukra ráállt arra, hogy diplomáciai tárgyalásokat folytasson. Először a prágai kormányt kísérelte meg állama önfeloszlatásáról szóló népszavazás kiírására rábírni, de nem járt sikerrel. Erre fel szudétanémet önkéntes hadtestek felállítását rendelte el, és öt hadsereget vonultatott fel a cseh hatá-

rokon. A prágai kormány ekkor Franciaországhoz és Nagy-Britanniához fordult, azok vezetői azonban kijelentették, hogy egy soknemzetiségű és tisztázatlan belpolitikát folytató állam miatt nem akarnak háborút folytatni.

A végül Münchenbe kitűzött tárgyalásokra sok levélíró küldte el „hűséges üdvözletét", és kívánt hozzájuk „sok sikert".[296] Hitler el is érte ezt a sikert: Csehszlovákiának a németek lakta területeit át kellett engednie a Harmadik Birodalomnak. Sokak szemében azonban ennél is fontosabbnak tűnt az a nyilatkozat, amelyet Neville Chamberlain brit miniszterelnök és Hitler közösen arról tettek, hogy országaik soha többé nem fognak egymás ellen háborút folytatni. Ez volt az, ami nagy hatást tett egy Wandsbekben élő kislányra. Helga J. szeptember 30-án mondott köszönetet Hitlernek.[297]

Kedves Führerem,

szeptember 29-én volt a születésnapom, kilencéves lettem. Köszönöm, hogy ilyen szép születésnapi ajándékkal leptél meg, és visszaszerezted Németországnak a Szudéta-vidéket, mert így apukámnak, aki még nagyon fiatal, nem kell háborúba mennie.

Most én kívánok még neked sok boldogságot és hosszú életet.

Szívélyes üdvözlettel:
Helga J.

Az európai béke megmentéséért, ahogyan ők gondolták, felnőttek is hálásak voltak. Így például egy berlin-charlottenburgi házaspár.[298]

A Führernek és Birodalmi Kancellár Úrnak!

Valamennyi fáradozásáért hálás szívvel mondunk Önnek köszönetet, Führerünk.

Öröm és boldogság tudnunk, hogy béke van, és az is marad. Teljes szívünkből kívánunk Önnek, tisztelt Führerünk, jó egészséget és hosszú, boldog életet. Legyen Önnel, Führerünk, ezentúl is mindig a sors jóindulatú támogatása.

Ezt kívánja hálás szívvel
és Heil Hitlerrel:
Josef és Elli Jablonski

1938. október 1-jén egy eisenachi régi párttag harciasabb hangot ütött meg.[299]

Hőn szeretett Adolf Hitler Führerünknek!

Fogadja egy türingiai munkás hálás köszönetét a béke megőrzése érdekében folytatott fáradozásaiért és cselekedeteiért.

Sokat olvastam már csodákról, de létezésükre az, amit Ön, Führerem, véghezvitt, és még véghez fog vinni, páratlan, örök érvényű és felejthetetlen bizonyítékul szolgál a német történelemben.

Führerem, legyen egészen bizonyos abban, hogy mi, türingiaiak még mindig ugyanolyan hűségesek vagyunk, mint a küzdelmes időkben voltunk. Azoknak az időknek az emléke ébredt fel bennem, amikor Ön 1938. IX. 26-án azt mondta, hogy első katonaként áll a népe élére.

Örömmel követtem volna Führerem parancsát a zsidó bolsevizmus elleni harcban. Ma minden német tudja, miért, kiért vívja ezt a harcot.

Aki őszintén szereti a népét, abban az a nagyság is megvan, hogy gyűlöli népe halálos ellenségeit. Nevezetesen: a zsidó népet.

Áldja meg a Mindenható Önt, Führerem, jó egészséggel, hogy magas kort érhessen meg, és továbbra is megoltalmazzon bennünket a zsidó bolsevizmus veszélyétől.

Heil mein Führer
Walter Orthmann ptg.
Eisenach, Frankfurter Str. 52

Egészen másként érzett az a parasztasszony, aki az alsó-bajorországi Straubing mellett élt egy faluban. Érzéseiről október 2-án számolt be.[300]

Szeretett Führer!

Ma, az arató-hálaünnepen különös szükségét érezzük annak, hogy legmélyebb hálánkat fejezzük ki Önnek, Führerem, a béke megteremtéséért. Az elhárított nagy veszély jegyében a Teremtőnek is köszönetet mondunk a bőséges termés áldásáért.

Az emlékezetes müncheni nap odaszegezett bennünket az eseményekről elsőként beszámoló rádió elé. Szorongó aggódással az Ön helyébe képzelünk magunkat, és féltünk, hogy máris vérző népe [kárára] kényszerűségből engedményeket fog bejelenteni. Annál nagyobb volt az örömünk, amikor értesültünk a nagy államférfiak egyetértéséről, és ezzel a pompás győzelemről.

Igen, elmondhatjuk, hogy Németország sorsa jó kezekben van, és a Führerbe vetett nagy bizalmunkban soha nem fogunk megcsalatkozni.

Sieg Heil a Führerünkre!
Maria Obermeier és gyermekei,
a családfő hadgyakorlatra vonult be.

Már az első köszönetnyilvánítások sem csak a megkönnyebbülésről szóltak. Walter Orthmann sorai éppen azt bizonyítják, hogy olyanok is voltak, akik a háború után sóvárogtak.

A levelekben nacionalista, triumfáló hangok is megszólaltak. Így például egy amúgy pacifistának tűnő írásban, amely 1938. október 3-án érkezett Drezdából.[301]

Igen tisztelt Birodalmi Kancellár Úr, szeretett Führerünk!

Minden szó kevés annak az érzésnek a kifejezésére, amit az Ön, szeretett Führerünk által kivívott csodálatra méltó sikerek váltottak ki belőlünk.

Bizonnyal most volt a legnehezebb, és sok álmatlan éjszakájába került, hogy bennünket más népekkel együtt megóvjon a felesleges vérontástól.

Az Önbe vetett nagy bizalmunk azonban megsúgta nekünk, hogy szeretett Führerünk mindent meggondol és mérlegre tesz, mielőtt akár csak egyetlen lövés is eldördülne.

Amellett, hogy meggyötört szudétanémet fivéreink és nővéreink hazatérnek, az Angliával elért eredmény is nagyszerű. Végre az angolok is emberükre találtak, aki majd kioktatja őket. Hasonlóképpen most majd Franciaország is jobban hisz bennünk.

Mindezért túlcsorduló szívvel köszönetet mondunk, szeretett Führerünk, és teljes szívünkből jó egészséget kívánunk Önnek.

Legyen üdvözölve, szeretett Führer!
Sieg Heil! Sieg Heil! Sieg Heil!
Bruno Jäschke ptg. és felesége
Dresden Leubnitz
Bärenklauer Str. 9.

Egy kőszénbánya irodai dolgozói 1938. október 7-én maguk rajzolta díszoklevelet küldtek Hitlernek. Ez azt tanúsítja, hogy a magántermészetű gondokat és félelmeket kifejező levelek mostanra harcias jelszavaknak adták át a helyüket.[302]

Falak és határok,
amiket emberek gondoltak ki,
nem tudják a Birodalmat tönkretenni.
A vér erősebb minden ellenségnél,
Németországhoz kell tartoznia annak, ami német akar lenni.

Üdvözletünket küldjük, és odaadó,
hálás köszönetünket
fejezzük ki Führerünknek.
A Műszaki Iroda: von Oeynhausen akna, Ibbenbüren i. Wetf.
[tíz aláírás]

Október elején a szudétanémet területekről is megérkeztek az első hálálkodó levelek, köztük két fiatal lánytól, akik a zavargások alatt a Német Birodalomba menekültek.[303] Fényképet is küldtek magukról, és a hátoldalára ajánlást írtak: „Szeretetett Führerünknek emlékül az ikerpár Susi és Daisy J.-től, Komorau bei Troppauból."

Szeretett Führerünk!

Ma láttunk Téged Patschkauban a pályaudvaron. Köszönjük, hogy felszabadítottál és befogadtál bennünket szép Birodalmadba.

Drága mamánk, papánk és a fivérünk is szeretettel üdvözöl.

Két szudétanémet menekülted,
Susi és Daisy J.
Komorau bei Troppau

A morvaországi Fulnekből 1938. október 10-én írt az időközben a polgári iskola igazgatójává kinevezett Josef Jahn.[304]

Führerem!

Ezrekhez hasonlóan a felszabadulásunk előtti napokban engem is túszul ejtettek.

A mellékelt sorok a stefanaui és a prossnitzi lágerben születtek. Kérem, fogadja el őket azoknak az érzéseknek a kifejezéseként, amelyek azokban a napokban a lelket tartották bennünk.

Önnek, Führerem, és nagyszerű Németországunknak

Sieg Heil!

Jos. Jahn
megb.[ízott] *polgári iskolai igazgató*

A szudétanémet túszok dala.

Ezrével vagyunk börtönökben és rabláncon,
bár azt reméltük, segíthetünk a hazánkon,
szolgaság kibírhatatlan szégyenétől megszabadíthatjuk,
de hazugságtól és ármánytól megóvni nem tudtuk.

Most a napokból végtelen hosszú órák lesznek,
hírt rólunk szájak, de madarak sem visznek
fivéreinknek, feleségünknek, gyermekeinknek,
mert a fogdmegek nekünk keresztbe tesznek.

Ám a földet óriás remegés rázza meg,
ahogy sziklák őskori viharban remegnek,
ahogy a szívek hevesebben vernek,
ha szabadság, barát, szeretet után epednek.

Ez a hatalmas remegés győzelmes lépteket hirdet,
ahogy vonul majd országon át az ujjongó menet,
sötét és vérzivataros zűrzavart elfeledtet,
Nem tévedhetünk, mert minket a Führer vezet.

Bár ma még bilincsbe verve szenvedünk,
lelkesen és üdvözülten csillog a szemünk:
Köteleinket megoldja ő, a béklyókat leveri,
és hálánk a Führert boldogan élteti.

Mert ami évezredeken át nem válhatott valóra
csatákban, a legnagyobb vészben, ő azt kivívta:
Békés úton megteremtette Németországot, az újat,
az egyetlent, a nagyot. Tegyünk hát neki hűségfogadalmat!

Stefanaui gyűjtőtábor, 1938. szeptember 30.
Jos. Jahn.

Jahn levelét vörössel áthúzták, és ez arra utal, hogy verséért nem mondtak neki köszönetet.

A csehszlovákiai nemzetiségi konfliktust látszólag megoldó müncheni egyezmény létrejötte Hitler tekintélyét külföldön is megszilárdította, amint ez Mary Albrecht 1938. október 10-én Brüsszelből küldött leveléből is kiolvasható.[305]

Führerem!

Engedje meg, hogy szívből jövő hálámat fejezzem ki Önnek. Annak a következményei, amit Ön végbevitt, ma még felmérhetetlenek! Eljön majd azonban nap, amelyen az egész emberiség hálás lesz Ön-

nek, és felismeri a nagyságát! Ma pedig az egész német nép, határon belül és kívül, ismét köszönetet mond!

Kedves Führerem, mi, akik külföldön élünk, most végre feketén-fehéren bizonyíthatjuk, hogy Ön csak békét akar + mindig is békét akart, amíg csak ez a béke összeegyeztethető a becsületről és a tisztességről alkotott fogalmainkkal.

A Mr. Chamberlainnel kötött egyezségének szövegét bekereteztettem, és most a nappalim falán függ. Egy másik példányát a táskámban mindig magamnál fogom tartani, ez lesz a legjobb érvem az Ön békeakarata mellett, egyszersmind azonban a legjobb fegyverem is, mert mi itt nap mint nap megvívjuk a magunk kis háborúit. Önért harcolunk, Führerem, lelkesen, türelemmel, kitartóan. Hálásak vagyunk, hogy egyáltalán harcolhatunk Önért, ki-ki a maga ereje szerint. Életem + a családom élete az Öné, Führerem + Németországé!

Amikor 26 éve külföldiként (örményként) feleségül mentem egy német férfihoz, pontosan tudtam, milyen kötelességeim vannak Németországgal szemben! Gyermekeim igaz német gyerekek + amikor itt az elsők között beléphettek a H.J.-ba, nem voltak felkészületlenek, és a nemzetiszocializmus eszmekincséből és céljaiból sem volt semmi ismeretlen a számukra.

Kedves Führer, nagyon szép, hogy a világ legnagyszerűbb országáért, Németországért élhetek & harcolhatok, de hogy mennyivel szebb Németországért az Ön vezetése alatt harcolni, azt el sem mondhatom!

Örök hűséggel, hálával + csodálattal:
Mary Albrecht
szül. Parséghian

Joggal tarthat igényt az abszurd jelzőre az a hódoló levél, amelyet Else Hagen von Kilvein bárónő az egyiptomi Alexandriából küldött 1938. november 21-én.[306]

Hitler Úr,

nem is tudom, hogyan kezdjem ezt a levelet. Hosszú-hosszú évek súlyos tapasztalatai, erkölcsi gyötrődései és aggodalmai, az önismeret hiánya, és mindig valami új keresése után aztán mindennek egyszerre vége lett, mégpedig abban a pillanatban, amelyben megértettem, hogy Ön itt van nekem, Hitler Úr!

Tudom, hogy Ön nagy, hatalmas személyiség, én pedig csak jelentéktelen asszony vagyok, aki idegen országban élek, amelyből talán sohasem utazhatom el, mégis meg kell értenie engem. Nagyon nagy boldogság az, ha az ember egyszer csak megtalálja élete értelmét, amikor egyszer csak fénysugár tör át a sötét felhőkön, és mind világosabb és világosabb lesz!

Ugyanez megy végbe bennem: mindent beragyog a nagy szeretet, a szeretet Führerem, a tanítóm iránt, és ez a szeretet oly erős, hogy néha akkor szeretnék meghalni, amikor előttem van az Ön fényképe, hogy soha többé ne kelljen látnom valamit, ami nem Ön.

Nem egy hatalmas birodalom kancellár uraként írok Önnek – talán jogom sincs hozzá –, hanem egyszerűen annak az embernek írok, aki drága nekem, és életem végéig örökkön az is marad.

Nem tudom, hisz-e a misztikában, valami magasabb rendűben, ami körülvesz bennünket, de láthatatlan marad, és csak érezni lehet. Én hiszek ebben, mindig is hittem, és mindig is hinni fogok. Tudom, hogy van valami a világon, ami az életemet összekapcsolja Önnel.

Aligha lesz alkalmam arra, hogy életemet áldozzam Önért, Hitler Úr, noha számomra az jelentené a legnagyobb boldogságot: meghalni Önért, a tanaiért, az eszméjéért, Führeremért, nemes lovagomért, ó, Istenem!

Nagyon is valószínű, hogy ezek a sorok soha nem jutnak el Önhöz, Hitler Úr, én mégsem bánom, hogy megírtam a levelem. Ezekben a pillanatokban oly nagy az örömöm, olyan nagy bizonyosság tölt el, s a morális küzdelmek közepette olyan nagy nyugalom száll meg, hogy már ebben megtalálom a boldogságot.

Nincs más istenem, csak Ön, és az Ön tanításán kívül nincs más evangéliumom.

Az Önhöz halálig hű
Else Hagen von Kilvein bárónő

Kevésbé emocionális módon jutott kifejezésre annak a fiatal férfinak a lelkesültsége, aki 1938. december 10-én a felső-egyiptomi Asszuiut kormányzóságból írt.[307]

Your Excellency,

I have the honour to inform you that I am an Egyption of 17 years. I had obtained the secondary education serteficata this year 1938. I was from my boyhood fond of being an officer in the German army for what I had knew of its power.

Sir,

Kindly allow me to herewith present my application for being a student under your superintendence. I am well acquainted with English, French and of course my own language, Arabic. I was tought how to fire a gun and a pistol. Many times I went for hunting birds and sometimes I hunted animals such as foxes and deers.

If my application is not well accepted, I will be sorry till my death.

I remain your,
obedient servant
Adolphe Malaty

Kérdés, hogy valóban Adolphe volt-e az ifjú egyiptomi neve. Levele azonban, akárcsak a bárónőé, válasz nélkül került irattárba.

A bécsi Maria Oberhummer 1938. november 1-jei keltezésű írása határtalan tiszteletről számolt be, és szintén válasz nélkül maradt. A müncheni konferencia után egy hónappal íródott, és arról árulkodik, hogy az esetleges háború ekkor már nem okozott aggodalmat. A levélíró Istenhez fordult, de csak azért, hogy Hitlernek mondjon köszönetet.[308]

Mélyen tisztelt, szeretett Führer!

Április 18-án születtem meg második fiunkat. Érkezését sajnos nem sikerült 20-áig elhalasztani. A nagy felszabadítási ünnepségek napjaiban kerülnöm kellett a tömeget, így arra sem volt lehetőségem, hogy akár csak távolról megpillanthassam Önt. Sajnos a hangját is csak ritkán áll módomban hallani, mert egyelőre még nem engedhetjük meg magunknak, hogy saját rádiónk legyen itthon. Van viszont Önről egy fényképünk, és azzal sokat beszélgetek.

Szeretett Führerem! Ön oly sok ujjongó és hálás hangot hallott már, csak az enyém nem volt soha közöttük – a háztartás és a csecsemőm a házhoz köt –, és ez nem hagy nyugodni.

Egyre több hálával vagyok adósa. Ha tehetném, ezer harsona hangerejét venném kölcsön, hogy észrevetessem magam, és a hangomból legalább egy kevés eljusson Önhöz. Így azonban inkább az íráshoz folyamodom, hogy valami módon megvalljam Önnek a szeretetünket és az Ön iránt tanúsított határtalan bizalmunkat.

A legnagyobb szorongattatás óráiban, tekintettel a háború veszélyére és veszélyeztetett gyermekeimre, csak egy gondolat tudta mindig elapasztani a könnyeimet: Führerünk! Az ő szeretete a legbátrabb bizakodást is kiérdemli, ő tudja, miért, hol, hogyan és mikor – nekem el kell fogadnom, ami jön.

Az Ön nagy tettei, mindannyiunk javát szolgáló fáradozásai erőt adnak nekünk a jelenhez, és reményt a jövőre!

Mindnyájunkért dobogó és felettünk soha el nem fáradva őrködő, hősies szíve mély hálára kötelez bennünket.

Ezt nőként és anyaként mondom – és Bécs városának a szülötteként.

A Jóisten tartsa meg Önt különleges oltalmában, és áldja meg ezerszeresen!

Tiszteletteljes szeretettel és hűséges odaadással,
őszinte híve:
Maria Oberhummer

Ehhez hasonló levelek gyakran érkeztek, és Friedrich Jeschonnek 1938. november 7-én küldött versét is számos másik képviseletében idézzük.[309]

Nagytiszteletű Excellenciás Úr, Führerem!

Én, az egyszerű munkás, bátorkodom elküldeni Önnek azt a verset, amelyet szabad időmben költöttem. Rövid és egyszerű, de talán így is mindent elmond, ami a hálás tisztelet jegyében elmondható.

Friedrich Jeschonnek
Berlin-Britz, Dachdeckerweg 75

Eskü (A „Höher mein Gott zu dir…" dallamára)

1. Führer, téged követünk,
Ahogyan parancsolod;
Ígérjük, mindent megteszünk,
Amiként Te akarod.
Mindenki hisz benned,
Mindenki bízik benned!
Führerem, Tebenned!

2. Führer, szeret téged
Az egész Birodalom.
Isten tartson meg téged
Erőben gazdagon.
Fogadunk hűséget Tenéked,
Örökre szóló hűséget néked
Führerem, Tenéked!

Friedrich Jeschonnek

Hitler tekintélyének megerősödéséhez fellépései is hozzájárultak. Jellemző, hogy Grete Jahn, aki 1938. december 14-én írt Reichenbergből, a levelében említett beszéd tartalmára ki sem tér.[310]

Imádott Führerünknek!

Nincsenek szavaim arra, hogy kifejezzem szívből jövő köszönetemet Reichenbergben tett látogatásáért. Minden reichenbergi régóta vágyott már az Ön látására, és végre eljött az a nap, amelyen Ön, a felszabadítónk eljött Reichenbergbe. Boldoggá tesz bennünket, hogy az Ön birodalmának polgárai lehetünk, és itt dolgozhatunk.

Adassék még Önnek sok-sok év a Földön!

Teljes szívéből ezt kívánja

odaadó híve,
Grete Jahn
Reichenberg, Sudetengau
Waldzeile 15

A Salzburg melletti Gmunden asszonyainak karácsonyi ajándékával más volt a helyzet. Ők nem önszántukból írtak Hitlernek, hanem a párt kezdeményezésére küldtek adományt a Birodalmi Kancelláriára. A Nőközösség keretén belül a kisváros asszonyai nem kevesebb mint 1442 pár férfizoknit kötöttek, valamint 863 gyermekinget, húsz garnitúra ágyneműt és 159 pelenkát varrtak. „Adolf Hitler adományuk" összesen 9144 darabból állt, közte két mindennel felszerelt gyermekággyal és húsz nadrágtartóval. Az osztrák nők leltárt is küldtek Hitlernek aláírásukkal és fényképekkel, amelyek közül az egyik azt a termet ábrázolta, amelyben összegyűjtötték a holmikat. A helyiséget horogkeresztes zászlókkal és a Führer fenyőgallyakkal koszorúzott fényképével díszítették fel; ez utóbbin a „Köszönetet mondunk Adolf Hitlernek" jelmondat olvasható. Az ajándékokat a téli segélyakció során osztották szét a régió rászorulói között.[311]

2. 1939 eseménytelen nyara: vihar előtti csend

A moszkvai akták között nem találhatók olyan levelek, amelyek írói arra reagáltak, hogy az úgynevezett Rest-Tschecheit („Maradvány-Csehországot") 1939 márciusában „Cseh–Morva Protektorátus" néven a Harmadik Birodalomhoz csatolták. Legközelebbről csak 1939 eseménytelen nyaráról maradtak fenn írások, de ez az akta is hiányos: a szeptember 1-jéig, a második világháború kezdetéig beérkezett 98 hódoló levél és távirat közül nem őrződött meg valamennyi.[312]

Megvan azonban egy lista, amely azt tartalmazza, hogy ki, kinek, mikor mondott köszönetet. A legtöbb gratulációt és hódolatnyilvánítást most Meißner államminiszter köszönte meg. Az Elnöki Kancellária főnöke döntött arról is, hogy mely leveleket továbbítsák más minisztériumoknak, illetve arról, hogy ki kapjon választ. Nem válaszoltak például arra a köszönőlevélre, amelyet lányok küldtek a Birodalmi Munkaszolgálatnak az érchegységi Cämmerswaldéban újonnan felavatott táborából. Ugyancsak nem kapott választ Mathilde von der Schulenburg, aki 1939. július 28-ai esküvője alkalmából hűségesküt tett Hitlernek. Meißner ugyanakkor Hitler nevében köszönetet mondott egy nemzetközi szőlészeti és borászati konferencia, valamint egy fogínysorvadással foglalkozó kongresszus résztvevőinek, a külföldi németek egy tanácskozásának és egy másiknak, amelyet az Evangélikus Szövetség rendezett Bécsben. A „Führer köszönetet mond" széljegyzet összesen tizenöt levélre került rá, a „köszönet nem szükséges" pedig nyolcra. A verseket rendszerint Meißner köszönte meg a szerzőknek. A számok túlértékelése nélkül is érdekesnek tűnik, hogy a

háború kezdete előtti hat hétben 98 olyan levél érkezett, amely Hitler politikájának a támogatásaként értékelhető, a Lengyelország elleni háború megindítását követő hét hétben viszont mindössze tizennyolc.

Louis Kessler 1939. július 21-én Mülheim an der Ruhrból verset küldött.[313]

Führeremnek!

Ujjong immár az egész ország;
Megszületett az új Németország!
Országunk már nem fegyvertelen,
Népünk immár élhet becsületben!
A Führer erős kézzel létrehozott
Egy népet, mely meg nem inog;
Egy népet, mely nem ismer elbukást,
Mert egészen új szellem járja át.

Refrén:
És ha bennünket a Führer harcba szólít,
Lábunknál fegyver, készen állunk itt.
Halottaink hősi szelleme minket repít,
Lépten-nyomon bennünket az bátorít.
Határainkat megőrizzük így
A Belttől egészen a Rajnáig!

Millióknak, kik nagy ínséget szenvedtek,
Újra lett munkájuk és kaptak kenyeret.
A munka dala zeng az országon át,
A parasztság szánt, vet, arat,
Kalapács koppan, motor halad,
Pöfög és nyög, izzik és szalad!
És a munkás is vidáman nevet,
Örül, hogy végre újra termelhet.

Refrén:
És ha bennünket a Führer harcba szólít...

Most már önkény mindent meg nem bénít,
Nincs uszítás, sztrájkra senki sem szólít!
Minket most hadseregünk őriz.
Lábas, fazék alatt most tűz lobog,
Minden német szív boldogan dobog!
Mert a Führer keze úgy akarta,
Hogy egységes nép legyünk! Egy haza!

Refrén:
És ha bennünket a Führer harcba szólít...

Mindig csak békét akar hazánk,
De ha ellenség vicsorog ránk,
Akkor a munka abbamarad,
És a nép hamar ragad!
Támadják nyugat, kelet vagy dél felől,
A nép, amelyet Hitler szelleme betölt,
Egy emberként hadba száll,
Magát megvédi, bosszút áll!!!

Refrén:
És ha bennünket a Führer harcba szólít...
Német köszöntéssel:
Louis Kessler
Mülheim-Ruhr
Eppinghoferstr. 115, III.

Meißner 1939. július 28-án a szokásos szöveggel válaszolt: „A Führer és Birodalmi Kancellár általam mond Önnek köszönetet költeménye szíves megküldéséért. Heil Hitler, dr. Meißner".

A Hitlernek 1939 nyarán küldött versek közül egyetlen másik sem mutatja jobban a nemzetiszocialista propaganda hatását, mint Louis Kessler szövege. Ő látnivalóan még mindig hitt Hitler egyre-másra hangoztatott békeakaratában, de úgy gondolta, hogy a világ minden táján ellenségek állnak, csak arra várva, hogy lerohanhassák Németországot. Eközben ez éppen fordítva volt. A Szovjetunió és Franciaország saját belpolitikai nehézségei miatt egyáltalán nem volt abban a helyzetben, hogy fenyegethette volna Németországot. Sztálin éppen a hadsereg teljes vezetését legyilkoltatta, és még időre volt szüksége a Vörös Hadsereg újjászervezéséhez. Franciaországban olyan gyakran cserélődtek a jobb- és a baloldali kormányok, hogy stratégiai célok meghatározására gondolni sem lehetett. A Brit Birodalom a müncheni egyezményben látszólag kinyilvánította, hogy a kontinensen szabad kezet ad a Német Birodalomnak. Mussolini Olaszországa az anschluss után Németországnak engedte át a „fasiszta internacionálé" vezetését. Jugoszlávia, Dánia, Hollandia és Belgium szinte semmilyen fenyegetést nem jelentett. A diplomáciában egyedül a kétségbeejtő geopolitikai helyzetben lévő Lengyelország ütött meg élesebb hangot.[314]

Ennyiben nem is tévedtek azok, akik Louis Kesslertől eltérően ezen a nyáron csakis lelkesültséget éreztek a Szudéta-vidékkel, Cseh- és Morvaországgal, Danziggal és a Memel-vidékkel kibővült birodalom láttán. A Birodalmi Kancelláriára ennek következtében szakadatlanul áradtak a lojalitásnak és hódolatnak hangot adó táviratok és levelek.

A Höxteri Állami Építészeti Iskola igazgatója, Dr. ing. Krieger tankerületi főigazgató 1939. július 24-én írt.[315]

Führerem!

Most, amikor a Höxteri Állami Építészeti Iskola mint a porosz földön elsőként alapított építészeti iskola 75 éves fennállásának alkalmából általam átnyújtja Önnek ünnepi kiadványát, arra kérjük, Führerem, hogy jelentéktelen ajándékunkat annak méltóztassék venni, aminek szántuk: az Ön személye és nagy műve iránt tanúsított legmagasabb rendű és múlhatatlan hűségünk kifejezésének.

Július 29-én itt, ebben a Weser menti városkában mintegy nyolcszáz építőmester és mérnök gyűlik majd össze a Nagynémet Birodalom minden körzetéből. Ezeknek a férfiaknak a gondolatai mind Önhöz fognak szállni, Führerem, és szívünk forrón hitet tesz Ön mellett, bármit hozzon is a jövő.

Határtalan tisztelettel:
Dr. ing. Krieger

A válasz 1939. augusztus 1-jén íródott.

Igen tisztelt Tankerületi Főigazgató Úr!
A Führer megbízásából ezúton tolmácsolom köszönetét azért az üdvözletért, amelyet a Höxteri Állami Építészeti Iskola 75 éves jubileuma alkalmából az ünnepségek résztvevői juttattak el hozzá.

Heil Hitler!
Dr. Meißner

1939. július 28-án a következő távirat érkezett a Manfeld tavi járáshoz tartozó Gerbstedtből:[316]

A Führernek, Birodalmi Kancellária, Berlin.
Gerbstedt város hivatalának lakodalmas házából hálás hűséggel gondolunk Führerünkre.

Mathilde von der Schulenburg
Fritz Markus és Brigitte v. Stepski,
Doliwa

A későbbi események tükrében ez a hűségeskü arról tanúskodik, hogy Hitlernek egy-egy családon belül is voltak hívei és ellenzői. A von der Schulenburg középnémet nemesi családnak 1944-ben több tagját is kivégezték „hazaárulásért".

Az érdektelen hódolatok kategóriájába tartozik az a köszönőtávirat, amely 1939. július 29-én érkezett az Elnöki Kancelláriára.[317]

AZ OESSZES NEEMET KOERZETBOEL A NIBELUNGTUURAARA BEECSBEN EGYBEGYUELT KENUSOK RENDIITHETETLEN HUESEEGGEL KOESZOENTIK FUEHRERUEKET

Meißner miniszteri tanácsosa, Hinrichs a Birodalmi Sporthivatalt vezető Hans von Tschammer und Ostent bízta meg azzal, hogy „a távirat feladóinak fejezze ki a Führer és Birodalmi Kancellár köszönetét az üdvözletért, amelyet maga is viszonoz".

Berlinben nyilvánvalóan demonstrálni akarták, hogy minden a normális ügymenet szerint megy. Mással ugyanis nem magyarázható, hogy az Elnöki Kancellária figyelemre méltatta azt a táviratot, amely az Eichsfeld vidéki Dingelstädtből érkezett 1939. július 29-én.[318]

Führerem!
A szűkebb szülőföldjén és az egész Birodalomban élő sok ezernyi eichsfeldi alázatos üdvözletét küldi Önnek a dingelstädti szülőföldünnepről. Az eichsfeldi szülőföld-ünnep az Önnek és a német hazának tett hűségnyilatkozat. Megfelelő ipar hiányában sok földink kényszerült és kényszerül arra, hogy eichsfeldi szülőföldjétől és családjától távol keresse meg a kenyerét. A szülőföld-ünnepen azzal a szívből jövő kéréssel fordulunk Önhöz, Führerünk, hogy[319] a Birodalom nagyszerű felvirágoztatásakor az Eichsfeldre is gondoljon ipar telepítésével, hogy megint végleg a hazai rögön élhessünk családjaink körében.

Heil Hitler!
Hillmann, az Eichsfeldiek Birodalmi
Bajtársi Szövetségének vezetője,
Hutzler, az NSDAP helyi vezetője és
Dingelstädt polgármestere

A választáviratot 19 óra 30 perckor adták fel a dingelstädtieknek. Az Elnöki Kancellárián szövegezték meg, és Meißner miniszter jegyezte. Neki teljes körű felhatalmazása volt arra, hogy Hitler nevében válaszoljon.

A Führer és Birodalmi Kancellár távirata.
Hillmann Szövetségi Vezető Úrnak, Dingelstädt, Eichsfeld.
Köszönöm, és ezúton szívből viszonzom a dingelstädti szülőföldünnepen egybegyűlt eichsfeldiek távirati úton nekem küldött üdvözletét.

Adolf Hitler

A lehető legdiplomatikusabban megfogalmazott válasz semmiféle kötelezettségvállalást nem tartalmazott. Az Eichsfeld iparosítására vonatkozó kérdést csak évekkel később válaszolta meg egy másik totalitárius rendszer, az NDK. Az 1950-es és 1960-as években az Ulbricht-rezsim ipari üzemeket telepített az Eichsfeldbe, hogy megtörje a hagyományosan katolikus elkötelezettségű családi klánok uralmát. Az ennek következtében kibontakozott masszív ellenállást csak bebörtönzésekkel és az aktivisták lágerekbe küldésével lehetett megtörni.[320]

A Meißner-akta további táviratai arra vallanak, hogy a Hitlernek küldött üdvözletek megköszönése rutinná vált. Augusztus 2-án reggel hat órakor a Paradentózis-kutatási Nemzetközi Kongresszus sürgönyben „tiszteletteljes üdvözletét" küldte. Az Elnöki Kancellária Hitler nevében 13 órakor válaszolt. A választ ezúttal is Meißner jegyezte, de egy beosztott minisztériumi tisztviselő fogalmazta meg.

Köszönöm a Paradentózis-kutatási Nemzetközi Kongresszus Freiburgban összegyűlt részvevőinek távirati úton hozzám eljuttatott üdvözletét, amelyet munkájuk sikeréhez a legjobbakat kívánva szívből viszonzok.

Adolf Hitler

A táviratszöveg vázlatán látható jegyzetek megmutatnak valamit abból, hogy az ilyen hódolatnyilvánítások már mindennaposak voltak. Rendszerint mind a beérkezett írások, mind a válaszok bekerültek az aktákba, ebben az esetben az „Inland B II 3.6." jelzetűbe. A vázlatra emellett a „Díjmentes! Elnöki Kancellária!" pecsétet is rányomták.

1939. augusztus 7-én 11 óra 34 perckor a „népfelkelés városában", vagyis Grazban gyűlésező „német botanikusok" küldtek táviratot. Köszönetet mondtak a Führernek „a Nagynémet Birodalom megteremtéséért", és „minden kérdésben a legodaadóbb együttműködésre" tettek ígértet a saját szakterületükön, kiváltképp „a német nép élelmezési szabadságáért folytatott harcban". Bruno Kubart[321], a meggyőződéses nemzetiszocialista professzor a „Heil, Führerem!" fordulattal zárta sorait, és ez nála nem is csak üres fordulat volt.

Meißner augusztus 8-án válaszolt.

A Führer engem bízott meg azzal, hogy az éves kongresszusukat Grazban tartó német botanikusoknak köszönetet mondjak hozzá eljuttatott üdvözletükért, amelyet ő hasonló jókkal viszonoz.

Dr. Meißner államminiszter

A kongresszusok vagy megemlékezések szervezői közül néhányan, biztosítandó, hogy Hitler üdvözlő táviratot küldjön nekik, már jó előre az Elnöki Kancelláriához fordultak, és kidomborították gyűlésük jelentőségét. Így tett például 1939. augusztus 5-én a 131. Gyalogezred Hagyományőrző Szövetségének vezetője.

Tárgy: távirati úton történő hódolatnyilvánítás
A világháborúban 1914. augusztus 11-én a Lagarde melletti csatában foglalták el az első francia ütegeket. Ezt a haditettet az egykori Lotaringiai 131. Gyalogezred hajtotta végre, amelynek mi ápoljuk a hagyományait.

E jeles nap 25. évfordulóját az egykori 131-esek idén augusztus 11–13. között Bielefeldben fogják megünnepelni.

12-én emlékünnep lesz a bielefeldi városi színházban, amelyen ez-

redtársunk, Turner SS-Brigadeführer, minisztériumi osztályvezető és államtanácsos mond majd ünnepi beszédet.

Az egykori 131-esek a Führerhez és Birodalmi Kancellár Úrhoz a következő táviratot fogják intézni: „A Bielefeldben összegyűlt egykori 131-esek megemlékeznek arról a lagarde-i napról, amelyen rohammal bevették az első ellenséges ütegeket. Hálás tisztelettel küldik üdvözletüket a Harmadik Birodalom alapítójának, Nagy-Németország megteremtőjének, a német Wehrmacht megújítójának, akinek rendíthetetlen hűséget fogadnak."

Amennyiben a Führer és Birodalmi Kancellár Úr válaszra méltatná az egykori 131-eseket, szíveskedjenek úgy intézni, hogy azt az egykori 131-esek Hagyományőrző Szövetségének vezetője, dr. von Oppen legkésőbb 12-én 16 óráig kézhez kapja a bielefeldi Drei Kronen szállodában. Így ugyanis fel lehetne olvasni a városi színházban tartott ünnepségen, és természetesen mind a Lagarde-nál harcolt régi katonák, mind pedig a velük együtt ünneplő lakosság körében óriási lelkesedést váltana ki.

Bajtársi üdvözlettel, Heil Hitler!
v. Oppen kormányfőtanácsos

Az aktajegyzetből kiderül, hogy Meißner valóban előkészítette a köszönetmondást: „A táviratot 1939. augusztus 12-én 13 órakor kell elküldeni, de mindenképpen csak a Hagyományőrző Egyesület jelzett táviratának megérkezte után." Bielefeldből már korán megjött az üdvözlő távirat, amelyre így már 10 óra 45 perckor elküldték a választ. Ennek szövege a következő volt:

A Führer megbízott, hogy fejezzem ki köszönetét az egykori Lot. 131. Gyalogezred tagjainak bielefeldi emlékünnepségük alkalmából hozzá eljuttatott üdvözletéért, amelyet bajtársiasan viszonoz.

Dr. Meißner államminiszter

Rutinszerűen viszonozták azonban azoknak az üdvözletét is, akik azt nem jelezték külön előre. Az egykori 28. Honvédő Gyalogezred

Aachenben tartott találkozójának résztvevői 1939. augusztus 22-én „a legvégsőkig tartó hűséget" fogadtak. Meißner köszönetet mondott a „bajtársi üdvözletért".[322]

Most a hódoló költemények szerzői is újra kaptak köszönőleveleket, így például a bielefeldi H. Hümke. Ő augusztus 22-én abból az alkalomból gratulált Hitlernek, hogy az 25 éve lépett be a német hadseregbe.[323]

Adolf Hitlernek, a Német Birodalom Népkancellárjának
katonai jubileuma alkalmából mély tisztelettel ajánlja
H. Hümke.

Katonaélet negyedszázadon át,
Az egész világ elismeri e csodát.
Bölcsesség, munka és igyekezet
Sok gondot megoldott, elrendezett.

25 hosszú esztendő így telt el,
Sokszor bajokkal, küzdelemmel.
Nehéz, de boldog sorsot jelentett,
Mert Németország naggyá így lett!

Führerem, legyen tied a nép hálája!
Amely általad e győzelmet kivívta.
Németország köszönt téged ezüstjubileumodon,
S kívánja, hogy majd az arany is így ragyogjon!

Meißner köszönetet mondott „a kedves írásért". „Dalszövegei megküldéséért" Richard Richter-Pössneck is megkapta az Elnöki Kancellária köszönőlevelét, és a Führer megbízásából Meißner egyúttal „az ajánlást is hálásan megköszönhette".[324] Richter-Pössneck az Elnöki Kancelláriára 1939. augusztus 6-án két verset küldött, amelyeket Hitlernek ajánlott, egyszersmind azonban a néhai Paul von Hindenburg tábornagy „szellemének" is. A kísérőlevélen több láttamozás is

szerepel, és ez arról árulkodik, hogy az írás hosszú utat járt be az új Birodalmi Kancellárián belül. A kézírásos „Bo" arra enged következtetni, hogy valamelyik Bormann fivért is zaklatták vele, egy másik kéztől származó „A" (Ablage) az irattárra utal, végül pedig a „megköszönni" megjegyzés arra, amit Meißner tett.

A hosszas köröztetést az magyarázza, hogy a Hindenburg iránti tisztelet túlságosan egyértelmű kifejezését könnyen félre lehetett érteni. Végtére is a tábornagyot második birodalmi elnöki jelöltségekor erősen támogatta a szociáldemokrácia, ő maga pedig nem tartotta sokra Hitlert. „A tannenbergi büszkeség napján" azonban az ilyen nyilvános bálványozás képviselhetőnek és helyénvalónak tűnt. Richter-Pössneck ráadásul okosan járt el. Versét először egy világháborús tábornoknak küldte el, aki a hódolattól meghatottan meghívta őt díszvendégnek az augusztus 27-ei ünnepségekre. A versből és a dalszövegből „szintén csatolva" Meißner is kapott példányokat, azzal a kéréssel, hogy azokat ő, aki „hosszú éveken át igen közel állt a megboldogult Birodalmi Elnök Úrhoz", továbbítsa Hitlernek. A mellékelt szövegek fedőlapján ez volt olvasható:[325]

Dal Hindenburg marsallról és Tannenbergről – a hűség jelképéről
Adolf Hitlernek, a Nagynémet Birodalom Führerének és
Birodalmi Kancellárjának
tisztelettel ajánlja a szerző,
Richard Richter-Pössneck

Az első dalt a közismert „Prinz Eugen, der edle Ritter" („Jenő herceg, a nemes lovag") dallamára lehetett énekelni.

Hindenburg, a jó katona
Ült Hannoverben, a sarokba',
Nyugodtan ült, gondolataiba mélyült.
Mikor a muszka Németország ellen készült,
Megszólalt: „Bárcsak volna csak *egyvalaki*,
Egy csak, aki tudja, hogyan kell *jól* vezetni."

Ezután több strófa azt írta le, hogyan „verték el az oroszt" a németek, majd zárásul ez következett:

Németország ujjongástól zenghet,
És az nekünk nagyon tetszhet,
Hogy ő *vezértábornagyunk* immár.
Jobbat nála nem lelhetni,
Diadalénekünk őt élteti,
A *nagy vezértábornagynak* ez kijár.

A második dal („Tannenberg – a hűség jelképe") hasonló hangot ütött meg, és Hindenburgnak a tannenbergi katlancsatában játszott szerepét méltatta, ám aztán váratlan irányt vett.[326]

Higgadt méltósággal vezette az államot,
Hogy egyszer majd *jó* vetés sarjadjon,
Németország üdvére,
Németország becsületére;
Gondja egyedül csak arra volt neki:
Németország tekintélyét hogyan növelheti.

Így változtatott meg szinte mindent,
Németország álmából újra felrezzent,
Az ő szilárd akaratából.
Ezt ő habozás nélkül akkor
Javunkra fordította jókor,
Megvédve Németországot az elbukástól.

Az ifjúságnak kezét nyújtotta,
És ezt a Führer méltányolta,
Ő a marsallt oly nagyra becsülte,
Mert Németországért volt minden tette.
És így immár ők együtt mentek,
Vállvetve tovább meneteltek.

A kilencedik versszakban Hindenburg szavai csendültek fel a „győzedelmes marsall" beszédeiben, majd „mélyen a szívünkben". A tizedik strófa képezte a záróakkordot:

Vesd le reánk szemednek áldásos sugarát,
Előre megyünk úgy, *nem* ismerve meghátrálást,
Hogy ellenség lábát *német* földünkre
Soha, de soha ne tehesse!
Minden becsületes németnek *hálája* a tied,
„Hűségért hűséget", ez, mit lobogónk hirdet.
Éljen Hindenburg!
Éljen Németországunk!

Nem volt „Heil Hitler!", helyette viszont az elhunyt birodalmi elnök kapott méltatást. Nem csoda, hogy ezt az írást ide-oda tologatták.

A tannenbergi csata ténylegesen 25. évfordulóján, 1939. augusztus 27-én 10 óra 45 perckor Hitler táviratot kapott a kelet-poroszországi Hohensteinból.[327]

Adolf Hitler Führernek és a Wehrmacht főparancsnokának
Berlinbe

A tannenbergi csata 25. évfordulóján a birodalmi emlékműnél Nagy-Németország valamennyi körzetéből összegyűlt 12 000 tannenbergi harcos köszöntését tolmácsolom a nép Führerének rendíthetetlen bizalmunk és feltétel nélküli hűségünk kifejezéseképpen. A világháború marsalljának a sírjától az öreg katonák üdvözlik a fiatal Wehrmacht vezérét, abban a tudatban, hogy fiaink teljesíteni fogják a kötelességüket, ha a Führernek egyszer majd ezt kell kérnie tőlük, ahogyan atyáik is teljesítették a kötelességüket.

von Weiss
a Nemzetiszocialista Birodalmi Harci Szövetség vezetője
az északkeleti körzetben

Nem tudjuk, hogy Meißner valóban tájékoztatta-e Hitlert. Az Elnöki Kancellária mindenesetre 13 óra 45 perckor küldte el a választáviratot.

Köszönöm a tannenbergi csata 25. évfordulóján a birodalmi emlékműnél összegyűlt régi tannenbergi harcosok távirati úton nekem küldött üdvözletét, amelyet bajtársi elkötelezettséggel viszonzok.

Adolf Hitler

Még a nyaralási üdvözleteket is megválaszoltak. Így például 1939. augusztus 18-án azt a táviratot, amelyet egy idegenvezető küldött a Szudéta-vidéki Rochlitz an der Iserből.[328] A német túrázók örömüket lelték az Óriás-hegységre nyíló „pompás kilátásban" (amint a Baedeker nagy-németországi autóskalauza fogalmazott).[329]

Adolf Hitler Führerünknek, Berlin,

A Brandenburgi őrgrófságból az óriás-hegységi Rochlitzba nyaralásra érkezett 250 fő köszönetet mond Önnek a pompás Szudéta-vidék hazahozataláért. Így most ezen a pompás vidéken tölthettük szabadságunkat. Érzéseink és gondolataink mindig Önnel vannak. Bárhova vezet bennünket, mi követjük.

Sieg Heil!
A hálás nyaralók nevében:
Kuröde
idegenvezető

És megfordítva, az „Erőt az örömből" (KdF) mozgalom szervezésében immár a szudétanémetek is üdülhettek az úgynevezett Altreichban, az „Óbirodalomban", amint ezt az a hálálkodó távirat is bizonyítja, amelyet 1939. augusztus 11-én küldtek „a szép keleti-tengeri partvidéken fekvő Rügenwaldéból". A böhmisch-leipai illetőségű Josef Roelling idegenvezető mondott a Führernek és Birodalmi Kancellárnak „teljes szívéből" köszönetet a 9/39-es KdF-vonat utasai nevében[330]. Meißner augusztus 14-én válaszolt.

A Führer azzal bízott meg, hogy tolmácsoljam köszönetét az első szudétanémet KdF-vonat nyaralóinak a Keleti-tengertől neki küldött üdvözletért, amelyet a legjobbakat kívánva viszonoz.

Heil Hitler!
Dr. Meißner

Meißner ugyancsak diplomatikusan, semmiféle kötelezettséget nem vállalva mondott köszönetet azokért a levelekért és versekért is, amelyekből egyértelműen az csendült ki, hogy íróik a háború közelgő kitörésére számítanak. Közülük egyesek várták és remélték, hogy ez bekövetkezzék, másokat naiv békevágy töltött el. A Wehrmacht fényének kritikátlan, gyermeteg csodálatára is akadt példa. Az Elnöki Kancellária főnöke Hitler megbízásából minden egyes esetben köszönetét fejezte ki, és elismerése kifejezésére is talált szavakat. Így például 1939. augusztus 9-én.[331]

Kedves Führer!
Két verset szeretnék elküldeni Önnek, amelyeket Lengyelországban szabad időmben költöttem. Lengyel menekült vagyok, és boldoggá tesz, hogy az Ön birodalmában tartózkodhatom. Sajnos nem minden lengyelországi néptársnak lehet ilyen szerencsében része. Miután idén Kattowitzben elvégeztem a német középiskolát, és Lengyelországban németként semmiféle jövőm nem volt, mert apám már kilenc éve munkanélküli, s lakás és mindennemű támogatás nélkül kellett élnünk, én azt az utat választottam, hogy átjövök a határon. Szerencsém volt. Most a Foglalkozásbiztosító alkalmazásában állok. Itt minden nagyon tetszik nekem. Szüleim is szerencsésen átjutottak német földre. A legjobban ennek örülök.

Fel, bajtársak, sorba, oszlopba rendeződjünk,
Ma mi mind a felszabadulás dalát énekeljük.
Fel, bajtársak, szóljon a dalunk,
Hallja az egész világ, amit fújunk.

Harcolunk a Führerért,
Harcolunk a hazájáért,
Harcolunk a becsületért,
Kezünk és szívünk neki adjuk.
Jöhet halál vagy győzelem,
Béke vagy háború legyen,
Német ajkon Lengyelországban a mozgalom dala zengjen.
Megköszönjük a Führernek minden nagy-nagy tettét,
De mi, népi németek is epedve várjuk elérkeztét.
Reméljük, nehéz sorsunknak már hamar véget vet,
És segítünk a győztes ütközetben a Führernek.
És befejezésképpen még hozzáillesztem,
Olvassa ezt nagy figyelemmel, kérem.
Minden lengyelországi német nevében kérünk,
„Ó, drága Führer, gyere el miértünk!"

Kedves Führerünkhöz!

Kedves Führer, jöjj el hozzánk,
Legyen nekünk is szabadság!
Sok németnek nincs mit ennie, a német
Kisebbségnek ínséget kell szenvednie.
Oly sokáig kellett kitartanunk,
Most már tovább nem bírhatjuk.
Bennünket itt szidnak, vernek,
Velünk bármit megtehetnek.
Kedves Führer, parancsolj hallgatást ezeknek!
A sajtó rólad mindent összezagyvál,
De minden német melletted kiáll!
A Te dalaidat énekeljük, a Te viseletedben járunk,
És hogy a keleti Felső-Szilézia német lesz hamar,
ez minden bizodalmunk.
Sok mindent ki kell még bírnunk,

De zászlódat már hamar felvonjuk!
Szeretett Führerüknek üdvözletét küldi

Horst T. (14 és ½ éves),
jelenleg Fritz Kappenberg úrnál
Kl. Eilstorf Nr. 15. über Walsrode, Hannover

Lotte-Renate Pfeiffer 1939. augusztus 16-án Wittenbergből írt.[332]

Szeretett Führerem!
Tegnap és tegnapelőtt száz kilométernél is többet megtettem kerékpáron az Elba völgyében, a hadgyakorlati területen. Elismerésemnek és lelkesedésemnek kell hangot adnom, és mindazt, amit a látottak után Ön, a Führer, valamint a nagyszerű német Wehrmacht iránt érzek, a következő versben juttattam kifejezésre.
Ha egy kis örömöt szerezhetnék vele Önnek, Führerem, az rendkívül boldoggá tenne.

Híve,
Lotte-Renate Pfeiffer

Hadgyakorlat

Levágott gabonaföldek, érő gyümölcsök,
Menetoszlopokban száz motor dübörög.
Az égbolton tíz repülő húz merészen csíkot,
Eljön a holnap, megnyerjük a nehéz harcot!

A széles folyóig tart már a csata,
Utászok, szaporán dologra, rajta!
Odébb büszke tüzérség vigyázza,
Hogy hidatok hamar átérjen a partra.

A harc kemény, a férfierő keményebb.
Bátorság, kötelességtudás a próbát kiállja.

A német kard minden korábbinál erősebb
Ott, ahol dúl az ellenség ármánya.

Híve,
Lotte-Renate Pfeiffer

Meißner államminiszter augusztus 18-án válaszolt.

A Führer azzal bízott meg, hogy 1939. augusztus 14-én kelt kedves írásáért tolmácsoljam Önnek a köszönetét.

Heil Hitler!
Dr. Meißner

Elisabeth Korb verse 1939. augusztus 18-án érkezett meg az Elnöki Kancelláriára, és ott a következő megjegyzés került rá: „Az Elnöki Kancelláriát vezető államminiszter köszönet mond érte."[333]

Németország

Van egy kincs a földgolyón,
Magas fal őrzi azt óvón.
A kincs titkos helyéről fényét sugározza
Városokra, országokra, tengertorkolatra.

Az ellenség sóvárogva lesi,
Irigyli, s nagy titokban tiszteli.
Keverék fajok és idegen népek susmorognak,
Hogy ellopnák a kincset, ha jön az alkonyat.

Ám Németország magát széttépni nem hagyja,
Tagjait a Führer erősen összeforrasztja.
Az idegen szívek fájdalmasan véreznek,
Idegen szájak kapzsi vágyról beszélnek.

Falánk és barbáran állatias az a had,
A tisztán német tulajdon mégis miénk marad.
Méregbombákkal és lándzsákkal készülnek ellenünk,
De mi nem félünk tőlük, és fegyvert kézbe veszünk.

Erős a karunk, kemény az öklünk,
Az idegenekre mi csapást mérünk,
Igazságérzet, férfierő megmutatja nekik,
Hogy a német természet miben lakozik.

Fényünk beragyogja az idegen világot,
Ott gaz és tűz pusztítja a földeket,
Mi mind eloltjuk a tűzfészkeket,
Kiirtjuk a földből valamennyi gyomot.

Bízunk a Führerben, hazánk irányítójában,
Isten küldöttében, a nemes gondolkodóban.
Sieg Heil! Szép német állam ekképpen,
Nagy-Németország megbízik
saját vetésében.

Elisabeth Korb (özvegy)
Neustadt, Weinstraße
Luitpoldstraße 13
Sieg Heil! Mein Führer.

Az egykori cseh frontharcosok szövetsége nem verset, hanem hűségnyilatkozatot küldött 1939. augusztus 25-én. A szöveg egészen biztosan nem került Hitler elé, ugyanakkor többször is felhasználták.[334]

Őexcellenciájának
Adolf Hitler Birodalmi Kancellár Úrnak
Berlinben.

A cseh frontkatonák prágai szövetsége a lengyel határon uralkodó feszült helyzetre tekintettel bátorkodik a következő nyilatkozatot tenni.

Mi, cseh frontkatonák német bajtársainkkal valamennyi fronton becsületesen harcoltunk. Együtt ontottuk vérünket, és együtt győztünk.

Ma ünnepélyesen kijelentjük, hogy háború esetén éppúgy, mint 25 éve, német bajtársainkkal vállvetve fogunk harcolni a végső *győzelemig*.

Kérjük ennek szíves tudomásulvételét, és maradunk bajtársi üdvözlettel a

Svaz Vojáku z Fronty
V Praze [pecsét] nevében:
Jan Doleèek jegyző
Cetkovský, Gottfried főtitkár

Meißner a Führer személyi segédtiszti irodájának (helyben) is továbbított egy másolatot.

Az egykori cseh frontkatonák szövetségének csatolt hűségnyilatkozatát kérem alkalomadtán a Führer elé terjeszteni. Másolatot küldtem a Propagandaminisztériumnak; továbbá felkértem a Birodalmi Protektort, hogy a levél beérkezését köszönettel erősítse meg.

Dr. Meißner

Joseph Goebbels azzal kapta meg a levelet, hogy a szöveget „belátása szerint használja fel". Reinhard Heydrich birodalmi protektornak „teljes tisztelettel" azt kérve továbbították, hogy „az 1939. augusztus 25-én kelt levél beérkezését az Önöknél megfelelőnek ítélt módon köszönettel erősítsék meg".

Az egykori cseh frontharcosok nyilvánvalóan megsejtették, hogy a Német Birodalom által tudatosan szított válság békés úton már nem oldható meg. Azzal is tisztában voltak, hogy zsarolás és fenyegetés itt nem lenne célravezető. És ha már háború lesz, akkor inkább az általuk majdani győztesnek gondolt oldalán akartak állni. Ajánlatosnak tűnt tehát számukra, hogy az első világháború alatti bajtársiasságra hivatkozzanak. A csehek, noha egy protektorátus lakóiként de facto a Német Birodalom lakosai voltak, teljes körű állampolgári jogokat soha nem kaptak, de „ellenséges külföldiek" sem voltak, és jobban bántak velük, mint a lengyelekkel vagy az oroszokkal. Százezrek kollaboráltak közülük, de „önkéntességről" többnyire nem lehetett beszélni.

A cseh frontharcosok levelét egyértelműen kényszerhelyzet szülte, nem úgy Heinrich Ritter írását, aki a württembergi Markgröningenből írt. 1939. augusztus 22-én készült verse, amiként az 1942-ben Hitlernek küldött üdvözlete is, szinte százszázalékosan a hivatalos propagandát tükrözi vissza. Hitler és Goebbels pontosan ezt a képet igyekezett a nyilvánosságnak közvetíteni: hivatalosan békekészség egyidejű agresszív kardcsörtetéssel, egyszersmind az a fenntartás nélküli bizakodás, hogy bármilyen fegyveres összecsapás Németország győzelmével fog végződni.[335]

Meißner államminiszter Ritternek augusztus 29-én mondott köszönetet, két nappal a Lengyelország elleni háború megindítása előtt.[336]

Adolf Hitler Führerünknek ajánlva:

Béke a Földön!

Ólomsúllyal köd üli meg az egész hazát,
De fénysugár töri át a felhők falát!
Mit várhatunk? Mi lesz? El most mi jön?
Béke lesz-e itt a Földön?

Kacagni fog az esztelenség, a bosszú szelleme?
Sikerrel járunk? Legyűrhetjük-e?
A véres háborúk után eljön,
Hogy béke lesz itt a Földön?

S mind ragyogóbb és ragyogóbb a fény, a nap,
Körös-körül fortyog a köd, hullámot vet a hab,
Szétoszlik, elillan! A megtévesztettekkel bánjatok elnézőn,
Teremtsetek békét a Földön!

Miközben ellenség körbefog, leigáz,
Határainkat fenyegeti, irigyen néz reánk,
Rombolni vágyik, bosszút állni jön,
Béke lesz itt a Földön!

Mert az emberiség sorsát bölcsen
Tartja erős, biztos kézben
Csodás Führerünk, a megtértekkel megértőn
Ő teremt békét itt a Földön!

Nekünk, a világnak az igazság békéjét,
Mely fényesen beragyogja a népek életét,
Béke lesz itt, nekünk örökkön
A jövőben a Földön!

3. A háború alatt: követelések és kérések

Az eljövendő, vágyott háborúhoz vezető utat nem az Elnöki Kancellárián jelölték ki. Meißner a külszínért felelt. Hitler maga Berlinben és a Berghofon, ahol állítólag nyaralt, a katonai tervezéssel foglalkozott. Mindeközben felettébb kellemetlen volt, hogy Friedrich Christian zu Schaumburg-Lippe herceg Ausztria és a Szudéta-vidék Németországhoz csatolása után úgy gondolta, behajthatja annak az „osztalékát", amit az NSDAP-be fektetett. 1939. május 27-én levelet írt a Führer kancelláriájának. Az „NSDAP-vel szemben fennálló követelései" ügyében azt kérte, hogy a felfüggesztett eljárásban végre hallgassanak meg tanúkat. Az eredetileg újságíró férfi, akkoriban már kormányfőtanácsos a propagandaminisztériumban és SA-Obersturmbannführer, teljes vagyonát a Rajna-vidéki NSDAP felépítésére fordította. Többek között Robert Leyjel, az akkori kölni körzetvezetővel közösen több újságot alapított, nyomdákat vásárolt, és azt az ingatlant is ő vette meg, amely aztán a körzetvezetőség székhelye lett. A herceg, aki családjától semmiféle támogatást nem kapott, mostanra csődbe ment. A Führer-kancellária egyik munkatársának 1939. június 9-én készült aktajegyzete ismerteti a tényállást.[337]

Tárgy: Schaumburg-Lippe herceg párttárs,
Díszjelvény-viselő, SA-Obersturmbannführer.

Fent nevezett a hatalomátvétel előtti években bizonyíthatóan kb. 500 000 RM vagyont bocsátott kölcsönképpen dr. Ley párttárs rendelkezésére a nyugat-németországi pártsajtó kiépítése céljából. Az

ügyről mind a Führernek, mind Bouhler birodalmi vezetőnek tudomása van.

Schaumburg herceg több éve azon fáradozik, hogy ezt az összeget visszakapja. A Führer és Bouhler birodalmi vezető közbenjárására egyszer már 70 000 RM-et Schaumburg herceg ptg. rendelkezésére bocsátottak. Az összeget legsürgetőbb kötelezettségei kiegyenlítésére fordította.

Annak idején állítólag a Führer is az ügy teljes körű tisztázását rendelte el.

Schaumburg herceg jelenlegi követelése 350 000 RM-et tesz ki.

Schaumburg herceget nemzetiszocialista meggyőződése miatt a családja kitagadta. A Schaumburg-Lippe család összesen kb. 60 millió RM vagyonnal rendelkezik. A hercegnek kb. 200 000 RM végkielégítést kívánnak adni, és ezzel a teljes vagyonnal szembeni követelését kielégítettnek tekintenék. Megítélésük szerint erre a törvényi rendelkezések feljogosítják őket.

Schaumburg ptg. ezzel kapcsolatban is a Führer kancelláriájának védelmét kéri.

Berlin, 1939. június 9.

Koch

Az adósság elismerésével azonban az ügy nem nyert elintézést. Nem folyt be pénz, ezért a herceg ügyvédje 1939. november 4-én Victor von Ihnéhez, a Führer-kancellária illetékes előadójához fordult.[338]

Igen tisztelt Oberführer!

Megerősítem 1939. november 3-ai szóbeli megbeszélésünket, amelynek értelmében Ön volt szíves ígéretet tenni arra, hogy Bormann párttársat megkéri, járjon el a Führernél ügyünk mielőbbi elintézése érdekében, továbbá megígérte, hogy amennyiben az igény jogosságával szemben dr. Ley párttárs bármiféle kifogást emelne, arról engem haladéktalanul értesít, hogy esetlegesen állást foglalhassak a kérdésben. Az alkalmat megragadva szabad legyen még arra utalnom, hogy megbízóm azzal is egyetértene, ha a pénz teljes vagy részleges

visszafizetése helyett földbirtokot utalnának ki számára a visszanyert ősi német vidékeken, Posenben vagy Nyugat-Poroszországban. Ez a javaslat annyiban is kézenfekvő, amennyiben a herceg családja azon nemzetségek közé tartozik, amelyek az elmúlt évszázadok során nagy érdemeket szereztek a német Kelet gyarmatosítása terén.

Heil Hitler
Dr. Ganske nevében
[olvashatatlan]
ügyvéd

A Führer-kancellária is úgy gondolhatta, hogy az ügyet egy elrabolt zsidó vagy lengyel birtok átruházásával elegánsan el lehet rendezni. Így hát 1940. március 20-án a német népiség megerősítésének birodalmi biztosához fordultak.

Tárgy: Friedrich Christian zu Schaumburg-Lippe herceg, Díszjelvény-viselő

Fent nevezett, az NSDAP Arany Díszjelvényének viselője beadvánnyal fordult a Führerhez, amelyben annak a jelentős összegnek a viszszafizetését kéri, amelyet a hatalomátvétel előtti években bocsátott az NSDAP rendelkezésére.

A Führer már ismeri az ügyet, az eljárást azonban a végérvényes döntést illetően a háború befejezéséig felfüggesztették. Mivel azonban fent nevezett igényének jogosságához alapvetően nem fér kétség, nem merült fel kifogás azon megoldást kereső javaslatával szemben, hogy készpénz helyett az újonnan megszerzett területeken kapjon földbirtokot.

Mivel ezeken a területeken a tervezésben az Ön szolgálati helye az illetékes, már most tájékoztatni szeretném Önt arról, hogy a Führer nagyon is elképzelhetően a kérvényező óhaja szerint fog eljárni, és elrendeli a földbirtok kiadását, amennyiben az összeegyeztethető az egyéb irányelvekkel. Erre vonatkozóan a részletek pontos kidolgozása jövőbeli feladat.

Arra kérem azonban, bizalmasan már most tájékoztasson arról, hogy elvileg lehetséges-e az ügynek a fent leírtak szellemében történő elintézése, és az mennyiben vehető számításba már most a tervezésnél.

Heil Hitler!
v. Ihne
Birodalmi Hivatalvezető

A birodalmi biztos, vagyis Heinrich Himmler 1940. március 27-én íratta meg a választ a Führer kancelláriájának.

A keleti területek mezőgazdasági hasznosítású része, amennyiben az lengyel vagy zsidó kézből származik, egyelőre kizárólag a Német Birodalom számára van lefoglalva, és a termelési harc érdekében áll „művelés" alatt. Kisajátítás még nem történt, de sor kerül majd rá, amint megteremtődnek hozzá a szükséges előfeltételek. Időközben átfogó tervek készülnek a terület háború utáni betelepítésének előkészítésére. Ennek során csakis életképes települések létrehozásában gondolkodunk, átlagosan mintegy 100 hold nagyságban, a talaj mindenkori minőségétől függően. Ezeknek a területeknek a kiadására vonatkozóan még nincsenek irányelvek, és a birtokokkal kapcsolatos anyagi vonzatokról sincsenek adatok.

Szolgálati helyünk ezért ez idő szerint nem foglalhat állást abban a kérdésben, hogy vannak-e elvi fenntartások az Önök által leírtak szerint történő szabályozást illetően.

Hasonló a helyzet a tervezési munkálatokkal kapcsolatban is, amelyek még ugyancsak kezdeti stádiumban vannak. A keleti területek vonatkozásában jelenleg a csapatok gyakorlóterepeinek, a közlekedési útvonalaknak, a vízi utaknak és az energiaellátásnak a kiépítéséről folynak megbeszélések. Csak ezeknek a kérdésköröknek a lezárása után lehet majd áttérni a részletes tervezésre és előkészítésre. Annak is csak akkor jön majd el az ideje, hogy figyelembe vegyük

Schaumburg-Lippe herceg területigényét, amennyiben annak mértékéről addigra adatok állnak rendelkezésre.

Heil Hitler!
[olvashatatlan]
SS-Brigadeführer

Az ügy elrendezését végül, amint az egy későbbi aktajegyzetből kiderül, a „végső győzelem" utáni időre halasztották. 1945-ben a herceget letartóztatták, és 1948-ban a nácítlanítási eljárás során felmentették. Utána megint íróként dolgozott, és többek között megírta egykori propagandaminisztériumbeli felettese, Joseph Goebbels életrajzát.

A lojális nemesi házak kéréseit egyébiránt azonnal teljesítették, ha az nem került pénzbe. A Hohenzollern–Sigmaringen-ház az idő szerinti feje, Frigyes herceg kézi merítésű és arany nyomású koronával díszített levélpapíron fordult a Führer kancelláriájához. 1941 szentestéjén a hatalmától megfosztott herceg valószínűleg régi elkötelezettsége okán intézte írását Otto Meißnerhez, az Elnöki Kancellária főnökéhez. Ő tűnhetett számára a megfelelő embernek arra, hogy teljesítse magántermészetű kérését.[339]

Igen tisztelt Államminiszter Úr!

Kérem, hogy a zárt borítékban mellékelt, a Führernek szóló levelet szíveskedjék a legmagasabb helyre továbbítani.

Az új esztendőre fogadja legőszintébb jókívánságaimat.

Hozzon az új év sok jót és szerencsét Önnek, a családjának, valamint felelősségteljes hivatalának is.

Az idei esztendő végéhez közeledve nem szeretném elmulasztani, hogy köszönetet mondjak Önnek a sok szívességért és jó tanácsért, amelyben részeltetett.

Önt különös nagyrabecsülésemről biztosítva, maradok odaadó híve, mint mindig, ezúttal is Heil Hitler köszöntéssel

Hohenzollern Frigyes
herceg

A hangsúlyozottan „zárt borítékban" mellékelt levelet Meißner továbbította Hitlernek, aki meglepően gyorsan döntött felőle, és a menthetetlenül alulfoglalkoztatott Meißnerrel válaszoltatta meg. Az ő 1941. december 29-ére keltezett levele, amelyet „Államminiszter, a Führer és Birodalmi Kancellár Elnöki Kancelláriájának főnöke" fejlécet viselő levélpapírjára írt, világosan megmutatja, kinek a szellemi gyermeke volt az a bürokrata, aki már a köztársaság idején is állami hivatalt töltött be.

Királyi Fenség,

ezennel tisztelettel visszaigazolom, hogy folyó hó 24-én kelt sorai, valamint ugyanaznap a Führerhez intézett levele megérkezett hozzánk.

A Führer engem bízott meg, hogy fejezzem ki Önnek őszinte köszönetét az új év alkalmából küldött jókívánságaiért.

Tekintettel arra vonatkozó kérésére, hogy veje, Heinrich zu Waldburg-Wolfegg gróf tartalékos tiszti előléptetésben részesüljön, a Führerhez intézett levelét megbízása értelmében illetékességből történő megvizsgálásra és ügyintézésre megküldtem a Hadsereg Személyügyi Hivatalának, Berlin W. 35, Tirpitzufer 72/76.

Az új esztendőre személyesen nekem küldött jókívánságait alázatosan köszönöm Királyi Fenségednek; magam is minden szépet és jót kívánok Önnek az új évre.

Heil Hitler
Királyi Fenséged
hódolatteljesen alázatos szolgája:
Dr. Meißner

Bodewin Keitel tábornok, a Hadsereg Személyügyi Hivatalának vezetője megvizsgálta az ősnemes őrmester ügyét, és arra a megállapításra jutott, hogy „polit. nézeteivel kapcsolatban nincsenek fenntartások". Ennek következtében Heinrich Maria Willibald Benedikt Albrecht Philipp Ulrich von Waldburg zu Wolfegg[340] tartalékos hadnaggyá lépett elő.

Ugyancsak anyagi érdek nélkül fordult Hitlerhez Berlin-Spandauból a színész Eugen Rex. Ő 1939. november 11-én a feleségével, Helenével együtt egyszerűen csak meg akarta köszönni Istennek, hogy Hitler túlélte a müncheni Bürgerbräukeller sörcsarnokban ellene elkövetett pokolgépes merényletet. Rex, akit emigrációba vonult egykori kollégái „dögkeselyűnek", „kegyencnek" és „ősnácinak" neveztek, többek között zsidóellenes propagandafilmekben játszott mellékszerepeket. 1943-ban halt meg; a levelet vele együtt aláíró felesége sorsa ismeretlen.[341]

Führerem!

Csodás megmenekülése alkalmából az egész német néppel együtt én is szeretném szívből jövő jókívánságaimat kifejezni.

Hálát adunk Istennek, és arra kérjük, hogy még nagyon sokáig tartsa meg Önt jó erőben és egészségben.

Német köszöntéssel:
párttársai,
Eugen Rex és neje

A Magánkancellária 1939. november 22-én válaszolt.

Igen tisztelt Rex Úr!

A Führer általam fejezi ki Önnek és feleségének őszinte köszönetét a müncheni merénylet kapcsán neki küldött együtt érző soraikért és jókívánságaikért.

Német köszöntéssel:
Albert Bormann

Jókívánságok az új esztendőre is érkeztek, például az író Hanns Johsttól, aki 1939. december 29-én Oberallmannshausenből írt.[342]

Führerem!

E mostani óra végtelen komolysága arra kötelez, hogy köszönetet mondjak a valamennyi Önért dobogó szív érdekében meghozott dön-

téséért. Az Ön iránt érzett szeretetünk minden feladatot könnyűvé tesz, és minden szolgálatot dicshimnusszá változtat. Ön mindannyiunk számára minden túlzás nélkül maga lett Németország, ezért egy új esztendő eljövetelekor mindig ezt kívánjuk és ezért imádkozunk: az ég áldása legyen alkotóerején, hogy 1940-ben sikerrel fejezhesse be nagy művét, a Nagy-Germán Birodalom megteremtését!

Nem lennék az Ön költője és látnoka, Führerem, ha ezt nem látnám már most.

A mély tisztelet azonban még a bátor víziónak is elébe helyezi a forró, szívbéli kívánság alázatát!

Minden jót kíván az Ön engedelmes SS-katonája,
Hanns Johst

Az akta jegyzete: „Megköszönni fakszimile pecséttel."

Ma már nem rekonstruálható, hogy Hitlerhez eljutottak-e ezek a tiszteletnyilvánítások. Az viszont biztos, hogy egykori ordonánca levelét elolvasta. Max Wünsche, aki időközben a „Leibstandarte Adolf Hitler", a Hitler testőrségéből alakult SS-hadosztály századparancsnoka lett, 1940. március 31-én Brückner akkori főszárnysegédnek írt, és a Franciaország ellen megindítani tervezett háború előkészületeinek valós helyzetéről adott beszámolót. Brückner a különleges, háromszorosra nagyított betűméretű „Führer-írógépen" legépeltette a levelet, majd beadta Hitlernek.[343]

Igen tisztelt Obergruppenführer!

Abból a feltételezésből kiindulva, hogy húsvétkor felettébb sok munkát ad Önnek a nagy mennyiségű posta, máig vártam a magam húsvéti jókívánságaival. Ettől ezek még természetesen semmivel sem kevésből szívből jövőek, és tisztelettel arra kérem, hogy tolmácsolja őket az adjutánsi irodán dolgozó valamennyi úrnak és hölgynek.

Számomra éppen jókor jött a húsvét ahhoz, hogy kikúráljam magam egy takaros meghűlésből. Az utóbbi hetekben gyakran keltünk át az Ems folyón, időnként pedig benne magában is, és így persze nem maradhatott el a megfázás. Húsvét után azért így is vígan gyakorlatoz-

tunk, és több csapatszemlét is megértünk. Wünsche ilyenkor mindig az elővéd vezetője (15 szd. motorkerékpáros lövész, páncélos felderítő osztag, gyalogságilöveg-szakasz, páncélelhárító szakasz és utászszakasz, és hozzá még egy rádióállás), így tevődik össze ez az egység. Elmondhatatlanul élvezem, hogy ilyen osztaggal dolgozhatom, ráadásul a mi fiainkkal, akik valamennyien remek fickók. Nem is aludtunk, hanem mindent előkészítettünk a bevetéshez, és mostanra úgy gondoljuk, minden feladatunk elvégzésére alkalmasak vagyunk. Bár jelenlegi szálláshelyünkön is jók a körülmények, a lakosság ugyan erősen katolikus, de mindent megtesz értünk, mi mégis nagyon izgatottan várjuk azt a napot, amelyen végre bevetnek bennünket. Én különösen türelmetlen vagyok, de hát nem sejthettem, hogy ez még ilyen sokáig fog tartani. Most azonban már remélem, a Führer ad nekem annyi időt, hogy bizonyíthassak.

Hogy van a Führer? Szívesen írtam volna neki, de tudom, mennyi mindent kell naponta elolvasnia, és nem szeretném még én is a leveleimmel igénybe venni. Arra azért megkérném Önt, jelentse a Führernek, hogy jól vagyok, és ezrede egyik századának parancsnokaként mindent megteszek, hogy a legjobbat hozzam ki magamból; ehhez még annyi időt kérek, amennyire ehhez a bevetéshez szükség lesz. Valamennyien nagyon bizakodók vagyunk, a tisztek, altisztek, és az egyszerű katonák egyaránt, és a Führer biztos lehet abban, hogy ezrede soha nem fog csalódást okozni neki.

Ebben a szellemben Obergruppenführer Urat is arra kérem, hogy fogadja megkésett húsvéti üdvözletemet, és maradok őszinte tisztelettel

Max Wünsche
SS-Obersturmführer, jelenleg főhadnagy[344]

Wünsche a Waffen-SS-ben még a Hitler-Jugend páncélos hadosztálya parancsnokságáig vitte. Esküvőjére Hitlertől a Birodalmi Bank 10 000 birodalmi márkáról kiállított készpénzcsekkjét kapta ajándékba.[345]

Brückner 1940. április 5-én küldte el válaszát a 33752-es táboriposta-számra.

Kedves Wünsche!

Március 31-ei levelét sajnos, szintén betegség miatt, későn kaptam kézhez. Én is 14 napig nyomtam az ágyat egy ostoba visszérgyulladás miatt. (A korral jár!!!) Most már újra órákon át csoszogok a Birodalmi Kancellárián, a többiek bánatára, és nekem sem éppen nagy örömömre! Remélem azonban, hogy hamarosan túljutok a „tavaszi tüneteknek" ezen a szomorú fejezetén.

Örömmel vettem tudomásul, hogy Ön és a fiai is jól vannak.

Levelét elolvasta a Führer. Ő gyakran érdeklődik Ön iránt, ezért arra kérem, hogy hébe-korba számoljon be az élményeiről.

Schaubnak is golyvaműtéten kellett átesnie. Rendkívül fájdalmas volt, de most már tűrhetően van, és 14 nap múlva újra köztünk lesz.

Önnek és bajtársainak minden jót kívánok, és
Heil Hitler!
Híve, Brückner
a Führer személyi segédtiszti irodájának vezetője

Ellentétben a különböző feladóktól származó leveleket őrző aktákkal, a Moszkvában levéltárazott 1355–1–34 jelzetű akta kizárólag a berlini Dagmar Dassel írásait tartalmazza. A Magánkancellária válaszainak nincs nyomuk. Több mint valószínű, hogy Dassel egyetlenegyszer sem kapott levelet a hatalmi központtól.[346] A nő elragadtatott hangú, hosszú és terjengős leveleket küldött Hitlernek, összesen több mint kétszázötven oldal terjedelemben.

Az első, hétoldalas írás 1940. február 25-én, az NSDAP alapításának 20. évfordulója alkalmából érkezett tőle. Leírta a Hitler rádióbeszéde („az éteren át csendült fel...") által kiváltott érzéseit, majd így fogalmazott: „Kiválasztott és áldott az a nép, amelynek nagy bajában a mindenható Isten ilyen nemes–zseniális–szorgalmas–irigyelt és istenfélő megmentőt és Führert küldött." „Boldog várakozással" és izgatottan ült a rádiókészülék előtt, és nem is csalódott, mert „a Führer velünk van".

1941. január 30-án tizenegy oldalas levelet küldött „hálától, boldogságtól és a büszkeségtől" eltelten az „egyetlen hőn szeretett Führernek – az Istentől kért és Isten által elküldöttnek – Isten felkent kiválasztottjának – megkoronázott és szeretett gyermekének – aki népét erős és biztos kézzel soha nem ismert magasságokba és nagyságra – a legpompázatosabb diadalmas totális végső győzelemre – a békére – a világbékére – és ezzel valamennyi népet a nemzeti népi és kulturális fejlődésben a nemzeti népi és kulturális szabadságba [vezeti.] – Ez az Ön világuralma."

1941. május 11-én, egy vasárnap leveleihez Dagmar Dassel kiegészítő értelmezést adott ezzel a címmel: „Utam Isten birodalmának, a magas és nemes emberi létezés legfelsőbb pompázatosságához." A levél, amelyet itt teljes terjedelmében idézünk, nem azért tanulságos, mert rendkívüli tiszteletet juttat kifejezésre, hanem mert Hitlernek a berlini Sportpalotában hatezer tisztjelölt előtt elmondott beszédére reflektál. 1941. május 4-én Dassel csakis „hálától, boldogságtól és büszkeségtől túláradó szívvel" tudta megírni.

Führerem – ma megint csak hangsúlyosan megerősíthetem töretlen – örök – rendíthetetlen hűségemet és szeretetemet: Egész életem – minden gondolatom és minden érzésem – csak az Öné – Führerem – a nekem legdrágább – legjobb – legnemesebb – legnagyobb – legkiválóbb – egyetlen – legzseniálisabb emberé – az Istentől kért és Isten által elküldötté – csak az Öné – Führerem – csak az Ön pompás megváltás- és békeművéé – Csak az Öné – a kiválasztotté – a felkenté – Isten megkoronázott és szeretett gyermekéé – Isten békehírnökéé – Isten akaratának földi végrehajtójáé – az Ön nagynémet népéé és birodalmáé – és most különösen az Ön legpompásabb hősies Wehrmachtjáé – Csak Önért – Führerem – e nagyszerű Wehrmacht Első Katonájáért és Legfőbb Parancsnokáért – minden idők legzseniálisabb és legnagyobb hadvezéréért és stratégájáért – a legzseniálisabb államférfiért – a legnagyobb németért – csak Önért – Führerem – a legdicsőbb hősért – minden idők legnagyobb győzőjéért – csak Önért – Führerem – a tiszta és őszinte emberért – dolgozom szakadatlan – virrasztok és imádkozom csendben – tiszta szívvel – boldogan és szeretetben Isten oltalmáért és áldásáért Önre és nagynémet népére és birodalmára – Lelkem körülöleli Önt és köszönetet mond pompás, hős Wehrmachtjának valamennyi hadjáratán a páncélosával isteni szeretetben aratott győzelmekért – hogy hűséges szövetségesei [legyenek] egészen a végső győzelemig – a lelkem szüntelenül ujjong.

Mein Führer!
Frau Dagmar Dassel

A kétségkívül súlyos beteg asszony 1941 áprilisában halt meg. Búcsúlevelét is Hitlernek írta, és közölte vele, hogy „rendíthetetlen hűséggel és a szent jövő szeretetével" hisz benne.

Az ebben az időben beérkezett támogatási kérelmekkel ekkor már a Pártkancellária foglalkozott, így például annak a hatgyerekes családapának az ügyével, aki elveszítette az otthonát, mert hátralékba került a lakbérrel. Az ilyen levelek éppen úgy nem érték el Hitlert, mint a bombaháború áldozatainak lakáskérelmei, amelyek Albert Speer birodalmi lakásügyi biztos illetékességébe tartoztak.[347] Hitler elé került viszont egy köszönőlevél, amely Garmisch-Partenkirchenből érkezett 1941. március 19-én.[348]

Führerem!

Elnézését kérem, hogy csak ma köszönöm meg azt a csodás virágtálat, amelyet harmadik gyermekünk, a kis Klaus születése alkalmából küldött. Nekem és a férjemnek nagy örömöt szerzett vele.

Azért jutottam csak ma hozzá, hogy köszönetet mondjak Önnek, mert a harmadik császármetszésből valamivel lassabban épültem fel, mint az előzőekből.

Ugyanakkor kötelességemnek érzem, hogy beszámoljak kezelő professzoraim alaposságáról + jelentőségéről. A Speer asszonyt, Morell asszonyt + von der Goltz grófnőt is kezelő Wagner professzor azt a ritka dicsőséget mondhatja magáénak, hogy népesedéspolitikai szempontból is igen aktív. Zseniális műtétjeinek köszönhetően számtalan nő kapott lehetőséget arra, hogy anya legyen!

Ezt azért írom meg Önnek, Führerem, mert szeretném, ha megtudná, hogy Németországa igen derék nőgyógyászokkal rendelkezik. Wagner professzor az egyetlen orvos, akire negyedik császármetszésemnél is nyugodt szívvel rá fogom bízni magam.

Heil mein Führer!
Híve,
Annelies Reinhardt

A szóban forgó orvos Georg August Wagner, a berlini Charité kórház szülészeti klinikájának nyugalmazott főorvosa volt. A Reinhardt család Hitlerhez fűződő szoros bizalmi viszonya egy másik levélben is kifejezésre jut, amelyet 1941. december 31-én írt a férj, Fritz Reinhardt, egy egykori körzetvezető, időközben államtitkár a pénzügyminisztériumban. Ott a fegyverkezés finanszírozásáért és a megsemmisítő táborokban a zsidó foglyok szájából kitört fogak aranyának újrahasznosításáért felelt. Levelében azonban nem erről akart beszámolni, hanem az állami pénzügyek helyzetéről.[349]

Führerem!

Feleségemmel együtt minden jót kívánunk Önnek az 1942-es esztendőre, legelőbb is jó egészséget, valamennyi terve teljes sikerét, a német Wehrmachtnak pedig győzelmet győzelem után.

A Birodalom pénzügyi helyzete akkor is rendíthetetlen, ha a háborúnak még nagyon sokáig kell tartania. A Birodalom rendes bevételei jelen költségvetési évben elérik a 45 milliárd RM-et, a következő költségvetési évben pedig talán az 50 milliárdot is. Az ezt meghaladó anyagi szükségletet hitelek útján fedezzük.

A háború végére a Birodalom adóssághelyzete több mint kiegyensúlyozott lesz azon népgazdasági értékek és lehetőségek révén, amelyeket a Német Kard megszerzett.

Sieg Heil, mein Führer!
Alázatos híve,
Fritz Reinhardt

Az elveszített háború végére az adósságokra nem volt fedezet. 1932 végén a birodalom adósságállománya 8,5 milliárd márkát tett ki, 1939-ben 47,3 milliárdot. 1945-ben már 387 milliárd volt, és ezt az összeget valóban csak más országok tartós meghódításával lehetett volna fedezni.[350]

Reinhardtot 1950-ben „nácitlanították", és az igazságszolgáltatástól háborítatlanul halt meg 1969-ben Regensburgban.

1941 nyarán magas egyházi méltóságok gratuláló táviratai is Hitler elé kerültek. Egy héttel a Szovjetunió ellen megindított háború kezdete előtt, 1941. június 28-án az elfoglalt Lengyelországból Jarosław püspöke táviratozott a Führer főhadiszállására.[351]

Tisztelettel kérem, hogy a Német Nép Führerét tájékoztatni szíveskedjenek az alábbiakról:

A Főkormányzóság gör.-kat. ukrán klérusa háláját fejezi ki a Führernek a kereszténység és a keresztény kultúra ellenségei ellen folytatott harcáért, és a Mindenható Isten áldását kéri rá ezért a harcért.

Jaroslaui kat. püspöke

A német evangélikus egyház 1941. június 30-án fordult Hitlerhez [352]

A Führernek, Führer-főhadiszállás

A német evangélikus egyház lelkészi bizalmi tanácsa, amely a döntő keleti harc kezdete óta először ült össze, ezekben az elragadóan mozgalmas órákban ismételten biztosítja Önt, Führerem, a Birodalom teljes evangélikus keresztyénségének rendíthetetlen hűségéről és harckészségéről. Ön, Führerem, saját hazájában megfékezte a bolsevista veszedelmet, és most népünket és Európa népeit döntő csatára hívja fel mindennemű rend és a teljes napnyugati keresztyén kultúra halálos ellensége ellen. A német nép, és vele minden keresztyény tagja köszönetet mond Önnek ezért a tettért. Az a tény, hogy immár a brit politika is cinkosként nyíltan kiszolgálja a bolsevizmust, végérvénye-

sen világossá teszi, hogy számára nem a keresztyénség ügye az első, hanem kizárólag csak a német nép megsemmisítése.

A Mindenható Isten álljon Ön és a népünk mellé, hogy a kettős ellenség ellenében kivívhassuk a győzelmet, amelyet minden gondolatunknak és cselekedetünknek szolgálnia kell. A német evangélikus egyház ezen az órán 1918 a Baltikum evangélikus mártírjaira emlékezik. Arra a borzalmas szenvedésre, amelyet a bolsevizmus a hatalma alá tartozó népeknek okozott, és ugyanúgy okozni akart az összes többi népnek is. Az egyház minden imájával mellettük és páratlan katonáink mellett áll, akik most hatalmas csapásokkal kiirtani készülnek ezt a pestises gócot, hogy az Ön vezetése alatt egész Európában új rend szülessen, és vége vettessék minden belső megosztottságnak, a Legszentebb mindennemű bemocskolásának, a vallásszabadság mindennemű meggyalázásának.

A német evangélikus egyház lelkészi bizalmi tanácsa
Maharens, Schultz, Hymmen

Az Evangéliumi Szabadegyházak 1941. július 12-én fejezték ki egyetértésüket.[353]

A Führernek és Birodalmi Kancellárnak a Führer-főhadiszálláson

Az Evangéliumi Szabadegyházak Szövetsége őszinte szívvel és abban a biztos tudatban gratulál Önnek, Führerem, a Keleten aratott hatalmas győzelmekhez, hogy általuk Ön Isten akaratának eszközeként végre megtöri a bolsevizmus isten- és kereszténységellenes hatalmát, s ezáltal nemcsak a szeretett német haza jövőjét fogja biztosítani, hanem egész Európa új rendjét is. Ismételten biztosítjuk Önt könyörgő közbenjárásunkról és fenntartás nélküli odaadásunkról.

Paul Schmidt igazgató
Melle püspök

A pocsajevi Szent Mennybemenetel kolostor távirata 1941. augusztus 25-én érkezett meg a Birodalmi Kancelláriára.[354]

A Pocsajev-hegyen, az ukrán nép wolhyniai templomában összegyűlt püspökök minden jót kívánnak Adolf Hitlernek és győzelmes Wehrmachtjának az istentelen bolsevik világból történt kiszabadításuk alkalmából.

Ukrajna zsinata hívő lakosságával egyetemben hite és szeretete által arra kéri a nagy Istent, hogy adjon hosszú, boldog életet Adolf Hitlernek, a Nagynémet Birodalom megteremtőjének, aki Istentől kapott tehetsége révén helyes irányt szabhat a népek jövőjének.

Mi, püspökök ismételten köszönetet mondunk megszabadítónknak, Adolf Hitlernek és az ő diadalmas Wehrmachtjának.

Alekszij, Wolhynia és Krzemeniez érseke
Szimon, Ostrog érseke
Panteleimen, Lemberg érseke
Beniamin, a wolhyniai Wladimir érseke

A főkormányzóságbeli Chelmből (ukránul: Őoëě) 1941. szeptember 23-án érkezett távirat.[355]

Adolf Hitlernek, a Német Nemzet Führerének, Berlin.

A cholmi székesegyház ünnepére egybegyűlt papságom és a hívek ezrei velem együtt szívbéli köszönetüket fejezik ki a nagy Adolf Hitler Führernek és legyőzhetetlen Wehrmachtjának az ukrán főváros, Kijev felszabadításáért az istentelen uralom alól. Valamennyien buzgón imádkozunk azért, hogy erős kezével az Úristen legyen a Führer és hadserege segítségére a nyugalom és a rend helyreállításában az egész Keleten.

Harion érsek

Itt most ne térjünk ki annak taglalására, hogy az egyházi méltóságok a konkrét esetekben milyen késztetésnek engedve kívántak szerencsét Hitlernek az „istentelen bolsevizmus" ellen folytatott „keresztes háborújához"[356] Hitler tudomásul vehette a támogatást, annak politikai hatása azonban nem volt. Az ukrán parasztok a Wehrmacht katonáit gyakran sóval és kenyérrel fogadták, a kollektivizálás előtti

helyzet visszaállítására azonban hiába vártak. A német uralom végső soron megszálló rezsimnek bizonyult, amely kifosztotta és terrorizálta az országot.

Az elnyomó gépezetet magában a Német Birodalomban is ki kellett építeni. A bűntettnek számító ellenállási cselekmények éppúgy megszaporodtak, mint a szolgálatmegtagadások. A kiszabott halálbüntetések száma ugrásszerűen megnőtt. A háború előtt polgári bíróságok 664 halálos ítéletet hoztak. 1939 és 1945 között 15 896 ilyen ítélet született. Katonai bíróságok legalább húszezer esetben szabták ki a legsúlyosabb büntetést.[357]

Hitlernek államfőként valamennyi ítélet hatályon kívül helyezésére joga volt. A kegyelem gyakorlását azonban semmire sem tartotta, elvégre az első világháborúban elszenvedett vereségért éppen a „hiányos rendteremtést" tette felelőssé. A „kegyelmi ügyekben" alkalmazott eljárást jól példázza Maria Sölkner esete, akinek sógorát a Gestapo koncentrációs táborba küldte, noha a férfi már letöltötte törvényes börtönbüntetését. Sógornőjének a Birodalmi Kancelláriára beérkezett kérvényét egy miniszteri tanácsos 1942. július 28-án a következő jegyzettel látta el:[358]

Maria Sölkner asszony, Berlin-Wilmersdorf, meghallgatási kérelmet intézett a Birodalmi Kancelláriához. Tájékoztatása szerint sógorát, Josef Neuhausert ellenséges rádióállomás hallgatása miatt 2 éve internálták; ítélete azonban csak 16 hónap fegyházbüntetés volt. A felesége olyan értesítést kapott, hogy férjének majd csak a háború befejezése után kell letöltenie a büntetést. Az asszony és kétéves gyermeke szorult anyagi helyzetben van.

A levél eredeti példányát az igazságügyi minisztériumhoz továbbították. Maria Sölkner a következő értesítést kapta: „1942. július 24-ei beadványát a birodalmi igazságügyi miniszternek továbbítottuk további véleményezésre. A Birodalmi Kancelláriától kért meghallgatástól szíveskedjék eltekinteni". Az igazságügyi minisztériumból „illetékesség hiányában" visszajött a levél. Ezután Lammers birodalmi miniszter személyesen foglalkozott az üggyel, és 1942. augusztus 6-án továbbküldette a levelet „az SS birodalmi vezetőjének és a Német Rendőrség birodalmi belügyminisztériumi főnökének", vagyis Heinrich Himmlernek.[359] A kegyelmi kérvénnyel tehát a sógor önkényes letartóztatásáért felelős helynek kellett foglalkoznia...

Gyakorlatilag a lakosságtól érkezett valamennyi beadvánnyal és kérelemmel így jártak el, függetlenül attól, hogy annak tárgya bontóper vagy tartási ügy (birodalmi igazságügyi miniszter), lakásügy (birodalmi lakásügyi biztos) avagy önkényes letartóztatás volt (Reichsführer-SS).

Maguk a Birodalmi Kancellária hivatalnokai a döntéseket csak akkor vizsgálták meg személyesen, ha az volt a benyomásuk, hogy valamely illetékességi terület vagy bíróság téves döntést hozott, amint ezt egy 1942. július 15-ei eset is mutatja. Ezen a napon denunciáló feljelentés érkezett a Birodalmi Kancelláriára. Levelét a Frankfurt am Main-i Hermann Pfeiffer „felülvizsgálati kérelemnek" nevezte, és az alsó fokú bíróság ügyiratszámát is megadta (6 NS 36/42). A formális megszólítást mellőzve egyenesen a tárgyra tért.[360]

Az 1942. VII. 6-ai bírósági ítélet a Leo és Elfriede Stellbaum házaspárt, Frankfurt a. M., Mainzer Landstr. 21 alatti lakosokat, bűnösnek mondta okirat-hamisítás és csalás büntettében, és a vádlottakat 1000 RM pénzbüntetéssel sújtotta. Mivel ez a minden egészséges jogérzéknek ellentmondó döntés csakis téves ítélet lehet, feljelentőként a felülvizsgálatát kérem.

Tényállás: A háború kezdete óta a nem hadifontosságú javak szállítmányozása kivétel nélkül csak időlegesen és korlátozott mennyiségben engedélyezett, ezért a fuvarlevél-elővizsgálati állomásnak valamennyi expediálást előzetesen engedélyeznie kell. Ez a vádlottak előtt ismert volt. Ennek ellenére ők a háború kezdete óta napjainkig fuvarlevelek rafinált meghamisításával hatalmas fuvarozási befogadóképességet vettek jogosulatlanul igénybe. Ezáltal a vádlottak kb. 10–15 esetben erősen akadályozták, ill. érzékelhetően veszélyeztették Wehrmachtunk utánpótlását. Az utolsó eset 1942 januárjában történt, a

szőrmebegyűjtés idején, amikor minden négyzetméter szállító felületet sürgősen igénybe kellett venni. Én azonnal értesítettem a Birodalmi Vasút nyomozóhivatalát. A vádlottak annak idején 8 (üres) láda szállítását engedélyeztették. Miután a szállítóleveleket engedélyezték, a ládák számát (a szállítólevelek meghamisításával) 8 darabról 94 darabra emelték. A vasúti nyomozóhivatal lecsapott, és végre megálljt parancsolt a Stellbaum házaspár haditörvényeket sértő bűnös üzelmeinek. A bírósági tárgyaláson kiderült, hogy a vádlottak ezeket a nép, az állam és a Wehrmacht kárára elkövetett hamisításokat, ill. csalásokat már a háború kezdete óta folyamatosan folytatták. A vádlottak mégis elérték, hogy az ügy ne kerüljön különbíróság elé. Az ítélet három hónap börtönbüntetés volt. A hallgatóságnak (néptársaknak) és nekem magamnak mint feljelentőnek óriási csalódást okozott ez az ítélet. A vádlottaknak még ahhoz is volt képük, hogy fellebbezést nyújtsanak be az ítélet ellen, amelyet az újabb tárgyaláson 1000 RM pénzbüntetésre változtattak át. Érthetetlen, hogy a haditörvények ilyen mértékű megsértését pénzbüntetéssel jóvá lehet tenni, méghozzá akkor, amikor a vádlottak vagyonos személyek; hiszen ez az összeg pontosan annyi, amennyibe Stellbaumné szőrmebundáinak az egyike kerülhetett. Az ítélet közfelháborodást váltott ki, és teljes joggal. Mindemellett arra a sok száz német katonára is gondolnia kell az embernek, akinek ezek miatt a galádságok miatt esetleg az életét kellett áldoznia. Mellékesen megjegyzendő, a tárgyalóteremben az is kiderült, hogy a vádlottak esetében sok mindent nem vettek kellőképpen figyelembe, így pl. orvosi receptek meghamisítását, valamint hiánycikkekkel folytatott feketézést, amit egyébként a tárgyaláson a vádlott nő beismert Haas járásbíró úr előtt. Az is megmagyarázhatatlan, hogy ezt a kirívó esetet, amely az egész nép érdeklődésére számot tarthatna, a napilapok elhallgatták, sőt egyenesen potomságként kezelték. Ha még többen ugyanígy megsértik a haditörvényeket, veszélybe kerül a német győzelem!

Ezért a meghozott ítélet felülvizsgálatát kérelmezem, mert az emberi igazságérzet szerint csakis hibás ítélet lehet, elvégre érvényben van a jelszó: „A kerekeknek gördülniük kell a győzelemért!"

Heil Hitler!
Hermann Pfeiffer
Lakik: Frankfurt a. M., Herbartstr. 9

Ui.: Összehasonlításképpen! Egy újságkivágás egy bányász ellen hozott ítéletről, aki nem tudhatta le pénzzel a büntetését.

A felragasztott újságoldal a hesseni káliumbánya-kerülethez tartozó Neurodéban hozott ítéletet ismertet. Egy bányász influenzában megbetegedett, és a hatósági orvos pár napra kiírta. Hogy valamivel több műszakot hagyhasson ki, meghamisította a táppénzes papírját, és megváltoztatta a munkaképtelensége leteltének dátumát. A hamisítást felfedezték, és feljelentést tettek a bányász ellen, akit hat hónap letöltendő börtönbüntetést kapott.

A Birodalmi Kancellária beadványokért felelős munkatársa az igazságügyi miniszterhez továbbította a felülvizsgálatot kérő levelet, „alázatosan annak visszaküldését" és „állásfoglalást kérve". Pfeiffert arról tájékoztatták, hogy értesíteni fogják.[361]

Ernst Schäfer, a birodalmi igazságügyi minisztérium osztályfőnöke bekérette a büntetőeljárás aktáit, és megvizsgálta Pfeiffer beadványát. Állásfoglalását 1942. augusztus 21-én küldte meg a Birodalmi Kancelláriának.[362]

A feljelentő és panaszos beadványával együtt csatolva megküldöm a kért bűnügyi aktákat.

A Frankfurt a. M.-i büntetőtanács jogi megítélése véleményem szerint tartható, különösen úgy, hogy az elkövetés célja nem vagyoni előny megszerzése volt.

Az elítélteknek a tára visszaküldéséből ténylegesen nem származott gazdasági előnyük.

A büntetőtanács a büntetés mértékét illetően ugyan enyhe ítéletet hozott, én azonban az ítélettel szemben az elítéltek korábban büntetlen

előítéletére és magas korára való tekintettel nem tartok szükségesnek különösebb intézkedéseket.

Dr. Schäfer

Ficker miniszteri tanácsos tudomásul vette a levélben foglaltakat, de maga is még egyszer megvizsgálta az aktákat. Ennek során figyelt fel arra, hogy Pfeiffer korábban raktári munkásként Stellbaumnál állt alkalmazásban, és ezért feljelentését az elbocsátása megbosszulásának értelmezte. Pfeiffernek küldött válaszát szeptember 7-én fogalmazta meg, és Lammers miniszterrel íratott alá:

1942. július 13-án kelt beadványára a Birodalmi Kancellária megvizsgálta a Stellbaum házaspár ellen lefolytatott büntetőeljárást. Semminemű intézkedést nem tartok indokoltnak.

Lammers

A Stellbaum házaspárnak szerencséje volt, hiszen a „nép megkárosítóiként" minden további nélkül koncentrációs táborba is küldhették volna őket. Az ebben az ügyben nagyon is enyhén ítélő Ernst Schäfer miniszteri tanácsos egyébként 1943-ban, az igazságügyi minisztérium átszervezése után kilépett a minisztériumból. Helyébe egy meggyőződéses nemzetiszocialista és SS-tag lépett.

A 2159. számú beadványt 1942. december 30-án a Birodalmi Kancellárián dolgozták fel. A Boden-tónál fekvő Stockach-Zizenhausenben élő Hilde Städele a következő választ kapta:[363]

A Führerhez 1942. december 19-én intézett írt kérvényét a mellékelttel együtt megvizsgálásra továbbítottam a Reichsführer-SS-nek és a Német Rendőrség főnökének. További értesítést onnan fog kapni.

Megbízásból:
Ficker

A levelet „Férje szabadlábra helyezése a koncentr. táborból" tárgy alatt irattározták. Azzal a beadvánnyal sem bántak másként, amely

december 23-án a Memel-vidéki Heydekrugból érkezett Rudolf Peicktől. „Fia koncentr. táborból történő szabadlábra helyezése" iránti kérvényét (beadványszám: 1795) ugyancsak Heinrich Himmler SS-főnöknek küldték tovább.[364]

A berlin-wilmersdorfi Paula Lewin beadványát dr. Wolfgang Laue miniszteri tanácsos 1943. április 9-én dolgozta fel, és a tényállást a következőképpen foglalta össze:[365]

Tárgy: Folyamodó közli, hogy a nem árja Rudi S.-t (14 éves) 1943. március 12-én Keletre toloncolták (Lager Oswiecim). Azt kéri, hogy a fiú kegyelemből kapja vissza a szabadságát, mivel állítólag nem zsidó, hanem keverék. Anyja Margot S. elvált zsidó nő, nemzője a beadványt szintén aláíró, német vérű Kurt Winkler, Berlin C 2, Oranienburger Straße 7. Folyamodó közlése szerint a gyermek származásának tisztázása eddig zavaros családi viszonyai miatt maradt el.

Laue a levelet Himmlernek továbbította, és ezt Lewinnel is tudatta.

Folyó év március 28-ai levelét a Birodalmi Kancelláriát vezető birodalmi miniszter úr megbízásából illetékességből véleményezésre továbbküldtem az SS birodalmi vezetőjének és a Német Rendőrség birodalmi belügyminisztériumi főnökének, Berlin SW 11, Prinz-Albrecht-Straße 8.

Az Ön döntésére bízom, hogy erről értesíti-e Winkler urat.

Dr. Laue

Winkler nem érte be ezzel a válasszal, ezért ő maga is írt Hitlernek. Laue ezt a levelet is Himmlernek továbbította, és ezt közölte az apával.

Fia, Heinz Rudi S. ügyében a Führerhez folyó év május 27-én intézett kérelmét utólagosan csatoltam Paula Lewin asszony Ön által is aláírt, ugyanezen ügyre vonatkozó, folyó év március 28-ai beadványához, és azt véleményezésre továbbküldtem az SS birodalmi veze-

tőjének és a Német Rendőrség birodalmi belügyminisztériumi főnökének, Berlin SW 11, Prinz-Albrecht-Straße 8. A Führer az ez idő szerint a ránehezedő katonai és államvezetési feladatok sokasága miatt nem foglalkozhat személyesen az Ön ügyével.

Megbízásból:

Dr. Laue
miniszteri tanácsos

Valószínűtlen, hogy a fiú életben maradt az auschwitzi megsemmisítő táborban.

A zsidódeportálások, a terror fokozódása és a valamennyi fronton elszenvedett katonai vereségek dacára még mindig érkeztek hálálkodó és hódoló levelek. Ugyanakkor, amikor a 6. német hadsereg kapituláció előtt állt Sztálingrádnál, egy bécsi asszony nyugdíja felemeléséért mondott köszönetet. Levelét 1943. január 4-én írta.[366]

Führerem!

1914-es világháborús hadiözvegyként karácsonyra nyugdíjemelést kaptam. Ezért a nagylelkű döntésért, Führerem, fogadja legőszintébb hálámat.

Köszönetemet összekapcsolom a Mindenhatóhoz intézett kérésemmel, hogy Önt, Führerem, számolatlanul sok évig tartsa meg szellemi és testi frissességben, a német nép üdvére.

Sieg Heil, Führerem!
Pessek, Karolin
Bécs III, Trubelg. 6/5

A Birodalmi Kancellária egyik aktájában egy Hitler-tisztelő által beküldött fejtörők találhatók. A megfejtőnek a szótagokat „lóugrásban" és helyes sorrendben olvasva Hitler mondásait kellett összeraknia. Az egyik így hangzott: „A gazdaság virágzása elválaszthatatlan a politikai szabadságtól". Egy másik pedig: „Német népünknek mindennél nagyobb van szüksége arra az ösztönző erőre, amelyet csak az önbizalomtól kaphat meg."[367] A német önbizalmat módszeresen tépáz-

ták a szövetségesek bombázókötelékei. A szabadság felemlegetését semmiképpen sem bujtatott Hitler-ellenes támadásnak kellett érteni, és nem is gazdasági liberalizmusra vonatkozott. Az „Sy." szignót használó rejtvényszerző „szabadság" alatt Hitlerhez hasonlóan az állam cselekvőképességét értette, a versailles-i szerződés „béklyóitól" való megszabadulást. A német nemzet számára megkívánt cselekvési szabadság a más európai országokból származó rabszolgamunkásoknak a szabadság hiányát jelentette. „Sy."-t ez nem zavarta. Őt ez a hozzáállás inkább csak még jobban megerősítette fanatikus Hitler-hitében.

Meggyőződéses Hitler-hívő maradt egy SS-katona felesége is, akinek a sorsáról Rudolf Brandt, a Himmler személye mellé rendelt segédtiszt számolt be Friedrich Rauch őrnagynak, Lammers birodalmi miniszter adjutánsának.[368]

Kedves Fritz!

A brit repülők április 16-áról 17-ére virradó éjszaka a Skoda Művek ellen megkísérelt támadása lerombolta a majnai SS-Oberabschnitt [közigazgatási egység] területén fekvő kis Wiesengrund helység egy részét. Ez 20 SS-családot is súlyosan érintett. Az elesett Kosak Allgemeine-SS hadnagy és Waffen-SS szakaszvezető feleségének az otthona teljesen megsemmisült. Ennek következtében Martha Kosak szülei is életüket vesztették. Kosak asszony ez idő szerint a pilseni városi kórházban van. Érdeklődésünkre, hogy miben lehetne leginkább segítségére a majnai SS-Oberabschnitt, Führer-képet és porcelán gyertyatartót kért. A légitámadásban mindkettőt elvesztette.

Neked talán módodban áll, hogy ebben az esetben aláírt fényképet kérj a Führertől. A gyertyatartó elküldését én innen elintézem. Ha a fényképet esetleg nem hozzám juttatod el, hanem közvetlenül a majnai SS-Oberabschnitt vezetőjéhez Nürnbergbe, akkor kérlek, erről küldj nekem rövid értesítést.

Szívélyesen üdvözöl és Heil Hitler:
Rudid
SS-Obersturmbannführer

Rauch a levelet továbbadta Lammersnek, aki benyújtotta Hitlernek, majd visszaadta Rauchnak.

A Szárnysegéd Úrnak.
A Führer aláírta a mellékelt fényképet.
Azt javaslom, hogy fakeretbe tegyék (ha lehet, ezüstözöttbe).
FQ., '43. V. 19.
L.

A Birodalmi Kancellária aktáiban még a háború idejéből is találhatók hódoló versek. Wolfenbüttelből egy nyilvánvalóan nagyon öreg vénkisasszony, Luise Sellwig újra és újra vigaszt igyekezett nyújtani Führerének. Verseket küldött Todt fegyverkezés- és utánpótlásügyi miniszter halálára és a sztálingrádi hadifordulatra, az alábbi pedig 1943. május 1-jén érkezett tőle.[369]

Ó Adolf Hitler, nagy, bölcs fenség,
Európának Te császára légy!
Maholnap a népek csak benned bíznak,
Maradéktalanul Terád számítanak.
Fogadd el tőlük ajándékaikat,
És ajándékozz nekik áldott nyugalmat.
Ellenségtől óvd meg őket,
Munkájukból megéljenek.
Boldogságban lesz úgy részük,
S örök békességben élhet földünk!

A verset Rauch adjutáns köszönte meg.

Marie Schicklgruber 1943. augusztus 24-ei levele egy anya valódi gondjairól szólt a háború ötödik esztendejében.[370]

Führerem!
Amint őseink családfájából kiderül, a férjem egészen közeli rokonságban áll Önnel, Führerem. Az Ön nagyapja, Georg Hiedler 1842. V.

10-én Döllersheimban férjem nagynénjét, Anna Marie Schicklgrubert vette feleségül. Csak ezen okból merészelek soraimmal a terhére lenni, és a segítségét szeretném kérni, Führerem. Legidősebb fiunk, Anton Schicklgruber tetőfedő-tanoncnak 1943. I. 11-én be kellett vonulnia RAD-re. Ő 1925. VII. 6-án született. Alig 14 nap után, mivel magas és erős volt, átadták az SS-nek. Rövid kiképzést kapott Prágában, majd Keletre küldték. Ott még egyszer kiképezték. Július 7-én, éppen 18 esztendősen, a 05452 C táboriposta-számon bevetették. Július 10-én a belenichinói vasútvonal elleni éjszakai támadás során fejlövést kapott, és hősi halált halt. Lutschkiban, Belgorodtól 50 km-re északra van eltemetve. Mi haza szeretnénk hozatni a hazájába.

Ezért arra kérjük Önt, Führerem, hogy az SS 05452 C sz. szolgálati helyénél legyen segítségünkre a hazaszállítás engedélyezésében. A ravelsbachi NSDAP is nagy megtiszteltetésnek venné, ha egy szeretett Führerünk vérvonalából származó hős nyugodhatna a ravelsbachi temetőben.

Az elesett hős apja, id. Anton Schicklgruber, szül. 1899. III. 21., világháborús katona, '43. IV. 29-étől katonai szolgálatot teljesít. A Luftwaffe nagy gyakorlóterén szolgál Gornóban, 107/17 Post Reichshof, Distrikt Krakau, G. G. Arrafele nagyon sok ellenséges bandának van tábora. Írtam Znaimba a körzeti katonai parancsnokságra, és férjem katonai szolgálat alól való felmentését kérvényeztem. Nekem ugyanis azt mondták, hogy ha a fiú elesik, az apát felmentik a további szolgálat alól.

És mert most még beteg is vagyok, egyedül nem tudok ellátni minden munkát. Le kell dolgoznom a lakást és a szekeret, ez kb. száz napot jelent, méghozzá nyáron, mert télen a háziurunknak senkire sincs szüksége. Két iskolaköteles gyermekem is van, és otthon is dolgoznom kell. Znaimból elutasították a kérvényemet, mert a helyi parasztvezető nem támogatta. Pedig sok fiatal férfi van itthon, aki kaszárnyát még csak nem is látott. Aktív korúakat is szabadságolnak, egy munkást viszont nem, mert a fiatalok félnek, hogy esetleg nekik kell majd bevonulniuk, ha egy munkást hosszabb szabadságra engednek el. Nekem pedig nagy szükségem lenne a férjemre. Nap-

számosokat nem tudok fizetni, mert magamra és a három gyerekre csak 51 RM családi és 12 RM lakhatási támogatást kapok, a férjem pedig tavaly bizonyíthatóan 1350 RM-et keresett. Nyáron ugyanis a mezőgazdaságban dolgozott, télen pedig egy fűrészüzemben. Emellett a ravelsbachi intézőségnek 28 ár szőlőt is megművelünk természetbeni juttatás fejében. Idén pedig ennyi segélyből kell megélnem és mindent fizetnem. A legidősebb fiunk nyáron heti 30 RM-mel támogatott bennünket. Ezért arra kérem Önt, Führerem, legyen segítségünkre elhunyt fiunk hazaszállíttatásában. És a férjem szabadságolásának ügyében.

Segítségét előre is köszönöm.
Német köszöntéssel:
Marie Schicklgruber
Ob. Ravelsbach 42
Post Ravelsbach N.[ieder] *D.*[onau]

Az ügyet Lammers személyi referense intézte. Laue miniszteri tanácsos fénymásolatot készíttetett a levélről, az eredetit pedig átküldte a Wehrmacht főparancsnokságára. Marie Schicklgruber levelét a Führer személyi szárnysegédi irodájának továbbította. A döntést a Birodalmi Kancelláriának engedték át. Marie Schicklgruber 1943. szeptember 2-án kapott választ.

A Birodalmi Kancelláriát vezető Birodalmi Miniszter Úr őszinte együttérzését fejezi ki Önnek a legidősebb fia hősi halála miatt elszenvedett súlyos veszteségért. Vigasztalja az a tudat, hogy a Führerért, a népért és a Birodalomért meghozott áldozat nem lesz hiábavaló.

Férje katonai szolgálat alól való mentesítése ügyében levelét a birodalmi miniszter másolatban további elbírálásra átküldte a Wehrmacht Főparancsnokságának, Berlin W 35, Tirpitzufer 72/76. A Birodalmi Miniszter Úr ebben a tisztán katonai ügyben illetékesség hiányában nem tehet többet. További értesítést az illetékes katonai parancsnokságtól fog kapni.

Elesetteknek a hazába való visszahozatala nem lehetséges. Németországért elesett fiaink elesett bajtársaik körében lelnek végső nyugalomra és méltó nyughelyre. Ez alól egyetlen esetben sincs kivétel, így az Ön kívánsága sem teljesíthető.

Beadványának eredeti példányát a Führer és az Ön férje közötti rokonságról közöltek miatt eljuttattuk a Führer személyi szárnysegédi hivatalához.

Heil Hitler!
Dr. Laue
miniszteri tanácsos

Annak nem sikerült nyomára jutni, hogy idősebb Anton Schicklgrubert sikerült-e katonai szolgálatra alkalmatlannak nyilváníttatni, amiként az sem volt kideríthető, hogy túlélte-e a háborút.

A válsághelyzetben kifejezésre juttatott lojalitásnak figyelemre méltó példája az a nyilatkozat, amelyet a hadsereget a frontokon vezénylő tábornagyok tettek 1944. március 19-én. A parancsnokokat az késztette erre, hogy Walther von Seydlitz-Kurzbach tábornok átállt a Szovjetunió oldalára. A szöveget Gerd von Rundstedt tábornagy olvasta fel a Führer főhadiszállásán.[371]

Führerem!

Mi, a hadsereg tábornagyai komoly aggodalommal és mély szomorúsággal értesültünk arról, hogy Walther von Seydlitz-Kurzbach tüzér tábornok immár bizonyosan hitványul elárulja a szent ügyet.

Ezzel az ellenség szolgálatába állva hátba támadja a harcoló frontot, amelyet az Ön megtisztelő megbízásából mi vezetünk.

Elvetemült eljárása ezt a tábornokot méltatlanná tette annak a tiszti egyenruhának a viselésére, amelyben hadseregünk közel 50 000 tisztje áldozta életét ebben a háborúban Önért, az Ön eszméiért, és az Ön alatt egyesült német népért.

Mindnyájunkat mélyen megrendít, hogy sorainkból valaki megszegi azt a hűségesküt, amelyet Önnek tett, Führerem, aki a népünk sorsát eldöntő küzdelem felelősségének hatalmas terhét viseli.

Tudjuk, Führerem, hogy Ön kiáll hadserege tisztjei és katonái mel-

lett, és maga is meg van győződve arról, hogy itt csak egy mélységesen megvetendő egyedi esetről van szó.

Mégis szükségét érezzük, hogy ezen az órán a német hadsereg Ön által kiválasztott és megbízott vezetőiként Ön elé álljunk, és a magunk és valamennyi tiszt nevében arról biztosítsuk, hogy közöttünk és e között a gyáva áruló közötti minden szálat elvágtunk.

Ez az ember lábbal tiporta a német hősiesség szent hagyományát, és bemocskolta a háborúban elesettek emlékét.

Személyéhez örök időkre szégyen és gyalázat tapad.

Ezen az órán ígéretet teszünk Önnek arra, Führerem, hogy most fogunk csak igazán kiállni Ön és az Ön ügye mellett, Führerem, a legszorosabb szövetségben és soha meg nem ingó hűségben.

Minden korábbinál jobban feladatunknak tartjuk, hogy magas ideáktól áthatott eszméit meggyökereztessük a hadseregben annak érdekében, hogy minden katona még fanatikusabban harcoljon népünk nemzetiszocialista jövőjéért.

Tudjuk, csak nemzetiszocializmusban nevelődött hadsereg állhatja ki azokat a próbákat, amelyek ma még elválasztanak bennünket a győzelemtől.

Fogadja, Führerem, hadserege tábornagyainak ezt a vallomását rendíthetetlen hűségünk bizonyítékaként.

von Rundstedt
Rommel
von Kluge
von Manstein
von Kleist
von Weichs br.
Busch
Model

A hűségnyilatkozat ellenére az aláírók többsége néhány héttel később már nem tartozott a német hadsereg „kiválasztott vezetői" közé. Gerd von Rundstedtet 1944. július 2-án leváltották a Nyugat hadseregcsoport parancsnoki tisztéből. Erwin Rommelnek kapcsolatai

voltak az ellenállással, és öngyilkos lett. Günther von Kluge 1944. augusztus 19-én, miután leváltották, ciánkapszulát vett be. Búcsúlevelében még egyszer hűségéről biztosította Hitlert, és arra kérte, hogy vessen véget a háborúnak. Erich von Manstein, akárcsak Rommel és von Kluge, tudott a tiszti összeesküvésről, de nemet mondott arra, hogy részt vegyen benne, mert „porosz tábornagyok nem lázadnak fel". Hitler még 1944-ben őt is leváltotta. Ugyanígy Ewald von Kleistet, akit az 1944. július 20-ai merénylet után letartóztatott a Gestapo. Maximilian von Weichs 1945-ig tartotta magát délkeleti főparancsnokként, annak dacára, hogy Hitler utasítása ellenére kivonta Görögországból a német csapatokat. A keleti front felbomlásáért Hitler 1944 nyarán Ernst Buscht tette felelőssé, akit ezért elbocsátottak, de 1945-ben a kilátástalan helyzetben reaktiválták.

1945 áprilisában végül Walter Model, a tábornagyok leghűségesebbike is dezertált. A Ruhr-katlanba bezárt csapatainak engedélyezte a feloszlást, majd halántékába eresztett golyóval öngyilkosságot követett el. Tábornokainak azt mondta, a reménytelen helyzet arra vezethető vissza, hogy a nép és a csapatok nagy részét megfertőzte „a materialista gondolkodásmód zsidó és demokrata mételye".[372]

Hitler halálbüntetést mondatott ki a dezertőr von Seydlitz-Kurzbachra. (Őt később személyesen Sztálin még egyszer halálra ítélte, mert annak a véleményének adott hangot, hogy a Hitler-ellenes ellenállásban németek is részt vettek, és ezért joguk van országuk önigazgatására.)[373]

Hogyan fogadta a német haderő legfőbb főparancsnoka, vagyis Hitler, tábornokai hűségnyilatkozatát? Adjutánsának, Rudolf Schmundtnak, a hadsereg személyügyi főnökének a Wehrmacht parancsnokaihoz intézett levelet diktált.[374] Az írásból kétszáz másolatot készítettek, az alacsonyabb szolgálati beosztású tisztekkel azonban csak szóban és kivonatosan ismertették a tartalmát.

Tárgy: A Wehrmacht bomlasztása

1. Az ellenséges propaganda az utóbbi hónapokban mindent elkövet annak érdekében, hogy aláássa a német vezetésbe vetett bizalmat, és

azt terjeszti, hogy a Führer, valamint politikai vagy katonai vezető testületei között ellentétek vannak.

A kezére jutott német katonák között, rendfokozattól függetlenül, a bolsevizmus alattomosságában valódi zsidó dialektikát alkalmaz, hogy a fogságba került német tiszteket eskük megszegésére bírja rá.

[... Itt Seydlitz-Kurzbach esetének leírása következett.] A hadsereget a frontokon vezénylő tábornagyok a Führernek személyesen a mellékelt ünnepélyes nyilatkozatot tették, amelyben elítélik Seydlitz árulását, a Führert a tisztikar rendíthetetlen hűségéről biztosítják, és kidomborítják annak jelentőségét, hogy az összes katona világnézetét meg kell szilárdítani.

Emellett a Birodalmi Hadbíróság von Seydlitzet távollétében halálbüntetéssel sújtotta, és katonai szolgálatra méltatlannak mondta ki. Az ítéletet a Führer megerősítette, így az jogerőre emelkedett.

Minden további vétkes katona viselkedését folyamatosan vizsgálatnak vetjük alá, és kíméletlenül levonjuk a szükséges következtetéseket.

Ez a néhány tisztet érintő árulás mindennél világosabban megmutatja, hogy a katonák nemzetiszocialista nevelése és politikai képzése döntő jelentőséggel bír. Csak a nemzetiszocializmus által fanatizált és harci szellemben nevelt katona lesz az, aki válsághelyzetekben, sőt fogságban sem fog soha megfeledkezni hűségesküjéről, és csak ez a katona áll ellen bármiféle bomlasztó befolyásnak.

2. A tisztikar számára von Seydlitz egykori tüzér tábornok és néhány másik tiszt árulása egyértelmű és megrázó tény. A nyilvánosság előtt mindazonáltal azt az álláspontot kell képviselni, hogy a nemzetiszocialista Németország ellen folytatott szovjet propagandában szerepeltetett valamennyi tiszt a megfelelő eszközök által elért állapotban, akaratától megfosztva cselekszik. [...]

A Führer megbízásából:
Schmundt

Az 1944. július 20-ai merénylet azt bizonyítja, hogy nem csak „néhány tiszt" követett el „árulást". A sikertelen merényletet követően

nagy számban érkezhettek Hitlerhez kérelmek és kegyelmi kérvények. Ezeket feltételezhetően „illetékes helyre" továbbították. Adott esetben az megint csak az időközben belügyminiszterré lett Heinrich Himmler volt; az ő rendőreinek kellett teljes körűen felgöngyölíteniük az ellenállást.[375] A kegyelmi kérvények egyike csak azért maradt fenn, mert szándékosan vagy sem, de rossz helyre fűzték le.

Curt Mantius egykori Luftwaffe-segédtiszt özvegye 1944. augusztus 26-án Berchtesgadenből írt Hitlernek. Nyilvánvalóan nagyon közel állt hozzá, mert neve szerepel azoknak a személyeknek a listáján, akiknek Hitler 1944 karácsonyára babkávét küldetett. Curt Mantius repülőgép-szerencsétlenségben még 1937-ben életét vesztette.

Az özvegy annak az összeesküvőnek az érdekében írt, akit 1944. július 20-án még a kulturális és egyházi ügyek teljhatalmú katonai megbízottjának neveztek ki, vagyis gyakorlatilag kultuszminiszter lett a Német Birodalom új kormányában. Mantius asszony férje utódjának, Nicolaus von Below-nak[376] küldte a levelét, aki azt a Keleti-tenger melléki Nienhagenből szeptember 10-én egyenesen Julius Schaubnak, a Führer szárnysegédi irodája vezetőjének továbbította.

Kedves Schaub Úr!

A mellékelt levelet Mantius asszony küldte nekem. Feleségemen keresztül tudattam vele, hogy a részleteket ugyan nem ismerem, de semmi esetre sem hiszem, hogy kegyelmi kérvénnyel célt lehetne érni. Kérem, járjon el belátása szerint a levéllel.

Én sajnos még mindig nem vagyok igazán jól. A fejem a legkisebb mozgást is megérzi. Remélem azonban, hogy a nyugalom és a fekvés lassanként majd „elhárítja a működési zavart".

A mai időkben sok kell ahhoz, hogy az ember mindent félretegyen, és magára is gondoljon. Másrészt azonban azt kell mondanom, hogy odakint a Farkasveremben nem sok hasznát vennék a munkámnak.

Remélem, októberre valamelyest megint rendben leszek.

Szívélyes üdvözlettel és Heil Hitler; híve
Claus von Below

A mellékelt levél szövege így hangzott:

Führerem!

A következő kérés előadására az az együttérzés bátorít fel, amelynek Ön, Führerem, a férjem halála óta újra és újra tanújelét adta. Unokahúgom férjéről, Dr. theol. Eugen Gerstenmaierről van szó, akit a véletlenek szerencsétlen egybeesése miatt látszatra teljes joggal letartóztatott a Titkos Államrendőrség, amikor július végén visszatért a Docensi Testület külügyi hivatalának Karintiában rendezett kurzusáról. Abban a meggyőződésben, hogy ennek a férfiúnak semmi köze nem volt az Ön ellen tervezett bűnös merénylethez, arra kérem, Führerem, teljesítse Gerstenmaier asszony kérvényét.

Heil mein Führer!
Hálás híve,
Edith Mantius

A közbenjárás eredményesnek bizonyult, Gerstanmaiert 1945 januárjában mindössze hét év fegyházra ítélte a Népbíróság.[377] Életben maradt, és 1945 után politikai pályára lépett. Először egy össznémet evangélikus segélyszervezetet vezetett, és Backnang– Schwäbisch Hall választási kerületet képviselte a Bundestagban. Az 1950-es években a CDU elnökhelyettesi tisztét töltötte be, 1954-től 1969-ig pedig a parlament elnöke volt.

4. A vég: javaslatok 1944/45-ben

Levelek és lapok még a háború utolsó hónapjaiban és heteiben is eljutottak a Birodalmi Kancelláriára. Az onnan a Magánkancelláriára továbbküldött újévi jókívánságok száma nem érte el a harmincat,[378] az autogramkéréseké és az egyetértést kifejező megnyilvánulásoké pedig nullára esett vissza. Ehelyett az emberek odaadóan imádkoztak a német népért, de nem magáért Hitlerért. Gyorsan növekedett azoknak a száma is, akik a találmányaikat magasztalták, amelyekkel szerintük még mindenképpen megnyerhető lett volna a háború. Továbbítottak és megvalósítottak rádió adó-vevő készülékekkel, mászóvasakkal és a Tigris páncélosok üzemanyag-tölcséreivel kapcsolatos újítási javaslatokat. A levelekben ma is még korszerűnek tűnő elgondolások is voltak, például egy valóban működőképes metángáz üzemű motorra vonatkozóan, amely a páncéloson magán található üzemanyagcellából nyeri az energiát.

Wilhelm Evers mérnök doktor, a Birodalmi Szabadalmi Hivatal munkatársa lyukkártyák válogatására és felismerésére szolgáló gépet fejlesztett ki, amely az adatfeldolgozás területén munkaerők ezreit szabadíthatta volna fel. Rudolf Rohrböck mérnök, egy bécsi acél- és vasáruüzlet tulajdonosa önálló körpályát leíró lövedéket konstruált, amely állítólag nyolcszorosára növelte a találati valószínűséget. Rohrböck mérnök 1945. március 29-én közbenső határozatot kapott arról, hogy javaslatát meg fogják vizsgálni. Ő maga és az újítási elgondolásával foglalkozók is tisztában lehettek azonban azzal, hogy a légvédelmi gránátok előállításánál az ilyen változtatások már nem

hajthatók végre. 1944 őszén a V-harckocsi hajtóművének jobb kenését biztosító javaslatokat valósítottak meg.

A német hadiipar sikertelenségének áttételes bírálataiként értékelhetők azok a gyámoltalan koncepciók, amelyek a lakosság köreiből a hatékony fegyverek előállításával kapcsolatban érkeztek. Többen is előálltak hálós vagy ejtőernyős rakéták konstruálásának a gondolatával, amely szerint az ellenséges bombavető repülőgépek kétségkívül fennakadnának az égbolton „kifeszített" acélkötelek hálójában. Az ilyen ötletek egyenesen az irattárba kerültek. Megvizsgálták azonban a bécsi Franz Perzl javaslatát, aki 1944 októberében szabadalmaztatásra is benyújtott gumiköteles-robbanótöltetes fegyverének a tervét küldte el Berlinbe. Szempontunkból nem a számszeríjat a kézigránáttal kombinálni szándékozó fegyver az érdekes, hanem kiötlőjének az a mentalitása, hogy még most, kevéssel a háború vége előtt is hasznot akart húzni a kétségbeejtő helyzetből. 1944. november 7-én az NSDAP Műszaki Hivatalának találmányi csoportjától kapott választ.[379]

Tárgy: W/G gumiköteles robbanótöltet-kivető fegyver

Ilyen és hasonló javaslatot már nagyon sokat tettek, azok azonban mindeddig nem vezettek eredményre. Az Ön által javasolt eszközzel nem érhető el hasznos lőtávolság. Emellett erre a célra már léteznek olyan fegyverek, amelyek eleget tesznek a velük szemben támasztott követelményeknek.

A lőfegyverrel kombinált röpítő gép ötlete abszurd és meghaladott. Az Ön által leírtakból az olvasható ki, hogy nincs tisztában a fegyvertechnika jelenlegi színvonalával.

Mindennek ellenére köszönetet mondok a fegyverzetünk tökéletesítése érdekében kifejtett igyekezetéért.

Heil Hitler!
Müller mb.

Egy szakaszvezetőnek a „hálós rakéták" fentebb már említett kifejlesztésére vonatkozó alábbi javaslatában nemcsak maga a kérés figyelemre méltó, hanem a címzettek köre is. Levelét 1945. február 20-án Albert Speer birodalmi fegyverkezés- és utánpótlásügyi miniszternek küldte, de másolatban megkapta még „Adolf Hitler Führer, Hermann Göring Birodalmi Marsall Úr és Dr. Goebbels Birodalmi Védelmi Biztos". A formális megszólítástól a levélíró eltekintett.[380]

Tárgy: a) hálós rakéta b) rövidrakéta c) ejtőernyős rakéta

1. A hálós rakéta célja.

A hálós rakéták kötelékben repülő, de akár egyesével repülő ellenséges bombavető repülőgépek, vadászgépek vagy vadászbombázók leküzdésére, ill. megsemmisítésére szolgálnak.

2. Alkalmazás és hatásmód.

A hálós rakétákat sorozatban lövik ki. Az egész testet beborító (vékony lemezből, alumíniumból vagy más helyettesítő anyagból készült) külső burok szétválásakor az egyes testek mintegy 200 m átmérőjű, pókhálószerű hálót képeznek. Mindössze húsz rakétából álló sorozat esetén az ellenséges kötelék előtt, azon belül és körülötte 2 km széles acélkötél háló alakul ki (légi drótakadály). A repülők, a nagyon erősek is, vezérsíkjukkal, légcsavarjaikkal vagy más érzékeny részükkel belegabalyodnak az acélkötelekbe, összeütköznek, a többit pedig elintézik az egyes robbanószerkezetek. A kötelék legnagyobb része elkerülhetetlenül lezuhan. Helyes és nem túl takarékos alkalmazás esetén ez az ellenséges légierőnek a Birodalom légteréből való teljes kiiktatását jelentené.

3. A rakéta felépítése.

A mellékelt vázlatok megközelítő képet adnak az elgondolt hálós rakétáról. A forma, a felépítés, a hajtómű, valamint az elosztórendszer kialakítása fegyverfejlesztő mérnökök feladata.

Alakja szerint rakétának kell lennie, amely azonban nagyobb számú egyedi robbanószerkezetből („A" vázlat) vagy egyedi rakétákból („B" vázlat) áll. Ezek a középtengellyel 100 méter acélsodrony tekerccsel vannak összekötve, és a robbanótöltet (az „A" vázlatnál), vagy a rugónyomás hatására és önerőből (a „B" vázlatnál) kifelé sodródnak, és

pókháló formáját veszik fel. Az egyes testek ütköző- vagy időzített gyutacsai ezeknek még földet érés előtt bekövetkező felrobbanását biztosítják elhibázott lövéseknél, vagy más esetekben.

b) Rövidrakéta

Célja:

Mélyrepülésben érkező gépek vagy vadászbombázók elhárítására szolgáló eszköz a gyalogság, menetoszlopok, páncélosok, illetve elsősorban vasúti szerelvények számára. A páncélökölhöz hasonlóan valamennyi egységnek készenlétben kell tartania, és garnitúrákban használatra kész állapotban kell szállítania. Formája szerint kisebbnek és könnyen kezelhetőnek kell lennie, és csak kevés egyedi testet kell mintegy 10 m sodronykötéllel összekötni. A szétvetésnek 50 és kb. 200 m közötti távolság között kell beállíthatónak lennie, és az egymással acélsodronnyal összekötött repeszeknek tölcséralakban kell a lőirányban tovább mozogniuk. Itt is egyfajta sodronyzár képződik, amelyben a repülőgép fennakad, és lezuhan.

A konstrukciónak a hálós rakéta elvét kell követnie. Döntő különbség, hogy a hálóforma továbbrepül.

c) Ejtőernyős rakéta.

Célja: a saját gépek megvédése az ellenséges üldöző vadászrepülőktől.

Alkalmazás és hatás.

Ezt is kész garnitúrában kell szállítani, és jelentékeny szóródási képességgel kell rendelkeznie. A vezérsík fölé vagy alá van szerelve, és az üldözött pilóta az üléséből oldja ki az üldöző közeledtekor. Robbanótöltet helyett azonban a sodronyvégekre szerelt hüvelyek kis méretű, láthatatlan celofán ejtőernyőket tartalmaznak, amelyek a háló hosszabb ideig tartó levegőben lebegését biztosítják. A készletenkénti elhelyezés és kilövés által itt is sodronyzár keletkezik, amelyet az üldöző nem láthat, így már nem is kerülheti ki, és ezért lezuhanásához vezet.

Gondolataimat olyan világosan és röviden igyekeztem előadni, ahogyan az csak papíron lehetséges volt.

Sem mérnök, sem technikus nem vagyok, ezért is kérem, hogy a hiányosan kivitelezett vázlatokat csak a megértést segítő eszköznek tekintsék.

Éjjel-nappal az foglalkoztat, hogy hazám és hozzátartozóim ne legyenek kitéve az ellenséges légi terrornak, és annak megtörése által megteremtődjék a végső győzelem alapja. Remélem, sikerült ehhez termékeny és ösztönző gondolatokkal hozzájárulnom.

A legnagyobb jutalom a sikeres felhasználás lenne.

A három r.[akéta]-fajta sikeres alkalmazásának perspektívái a következők:

Belföldön: Az ellenséges légierő leküzdése, ezáltal nyugodt munkavégzés, a termelés növelése, az erősen károsodott közlekedés újjászervezése, a front utánpótlásának biztosítása.

A fronton és az ellenséges területeken: Saját támaszpontjaink ellátásának biztosítása (az Atlanti-óceán térsége), az ellenséges támaszpontok ellátásának megakadályozása (keleti térség), a fronttérségek zavartalan feltöltése tartalék készletekkel és hadianyaggal, valamint a felderítők által nem észlelhető egységek biztosítása.

Az a német konstruktőr, aki képes volt a V-fegyverek megalkotására, nyilvánvalóan sikerrel fogja megkonstruálni ezeket a bizonnyal sokkal egyszerűbb fegyvereket is, amelyek azonban, ha megfelelő mennyiségben vetik be őket, talán még a háború kimenetelét is eldönthetik.

Heil Hitler
H. Schilling
Hermann Schilling szkv., 1143/2 légi irányítási részleg
Süderneuland II/b Norden
Post Nadöst

A vázlatok összekapcsolt rakétákat és egy sodronyhálóba belegabalyodott bombázóköteléket ábrázoltak.

Ugyancsak drótköteleket akart fellőni Kurt Raum törzsőrmester is, a Rügen szigetén található tanszázad tagja, aki egyébként a bajorországi Fürthbe való volt. Ő is úgy gondolta, hogy ezáltal leküzdhetők lennének a mélyrepülést végrehajtó gépek. Azt javasolta, hogy egy menekülteket szállító vonat mozdonyára erősítsék fel a köteleket, hogy azokat a mozdonyvezető felfelé lőhesse ki. „Meggyőződésem, hogy a sikert kezdetben a támadók lezuhanása és megsemmisülése fogja jelenteni. Ha pedig az ellenség aztán megismeri ezt az elhárító mechanizmust, őrizkedni fog attól, hogy támadásait változatlan kedvvel hajtsa végre."[381]

Más módszert javasolt egy hanaui őrvezető, aki beadványát 1945. február 22-én a Führer- főhadiszállásra küldte, miután a fegyverkezésügyi minisztériumtól nem kapott választ. „Elsőbbséggel kézbesítendő!, a feladó" – írta a borítékra.[382]

Tárgy: „Flem" motorromboló módszer
A Führer-főhadiszállásnak

Amint az a mellékelt másolatból látható, a fenti módszerről ez a 4. beadványom.

II. 5-ei, 6-ai és mellék[elt] 11-ei levelemre mindeddig nem kaptam választ, de mert meg vagyok győződve az ügyem fontosságáról, 4. beadványként előrelátóan még egyszer elküldöm a csatolt másolatot azzal a kéréssel, hogy majd kapjam vissza, és távirati úton igazolják vissza a megérkezését.

A levél március 5-én érkezett be a Führer segédtiszti irodájába, és március 8-án továbbították az NSDAP Műszaki Főhivatalába. A birodalmi vezetőség március 22-én azzal a kéréssel adta tovább a fegyverkezésügyi minisztérium műszaki osztályának, hogy Willy Emmrich őrvezetőnek „a lehető hamarabb küldjenek rövid választ a javaslataira". Az már nem volt kideríthető, hogy Emmrich valóban kapott-e értesítést.

Tárgy: Futóhomokos módszer
mindennemű üzemanyaggal működő motor tönkretételére
(kiváltképp a röviden „Flem"-nek nevezett futóhomokos légiterror-elhárító módszerről)

A Fegyverkezésügyi és Haditermelési Birodalmi Miniszter Úrnak
1 Berlin W8
Pariser Platz 3

II. 5-én és 6-án a 12 000 táb. p. számú szolgálati helyen keresztül megküldtem a fenti módszerre vonatkozó javaslatot.

Nevezett írás tartalmát kivonatosan megismétlem, és kiegészítve beterjesztem.

Feltevés: Közismert tényként feltételezhető, hogy sivatagos területeken (földi és légi) homokvihar esetén (a porlasztó eldugulása, majd a dugattyúk tönkremenetele következtében) a finom futóhomoktól (mindennemű) üzemanyaggal működő motor kivétel nélkül használhatatlanná válik.

Állítás: A mesterséges homokvihar előidézésének ötlete futóhomok-függönnyel (a levegőben) vagy futóhomok-zónákkal (közvetlenül a föld fölött) ezért kézenfekvő, és műszakilag (a következő módon) kivitelezhető:

I. Futóhomokos légiterror-elhárító módszer, röviden: „Flem", speciális repülőgép révén, amely

1.) magassági fölényt szerez az ellenséges bombázókötelékekkel szemben, és

2.) a rárepülési terület fölött záró függönyöket helyez el

a) futóhomok kürtőkből történő kiszórásával

b) fúvatással (sűrített levegő vagy kipufogógázok)

II. Vadászgépek kiegészítő fedélzeti fegyvereként ellenséges rombolók és vadászgépek ellen

III. mélyrepülésben kiegészítő fedélzeti fegyverként páncélosok vagy motoros járművek ellen

IV. kiegészítő fegyverként a gyalogság részére közelharchoz (kifúvó berendezéssel, a lángszórókhoz hasonlóan, vagy azokkal összekapcsolva az ellenséges motoros járművek ellen)

V. esetleg futóhomok alkalmazása légvédelmi lőszer tölteteként.

Védelemben és támadásban egyaránt, mindent egybevetve, éppen annyira egyszerű, amennyire zseniális módszert jelent a futóhomok motorok ellen fegyverként való alkalmazása, korszakalkotó ötlet a légi és a szárazföldi hadviselésben!

Bizonyítás: Ez az előfeltételek megléte esetén már magától adódik (az ötlet megszületése után, ami szinte mindent eldöntött).

Nyomatékosan felhívom a figyelmet arra, hogy egy egyszerű dologra, amely korszakalkotónak bizonyul – különös módon fél évszázadon át mégis kiváló koponyák milliói előtt rejtve maradt –, könnyen ráragaszthatják a címkét, hogy képtelenség, fantazmagória stb.

Minél tanultabb valaki, és minél magasabb a társadalmi helyzete, tudtán kívül minél jobban viszolyog az egyszerű, végtelenül fantáziátlan, sőt banális kiutat ígérő megoldástól, amely a bonyolultabb gondolkodáshoz szokott ember szemét talán elkerüli, annál nagyobb a futóhomokos módszer ellenzésének a veszélye!

A műszaki megvalósíthatóság próbapadon történő ellenőrzését fent kell tartanom magamnak, és arra kérem a Birodalmi Miniszter Urat, hogy bátorsággal közeledjen a témához.

Én magam semmiféle esetleges nyereségre nem támasztok igényt: csak a megtorlás és az eljövendő szép Németország győzelme a fontos.

Hitlerheil!
W. W. őrv.

A sokat emlegetett „végső győzelembe" vetett hit a legtöbb emberből már kiveszett, és a „csodafegyverekre" vonatkozó képtelen ötletek is ezt igazolják. A nép végre békére és a bombázások abbamaradására vágyott, apátiába esett, és már csak a puszta túlélésre gondolt.[383] Kivételt képezett ez alól két ostholsteini katona. Wilhelm Zimmer és Joachim Schwenn 1945. február 12-én fordult Lammers birodalmi miniszterhez. Levelükből csak a kísérőszöveg maradt fenn, de az is visszaadja a szerzők szándékát.[384]

Igen tisztelt Birodalmi Miniszter Úr!

Tisztelettel arra kérjük, mivel Führerünket másként nem tudjuk elérni, hogy a mellékelt levelet a lehető leggyorsabban küldje tovább a Führernek a főhadiszállásra. Olyan tervekről van ugyanis szó benne, amelyek Németországot és Japánt gyors győzelemre fogják vezetni. Még egyszer arra kérjük, hogy a levelet a lehető leghamarabb továbbítsa a Führernek, mivel ezáltal biztosítva látjuk a döntést.

Heil Hitler!
Joachim Schwenn és Wilhelm Zimmer

Lammers kötelességtudóan továbbította a levelet, de Schwenn és Zimmer nem kapott visszajelzést. A háború kimenetele már eldőlt, a Führerbe vetett bizalom elfogyott. Hitlernek már nem írtak az emberek, ha eltekintünk azoktól, akik az Obersalzbergre küldték születésnapi gratulációjukat. A Berlinbe érkezett levelek aktája 1945. februárral lezárul.

Még mindig akasztottak azonban katonaszökevényeket, ezrével hajtották halálmenetre és ölték meg a koncentrációs táborok foglyait. A Hitler által elindított gyilkoló gépezet tovább működött, és végül a szövetségeseknek kellett leállítaniuk. Ez a terrorrezsim mindazonáltal soha nem jött volna létre a Führer személye köré épített kultusz, a Hitler-mítosz nélkül. Ilyen gigantikus méreteket öltő destruktív erőt csak a lakosság fanatizálása mozgósíthatott.[385]

VI. Függelék

1. Hitler kancelláriavezetői és főhadsegédei

Bormann, Albert (*1902. IX. 2. Halberstadt, †1989. IV. 8. München): Martin Bormann öccse, érettségi után kereskedelmi szakiskolát végez, 1922-től banktisztviselő. 1927-ben belép az NSDAP-be és az SA-ba, 1929-től 1931-ig a Hitler-Jugend körzetvezetője Türingiában, 1931-től az NSDAP segélypénztárának ügyintézője. 1931 októberétől a Hitler-kancellárián dolgozik, annak 1933-as átszervezése után Hitler magánkancelláriáját vezeti, ő dolgozza fel a lakossági postát, és közhangulati elemzésekkel foglalkozik, 1934-ben Hitler adjutánsa lesz. A Führer-kancellária megalakítása után is a Magánkancellária vezetője, amely azonban most már birodalmi főhivatalként működik a Führer kancelláriáján belül. 1934-től SA-Sturmbannführer, 1938-tól NSKK-Brigadeführer, 1940-től NSKK-Gruppenführer. 1945. IV. 21-én Berlinből repülővel az Obersalzbergre menekül, majd álnéven mezőgazdasági munkás Bajorországban, 1949 áprilisában önként feladja magát, internálják, 1949 októberében szabadul. Ezután Dél-Németországban élt.

Bormann, Martin (*1900. VI. 17. Halberstadt, †1945. V. 2. Berlin [öngyilkosság]: 1918/19-ben tüzér, leszerelése után gazdálkodó, a Roßbach önkéntes hadtest tagja. 1923-ban részt vesz egy politikai gyilkosságban, egy év börtönre ítélik. 1927-ben belép az NSDAP-be, türingiai körzetigazgató, 1928-ban bekerül a Legfőbb SA-vezető stábjába, felépíti az SA segélypénztárát, 1930-ban átkerül az NSDAP birodalmi vezetőségéhez. 1931-ben SA-Standarfenführer, 1933-tól saját

kérésére a Führer helyettesének (Heßnek) a stábját vezeti. 1933-tól az NSDAP birodalmi vezetője, Rudolf Heß „jobbkeze" és összekötője Hitlerrel. 1937-ben átlép az SS-be, SS-Gruppenführer. 1941. V. 12-étől az újonnan létrehozott Pártkancellária vezetője, amelynek eredetileg a Führer-helyettes stábjánál kisebb hatásköre lett volna, de ő módszeresen bővíti, és 1942-től meghatározó illetékességre tesz szert a lakossági posta és a beadványok ügyében. 1943. IV. 12-étől a Führer titkára szinte korlátlan hatáskörrel, 1944-től tárca nélküli birodalmi miniszter. 1945. V. 1-jén ott van a Birodalmi Kancelláriáról sikerrel kitörők között.

Bouhler, Philipp (*1899. IX. 11. München, †1945. V. 19. Dachaunál [öngyilkosság]): 1912-ben belép a bajor kadéthadtestbe, 1917-ben hadnagyi rangban súlyosan megsebesül. Germanisztikát tanul, 1921-ben a *Völkischer Beobachter* hirdetési rovatának szerkesztője, 1922-ben lép be az NSDAP-be, 1922-től a párt másodügyvivője, 1925-től 1934-ig birodalmi ügyvivő, 1933-tól SS-Obergruppenführer, 1934-től a Führer helyettesének (Heßnek) a stábjában kulturális megbízott. 1934. XI. 17-én kinevezik az újonnan létrehozott Führer-kancellária vezetőjévé, elsősorban kegyelmi ügyekkel foglalkozik, 1939-től ő felel a szellemi fogyatékosok legyilkolásáért („Aktion T4"). 1942-ben kompetenciáinak jelentős része átkerül a Martin Bormann által vezetett Pártkancelláriához, az illetékességi körök 1942-es újrafelosztása után csak kivételes esetben foglalkozik kegyelmi és pártügyekkel. 1945-ben amerikai fogságba esik, dachaui internálótáborba szállítása közben öngyilkosságot követett el.

Br□ckner, Wilhelm (*1884. XII. 11. Baden-Baden, †1954. VIII. 20. Herbsdorf [Chiemgau]): jogot és közgazdaságtant tanul, 1914–1918 hadi szolgálat, főhadnagy, 1919-ben leszerelik. Belép az Epp önkéntes hadtestbe, technikus a müncheni Arri-Filmnél, 1922-től NSDAP-tag, 1923-tól a müncheni SA-ezred vezetője, részt vesz a sörpuccsban, 1" év fogságra ítélik, 1924-ben szabadul. 1924–1927 a Külföldi Németség Egyesületének főtitkára, majd teniszoktató és sportcikk-ügynök.

1930-ban ismét belép a NSDAP-be, SA-szárnysegéd Hitler mellett, 1932-ben SA-Oberführer, 1934-ben Heß tényleges utódaként Hitler főszárnysegéde. Hitler megbízásából kiterjedt levelezést folytat elsősorban hatóságokkal és hivatalokkal. 1940-ben összekülönbözik Hitlerrel, és elbocsátják. Őrnagyként belép a Wehrmachtba, 1944-ben alezredes. 1945–1948 internálják, az esküdtszék főbűnösnek nyilvánítja, a fellebbezési tanács átminősíti bűnösnek. Felső-Bajorországban élt.

He□, Rudolf (*1894. IV. 26. Alexandria [Egyiptom], †1987. VIII. 17. Berlin [öngyilkosság]): kereskedelmi végzettséget szerez Hamburgban, 1914-től önkéntes hadszolgálat, repülős hadnagy, 1919-től közgazdaságtani, földrajz- és geopolitikai tanulmányokat folytat Münchenben, a Thule Társaság és az Epp önkéntes hadtest tagja, belép a DAP-be, ill. az NSDAP-be, 1923-ban részt vesz a sörpuccsban, a landsbergi börtönben együtt raboskodik Hitlerrel, 1925-től Hitler titkára, leveleket megbízásból önállóan válaszolhat meg. Kiépíti a Hitler-kancellária titkárságát, 1932 decemberétől egyidejűleg az NSDAP politikai központi bizottságának elnöke. 1933. IV. 21-én Hitler helyettesének nevezik ki az NSDAP-ben, SS-Obergruppenführer, tárca nélküli birodalmi miniszter. 1941. V. 10-én Skóciába repül, ezután Hitler elmebetegnek nyilváníttatja. 1945-ben Berlinbe viszik, a háborús főbűnösök perében életfogytiglani börtönre ítélik, 1966-tól az egyetlen fogoly a háborús bűnösök berlin-spandaui börtönében.

Lammers, Hans Heinrich (*1879. V. 27. Lublinitz [Felső-Szilézia], †1962. I. 4. Düsseldorf): jogot tanul, majd bíró, 1914-től hadi szolgálat, sebesülése után az államigazgatásban dolgozik. 1921-től tisztviselő a birodalmi belügyminisztériumban, belép a DNVP-be, majd 1932-ben az NSDAP-be, 1933. I. 30-ától 1945. IV. 23-áig a Birodalmi Kancellária főnöke, először államtitkári, 1937-től miniszteri rangban, eleinte főként igazgatási ügyekkel és a kormányülések előkészítésével foglalkozik, 1936/37-től a birodalmi minisztériumok

munkájának koordinálásáért felel, döntő szerepet játszik a törvénykezési folyamatban. 1942/43-tól szorosan együttműködik Martin Bormann-nal, a lakossági posta terén a beadványok „illetékes helyekre" történő továbbításával foglalkozik, jogosult ezek ellenőrzésére, ténylegesen a birodalmi belügyminisztérium (az SS és a rendőrség) kivételével. 1933-ban belép az SS-be, Brigadeführer, 1940-ben SS-Obergruppenführer. 1945. IV. 23-án idegösszeomlást kap, elbocsátják és letartóztatják. Az amerikai hadsereg kiszabadítja, majd újra bebörtönzik. 1949-ben a náci rezsim magas rangú hivatalnokai ellen lefolytatott, ún. Wilhelmstraße-perben 20 év börtönre ítélik, 1951-ben szabadul.

Mei⌐ner, Otto (*1880. III. 13. Bischweiler [Elzász], †1953. V. 27. München): jogi tanulmányok, 1903-ban jogi doktorátus, bírósági titkár, 1911-től kormánytanácsos a Birodalmi Vasút-igazgatóságon, 1915-től hadi szolgálat, 1918-tól a megszállt Ukrajna katonai közigazgatásán, 1919-től német ügyvivő Ukrajnában, 1919 áprilisától előadótanácsos a birodalmi elnök hivatalában, 1920-ban miniszteri osztályfőnök és hivatalvezető, 1923-tól államtitkár, Hindenburg elnöksége alatt befolyása növekszik. 1933-ban kulcsszerepet játszik Hitler birodalmi kancellárrá történő kinevezésében, 1934-ben kompetenciáit erősen megnyirbálják a Birodalmi Kancellária és a Führer helyettesének stábja javára, 1935-ben hivatalát átnevezik Elnöki Kancelláriának, ezután csak reprezentációs feladatokat kap: lakossági leveleket köszönhetett és gratuláló táviratokat válaszolhatott meg. 1937-ben államminiszter, 1945-ben letartóztatják, 1949-ben a „Wilhelmstraße-perben" felmentik, 1951-ben egy esküdtszék bűnösnek mondja ki, 1952-ben minden további eljárást megszüntetnek ellene.

Schaub, Julius (*1898. VIII. 20. München, †1967. XII. 27. uo.): gyógyáru-kereskedő, az első világháború alatt hadi kórházban teljesít szolgálatot, 1920-ban lép be az NSDAP-be és az SA-ba, 1923-ban részt vesz a puccsban, várfogságra ítélik. 1925-ben ismét belép az NSDAP-be (81. sz. tagkönyv), majd az SS-be is (7. sz.), eleinte Hitler

személyes alkalmazottja, később formálisan személyi szárnysegéde, 1940-től főhadsegéd, mivel azonban politikai kérdések iránt nem érdeklődik, a lakossági posta feldolgozását szívesen átengedi a Párt-kancelláriának. 1932-ben SS-Sturmführer, 1935-ben Brigadeführer, 1943-ban Obergruppenführer. 1945-ben ő semmisíti meg Hitler személyes aktáit Berlinben, Münchenben és az Obersalzbergen. Amerikai csapatok tartóztatják le, 1949-ben bizonyítékok hiányában felmentik a gyilkosságban való bűnrészesség vádja alól, ezután Münchenben gyógyáru-kereskedő.

2. Jegyzetek és forrásjegyzék

1 OÁKL Ф 1235, ОП 4, Д 38, 50–54. o.

2 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 12, 2. o. Tévesnek tűnik Ulshöfer interpretációja, amely szerint Hitler iránt táplált szerelmükért a nők szinte kivétel nélkül elmegyógyintézetbe zárással fizettek, és az eutanázia-program keretében megölték őket. Vö. Helmut Ulshöfer (szerk.): *Liebesbriefe an Adolf Hitler. Briefe in den Tod.*

3 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 3, 505. s köv. o.

4 A kancelláriavezetők életrajzához vö. 1. függelék. Azt a tényt, hogy Lammers és Martin Bormann rangban Albert Bormann fölött állt, kompenzálta utóbbinak Hitlerhez fűződő kivételesen bizalmi viszonya. A Bormann fivérek a kortársak híresztelése szerint ellenségesen viseltettek egymás iránt. Ha egyikük belépett egy helyiségbe, a másik távozott onnan.

5 A különböző kancelláriák „egymásmellettisége" szerinte ugyanis „hosszabb távon azt az érzetet keltheti a néptársakban, hogy gondjaik és panaszaik többé nem jutnak el a Führerig". Bouhler még hozzáteszi: „A néptársaktól nem szabad elvágni a Führerhez vezető utat azáltal, hogy a Führer-postát állami és pártszerveknél dolgozzák fel". A Bouhler és Martin Bormann közötti nézetkülönbségekhez vö. OÁKL Ф 519, ОП 1, Д 1a. Ennek a vitának nem volt tárgya a különböző kancelláriák illetékessége. Azt a Birodalmi Kancellária vezetője már 1938. IV. 5-én tisztázta. A lakossági leveleket a Führer kancelláriáinak vagy segédtiszti irodáinak kellett eljuttatnia az „illetékes" birodalmi vagy tartományi hatóságokhoz. Ezeknek a kérdéseknek az

elintézési módja azonban gyakorta tiltakozást váltott ki, és az megint Hitlerhez intézett levelekben öltött formát. Az a sokszor felhozott indoklás, hogy a Führer „nem illetékes" az adott ügyben, Hans Heinrich Lammerst különösképpen felbőszítette. Ezért ismételten felhívta a birodalmi hatóságok figyelmét a következőkre: „Általánosságban a Führer és Birodalmi Kancellár egyes esetek kapcsán természetesen nem avatkozik bele az államigazgatás vagy a jogszolgáltatás dolgába, és éppen ezért engedi át szokásosan a panaszok elbírálásának jogát az illetékes szerveknek. Az azonban nem járja, hogy a hatóságok ebből azt a következtetést vonják le, és többé-kevésbé hangoztatni is igyekezzenek, hogy a Führernek és Birodalmi Kancellárnak nincs joga és lehetősége az általuk feldolgozott ügyekbe beavatkozni. A végzések ilyetén indoklása árt a Führer személyes tekintélyének, és veszélyeztetheti az állam vezetésébe vetett bizalmat." Lammers ezért „a Führer és Birodalmi Kancellár nevében tisztelettel azt kéri, hogy az összes alsóbb hatóság figyelmét hívják fel erre". Vö. BA NS 10/24, 47. o.

6 BA Berlin NS 10/31, 220. o.

7 Vö. Ian Kershaw: *Der Hitler-Mythos. Führerkult und Volksmeinung.*

8 Vö. Götz Aly (szerk.): *Volkes Stimme. Skepsis und Führervertrauen im Nationalsozialismus.*

9 Vö.: Adolf Hitler: *Mein Kampf.* München, 1940. 317–325. o.

10 Uo. 579. s köv. o. és 198. o.

11 Vö. Götz Aly: *Hitlers Volksstaat. Raub, Rassenkrieg und nationaler Sozialismus.*

12 Vö. Ralf Dahrendorf: *Versuchungen der Unfreiheit. Die Intellektuellen in Zeiten der Prüfungen.* 25–32. o. Dahrendorf ezzel kapcsolatban Fritz Sternre, Max Weberre, Martin Heideggerre és Hannah Arendtre hivatkozik. A szerkesztő nézete szerint Oswald Spengler megemlítése még meggyőzőbb lett volna, ha nem is ennyire egyértelmű.

13 Vö. Stephan Marks: *Warum folgten sie Hitler? Die Psychologie des Nationalsozialismus.* 42. s köv. o. A nemzetiszocialista propagan-

da kétségkívül kihasználta ezt a mechanizmust, amint ezt Hitlernek a propaganda hangsúlyozottan érzelmi jellegéről tett kijelentései tanúsítják.

14 A leginkább lényegre törően Claus-Ekkehard Bärsch érvel: *Die politische Religion des Nationalsozialismus.* München, 2002.

15 Hitler vallásértelmezését Monika Neugebauer-Wölk meggyőző módon ezoterikusnak írta le, amennyiben kimutatta, hogy Hitler „magasabb tudás" birtokosának látta magát. Ennek alapján elhivatottnak hitte magát arra, hogy „mágusként" saját „megváltási művet" vigyen végbe, amely magában foglalja a „többi" megsemmisítését. A magam részéről ezt a kitételt alapvetőnek tartom. Vö. Monika Neugebauer-Wölk: Esoterik und Neuzeit. Überlegungen zur historischen Tiefenstruktur religiösen Denkens im Nationalsozialismus. In: *Zeitenblicke. Online-Journal für die Geschichtswissenschaften.* 5 (2006), Nr. 1.

16 A Karl Popper-féle értelemben vett gyanakvó és demokratikus gondolkodás a 20. század első felében még nem vált közkinccsé. A dolgokban, tényállásokban, ideológiákban mindenkor megbúvó tévedések feltárása azonban attól a nagykorú polgártól is elvárható, akinek van ideje a gondolkodásra, és rendelkezik bizonyos anyagi függetlenséggel. Talán szükség volt, történelmi szempontból, a totalitarizmus megtapasztalására, hogy azt teljes mértékben el lehessen utasítani.

17 Vö. Kershaw: *Hitler-Mythos.* 282. s köv. o.

18 A programot többek között idézi: Kurt Pätzold–Manfred Weißbecker: *Geschichte der NSDAP 1929–1945.* 34–37.o.

19 Vö. Heinrich August Winkler: Die Deutsche Gesellschaft der Weimarer Republik und der Antisemitismus – Juden als „Blitzableiter". In: Wolfgang Benz–Werner Bergmann (szerk.): *Vorurteil und Völkermord. Entwicklungslinien des Antisemitismus.* 341–362. o., különösen 358. s köv. o.

20 Edgar Hilsenrath: *Der Nazi & der Friseur.* München, 2006. 50. s köv. o. [A náci és a fodrász. Háttér Kiadó, Budapest, 1998.]

21 Ezzel ellentétes felfogást képviselt 2006-ban Konrad Löw abban

a könyvében, amelyben a német nép egyfajta rehabilitálására vállalkozott. Ám ez a könyv is csak azt mutatja meg, hogy homogén német nép nem létezett. Vö. Konrad Löw: *„Das Volk ist ein Trost". Deutsche und Juden 1933–1945 im Urteil der jüdischen Zeitzeugen.*

22 A szociálpszichológus Harald Welzer rámutat, hogy egy „szociális struktúrának csak egyetlen koordinátáját kell eltolni az egésznek a megváltoztatásához – olyan valóság létrehozásához, amely más, mint az volt, amely a koordinátaeltolás előtt fennállt". Ha pedig valóban az „együvé tartozás érzése" lenne a döntő koordináta, akkor a látlelet lehangoló. Abban az esetben ugyanis igaz Primo Levi kijelentése: „Egyszer már megtörtént, tehát újra meg fog történni". Harald Welzer: *Täter. Wie aus ganz normalen Menschen Massenmörder werden.* 246–268. o.

23 Vö. Pawel N. Knyschewskij: *Moskauer Beute. Wie Vermögen, Kulturgüter und Intelligenz nach 1945 aus Deutschland geraubt wurden.*

24 BA NS 6/71, 46. s köv. o.

25 Vö. Kurt Pätzold–Manfred Weißbecker: *Rudolf Heß. Der Mann an Hitlers Seite.* 58. s köv. o.

26 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2

27 Szembeszökő, hogy ezek között az ajánlkozások között Hitler számára kevés volt hasznosítható. Az első világháborús hős von Mücke kapitány például, akivel egy bizonyos von Esebeck báró hozta össze, később az ellenállás tagja lett. Hitler időnként Heß beavatkozását is igénybe vette, például akkor, amikor egyes Hitler-rajongó nők túlbuzgónak bizonyultak. Már magunk is rendelkezünk a szükséges kapcsolatokkal, hangzott ilyenkor a válasz.

28 Arnold Ruge (1881–1945), Marx barátjának, a radikális demokrata filozófus Arnold Rugénak az unokája a heidelbergi egyetemen doktorált filozófiából, s tudományágához népszerűvé lett bevezető munkát írt. Az első világháború idején nagyra tartott hazafias szónok volt, és háborús daloskönyvet adott ki. Antiszemita uszító beszédek miatt 1920-ban megvonták tőle a tanári jogosítványt. Ezután filozófusként és íróként tevékenykedett Münchenben. 1934-ben az NSDAP

levéltári tanácsosi álláshoz juttatta Karlsruhéban. Az ottani tartományi levéltár őrzi a hagyatékát, amelyben emlékiratai is megtalálhatók. Közlésüktől ezért itt eltekintünk.

29 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 251. s köv. o.

30 Vö. Klaus Graf: Eine von Himmler angeregte antikirchliche Kampschrift Arnold Ruges (1881–1945) über die Hexenprozesse (1936). In Sönke Lorenz–Dieter R. Bauer–Wolfgang Behringer–Jürgen Michael Schmidt (szerk.): *Himmlers Hexenkartothek. Das Interesse des Nationalsozialismus an der Hexenverfolgung.* Bielefeld, 1999. 35–45. o.

31 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 425. o.

32 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 394. o. Vahlen 1927-ig maradt körzetvezető; a hatalomra kerülés után a Birodalmi Tudományügyi Minisztériumban kapott állást. 1939-től 1943-ig a Porosz Tudományos Akadémia elnöki tisztét töltötte be.

33 Ludendorffot Hitler bírta rá, hogy jelöltesse magát a birodalmi államelnök posztjára, nyilván azért, hogy kezdettől fogva mindenki számára világossá tegye, a tábornok nem lesz képes megszerezni a többséget, és ezzel önmaga nélkülözhetetlenségét demonstrálja.

34 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 231. o.

35 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 390. o.

36 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 229. s köv. o.

37 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 1a, 131–137. o., itt csak 131. s köv. o.

38 OÁKL Ф 519, ОП 1, Д 1a, 130. o.

39 Az irodalom adatai nem egyértelműek, egyes szerzők abból indulnak ki, hogy Zandert már 1931-ben leváltották.

40 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 73. o.

41 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2. 21. s köv. o.

42 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 360. s köv. o.

43 Az 1920-as években a házszámokat szokás szerint arab, az emeleteket pedig római számmal adták meg, mivel a leveleket a postások a lakásajtó nyílásán dobták be, vagy személyesen adták át.

44 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 364. s köv. o.

45 Az utalás a versailles-i szerződésre és a Dawes-tervre vonatkozik. Utóbbi az USA diplomáciai nyomására Németország jóvátételi kötelezettségeit szabályozta. Csak ez a Németország számára előnyös szabályozás tette lehetővé a köztársaság gazdasági fellendülését, az úgynevezett aranyéveket 1925 és 1929 között. Az NSDAP elutasította ezt a szabályozást, mert ez a külpolitikai siker hozzájárult a köztársaság stabilizációjához. A kormányformában azonban csak akkor következhet be változás, ha: a) van egy végsőkig elszánt élcsapat, ill. káderpárt, és b): forradalmi helyzet áll fenn.

46 Vö. Michael Grüttner: *Biographisches Lexikon zur nationalsozialistischen Wissenschaftspolitik.* Heidelberg, 2004. 173. o.

47 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 279. s köv. o., a 3. o. a feladó nevével nem maradt fenn.

48 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 226. s köv. o.

49 OÁKL Ф 1335, ОП 1 Д 2, 273. o.

50 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 80. s köv. o.

51 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 85. s köv. o.

52 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 138. o.

53 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 99. s köv. o.

54 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 2, 366. o.

55 Vö. ehhez részletesen Beatrice u. Helmut Heiber: *Die Rückseite des Hakenkreuzes. Absonderliches aus den Akten des Dritten Reiches.*

56 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Nr. 2, 12. s köv. o.

57 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Nr. 2, 286. o.

58 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Nr 2, 395. o. Beérkezés 1925. VIII. 10-én, válaszlevél nélkül; valószínűleg szóban válaszolták meg.

59 Vö. Paul Theodor Erich Eckhardt: *Wehrruf an alle Männer deutschen Blutes.* Halle, 1924.

60 Ennek tükörképszerű folyamata játszódott le a balszélen, ahol „nacionálbolsevista" csoportok jöttek létre, amelyek heves összetűzésekbe kerültek Hitlerrel. Vö. Otto-Ernst Schüddekopf: *Linke Leute von rechts.*

61 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 343. s köv. o.

62 OÁKL Ф 1355, ОП 2 Д 3, 231. o.
63 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 321. o.
64 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 19, 1–40 o.
65 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 1. s köv. o.
66 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 58. o.
67 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 114. o.
68 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 13. o.
69 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 39. o.
70 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 49. o.
71 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 147. o.
72 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 133. o.
73 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 157. o.
74 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 149. o.
75 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 3, 106. o.
76 Tanulságos értelmezésekkel szolgál Jürgen W. Falter, különösen a „néppárti jelleg" tekintetében. Vö. Jürgen W. Falter: *Hitlers Wähler.* Főként 277–289. o.
77 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 377. o.
78 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 4, 385. o.
79 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 129. s köv. o. A levélben említett könyv Heinrich Hoffmann bestsellerré lett fotóalbuma Baldur von Schirach előszavával és képaláírásaival: *Hitler wie in keiner kennt.* Berlin, 1932.
80 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 298. o.
81 Ennek viszont megint csak szakemberhiány lett a következménye. A diplomások számának ciklikus változását rendkívül tanulságos módon mutatta be Hartmut Titze: *Der Akademikerzyklus. Historische Untersuchungen über die Wiederkehr von Überfüllung und Mangel an akademischen Karrieren.* Göttingen, 1990.
82 Az SS tagjainak nősülési rendjéről 1933. XII. 31-én kiadott parancshoz vö. Gudrun Schwarz: *Eine Frau an seiner Seite. Ehefrauen in der „SS-Sippengemeinschaft".* 24–52. o.
83 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 236. s köv. o.

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED

84 Nem szakemberek által is rendkívül jól követhetően mutatja be ezeket a kérdéseket, különös tekintettel az ún. Mefo-váltókra, Christopher Kopper: *Hjalmar Schacht. Aufstieg und Fall von Hitlers mächtigstem Bankier.* 251–273. o.
85 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 354. o.
86 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 345. o.
87 OÁKL Ф 519, ОП 1, Д 3a, 356. s köv. o.
88 Ekkoriban egy teljes állásban foglalkoztatott tizenkilenc éves sütőipari szakmunkásnő hetente 21,17 birodalmi márkát keresett, vagyis havi bruttó 84,68 RM-et. A cselédek és a cselédlányok keresete a mezőgazdaságban nem érte el ezt az összeget. A keresetekhez és átlagbérekhez vö. Statistisches Reichsamt (kiad.): *Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich.* Berlin, 1933. 265–287. o.
89 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 405. o.
90 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8. 87. o.
91 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 273. s köv. o.
92 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 274. o.
93 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 83. o.
94 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 347. s köv. o.
95 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 182. o.
96 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 73–78. o.
97 Vö. Werner Maser: *Der Sturm auf die Republik. Frühgeschichte der NSDAP.* Düsseldorf, 1994. 167. o.
98 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 65. o.
99 Nem a „Hitler-mozgalom" csillagának leáldozásaként kell értékelnünk, hogy az NSDAP szavazóinak számaránya a novemberi választásokon 33,1 százalékra esett vissza. A kommunisták és a konzervatív DNVP jött fel. Albert Bormann a szavazatcsökkenést az Ernst Röhm, az SA homoszexuális parancsnoka ellen folytatott és rendkívül sikeres lejáratókampányra vezette vissza. A Röhm melletti kitartás mintegy egymillió szavazat elvesztését eredményezte a polgári oldalon. Egy körzetvezető pedig levélben egyenesen arról tájékoztatta

Hitlert, hogy a kommunisták egy gyűlésén őt „Schwul Heil!" („Heil buzi!") köszöntéssel üdvözölték.

100 A hadsereg ténylegesen éppannyira volt semleges, mint a rendőrség. Nem csak az SPD-tag birodalmi védelmi miniszter, Wilhelm Groener vonta kétségbe, hogy az állam fegyveres erőit be lehetne vetni az SA-milíciák ellen. A történész Otto-Ernst Schüddekopf belső dokumentumok alapján már 1955-ben igazolta, hogy a Reichswehr és az NSDAP közel állt egymáshoz, sőt tagjaik között átfedések is voltak. Ezt alighanem Groener is sejtette, bizonyítani azonban valószínűleg nem tudta. Vö. Otto-Ernst Schüddekopf: *Das Heer und die Republik. Quellen zur Politik der Reichswehrführung 1918 bis 1933.*

101 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 228. s köv. o.

102 OÁKL Ф 1355, ОП 2, Д 8, 227. o.

103 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 103. o.

104 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 119. o.

105 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 28. o.

106 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 5, 204. s köv. o. Nincs datálva, de kétségtelenül 1932 nyarára tehető.

107 OÁKL Ф 519, ОП 1, Д 1a, 61. s köv. o.

108 Ezekről az alaposan feldolgozott hónapokról új szemléletű áttekintést ad Richard J. Evans: *Das Dritte Reich. Aufstieg.* 391–476. o. Hitler személyére összpontosítva vö. Ian Kershaw: *Hitler. 1889–1936.* 471–626. o.

109 A fontosnak gondolt személyek párttisztségekben vagy akár a tartományi kormányokban való megtartása értelmetlen vállalkozásnak bizonyult. Így például a braunschweigi helyőrség rangidős tisztje 1933 tavaszán a tartományi kormánynál személyesen kért tájékoztatást arról, hogy a városban az utóbbi időben valóban agyonlőttek-e tíz kommunistát. Azt a választ kapta, hogy az illetékes miniszter házon kívül van, a miniszterelnök pedig elfoglalt. Hoth ezredesnek a miniszterelnöki kancellárián tett második látogatása is eredménytelennek bizonyult. Erre már Hoth tájékoztatta a Birodalmi Védelmi Minisztériumot. Ezenközben a braunschweigi hatóságok a Birodalmi

Kancelláriát és Lammers államtitkárt értesítették, aki megint csak von Blomberg birodalmi védelmi minisztert szembesítette azzal a kérdéssel, hogy milyen fegyelmi intézkedéseket kíván tenni. Vö. OÁKL Ф 1235, ОП 2, Д 6

110 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 8, 88. o.

111 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 6, 4. s köv. o.

112 A német Büntető Törvénykönyv 86a paragrafusa tiltja a szöveg kinyomtatását, az internetről azonban a dallammal együtt gond nélkül letölthető. Mivel az alábbi szövegek és átköltések megértése megköveteli, idézet gyanánt itt az eredeti dalszöveg tartalmi összefoglalását adjuk. Az idézett sorok után azt tudhatjuk meg, hogy a bajtársak, akiket a „vörös front és a reakció" lelőtt, „lélekben" szintén ott menetelnek az SA soraiban. A második versszak a „legyen szabad az utca a barna csapatoknak" felszólítással kezdődik, majd úgy folytatódik, hogy „milliók néznek reménnyel telve a horogkeresztre", merthogy „a szabadság és kenyér napja eljön". A harmadik versszak kijelenti, hogy miután „utoljára hív a kürt szemlére", valamennyi „SA-ember" készen áll „a harcra". Hamarosan „Hitler-zászlók lobognak minden utcán", már csak rövid ideig tart a „szolgaság". A negyedik versszak az első ismétlése. Vö. Hugo W. Schmidt: *Uns geht die Sonne nicht unter. Lieder der Hitler-Jugend.* Köln, 1934. 4. o. A Horst Wessel-dal történetéhez vö. www.wikimedia.de; Horst Wesselről megbízható életrajz található a www.shoa.de oldalon.

113 OÁKL Ф 1335, ОП 4, Д 20, 1. o.

114 A Horst Wessel-dalnak antifasiszta változatai is voltak („Kälbermarsch" [Borjúinduló]), s ez dallam és szöveg erős hatását tanúsítja, bár mindkettőt szakmai bírálatok érték.

115 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 6, 362. s köv. o.

116 Az akta nem tartalmazza.

117 OÁKL Ф 1955, ОП 1, Д 6, 178. o.

118 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 6, 199. s köv. o.

119 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 87. s köv. o.

120 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 9, 240. s köv. o.

121 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 8, 24. s köv. o.

122 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 10, 116. s köv. o. Egy tiszteletbeli keresztapaságra szóló, és az NSDAP helyi vezetősége által is támogatott felkérés elutasításához vö. OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 12, 270. o. (Adolf J.)

123 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 10, 273. s köv. o.

124 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 14, 341–344. o.

125 Az utalás Frances Hodgson Burnett *Das Land der blauen Blume* c. könyvére vonatkozik, amelyet valószínűleg Reclam-kiadásban juttattak el Hitlernek. A német első kiadás 1909-ben jelent meg.

126 OÁKL Ф 1355, ОП 4, Д 13, 10. o.

127 OÁKL ФОНД, ОП 1, Д 6, 125. s köv. o.

128 OÁKL Ф 1235, ОП 4, Д 34, 46. s köv. o.

129 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 117. o.

130 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 4, 224. s köv. o.

131 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 196. o.

132 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 14, 328–333. o.

133 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 75. o.

134 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 74. o.

135 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 153. o.

136 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 152. o.

137 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 120. o.

138 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 362. s köv. o.

139 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 14, 441. s köv. o.

140 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 4, 72. o.

141 Ezzel az NSDAP gyakorlatilag a növekvő mértékben rendelkezésre bocsátott segélypénzek elosztását, hatalomtechnikai szempontból a közhangulat befolyásolásának döntő eszközét tartotta ellenőrzése alatt. Vö. Herwart Vorländer: *Die NSV. Darstellung und Dokumentation einer nationalsozialistischen Organiasation;* Eckhard Hansen: *Wohlfahrtspolitik im NS-Staat. Motivationen, Konflikte und Machtstrukturen im „Sozialismus der Tat" des Dritten Reiches.*

142 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 4, 198. o.

143 A „Röhm-puccshoz" vö. többek között Heinz Höhne: *Der Orden unter dem Totenkopf. Die Geschichte der SS.* 90–124. o.

144 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 12, 10. o.

145 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 12, 138. o.

146 Vö. Kershaw*: Hitler. 1889–1936.* 653. s köv. o.

147 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 167. s köv. o.

148 Az eredetiben a tartásdíjat jelentő német *Alimente* helyett: „Elemente".

149 OÁKL ФОНД 1355, ОП 1, Д 4, 190. o.

150 Acker: szász területmérték-egység (Altenburgban = 200 négyszögrúd) = 64,16 ár, azaz 6416 négyzetméter, összesen tehát 9 624 000 m^2 = 96 hektár.

151 Vö. *Genealogisches Handbuch des Adels.* 131. köt., 1992. 343–367. o. (Stryk)

152 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 14, 393. s köv. o. (Erna Bell)

153 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 10, 37. s köv. o.

154 BA Berlin, egykori Document-Center, PK Menzel.

155 OÁKL Ф 1235, ОП 2, Д 6, 124. o.

156 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 78. o.

157 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 4, 177. s köv. o.

158 Egykori katonatársai közül csak kevesen írtak Hitlernek ehhez hasonló levelet. Többségük azért fordult a Magánkancelláriához, hogy védelmébe vegye Hitlert a jogtalan vádaskodókkal szemben. Politikai ellenfelei ugyanis rendre megkérdőjelezték háborús bátorságát, gázmérgezését hisztériás betegségnek állították be, és elvitatták tőle a Vaskeresztet.

159 Barth: OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 14, 128. s köv. o.; Fichte: OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 135. s köv. o.

160 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 20. s köv. o.

161 Az utalás Maximilian von Heylre, a wormsi bőrgyár tulajdonosára vonatkozik, akinek rennhofi kastélyában ma a Litván Gimnázium működik. Telefonon történt érdeklődésünk Jakob Falkenstein

további sorsáról nem vezetett eredményre a parasztvezető családjánál. Nem érdekli őket, válaszolták.

162 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 13, 20. s köv. o.

163 A szerzőnek adott tájékoztatás.

164 A Werner Maser által írt Hindenburg-életrajzban megfestett rokonszenves kép a moszkvai akták ismeretében nem tartható. Hindenburg (ebben a tekintetben Meißner asszisztálásával) a nemesség képviselőjeként járt el, és semmiképpen sem a német nép pártok és osztályok felett álló, demokratikusan megválasztott képviselőjeként. Vö. Werner Maser: *Hindenburg. Eine politische Biographie.*

165 Ludendorff leveleit ehelyütt azért idézzük, mert különös legendák övezik őket. Eleinte, noha csak Hitler ügyvédje, Hans Frank szóbeli közlése alapján lehetett tudni róluk, olyan profetikus figyelmeztetéseknek tartották őket, amelyet Hitler uralomra kerülésétől óvtak. Később a létezésüket is vitatták. Az 1990-es években Ian Kershaw tudomást szerezhetett a fennmaradásukról, és Hitler-életrajzában fel is használta őket, de idézésük módja félreérthető. Lammers egyik aktájában vannak lefűzve, amely 1946-ban a Szovjetunióba került, és most az OÁKL-ben őrzik (Ф 1235, ОП 2, Д 6, 2. s köv. o.). Ezzel kapcsolatban ugyancsak pontatlanul érvel Lothar Gruchmann: Ludendorffs „prophetischer" Brief an Hindenburg vom Januar/ Februar 1933. In: *Vierteljahreshefte für Zeitgeschichte.* 47. évf., 1999. 559–562. o.

166 OÁKL Ф 1235, ОП 2, Д 6, 13–24. o. Összességében 1–24. kis mappa a Ludendorff-levelekkel és az ügyintézésre vonatkozó megjegyzésekkel.

167 OÁKL Ф 1335, ОП 1, Д 14, 309. o.

168 Az aktuális összeesküvés-elméleti irodalom gazdagsága ennek a kényszerképzetnek a kiirthatatlanságát bizonyítja. A páholytagok náci rendszerbeli üldözéséhez vö. Helmut Neuberger: *Winkelmaß und Hakenkreuz. Die Freimaurer und das Dritte Reich.* München, 2001.

169 Így például 1937-ben Artur Dinter „Geistchristliche Reiligionsgemeinschaft" [Keresztény Spiritiszta Vallásközösség] elnevezésű

egyházát, amely 1934-től a „Deutsche Volkskirche" [Német Népegyház] nevet viselte.

170 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 13, 277. o.

171 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 14, 49. s köv. o.

172 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 14, 440. o.

173 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 14, 425–428. o.

174 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4, 133. s köv. o.

175 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 4, 133. s köv. o.

176 Wurm mindenesetre az elsők közé tartozott, akik nyilvánosan tiltakoztak a szellemi fogyatékosok „eutanáziának" nevezett tömeges meggyilkolása ellen. 1943-ban a zsidók kiirtása ellen foglalt állást, 1944-től kapcsolatai voltak a katonai ellenállással. 1945 után is (egyház)politikailag aktív maradt, 1949-ig a Németországi Evangélikus Egyház tanácsának elnöke volt. A „Stuttgarter Schuldbekenntnis" [Stuttgarti Bűnvallomás] kezdeményezői közé tartozott, ugyanakkor azonban a náci bűnösöket támogató „Stille Hilfe" [Csendes Segítség] elnevezésű szervezetnek is elkötelezte magát.

177 Vö. Dán 3:17–30. Nabukodonozor babiloni király három istenfélő zsidót megfenyegetett, hogy tüzes kemencébe vetteti őket, ha nem tagadják meg a hitüket. Ők azonban kijelentették, hogy istenük megmentheti őket, „de ha nem tenné is, mi a te isteneidnek nem szolgálunk, és az arany állóképet, amelyet felállíttatál, nem imádjuk". A király parancsot adott Sidrák, Misák és Abednégó elégetésére, ők azonban sértetlenek maradtak a tűzben, és ennek hatására Nabukodonozor vallásbékét hirdetett.

178 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 1a. Jehova tanúinak Bad Dürkheim-i levele alapján, a többi levél szerinti módosításokkal idézve.

179 Wolmirstedtből és Greifswaldból is. Nem egyértelműen olvasható települések: Jütrichau, Oberlauchingen; nem besorolható: Bernsdorf, Goldberg.

180 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 1a, 11. o.

181 Vö. Detlef Garbe: *Zwischen Widerstand und Martyrium. Die Zeugen Jehovas im „Dritten Reich".* 121–126. o.

182 Vö. uo. 487. s köv. o. (a számadatok vitatásával).

183 Andersen Nexř ifjúkori emlékei alapján írt regényét 1987-ben Bille August filmesítette meg. Alkotását többek között Cannes-ban „Arany Pálmával", valamint Oscar-díjjal ismerték el.

184 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 2, 339. o. Az Etkar André írásmód a helyes, a kampányban azonban a lexikonokban ma is még megtalálható Edgar André formát használták.

185 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 19 (1935. II. 7-étől 1935. V. 8-áig). Elképedéssel nyugtázták, és az aktákhoz csatolták egy stuttgarti vak férfi Hitler-fényképet kérő levelét.

186 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 19, 161. s köv. o.

187 A bajorországi Wildhofenből. OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 19, 83. o.

188 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 19, 171. o.

189 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 20, 28. s köv. o.

190 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 20, 61. s köv. o.

191 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 20, 39. o.

192 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 20, 113. s köv. o.

193 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 15, 206. o.

194 Az OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 17 aktát a szovjet belügyminisztérium megbízottai 1952-ben megrongálták, így a pontos dátumok nem állapíthatók meg. Az eredetileg bizonnyal több száz oldalas akta ma már csak 35 oldalból áll.

195 A „Zeppelin akció" moszkvai aktái meglehetősen szegényesek. Német levéltárakban gyakorlatilag semmi sem található róla.

196 OÁKL Ф 1355, ОП 3, Д 664 g, 1 o.

197 Monica Kingreen: Raubzüge einer Stadtverwaltung. Frankfurt am Main und die Aneignung „jüdischen Besitzes". In: Wolf Gruner (szerk.): *Bürokratien. Initiative und Effizienz*. Berlin, 2001. 17–50. o.

198 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 136. s köv. o.

199 Az erodálódó Osztrák Köztársaság szociokulturális légkörét szemléletesen írja le Steven Beller: *Geschichte Österreichs*. 187–227. o. Az anschluss folyamattörténetének, valamint a zsidókkal és az

ellenzékiekkel szemben alkalmazott kíméletlen bánásmódnak a leírását adja Richard J. Evans: *Das Dritte Reich*. II/2, 781–804. o.

200 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 32, 4. o.

201 Mappa in: OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 37

202 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 29, 130. o.

203 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 32, 33. o.

204 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 112. o.

205 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 16, 84. s köv. o.

206 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 38. o.

207 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 33. s köv. o.

208 OÁKL Ф 1355, Оп 3, Д 664a

209 OÁKL Ф 1355, Оп 4, Д 22, 1. s köv. o.

210 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 32, 60. s köv. o.

211 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 29, 65. o.

212 OÁKL Ф 1355, Оп 3–664 sche, 1 o.

213 A három nő egyikét párttagként lehetett azonosítani, aki olyan családból származott, amelynek több nemzedéke már a „küzdelmek idején" az NSDAP-hez tartozott. Vö. kartotéklapok a BA Berlinben, egykori BDC állomány. A nő 1900. II. 11-én született, sok rokona belépett az NSDAP-be, ő maga viszonylag későn (5475681 sz.).

214 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 44. o.

215 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 275. s köv. o.

216 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 235. s köv. o.

217 Vö. Fritz Wiedemann: *Der Mann, der Feldherr werden wollte*. 92. s köv. o.

218 Ebben az összefüggésben figyelemre méltó a „Sonne" brikettgyár tömbnaptárában a nap idézete 1940. IV. 20-ára: „A valódi, önmagában való nagyságnak nem tetszenek a kortársak által emelt szobrok, vagy a Nagy jelző rájuk ragasztása és a tömeg harsány tapsa, magasztalása. Joh. Gottl. Fichte: Reden an die Nation (1808)".

219 A „Führer" iránti bizalom elenyészéséhez vö. Kershaw: *Hitler-Mythos*. 183–274.o.

220 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4, 399. o.

221 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4. 373. o.

222 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 9, 243. o.

223 Sarkowicz–Mentzer: *Literatur in Nazi-Deutschland.* 230–234. o. (a vonatkozó irodalommal). Johst életrajzához vö. Rolf Düsterberg: *„Der Barde der SS." Karrieren eines deutschen Dichters.* Paderborn, 2006.

224 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 242. o.

225 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 244. o.

226 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 238. s köv. o.

227 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 20, 15. s köv. o.

228 OÁKL Ф 1355, Оп 4, Д 13, 5. s köv. o.

229 OÁKL Ф 1355, ОП 4, Д 13, 8. o. Vadászrepülőként Oswald Boelcke 40 ellenséges gépet lőtt le, és megkapta Poroszország legmagasabb kitüntetését. A légi harc taktikai elemeit leíró munkája („Dicta Boelcke") mindmáig alapmű.

230 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 9. s köv. o.

231 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 225 s köv. o. Boisly 1918-tól a szovjetek bevonulásáig, 1945 nyaráig töltötte be a polgármesteri tisztet. Miközben a főpolgármesterek cserélődtek, ő a város pénzügyeinek felelőseként a helyén maradt.

232 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 96. o.

233 1933. VI. 21. OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 95. o.

234 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 14, 434. s köv. o.

235 1934. IV. 16-án. OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 4, 41. o.

236 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 4, 214. o.

237 1934 első fél évében Frankfurt am Mainban az újszülött fiúgyermekeknek több mint 3 százaléka kapta második keresztnévként az Adolf nevet, első keresztnévként kevesebb mint egy százaléknál jegyezték be. A Horst gyakoribb volt. Vö. Oliver Lorenz: Die Adolf-Kurve 1932–1945. In: Götz Aly (szerk.): *Volkes Stimme.* 27. s köv. o.

238 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 14, 431. o.

239 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 4, 70. o.

240 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 16, 1. o.

241 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 16, 54. o.

242 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 16, 72. s köv. o.

243 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4, 44–48. o.

244 1934. IV. 19-én. OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4, 56. o.

245 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4, 55. o.

246 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4, 116. s köv. o.

247 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4, 65. s köv. o.

248 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4, 20–27. o.

249 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 102. o.

250 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 10, 210. s köv. o.

251 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 4, 119–131. o.

252 Korrigálva.

253 Vö. Gerd R. Ueberschär–Winfried Vogel: *Dienen und Verdienen.*

254 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 19, 27. s köv. o.

255 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 19, 37. s köv. o.

256 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 70. o.

257 Arany dombornyomással és vászonkötésben verseket küldött például Willi Schwandte. OÁKL Ф 1335, ОП 4, Д 20, 31–38. o.

258 OÁKL Ф 1335, Оп 4, Д 13, 13. o.

259 Vö. ehhez a birodalmi pártkongresszusok kezdeti eredményes propagandahatását és az irántuk tanúsított érdeklődés visszaesését. Vö. Siegfried Zelnhefer: *Die Reichsparteitage der NSDAP. Geschichte, Struktur und Bedeutung der größten Propagandafeste im nationalsozialistischen Feierjahr.* Nürnberg, 1991.

260 A tömegek állandó mobilizálásának hatalomtechnikai szükségességéről a totalitárius rendszerekben, vagyis a „mozgás törvényének" megvalósulásához vö. Hannah Arendt: *A totalitarizmus gyökerei.*

261 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 140. o.

262 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 32, 14. o.

263 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 32, 79. o.

264 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 22. o.

265 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 317. s köv. o.

266 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 32, 191. o.

267 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 32, 81. s köv. o.

268 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 32, 37. s köv. o.

269 Ezek az adománygyűjtések nem tévesztendők össze az „Adolf-Hitler-Spende der deutschen Wirtschaft" elnevezésű, a nagyüzemek által az NSDAP javára kötelezően fizetendő járulékkal, amelyet már 1933. VI. 1-jén bevezettek.

270 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 33, 1–12. o.

271 A devizában érkezett adományokat elkülönítve tartották nyilván, de nem ebben az aktában.

272 Nem volt kideríthető, hogy a szárazföldi haderő főparancsnokának, Walter von Brauchitschnek a felesége volt-e az adományozó. Ez ellen szól, hogy az elvált feleségnek Lammers miniszter járadékot intézett el. Időközben azokat a híreszteléseket is megcáfolták, amelyek szerint Walther von Brauchitsch a válása kapcsán nagyobb összeget kapott Hitlertől. Vö. Ueberschär–Vogel: *Dienen und Verdienen*. 159. o.

273 Herbert Tengelmann adományozta. Nem azonos Wilhelm Tengelmann hadigazdálkodási vezetővel („Wehrwirtschaftsführer").

274 Hellmuth Roehnert és Eberhard Breuninger küldte 1939. IV. 19-én. Roehnert a „Reichsführer-SS baráti körének" is tagja volt. OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 185. o.

275 Az ARWA betűszó a cégalapító Robert Wieland nevét rejti. OÁKL Ф 1355, ОП 4, Д 13 s köv. o.

276 Szlovákia: OÁKL Ф 1355, Оп 3, Д 664b; Melk: OÁKL Ф 1355, Оп 4, Д 19, 21. o.

277 OÁKL Ф 1355, Оп 4, Д 20, 27–30. o.

278 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 231. o.

279 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 236. o.

280 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 237. o.

281 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 229. s köv. o.

282 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 51, 2–12. o.

283 Goebbels azt a hatást igyekezett a lehetőségek szerint korrigálni, amelyet Göringnek a sztálingrádi vereség után elmondott, „tűz és vér Nibelung-csarnokát" emlegető beszéde keltett. Göring végpusztulás-látomása helyett Goebbels komoly és bizakodó hangot ütött meg.

284 Listájuk in: OÁKL Ф 1355, Оп 3, Д 666

285 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 285. s köv. o.

286 Vö. többek között Heinz Linge és Otto Günsche adjutánsok leírását. In Henrik Eberle–Matthias Uhl (szerk.): *Das Buch Hitler*. 375–379. o. és Traudl Junge: *Bis zur letzten Stunde. Hitlers Sekretärin erzählt ihr Leben*. München, 2003. 176. s köv. o.

287 OÁKL Ф 1525, Оп 1, Д 52, 74. o.

288 BA Koblenz, NS 6/106, 4. o.

289 BA Koblenz, NS 6/106, 9. o.

290 BA Koblenz, NS 6/106, 6. s köv. o.

291 A német társadalmi elit mentalitását jól jellemzi a filozófus Oswald Spengler könyve, amelyben az első világháború hadseregét a szocialista társadalom előfutárának prototípusaként mutatta be. Oswald Spengler: *Preußentum und Sozialismus*. München, 1919. 39. o.: „A poroszság jellemzője, hogy az egyes ember akarata feloldódik a közös akaratban. A tisztikar, a hivatalnoki testület, Bebel munkássága, végső soron 1813, 1870, 1914 »népe« egyének feletti egységként érez, akar, cselekszik."

292 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 30, 68. o.

293 A náci rezsim és az egyház(ak) közötti harc („Kirchenkampf") elvégre éppen az Ótestamentum megítélése körül éleződött ki. Hitler egy ilyen „zsidótlanított népegyház" megalapításának kísérletéért zárta ki az NSDAP-ből Türingia egykori körzetvezetőjét, Artur Dintert.

294 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 32, 119. s köv. o.

295 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 31, 136. o.

296 Többek között OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 32, 128. o.

297 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 30, 46. s köv. o.

298 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 30, 41. o.

299 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 32, 139. s köv. o.

300 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 32, 13. o.

301 OÁKL Ф 1335, Оп 1, Д 30, 89. s köv. o.

302 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 32, 54. s köv. o.

303 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 159. s köv. o.
304 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 94. s köv. o.
305 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 15, 445. o.
306 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 31, 61. s köv. o.
307 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 31, 67. o.
308 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 32, 5. s köv. o.
309 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 194. s köv. o.
310 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 30, 92. s köv. o.
311 OÁKL Ф 1355, Оп 3, Д 664
312 Az aktát később megosztották, így 1939. IX. 1. után egyetlen irat sem maradt fenn. A listából kideríthetően a 99–116. sz. (1939. X. 24.) leveleknek veszett nyoma.
313 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 14. o.
314 Vö. többek közt Gerhard L. Weinberg: *Eine Welt in Waffen. Die globale Geschichte des Zweiten Weltkrieges*. 53–59. o.
315 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 24. o.
316 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 21 o.
317 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 13. s köv. o.
318 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 41. s köv. o.
319 Javítva. Az eredetiben „aki", de a mondatnak úgy nincs értelme.
320 Vö. Bernd Schäfer: *Staat und katholische Kriche in der SBZ/ DDR 1945–1989*. Disszertáció, Hallei Egyetem, 1997.
321 Bruno Kubart (1882, Libein/Morvaország – 1959, Obertressen bei Bad Aussee/Stájerország). 1912-ben egyetemi magántanár, 1920-ban nyilvános rendkívüli egyetemi tanár, a Grazi Egyetem ősnövénytani laboratóriumának vezetője. 1936-ban nyugállomány, 1938-ban az anschluss után ismét hivatalba lép, 1945-ben elbocsátják, 1949-től végleg nyugállományban.
322 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 98. o.
323 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 196. o.
324 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 207–212. o.
325 Richard Richter-Pössneck valószínűleg azonos az 1927-ben Langensalzában kiadott, *Lebenslaub* c. verseskötet szerzőjével.

326 Hindenburgnak és Ludendorffnak a tannenbergi csatában nyújtott teljesítményét felmagasztalták, és propagandacélból egyenesen a „német hadvezéri zsenialitás" megnyilvánulásának állították be. Értékelően és irodalmi adatokkal ehhez: John Keegan: *Der Erste Weltkrieg. Eine europäische Tragödie*. Reinbek b. Hamburg, 2000. 210–218. o.
327 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 236. o.
328 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 170. o.
329 Ma Rokytnice nad Jizerou, Jablonec nad Nisou közelében. Vö. *Baedekers Autoführer Deutsches Reich (Großdeutschland), Offizieller Führer des Deutschen Automobil-Clubs*. Lipcse, 1939. 435. o.
330 OÁKL Ф 1413, ОП 1, Д 42, 139. s köv. o. Böhmisch-Leipa ma Česka Lípa, a pomerániai Rügenwalde pedig Darłowo.
331 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 153. s köv. o.
332 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 164. s köv. o.
333 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 6. és 161. s köv. o.
334 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 203. s köv. o.
335 Vitatott Richard Overynek az az állítása, hogy ezzel lélektanilag nem készítették elő kellőképpen a második világháborút. Vö. Richard Overy: *Die Wurzeln des Sieges. Warum die Alliierten den Zweiten Weltkrieg gewannen*. 369. s köv. o.
336 OÁKL Ф 1413, Оп 1, Д 42, 227. o.
337 OÁKL Ф 519, Оп 1, Д 1a, 266. o.
338 OÁKL Ф 519, ОП 1, Д 1a, 253–282. o. (Friedrich-Christian zu Schaumburg-Lippe herceg ügye).
339 OÁKL Ф 1235, Оп 2, Д 7
340 *1911. IX. 16. Wolfegg, †1971. V. 25. Stuttgart. 1942. I. 1-jétől házasság Maria Antonia von Hohenzollern hercegnővel (*1921. II. 19., Sigmaringen, †1972. V. 25., Stuttgart)
341 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 173. o.
342 OÁKL Ф 1355, Оп 2, Д 9, 238. s köv. o.
343 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 1, 453–457. o.
344 Az SA és az SS rendfokozatait a Wehrmacht nem vette át

automatikusan, ezért a kettősség. Az Obersturmführer mindazonáltal a főhadnagynak felelt meg.

345 Ueberschär–Vogel: *Dienen und Verdienen*. 137. o. Ugyanitt a személyi szárnysegédi iroda más munkatársainak a dotálásáról is.

346 OÁKL Ф 1355, ОП 1, Д 34

347 A Német Szövetségi Levéltár NS 106 állományában nagy számban találhatók ilyen beadványok.

348 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 130. s köv. o.

349 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 8, 136. o.

350 Hitlernek a pénzhez való viszonyához vö. Werner Maser: *Adolf Hitler. Das Ende der Führer-Legende*. 347. o.

351 OÁKL Ф 519, Оп 1, Д 1a, 281. o.

352 OÁKL Ф 519, Оп 1, Д 1a, 286. s köv. o.

353 OÁKL Ф 519, Оп 1, Д 1a, 282. o.

354 OÁKL Ф 519, Оп 1, Д 1a, 284. o.

355 OÁKL Ф 519, Оп 1, Д 1a, 283. o.

356 Áttekintést ad erről Kurt Meier: *Kreuz und Hakenkreuz. Die evangelischen Kirchen im Dritten Reich*. München, 2001. Az egyes személyekről vonatkozó irodalmi adatokkal is szolgál a www.bautz.de internetes oldalon hozzáférhető *Biographisch-bibliogaphisches Kirchenlexikon*.

357 Vö. Richard J. Evans: *Rituale der Vergeltung. Die Todesstrafe in der deutschen Geschichte 1532–1987*. 831. s köv. o.

358 OÁKL Ф 1235, Оп 4, Д 34, 73. s köv. o.

359 OÁKL Ф 1235, Оп 4, Д 34, 82. s köv. o.

360 OÁKL Ф 1235, Оп 4, Д 38, 5. s köv. o.

361 Az aktajegyzetet Lammers szignálta, tehát neki is tudomása volt a levélről.

362 OÁKL Ф 1235, Оп 4, Д 38, 5–10. o.

363 OÁKL Ф 1235, Оп 4, Д 36, 95. o.

364 OÁKL Ф 1235, Оп 4, Д 36, 83. o.

365 OÁKL Ф 1235, Оп 2, Д 26, 272. s köv. o.

366 OÁKL Ф 1235, Оп 4, Д 29, 22. o.

367 OÁKL Ф 1235, ОП 4, Д 37, 83. és 71. o.

368 OÁKL Ф 1235, Оп 4, Д 17, 3. s köv. o.

369 OÁKL Ф 1235, Оп 2, Д 26, 295. s köv. o.

370 OÁKL Ф 1235, Оп 4, Д 16, 338–342. o.

371 OÁKL Ф 1525, ОП 1, Д 120/az OKH/HPA Nr. 40/44 g. Kdos. Ag P2/1b sz. melléklete 1944. IV. 16-áról.

372 Az aláírók közül tehát hárman önkezükkel vetettek véget az életüknek (Rommel, von Kluge, Model), ketten szabadlábon haltak meg (a nyugati szövetségek fogságából súlyos betegség miatt kiengedett Rundstedt és von Weichs). Busch 1945-ben brit fogságban szívrohamot kapott. Mansteint később a tömeggyilkosságokban való részvételéért 15 évre ítélték, amelynek a felét brit börtönben ülte le. Von Kleistet Jugoszláviában 15 évre ítélték, de aztán kiadták a Szovjetuniónak, és ott táborban halt meg.

373 Vö. Leonid Reschin: *General von Seydlitz in sowjetischer Gefangenschaft und Haft 1943–1955*. Augsburg, 2000.

374 OÁKL Ф 1525, ОП 1, Д 120/OKH/HPA Nr. 40/44 g. Kdos. Ag P2/1b. 1944. IV. 16-áról.

375 Vö. Peter Hoffmann: *Widerstand, Staatsstreich, Attentat. Der Kampf der Opposition gegen Hitler*.

376 OÁKL Ф 1355, Оп 1, Д 15, 371. o.

377 Gerstenmaierért valószínűleg mások is szót emeltek, köztük Helmut Sündermann, a birodalmi sajtófőnök helyettese. Hoffmann közvetlen módon kimutatja, hogy Gerstenmaiert az összeesküvésnek nyilvánvalóan kevesebb részletébe avatták be, mint ő maga később állította. Ma már aligha kideríthető, hogy a viszonylag enyhe ítélet a közbenjárásoknak vagy a jogi megítélésnek volt-e köszönhető. Vö. Matthias Stickler: Eugen Gerstenmaier (1906–1986). In: Günter Buchstab–Brigitte Kaff–Hans-Otto Kleinmann (szerk.): *Christliche Demokraten gegen Hitler*. Freiburg im Breisgau, 2004. 217–226.o.

378 Csak a kísérőlevél borítékja maradt fenn.

379 OÁKL Ф 1525, Оп 1, Д 231, XIII/1

380 OÁKL Ф 1525, Оп 1, Д 231, 0/2 s köv. o.

381 OÁKL Ф 1525, Оп 1, Д 231, XV/1 s köv. o.

382 OÁKL Ф 1525, ОП 1, Д 231, XVI/2 s köv. o.

383 A bombaháború II. világháborút eldöntő jelentőségéhez és a német mentalitásra gyakorolt hatásaihoz vö. Overy: *Die Wurzeln des Sieges*. 136–174. o., különösen 173. o.

384 OÁKL Ф 1235, ОП 4, Д 34, 4. s köv. o.

385 Vö. ehhez Welzer: *Täter*. 247. o.

3. Felhasznált irodalom (kivonat)

Aly, Götz: *Hitlers Volksstaat. Raub, Rassenkrieg und nationaler Sozialismus*. Frankfurt/M., 2005.

Aly, Götz (szerk.): *Volkes Stimme. Skepsis und Führervertrauen im Nationalsozialismus*. Frankfurt/M., 2007.

Arendt, Hannah: *A totalitarizmus gyökerei.* Budapest, Európa Kiadó, 1992.

Arndt, Erwin: *Deutsches Verslehre. Ein Abriss*. Berlin (Ost), 1990.

Bajohr, Frank: *Parvenüs und Profiteure. Korruption in der NS-Zeit.* Frankfurt/M., 2004.

Beller, Steven: *Geschichte Österreichs*. Wien, Köln, Weimar, 2007.

Below, Nicolaus von: *Als Hitlers Adjutant 1937–1945*. Selent, 1990.

Benz, Wolfgang: *Die Juden in Deutschland 1933–1945. Leben unter nationalsozialistischer Herrschaft*. München, 1996.

Benz, Wolfgang (szerk.): *Dimension des Völkermordes. Die Zahl der jüdischen Opfer des Nationalsozialismus*. München, 1996.

Benz, Wolfgang – Werner Bergmann (szerk.): *Vorurteil und Völkermord. Entwicklungslinien des Antisemitismus*. Bonn, 1997.

Benz, Wolfgang – Hermann Graml – Hermann Weiß: *Enzyklopädie des Nationalsozialismus*. München, 2001.

Benz, Wolfgang – Walter H. Pehle (szerk.): *Lexikon des deutschen Widerstandes*. Frankfurt/M., 2001.

Boberach, Heinz (szerk.): *Meldungen aus dem Reich 1938–1945. Die geheimen Lageberichte des Sicherheitsdienstes der SS.* 17 köt., Herrsching, 1984.

Bräuninger, Werner: *Hitlers Kontrahenten in der NSDAP 1921–1945.* München, 2004.

Boroszat, Martin: *Der Staat Hitlers.* München, 2000.

Browning, Christopher: *The Origins of the Final Solution. The Evolution of Nazi Jewish Policy, September 1939–March 1942.* London, 2005.

Dahrendorf, Ralf: *Versuchungen der Unfreiheit. Die Intellektuellen in Zeiten der Prüfungen.* München, 2006.

Demps, Laurenz: *Berlin–Wilhelmstraße. Eine Topographie preußisch–deutscher Macht.* Berlin, 1994.

Deutschland-Berichte der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (Sopade) 1934–1940. Salzhausen, Frankfurt/M., 1989.

Dupeux, Louis: *Nationalbolschewismus in Deutschland 1919–1933. Kommunistische Strategie und konservative Dynamik.* München, 1985.

Eberle, Henrik – Matthias Uhl (szerk.): *A Hitler-dosszié. A szovjet titkosrendőrség (NKVD) titkos iratanyaga J. V. Sztálin részére: készült Hitler személyi adjutánsának, Otto Günschének és inasának, Heinz Lingének 1948–49-es moszkvai kihallgatási jegyzőkönyvei alapján.* Budapest, Park Könyvkiadó, 2006.

Evans, Richard J.: *Rituale der Vergeltung. Die Todesstrafe in der deutschen Geschichte 1532–1987.* Berlin, 2001.

Evans, Richard J.: *Das Dritte Reich. Aufstieg.* München, 2005.

Evans, Richard J.: *Das Dritte Reich. Diktatur.* München, 2006.

Falter, Jürgen W.: *Hitlers Wähler.* München, 1991.

Fest, Joachim C.: *Das Gesicht des Dritten Reiches. Profile einer totalitären Herrschaft.* München, 2006.

Fleming, Gerald: *Hitler and the Final Solution.* Berkeley, Los Angeles. 1984.

Friedländer, Saul: *Das Dritte Reich und die Juden. Die Jahre der Verfolgung 1933–1939.* München, 2000.

Friedländer, Saul: *Die Jahre der Verfolgung. Das Dritte Reich und die Juden 1939–1945.* München, 2006.

Funke, Manfred: *Starker oder schwacher Diktator? Hitlers Herrschaft und die Deutschen.* Düsseldorf, 1989.

Garbe, Detlef: *Zwischen Widerstand und Martyrium. Die Zeugen Jehovas im „Dritten Reich".* München, 1994.

Goodrick-Clarke, Nicholas: *A nácizmus okkult gyökerei.* Budapest, Nemzetek Európája Kiadó, 2003.

Hansen, Eckhard: *Wohlfahrtspolitik im NS-Staat. Motivationen, Konflikte und Machtstrukturen im „Sozialismus der Tat" des Dritten Reiches.* Augsburg, 1991.

Heiber, Beatrice u. Helmut: *Die Rückseite des Hakenkreuzes. Absonderliches aus den Akten des Dritten Reiches.* München, 2001.

Herzog, Dagmar: *Die Politisierung der Lust. Sexualität in der deutschen Geschichte des zwanzigsten Jahrhunderts.* München, 2005.

Hoffmann, Peter: *Widerstand, Staatsstreich, Attentat. Der Kampf der Opposition gegen Hitler.* München, 1969.

Höhne, Heinz: *Der Orden unter dem Totenkopf. Die Geschichte der SS.* Bindlach, 1990.

Höhne, Heinz: *„Gebt mir vier Jahre Zeit". Hitler und die Anfänge des Dritten Reiches.* Berlin, 1999.

Hubatsch, Walther (szerk.): *Hitlers Weisungen für die Kriegführung 1939–1945. Dokumente des Oberkommandos der Wehrmacht.* Utting, é. n. (repr. kiad. 1983)

Joachimsthaler, Joachim: *Hitlers Liste. Ein Dokument persönlicher Beziehungen.* München, 2003.

Junge, Traudl: *Az utolsó óráig. Hitler titkárnőjének visszaemlékezései.* Budapest, Képzőművészeti Kiadó, 2002.

Kellerhoff, Sven Felix: *Hitlers Berlin. Geschichte einer Hassliebe.* Berlin, Brandenburg, 2005.

Kershaw, Ian: *Hitler 1889–1936. Hybris.* Szukits Könyvkiadó, Szeged, 2003.

Kershaw, Ian: *Hitler 1936–1945. Nemezis.* Szukits Könyvkiadó, Szeged, 2004.

Kershaw, Ian: *A Hitler-mítosz: vezérkultusz és közvélemény.* Budapest, Kortina Kiadó, 2003.

Klee, Ernst: *Das Personenlexikon zum Dritten Reich. Wer war was vor und nach 1945.* Frankfurt/M., 2003.

Klee, Ernst: *Das Kulturlexikon zum Dritten Reich. Wer war was vor und nach 1945.* Frankfurt/M., 2007.

Knyschewskij, Pawel N.: *Moskauer Beute. Wie Vermögen, Kulturgüter und Intelligenz nach 1945 aus Deutschland geraubt wurden.* München, Landsberg am Lech, 1995.

Kopper, Christopher: *Bankiers unterm Hakenkreuz.* München, Wien, 2005.

Kopper, Christopher: *Hjalmar Schacht. Aufstieg und Fall von Hitlers mächtigstem Bankier.* München, Wien, 2006.

Kopperschmidt, Josef (szerk.): *Hitler der Redner.* München, 2003.

Kulka, Otto Dov: *Die Juden in den geheimen NS-Stimmungsberichten 1933–1945.* Düsseldorf, 2004.

Lang, Jochen von: *Der Sekretär. Martin Bormann: der Mann, der Hitler beherrschte.* Herrsching, 1990.

Large, David Clay: *Hitlers München. Aufstieg und Fall der Hauptstadt der Bewegung.* München, 1998.

Leuthheusser, Ulrike (szerk.): *Hitler und die Frauen.* Stuttgart, München, 2001.

Longerich, Peter: *Hitlers Stellvertreter. Führung der Partei und Kontrolle des Staatsapparates durch den Stab Heß und die Parteikanzlei Bormann.* München, London, New York, 1992.

Longerich, Peter: *Die braunen Bataillone. Geschichte der SA.* Augsburg, 1999.

Longerich, Peter: *„Davon haben wir nichts gewusst!" Die Deutschen und die Judenverfolgung, 1933–1945.* München, 2006.

Löw, Konrad: *„Das Volk ist ein Trost". Deutsche und Juden 1933–1945 im Urteil der jüdischen Zeitzeugen.* München, 2006.

Lukacs, John: *A történelmi Hitler.* Budapest, Európa Kiadó, 1998.

Malinowski, Stephan: *Vom König zum Führer. Deutscher Adel und Nationalsozialismus.* Frankfurt/M., 2004.

Marks, Stephan: *Warum folgten sie Hitler? Die Psychologie des Nationalsozialismus.* Düsseldorf, 2007.

Maser, Werner: *Hindenburg. Eine politische Biographie.* Rastatt, 1990.

Maser, Werner: *Adolf Hitler. Das Ende der Führer-Legende.* Düsseldorf, Wien, 1980.

Mohler, Armin: *Die Konservative Revolution in Deutschland 1918–1932. Ein Handbuch.* Graz, Stuttgart, 1999.

Nolte, Ernst: *A fasizmus korszaka.* Kairosz Kiadó, 2003.

Nolte, Ernst: *Faschismus. Von Mussolini zu Hitler.* Schnellroda, 2003.

Nowak, Kurt: *Kirchliche Zeitgeschichte interdisziplinär. Beiträge 1984–2001.* Stuttgart, 2002.

Overesch, Manfred – Friedrich Wilhelm Saal: *Chronik deutscher Zeitgeschichte. Politik, Wirtschaft, Kultur.* Düsseldorf, 1982.

Overy, Richard: *Die Wurzeln des Sieges. Warum die Alliierten den Zweiten Weltkrieg gewannen.* Reinbek bei Hamburg, 2002.

Overy, Richard: *Die Diktatoren. Hitlers Deutschland, Stalins Russland.* München, 2006.

Pätzold, Kurt – Manfred Weißbecker: *Geschichte der NSDAP 1929–1945.* Köln, 1998.

Pätzold, Kurt – Manfred Weißbecker: *Rudolf Heß. Der Mann an Hitlers Seite.* Leipzig, 1999.

Pilgrim, Volker Elis: *„Szólíts csak nyugodtan Hitlernének!" Nők, akik a náci uralom díszei és leleplezői voltak.* Budapest, Panem Kft., Grafo Kft., 1995.

Read, Anthony: *The Devil's Disciples. The Life and Times of Hitler's Inner Circle.* London, 2004.

Rebentisch, Dieter: *Führerstaat und Verwaltung im Zweiten Weltkrieg. Verfassungsentwicklung und Verwaltungspolitik 1939–1945.* Stuttgart, 1989.

Richardi, Hans-Günter: *Hitler und seine Hintermänner. Neue Fakten zur Frühgeschichte der NSDAP.* München 1991.

Rose, Olaf (szerk.): *Julius Schaub – in Hitlers Schatten. Erinnerungen und Aufzeichnungen des Chefadjutanten 1925–1945.* Stegen am Ammersee, 2005.

Sarkowicz, Hans – Alf Mentzer: *Literatur in Nazi-Deutschland.* Hamburg, Wien, 2002.

Schneider, Wolfgang: *Frauen unterm Hakenkreuz.* Hamburg, 2001.

Scholder, Klaus: *Die Kirchen und das Dritte Reich. Vorgeschichte und Zeit der Illusionen 1918–1934.* München, 2000.

Schüddekopf, Otto-Ernst: *Das Heer und die Republik. Quellen zur Politik der Reichswehrführung 1918 bis 1933.* Hannover, Frankfurt/M., 1955.

Schüddekopf, Otto-Ernst: *Linke Leute von rechts. Die nationalrevolutionären Minderheiten und der Kommunismus in der Weimarer Republik.* Stuttgart, 1960.

Schwarz, Gudrun: *Eine Frau an seiner Seite. Ehefrauen in der „SS-Sippengemeinschaft".* Hamburg, 1997.

Sigmund, Anna Maria: *Diktátor, démon, demagóg. Kérdések és válaszok Adolf Hitlerről.* Budapest, Athenaeum 2000 Kiadó, 2007.

Smelser, Ronald – Enrico Syring – Rainer Zittelmann (szerk.): *Die braune Elite.* Darmstadt, 1999.

Syring, Enrico: *Das nationalsozialistische Deutschland 1933–1945. Führertum und Gefolgschaft.* Bonn, 1997.

Theweleit, Klaus: *Männerphantasien.* 2 köt., München, Zürich, 2000.

Ueberschär, Gerd R. – Winfried Vogel: *Dienen und Verdienen. Hitlers Geschenke an seine Eliten.* Frankfurt/M., 2001.

Ueberschär, Gerd R.: *Für ein anderes Deutschland. Der deutsche Widerstand gegen den NS-Staat 1933–1945.* Frankfurt/M., 2006.

Ulshöfer, Helmut (szerk.): *Liebesbriefe an Adolf Hitler. Briefe in den Tod.* Frankfurt/M., 1996.

Vorländer, Herwart: *Die NSV. Darstellung und Dokumentation einer nationalsozialistischen Organiasation.* Boppard am Rhein, 1988.

Weinberg, Gerhard L.: *Eine Welt in Waffen. Die globale Geschichte des Zweiten Weltkrieges.* Stuttgart, 1995.

Weiß, Hermann (szerk.): *Biographisches Lexikon zum Dritten Reich.* Frankfurt/M., 1999.

Welzer, Harald: *Täter. Wie aus ganz normalen Menschen Massenmörder werden.* Frankfurt/M., 2005.

Wiedemann, Fritz: *Der Mann, der Feldherr werden wollte. Erlebnisse und Erfahrungen der Vorgesetzten Hitlers im 1. Weltkrieg und seines späteren Persönlichen Adjutanten.* Velbert, Kettwig, 1964.

Wilderotter, Hans: *Alltag der Macht. Berlin Wilhelmstraße.* Berlin, 1998.

Wildt, Michael: *Volksgemeinschaft als Selbstermächtigung. Gewalt gegen Juden in der deutschen Provinz 1919 bis 1939.* Hamburg, 2007.

Franz-Willing, Georg: *Die Reichskanzlei 1933–1945.* Tübingen, 1984.

Wistrich, Robert: *Wer war wer im Dritten Reich? Ein biographisches Lexikon*. Frankfurt/M., 1989.

Zdral, Wolfgang: *Die Hitlers. Die unbekannte Familie des Führers*. Frankfurt/M., 2005.

Zitelmann, Rainer: *Hitler. Selbstverständnis eines Revolutionärs*. München, 1998.

4. Rövidítések

ApCsel	Apostolok cselekedetei
BA	Bundesarchiv (Német Szövetségi Levéltár)
BDM	Bund Deutscher Mädel (Német Lányszövetség)
Dán	Dániel próféta könyve
DAF	Deutsche Arbeitsfront (Német Munkafront)
DAP	Deutsche Arbeiterpartei (Német Munkáspárt)
DNVP	Deutschnationale Volkspartei (Német Nemzeti Néppárt)
elv.	elvált
Ézs	Ésaiás próféta könyve
FQ	Führerhauptquartier (Führer-főhadiszállás)
G. G.	General Gouvernement (Főkormányzóság)
Gestapa	Geheimes Polizeistaatamt (Titkos Államrendőrségi Hivatal)
Gestapo	Geheime Staatspolizei (Titkos Államrendőrség)
HJ, H.J.	Hitler-Jugend [„Hitler-ifjak", nemzetiszocialista ifjúsági szervezet]
Jel	Jelenések könyve
KdF	Kraft durch Freude („Erőt az örömből" mozgalom)
KDP	Kommunistische Partei Deutschlands (Német Kommunista Párt)
M, Mk.	márka
mb.	megbízásból
Mt	Máté evangéliuma
NSBO	Nationalsozialistische Betriebszellenorganisation (Nemzetiszocialista Üzemi Sejtszervezet)

NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Nemzetiszocialista Német Munkáspárt)
NSDStB	Nationalsozialistischer Deutscher Studentenbund (Nemzetiszocialista Német Diákszövetség)
NSKK	Nationalsozialistische Kraftfahrkorps (Nemzetiszocialista Gépkocsizó Hadtest)
NSKVO	Nationalsozialistische Kriegsopferversorgung (Nemzetiszocialista Hadigondozás)
NSV	Nationalsozialistische Volkswohlfahrt (Nemzetiszocialista Népjóléti Intézmény)
O. S. F.	Ordo Sancti Dominici (Szent Domonkos Rendje)
OÁFF	Oroszországi Állami Film- és Fotóarchívum (Российский Государственный Архив Кинофотодокументов, РГАКФД)
OÁKL	Oroszországi Állami Katonai Levéltár Российский Государственный Военный Архив, РГВА)
P. S.	postscriptum (utóirat)
ptg.	párttag
RAD	Reichsarbeitsdienst (Birodalmi Munkaszolgálat)
RFB	Roter Frontkämpferbund (Vörös Frontharcos Szövetség)
RM	Reichsmark (birodalmi márka)
SA	Sturmabteilung (Rohamosztag)
SD	Sicherheitsdienst (Biztonsági Szolgálat)
SPD	Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Német Szociáldemokrata Párt)
SiPo	Sicherheitspolizei (Biztonsági Rendőrség)
SS	Schutzstaffel („Védelmi Század")
sz. k.	szolgálaton kívüli
WHW	Winterhilfswerk (Téli Segélyszolgálat)
Zsid	A Zsidókhoz írt levél
Ф	Фонд (fond)
Оп	Опись (raktári jegyzék)
Д	Дело (őrzési egység)

5. Képek forrásjegyzéke

Bayerische Staatsbiblothek, München (Fotoarchiv Hoffmann):
Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 15
Henrik Eberle (Halle/Saale):
Nr. 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 31, 32, 33
OÁFF (Krasznogorszk): Nr. 27, 28, 29, 30
OÁKL (Moszkva): az összes szövegközti fakszimile.

6. Köszönetnyilvánítás

Elsősorban az Oroszországi Állami Katonai Levéltár egykori különleges levéltára munkatársainak kívánok köszönetet mondani. Az ott őrzött állományhoz Vlagyimir Korotajev igazgatóhelyettes tette lehetővé számomra a hozzáférést. Ez a könyv azonban a moszkvai Német Történeti Intézet támogatása nélkül sem jöhetett volna létre. Munkatársai, különösen Andrej Doronyin és Matthias Uhl számos utat egyengetettek előttem.

Sebastian Pannwitz, a www.sonderarchiv.de internetes magánoldal szerzője sok kérdésemet válaszolta meg készségesen.

A Német Szövetségi Levéltár koblenzi és berlini munkatársait is köszönet illeti, és nemcsak a levéltári darabokhoz való bonyodalommentes hozzáférés biztosításáért, vagyis azért, amit az ügyfelek kiszolgálásának szokás nevezni. Mindennél inkább elismerést érdemel évtizedes fáradozásuk, amellyel feltárták a nemzetiszocialista rezsim aktáit, és ezzel ráirányították a figyelmet a német állományok hiányosságaira.

Biztatást, támogatást és szakmai kritikát kaptam az alma materemen, a halle-wittenbergi Martin Luther Egyetemen dolgozó jelenlegi és egykori kollégáimtól. Álljon itt közülük Dirk Wesenberg, Sabine Häseler, Stefan Schäfer, Jana Wüstenhagen, Dietmar Schulze és Thomas Pruschwitz neve.

A Pixelkonsum retusálta a fényképeket, és készítette a borítótervet.

A pénzügyi kérdéseket Thomas Karlauf intézte körültekintően és hozzáértéssel, mint mindig.

A Lübbe Kiadónál sokan dolgoztak odaadóan a könyvön. Az ő nevüket sajnos nem ismerem, ezért itt nekik is szól az Elmar Klupsch, Inge Leo és Christian Stüwe munkatársakat illető köszönet.

Nem maradhat említés nélkül Michael Eberle, Andreas Wittig és Michael W. Thiede sem. Ők tudni fogják, miért.

Kivételes köszönetemet szeretném kifejezni édesanyámnak, Sabine Ludewignek és férjének, Horstnak. Ideje volt, hogy egyszer ezt is kimondjam.

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED 3.

X 102587

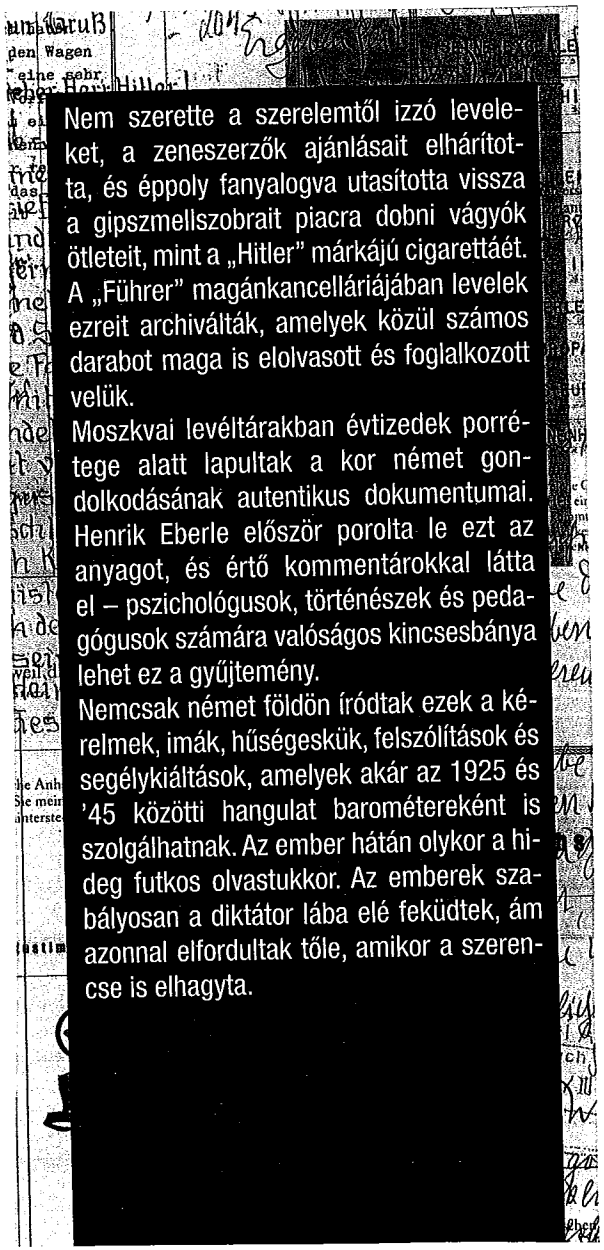

Nem szerette a szerelemtől izzó leveleket, a zeneszerzők ajánlásait elhárította, és éppoly fanyalogva utasította vissza a gipszmellszobrait piacra dobni vágyók ötleteit, mint a „Hitler" márkájú cigarettáét. A „Führer" magánkancelláriájában levelek ezreit archiválták, amelyek közül számos darabot maga is elolvasott és foglalkozott velük.

Moszkvai levéltárakban évtizedek porrétege alatt lapultak a kor német gondolkodásának autentikus dokumentumai. Henrik Eberle először porolta le ezt az anyagot, és értő kommentárokkal látta el – pszichológusok, történészek és pedagógusok számára valóságos kincsesbánya lehet ez a gyűjtemény.

Nemcsak német földön íródtak ezek a kérelmek, imák, hűségeskük, felszólítások és segélykiáltások, amelyek akár az 1925 és '45 közötti hangulat barométereként is szolgálhatnak. Az ember hátán olykor a hideg futkos olvastukkor. Az emberek szabályosan a diktátor lába elé feküdtek, ám azonnal elfordultak tőle, amikor a szerencse is elhagyta.

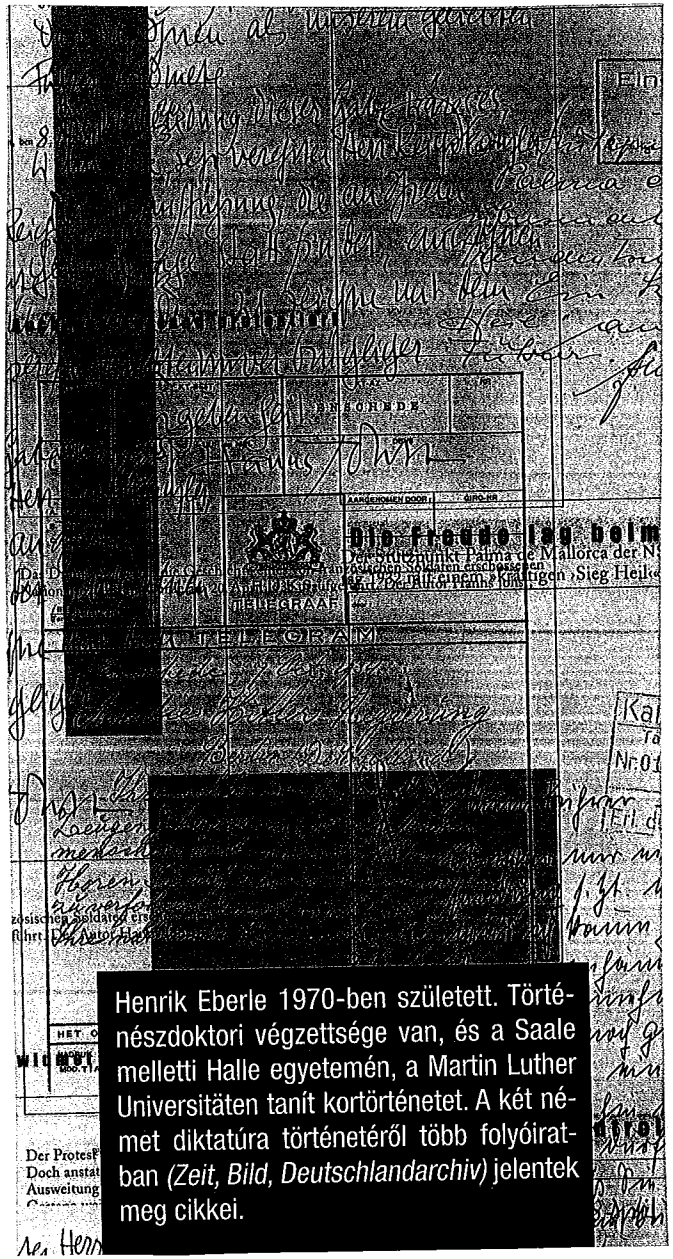

Henrik Eberle 1970-ben született. Történészdoktori végzettsége van, és a Saale melletti Halle egyetemén, a Martin Luther Universitäten tanít kortörténetet. A két német diktatúra történetéről több folyóiratban *(Zeit, Bild, Deutschlandarchiv)* jelentek meg cikkei.